

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	<u>Περιεχόμενα</u>	<u>Σελίδα</u>
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	402η σύνοδος ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003	
2004/C 10/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκή Άμυνα — Βιομηχανικά θέματα και θέματα αγοράς — Για να χαραχθεί μια πολιτική της ΕΕ στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού» (COM(2003) 113 τελικό)	1
2004/C 10/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των Νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στο ηλεκτρολογικό υλικό που προορίζεται να χρησιμοποιηθεί εντός ορισμένων ορίων τάσεως (κωδικοποιημένη έκδοση) » (COM(2003) 252 τελικό — 2003/0094 (COD))	6
2004/C 10/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών (κωδικοποιημένη έκδοση)» (COM(2003) 241 τελικό — 2003/0099 (COD))	7

Τιμή: 22,00 EUR

EL

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 10/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:	
	— την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης αριθ. 163/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2001, περί της εφαρμογής προγράμματος κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων (MEDIA-Κατάρτιση) (2001-2005)», (COM(2003) 188 τελικό — 2003/0064 (COD))	
	— την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης 2000/821/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, για την εφαρμογή προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων (MEDIA Plus — Ανάπτυξη, διανομή και προώθηση)» (COM(2003) 191 τελικό — 2003/0067 (COD))	8
2004/C 10/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η εφαρμογή στην πράξη της οδηγίας 94/45/ΕΚ για τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης και ορισμένες πτυχές που ενδεχομένως χρήζουν αναθεώρησης»	11
2004/C 10/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας» (COM(2003) 272 τελικό — 2003/0113 (COD))	18
2004/C 10/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων»	21
2004/C 10/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη σύσταση επιτροπής στατιστικών για θέματα νομισματικά, χρηματοπιστωτικά και ισοζυγίου πληρωμών (κωδικοποιημένη έκδοση)» (COM(2003) 298 τελικό — 2003/0103 (CNS))	27
2004/C 10/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση του ταμείου συνοχής (κωδικοποιημένη έκδοση)» (COM(2003) 352 τελικό — 2003/0129 (AVC))	28
2004/C 10/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων» («Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων») (COM(2002) 711 τελικό — 2002/0296 (CNS))	29
2004/C 10/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Σχέδιο ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την εκτίμηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων»	37
2004/C 10/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τη «Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2003»	43

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα (συνέχεια)	Σελίδα
2004/C 10/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα πανευρωπαϊκό καθεστώς εσωτερικής ναυσιπλοΐας»	49
2004/C 10/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πράσινη Βίβλο — Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη» (COM(2003) 27 τελικό)	58
2004/C 10/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004»	70
2004/C 10/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη στρατηγική της Λισσαβώνας» (COM(2003) 112 τελικό)	78
2004/C 10/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE)» (COM(2003) 402 τελικό — 2003/0148 (COD))	85
2004/C 10/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2596/97 επεκτείνοντας την περίοδο η οποία προβλέπεται στο άρθρο 149, παράγραφος 1 της Πράξης Προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας» (COM(2003) 372 τελικό — 2003/0144(CNS))	87
2004/C 10/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική και κοινωνική συνοχή: ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, διακυβέρνηση και συνεργασία»	88
2004/C 10/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμβολή των λοιπών κοινοτικών πολιτικών στην οικονομική και κοινωνική συνοχή»	92
2004/C 10/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση»	105

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

402η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 24ης ΚΑΙ 25ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2003

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκή Άμυνα — Βιομηχανικά θέματα και θέματα αγοράς — Για να χαραχθεί μια πολιτική της ΕΕ στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού»

(COM(2003) 113 τελικό)

(2004/C 10/01)

Στις 12 Μαρτίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Wilkinson.

Κατά την 402η σύνοδο ολομελείας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 117 ψήφους υπέρ, 3 κατά, και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στην ανακοίνωση⁽¹⁾, η Επιτροπή υποδεικνύει ότι είναι καιρός πλέον να αρχίσει η χάραξη μιας πιο συντονισμένης πολιτικής για τον αμυντικό εξοπλισμό, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι εθνικές πολιτικές στον τομέα αυτό. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τη συνέχεια δύο προηγούμενων ανακοινώσεων για τις βιομηχανίες τις σχετιζόμενες με την άμυνα⁽²⁾, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ανάληψη εξαιρετικά περιορισμένου αριθμού δράσεων.

1.2. Η Επιτροπή θεωρεί ότι μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά μέσω της βελτίωσης της ποιότητας του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ που διέπει τη διαχείριση των εξοπλισμών στην Ευρώπη, βοηθώντας έτσι στη διατήρηση μιας βιώσιμης βιομηχανικής βάσης για την ευρωπαϊκή άμυνα.

1.3. Οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις της γίνονται στη βάση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), καθώς

και στο πλαίσιο της ανάπτυξης μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), χωρίς, ωστόσο, να εξαρτώνται από τις πολιτικές αυτές.

1.4. Τα προτεινόμενα μέτρα επιδιώκουν να ενθαρρύνουν τη βιομηχανική αναδιάρθρωση και σταθεροποίηση, να προωθήσουν τη συγκρότηση μιας ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού, καθώς και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Αυτό συνιστά σημαντική πρόκληση για την ανάπτυξη της ΕΠΑΑ. Επίσης, αποσκοπούν στο να επιτύχουν ευρύτερους κοινωνικοοικονομικούς στόχους.

1.5. Η ανακοίνωση αναγνωρίζει ότι πιθανότατα η δράση αυτή θα προσδώσει προστιθέμενη αξία στους τομείς της αγοράς αμυντικού εξοπλισμού και της συνδεδεμένης με την άμυνα έρευνας.

1.6. Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων, στη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο, εξέφρασε την υποστήριξή του σε ορισμένες από τις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση.

⁽¹⁾ COM(2003) 113 τελικό.

⁽²⁾ COM(96) 10 τελικό και COM(97) 583 τελικό.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανακοίνωση ως έγκαιρη και συμφωνεί με τις περισσότερες από τις προτεινόμενες σε αυτή δράσεις. Ο βασικός στόχος κάθε συμφωνημένης αλλαγής θα πρέπει να είναι να αποκτήσουν τα κράτη μέλη τις αμυντικές ικανότητες που χρειάζονται και αυτό με τον πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό δυνατό τρόπο, στο πλαίσιο των διαθέσιμων πόρων.

2.2. Η άμυνα αποτελεί πολιτικό ζήτημα υψηλής σημασίας αλλά και πεδίο στο οποίο τα κράτη μέλη δεν συμφωνούν στο σύνολό τους για τον ρόλο της ΕΕ. Οι παρούσες προτάσεις πρέπει να εξετασθούν στο εν λόγω πολιτικό πλαίσιο. Ωστόσο, όλοι συμφωνούν ότι οι αμυντικές ικανότητες της ΕΕ δεν είναι ακόμη επαρκείς για όλες τις αντιμετωπιζόμενες σήμερα αποστολές της (τις αποστολές Petersberg), και φυσικά ούτε για τις αποστολές που ενδεχομένως θα συμφωνηθούν στο μέλλον. Σαφώς, η ΕΕ πρέπει να διαθέτει στρατιωτικές ικανότητες για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των συμπεφωνημένων πολιτικών εξωτερικών και άμυνας, εφόσον επιθυμεί την αξιοπιστία τους. Αν και δεν υφίσταται, μέχρι σήμερα, γενική συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την ανάγκη η ΕΕ να αναπτύξει τις στρατιωτικές της ικανότητες, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει δράσεις προς αυτό το σκοπό ως καίριο μέρος της μελλοντικής ΕΠΑΑ.

2.3. Η άμυνα αποτελεί επίσης πολύπλοκο ζήτημα· το φάσμα των ενδεχόμενων αποστολών (εθνικές, ΝΑΤΟ, ΕΕ, ΟΗΕ και άλλες) και του εξοπλισμού γι' αυτές, όπως επίσης οι υφιστάμενες διευθετήσεις για αυτές, που συχνά παρουσιάζουν φαινόμενα επικάλυψης, καθιστούν αδύνατο τον πλήρη εξορθολογισμό. Ωστόσο, είναι σαφώς σκόπιμος ο περιορισμός αυτών των διαφορών.

2.4. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΕ θα πρέπει να επωφεληθεί το μέγιστο από τους πόρους που χορηγούνται ήδη για τις ικανότητες αυτές. Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ οι συνδυασμένες αμυντικές δαπάνες της ΕΕ ανέρχονται περίπου στο 40 % των αντίστοιχων δαπανών των ΗΠΑ, οι επιχειρησιακές ικανότητες που προκύπτουν είναι μόνο 10 %. Είναι σαφές ότι οι χώρες ΕΕ αξιοποιούν λιγότερο απ' όσο θα μπορούσαν τους διαθέσιμους πόρους.

2.5. Χωρίς πραγματική πρόοδο στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών που σχετίζονται με την άμυνα, οι βιομηχανίες της ΕΕ θα συνεχίσουν να χάνουν έδαφος όσον αφορά την παραγωγή επιχειρησιακών ικανοτήτων. Αυτό αντικειτά στη στρατηγική της Λισσαβόνας και είναι αρνητικό για τις προοπτικές της απασχόλησης. Από την άποψη αυτή, η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού θα μπορούσε να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο στην αλληλεπίδραση μεταξύ των εθνικών βιομηχανικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ. Επιπλέον, οι διαβουλεύσεις, η αξιολόγηση και η συγκριτική ανάλυση των επιδόσεων σε επίπεδο ΕΕ που επιτρέπει η εν λόγω μέθοδος, θα συνέβαλαν στον εξορθολογισμό των εμπλεκόμενων βιομηχανιών.

2.6. Αν και είναι πάντοτε ορθό να αξιοποιούνται κατά τον καλύτερο τρόπο οι διαθέσιμοι πόροι, αν αυτό επιχειρηθεί μεμονωμένα αποδίδει περιορισμένη αξία. Πρέπει να υπάρξει η πολιτική βούληση, προκειμένου να καταβληθούν οι πόροι που χρειάζονται για να καλυφθούν οι υπάρχουσες και αναμενόμενες αποστολές (βλ. παράγραφο 2.3). Ωστόσο, στις πιο απαιτητικές αποστολές, αν οι στρατιωτικές δυνάμεις δεν έχουν τεχνολογικά προωθημένο εξοπλισμό, δεν υπάρχουν ελπίδες επιτυχίας.

2.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι πολύ λίγος λόγος γίνεται για την πρόσβαση και τη μεταφορά τεχνολογίας και πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της άμυνας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία της για τον πιο προωθημένο τεχνολογικά εξοπλισμό.

2.8. Η πλειοψηφία των σημερινών κρατών μελών καθώς και σημαντικός αριθμός των υπό ένταξη κρατών είναι μέλη του ΝΑΤΟ. Επιπλέον, η ΕΕ έχει διαπραγματευτεί την εξασφαλισμένη πρόσβαση σε ορισμένες υποδομές του ΝΑΤΟ για ορισμένες επιχειρήσεις της ΕΕ. Είναι, συνεπώς, αναγκαίο να αναπτυχθούν όλα τα συστήματα και οι προδιαγραφές ΕΕ, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τους υφιστάμενους στο ΝΑΤΟ αντίστοιχους μηχανισμούς. Επίσης, όσον αφορά τον εξοπλισμό, η διαλειτουργικότητα μεταξύ των δυνάμεων της ΕΕ και του ΝΑΤΟ θα παραμείνει ζωτικής σημασίας και θα συνεχίσει να είναι σημαντικότερη από την τυποποίηση (αν και αυτή θα πρέπει να συνεχίσει να ενθαρρύνεται όπου αυτό είναι δυνατόν).

2.9. Δεδομένου ότι οι σημερινές καταστάσεις στις βιομηχανίες άμυνας και εξοπλισμού⁽¹⁾ είναι τόσο διαφορετικές στα επί μέρους κράτη μέλη, είναι εξαιρετικής σημασίας να γίνει αποδεκτό ότι είναι ουσιαστική μια ευέλικτη προσέγγιση πολλών ταχυτήτων. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προσέγγιση «όποτε και όπου είναι δυνατό» εκ μέρους της Επιτροπής, ενώ παράλληλα επισημαίνει ότι η συνολική πρόοδος, καθώς και τα πλεονεκτήματα που θα προκύψουν από αυτή, θα καθυστερήσουν περισσότερο από το προσδοκώμενο. Ελπίζει, ακόμη, ότι με την εισαγωγή αλλαγών, θα περιορισθούν σταδιακά και οι διαφορές στις επιδόσεις των αμυντικών εξοπλισμών μεταξύ των μεγαλύτερων και των μικρότερων κρατών μελών.

2.10. Οι διαδικασίες σε επίπεδο ΕΕ που θεσπίστηκαν για την εναρμόνιση των πολιτικών για τον αμυντικό εξοπλισμό θα μπορούσαν να αποφέρουν προοδευτικά, στα κράτη μέλη που επιθυμούν να συμμετέχουν, υψηλότερη αποδοτικότητα, καλύτερα αποτελέσματα, χαμηλότερο κόστος και θετικές συνέπειες επί των δαπανών ΕΤΑ.

2.11. Όσον αφορά τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση, η ΕΟΚΕ τις υποστηρίζει, εξαιρουμένων των περιπτώσεων που παρατίθενται στις παρακάτω παραγράφους.

(1) Στο Σχέδιο Δράσης των Ευρωπαϊκών Ικανοτήτων (ECAP) εντοπίζονται οι ελλείψεις ικανοτήτων της ΕΕ, οι οποίες πρέπει να αποκατασταθούν, εφόσον πρέπει να αναληφθούν συμφωνημένα καθήκοντα από την ΕΕ.

3. Η αμυντική βιομηχανία της ΕΕ

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει πλήρως την ανάγκη να διατηρηθεί μια βιώσιμη αμυντική βιομηχανική βάση στην ΕΕ, η οποία να έχει τη δυνατότητα να είναι ανταγωνιστική στην παγκόσμια αγορά. Χωρίς αυτήν, τα κράτη μέλη θα υποχρεωθούν να βασίζονται σε τρίτες χώρες (κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες) για το μεγαλύτερο τμήμα του σχετιζόμενου με την άμυνά τους εξοπλισμού. Είναι σημαντική η ανάπτυξη μιας «αμυντικής αγοράς στην ΕΕ», προκειμένου να ενθαρρυνθεί η πραγματοποίηση περισσότερων αγορών από πηγές της ΕΕ.

3.2. Έχει παρατηρηθεί ήδη μεγάλη συγκέντρωση στις αμυντικές βιομηχανίες της ΕΕ και, γενικότερα, στις αμυντικές βιομηχανίες σε παγκόσμια κλίμακα. Ακριβώς επειδή πρόκειται για παγκόσμια αγορά, οι περισσότερες από τις μεγάλες επιχειρήσεις της ΕΕ έχουν ήδη διασυνδέσεις (ιδιοκτησία, κοινοπραξία, συμβασιακή ή άλλη) με εταιρίες εκτός ΕΕ, προκειμένου να μπορούν να δράσουν αποτελεσματικά στην παγκόσμια αγορά. Αυτή αποτελεί, επίσης, μία περιορισμένη αγορά, γεγονός που υποχρέωσε ορισμένες εταιρίες να προβούν σε εξορθολογισμό και συνεργασία, προκειμένου να συνεχίσουν να είναι ανταγωνιστικές. Η τάση αυτή συνεχίζεται και θα αποβεί σημαντική σε ορισμένες από τις προς ένταξη χώρες, οι οποίες έως τώρα έχουν σημειώσει μικρή πρόοδο στο πεδίο αυτό.

3.3. Όπως σημειώνεται στην ανακοίνωση, μεγάλη συμβολή στα συστήματα ασφάλειας και άμυνας προέρχεται τώρα από τις εταιρίες που αναπτύσσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους και για πολιτικές εφαρμογές. Η τάση αυτή αναμένεται να αυξηθεί.

3.4. Η συμμετοχή των κρατών στις αμυντικές βιομηχανίες είναι αναπόφευκτη, δεδομένου ότι τα κράτη αποτελούν τους νόμιμους πελάτες για πολλά από τα προϊόντα τους. Ωστόσο, η κρατική ιδιοκτησία των βιομηχανιών αυτών θα πρέπει να περιοριστεί όσο αυτό είναι δυνατό, προκειμένου να έχει νόημα ο ανταγωνισμός. Αναγνωρίζεται ότι τα κράτη θα συνεχίσουν να εμπλέκονται σε ορισμένους ιδιαίτερα ευαίσθητους τομείς (για παράδειγμα, πυρηνικά και κρυπτογραφικός) και ότι συχνά απαιτείται η ενίσχυση της ΕΤΑ από τα κράτη, προκειμένου να διατηρούνται οι ένοπλες δυνάμεις στην αιχμή της τεχνολογικής προόδου.

3.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η αναδιάρθρωση θα πρέπει να αποτελέσει κυρίως ζήτημα των ενδιαφερόμενων βιομηχανιών, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών καταστάσεων στην αγορά. Σημειώνεται, εξάλλου, ότι πολλές από τις προς ένταξη χώρες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις κατά την αναδιάρθρωση των αμυντικών βιομηχανιών τους⁽¹⁾, γεγονός που καθιστά ζωτικής σημασίας την πλήρη συμμετοχή τους στο σύνολο αυτού του ζητήματος το συντομότερο δυνατόν.

(1) Πολλές από αυτές διέθεταν ένοπλες δυνάμεις και αμυντικές βιομηχανίες που αποτελούσαν μέρος ενός συστήματος, το οποίο δεν ανταποκρινόταν στο σύστημα των σημερινών κρατών μελών.

3.6. Η αναδιάρθρωση θα σημαίνει αναπόφευκτα αποδοχή του γεγονότος ότι τα κράτη μέλη θα απολέσουν ορισμένες από τις εγχώριες αμυντικές βιομηχανικές ικανότητές τους, προκειμένου να επικεντρωθούν σε άλλες, μία διαδικασία που έχει ήδη αρχίσει. Ο στόχος θα πρέπει να είναι να διασφαλιστεί ότι στο σύνολο τους τα κράτη μέλη της ΕΕ θα διαθέτουν πλήρες φάσμα βιομηχανικών ικανοτήτων, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις αμυντικές ανάγκες της ΕΕ.

4. Η αγορά και η ρύθμισή της

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει την αμυντική βιομηχανία της ΕΕ. Ωστόσο, εκφράζει την επιθυμία να σχολιάσει τρεις πτυχές των προτάσεων στο πεδίο αυτό.

4.2. Έλεγχος. Η ανακοίνωση υποδεικνύει ότι χρειάζεται να αποκατασταθεί και, στη συνέχεια, να παρακολουθείται η οικονομική κατάσταση της βιομηχανικής βάσεως της άμυνας της ΕΕ, που περιλαμβάνει την ικανότητα υποστήριξης των απαιτήσεων εφοδιασμού της ΕΠΑΑ, τα επίπεδα ανταγωνιστικότητας και τεχνολογίας σχεδιασμού, τις επενδύσεις Ε&Α κλπ. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αυτό το επίπεδο ελέγχου δεν είναι ρεαλιστικό (για παράδειγμα, λόγω των παραγόντων που αναφέρονται στις παραγράφους 3.2 και 3.3), ενώ δεν είναι και αναγκαίο. Επιπλέον, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και εμπορικού απόρρητου αποτελούν σημαντικά προβλήματα σε ορισμένες περιπτώσεις. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να κληθούν να παρουσιάσουν τις σχετικές λεπτομέρειες, εάν χρειασθεί, και να συμπεριλάβουν μία εκτίμηση του αριθμού των απασχολούμενων και των δεξιοτήτων τους.

4.3. Προμήθεια στον τομέα της άμυνας. Η ανακοίνωση υποδεικνύει ότι η ίδια η ΕΕ θα πρέπει να συμμετέχει άμεσα στη διαδικασία συμβάσεων προμήθειας αμυντικού εξοπλισμού. Αν και συμφωνεί με την άποψη ότι η συγκεντρωτική διαχείριση ορισμένων πτυχών της προμήθειας αμυντικού εξοπλισμού θα μπορούσε να αποβεί επωφελής, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να διαπιστώσει την προστιθέμενη αξία που θα επιφέρει ο ρόλος αυτός για την ΕΕ πριν επικροτήσει τη σχετική πρόταση. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, στο μέτρο του δυνατού, ένα ενιαίο σύνολο κανόνων για την προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού θα πρέπει να αποτελέσει μακροπρόθεσμο στόχο. Θα χρειαστεί, ωστόσο, πολύς χρόνος για να επιτευχθεί αυτή η ομοιομορφία, λόγω των διαφορετικών κανόνων που χρησιμοποιούνται σήμερα από τα κράτη μέλη, ενώ θα πρέπει να επιτρέπεται και η προμήθεια από τρίτες χώρες, οι οποίες έχουν και αυτές διαφορετικούς κανόνες. Αναμένεται ότι η μελλοντική Υπηρεσία (βλέπε παράγραφο 6.1 κατωτέρω) οφείλει να διαδραματίσει μείζονα ρόλο στην εκπόνηση αυτών των κανόνων.

4.4. Πολιτική ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τη γενική άποψη της Επιτροπής, σημειώνει ωστόσο ότι δεν θα πρέπει να επιτραπεί ο περιορισμός του πεδίου του άρθρου 296, με αποτέλεσμα να μειωθεί η ικανότητα των κρατών μελών να υποστηρίξουν τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειάς τους. Επίσης, επαναλαμβάνει ότι, λόγω της συμμετοχής και του ενδιαφέροντος που εκδηλώνεται από τα κράτη ως των αποκλειστικών καταναλωτών αμυντικού εξοπλισμού, ο ανταγωνισμός θα συνεχίσει να είναι δυσκολότερο να διασφαλιστεί σε σύγκριση με άλλα προϊόντα.

5. Μια πιο συνεκτική προσπάθεια της ΕΕ για προωθημένη έρευνα στα θέματα της ασφάλειας

5.1. Επί του παρόντος, πραγματοποιούνται γενικά ελλείψεις επενδύσεις στην έρευνα καθώς και στην τεχνολογία και ανάπτυξη (ΕΤΑ) που σχετίζονται με την άμυνα, ενώ παράλληλα ο οργανισμός που έχει επιφορτιστεί με την από κοινού διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων που συνδέονται με την άμυνα (ΟΕΔΕ⁽¹⁾) διαχειρίζεται μόνο το 2,5 % των επενδύσεων της ΕΕ στο πεδίο αυτό. Όπου είναι δυνατός, ο συντονισμός των αντίστοιχων εθνικών ερευνητικών δραστηριοτήτων στο επίπεδο της ΕΕ είναι λογικός και επιφέρει προστιθέμενη αξία, όπως έχει αποδειχθεί από τα αποτελέσματα του ευρωπαϊκού ερευνητικού χώρου. Εφόσον η ΕΕ επιθυμεί να επιτύχει τους επιδιωκόμενους στόχους της πολιτικής της ΕΕ για τον αμυντικό εξοπλισμό, η ΕΤΑ θα πρέπει να αποτελέσει καιρίο παράγοντα.

5.2. Χρειάζεται να προσδιοριστούν οι «στρατηγικές τεχνολογίες της ΕΕ»⁽²⁾ ως ένα πρώτο βήμα ενόψει της συμφωνίας των κρατών μελών σχετικά με τον κατάλογο προωθημένης έρευνας της ΕΕ. Τα σχέδια που επιλέγονται θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα άμεσου αντίκτυπου στη βελτίωση των ικανοτήτων ασφάλειας στους αντίστοιχους τομείς. Είναι, επίσης, αναγκαίο να συμφωνηθεί ο τρόπος εξεύρεσης των απαραίτητων χρηματοδοτήσεων και διάδοσης των οφελών που θα προκύψουν, αλλά είναι σαφές ότι υφίσταται η ανάγκη αύξησης των αμυντικών δαπανών στα περισσότερα κράτη μέλη για να επιτευχθεί ουσιώδης βελτίωση στην ΕΤΑ. Η προτεινόμενη Υπηρεσία θα μπορούσε να χρησιμεύσει περισσότερο ως κέντρο διαβούλευσης, συγκέντρωσης και διάδοσης πληροφοριών, καθώς και, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο, προώθησης κοινών σχεδίων και παραγωγής.

5.3. Γενικότερα, είναι αναγκαίο να προσδιορισθούν και να συμφωνηθούν κοινές απαιτήσεις, στον ευρύτερο δυνατό βαθμό. Αυτό θα επέτρεπε στη βιομηχανία να ακολουθήσει τους αποδοτικότερους, από άποψη κόστους, τρόπους ανάπτυξης και παραγωγής (ή προμήθειας), θα συνέβαλε στη διαλειτουργικότητα και θα οδηγούσε σε βιώσιμες παραγωγικές διαδικασίες. Θα ήταν, επίσης, απαραίτητο να γίνουν κατανοητές οι εθνικές απαιτήσεις ΕΤΑ και να συντονίζεται καλύτερα η εξέλιξη των τεχνολογιών και η απαιτούμενη χρηματοδότηση.

6. Θέματα για περαιτέρω προβληματισμό

6.1. Υπηρεσία Αμυντικού Εξοπλισμού της ΕΕ. Στο παρελθόν, έχουν γίνει επανειλημμένες εκκλήσεις για τη συγκρότηση ενός είδους υπηρεσίας. Η ανακοίνωση της Επιτροπής την αναφέρει ως μια «υπηρεσία αμυντικού εξοπλισμού», στην έκθεση του ΕΚ για την αρχιτεκτονική ασφάλειας και άμυνας ζητείται η ίδρυση μιας «υπηρεσίας έρευνας και εξοπλισμών», ενώ στο πρόσφατο σχέδιο της Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης γίνεται αναφορά σε μια «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξοπλισμών Έρευνας και Στρατιωτικών Ικανοτήτων». Οι προτεινόμενοι ρόλοι για μια σχετική υπηρεσία ποικίλλουν, λίγο ως πολύ, ανάλογα και με την υποδεικνυόμενη ονομασία. Ωστόσο, στη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 2003 του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων έχει ληφθεί πολιτική απόφαση για την ίδρυση μιας «Υπηρεσίας στον τομέα των αμυντικών ικανοτήτων». Οι λεπτομέρειες για τον ακριβή ρόλο της είναι υπό συζήτηση.

6.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την κατανόηση εκ μέρους της Επιτροπής του γεγονότος ότι η οποιαδήποτε υπηρεσία θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την πολιτική επιλογή των κρατών μελών, ότι δηλαδή ένα μεγάλο τμήμα της ΕΤΑ και των προμηθειών θα πρέπει να πραγματοποιείται εκτός της τρέχουσας Συνθήκης ΕΚ, καθώς και την επιθυμία τους να χρησιμοποιήσουν τις υφιστάμενες συμφωνίες⁽³⁾ ως βάση για την εργασία της Υπηρεσίας αυτής. Καθώς δεν θα λάβουν μέρος στις εργασίες της Υπηρεσίας, κατ' ανάγκην, όλα τα κράτη μέλη, πρέπει να υπάρχει μία συμφωνημένη βάση για τις συνεισφορές στη χρηματοδότησή της, στην οποία να λαμβάνονται υπόψη η συμμετοχή και οι συνεισφορές εκείνων που θα λάβουν μέρος. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον να προβεί σε λεπτομερείς παρατηρήσεις, όταν θα διευκρινιστεί επακριβώς ποιος θα είναι ο ρόλος αυτής της Υπηρεσίας και ποια η προστιθέμενη αξία της.

6.3. Ασφάλεια του εφοδιασμού. Λίγα θα είναι τα κράτη μέλη, αν υπάρξει μάλιστα και κάποιο, που θα περιορίσουν τις προμήθειές τους σε αμυντικό εξοπλισμό μόνο στην εσωτερική αγορά. Συνεπώς, θα συνεχίσουν να υπάρχουν διμερείς συμφωνίες τόσο για τον εφοδιασμό όσο και για την ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ευθύνη για την ασφάλεια του εφοδιασμού στις περιστάσεις αυτές πρέπει να παραμείνει στα κράτη μέλη, τα οποία, κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούν να επιλέξουν είτε να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε διευθέτηση ΕΕ (όπως η προτεινόμενη Υπηρεσία) είτε να προβούν σε διμερείς ή πολυμερείς διευθετήσεις.

(1) Οργανισμός Εξοπλισμού Δυτικής Ευρώπης.

(2) Εν προκειμένω, αυτές ορίζονται ως οι τεχνολογίες που είναι ζωτικής σημασίας για τις ικανότητες τις θεωρούμενες ως απαραίτητες για τις συμφωνηθείσες αποστολές της ΕΕ.

(3) Όπως ο ΚΟΣΕΞ (Κοινός Οργανισμός Συνεργασίας στα θέματα εξοπλισμών) και το Ευρορα ΜοU (Υπόμνημα συμφωνίας εντός του πλαισίου του ΟΕΔΕ).

6.4. *Εμπορικά ζητήματα.* Η ΕΟΚΕ θα προβεί σε παρατηρήσεις επ' αυτού του σημαντικού σκέλους, όταν θα υποβληθούν από την Επιτροπή λεπτομερέστερες προτάσεις. Συμφωνεί όμως ότι θα είναι χρήσιμο σήμερα να υπάρξει έλεγχος των σημερινών πρακτικών για τις εξαγωγές διπλής χρήσεως, με στόχο να διασφαλισθεί ο θεμιτός ανταγωνισμός.

7. Συμπεράσματα

7.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την έναρξη της διαδικασίας για μία καλύτερα συντονισμένη πολιτική για τον αμυντικό εξοπλισμό στην ΕΕ ως βαρύνοντος μέρους μίας βιώσιμης Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Αμυνας (ΕΠΑΑ), η οποία να επικεντρώνεται στην επίτευξη των απαιτούμενων ικανοτήτων για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της ΕΕ στον τομέα της ΕΠΑΑ, στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Συμπεφωνημένες, σε επίπεδο ΕΕ, διαδικασίες θα μπορούσαν να επιφέρουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και χαμηλότερο κόστος για τα συμμετέχοντα κράτη μέλη.

7.2. Αναγνωρίζεται ότι καιρίο στοιχείο για αυτό θα αποτελέσει η αναγκαία πολιτική βούληση, κυρίως στο ζήτημα της αυξημένης χρηματοδότησης.

7.3. Η ΕΕ έχει πολιτικό και οικονομικό συμφέρον να διαθέτει αμυντική βιομηχανία, η οποία να είναι παγκοσμίως ανταγωνιστική,

ενώ η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ήδη πραγματοποιούνται αναδιαρθρώσεις κυρίως εξαιτίας των πιέσεων της αγοράς.

7.4. Η συγκέντρωση και ο έλεγχος των σχετικών δεδομένων για τις βιομηχανίες θα μπορούσαν κάλλιστα να πραγματοποιηθούν από τα κράτη μέλη, ενώ στα εν λόγω δεδομένα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και τα μεγέθη της απασχόλησης τα σχετικά με τις δεξιότητες.

7.5. Η ΕΟΚΕ αμφιβάλλει για την προστιθέμενη αξία του προτεινόμενου άμεσου ρόλου της ΕΕ στην προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού.

7.6. Μία συνεκτική προσπάθεια της ΕΕ στον τομέα της προωθημένης έρευνας για την ασφάλεια είναι ζωτικής σημασίας για τη μελλοντική πρόοδο, ενώ και ο προσδιορισμός των «στρατηγικών τεχνολογιών της ΕΕ» που απαιτούνται για την κάλυψη των διαφορών ικανοτήτων συνιστά ζωτικό στοιχείο αυτού.

7.7. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον να προβεί σε λεπτομερείς παρατηρήσεις για την Υπηρεσία της ΕΕ στον τομέα των αμυντικών ικανοτήτων, όταν θα έχουν συμφωνηθεί ο ρόλος της και άλλες λεπτομέρειες.

7.8. Η ασφάλεια του εφοδιασμού θα πρέπει να παραμείνει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών για το προβλέψιμο μέλλον, αν και η Υπηρεσία θα μπορούσε να διαδραματίσει σχετικά χρήσιμο ρόλο.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των Νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στο ηλεκτρολογικό υλικό που προορίζεται να χρησιμοποιηθεί εντός ορισμένων ορίων τάσεως (κωδικοποιημένη έκδοση)»

(COM(2003) 252 τελικό — 2003/0094 (COD))

(2004/C 10/02)

Στις 26 Μαΐου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 308 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότηση του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Βο Green.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003, (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 119 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Πλαίσιο

1.1. Η Επιτροπή, με απόφαση της 1ης Απριλίου 1987, έδωσε εντολή στις υπηρεσίες της να προβαίνουν σε κωδικοποίηση όλων των νομοθετικών πράξεων, το αργότερο μετά τη δέκατη τροποποίησή τους (ή ακόμη και σε συντομότερο διάστημα), προκειμένου να διασφαλίζεται η σαφήνεια και η κατανόηση της κοινοτικής νομοθεσίας.

1.2. Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να γίνει καμία τροποποίηση επί της ουσίας των πράξεων που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή συγκατατέθηκαν, με τη διοργανική συμφωνία της 20ής Δεκεμβρίου 1994, να ακολουθείται ταχεία διαδικασία για την έγκριση των κωδικοποιούμενων πράξεων.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Η παρούσα πρόταση έχει ως προορισμό την κωδικοποίηση της οδηγίας 73/23/ΕΟΚ του Συμβουλίου, σχετικά με το ρεύμα χαμηλής τάσης, και η νέα οδηγία θα αντικαταστήσει τις διάφορες πράξεις που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης⁽¹⁾. Η εν λόγω πρόταση σέβεται πλήρως την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

2.2. Η παρούσα οδηγία καλύπτει το ηλεκτρολογικό υλικό το προοριζόμενο να χρησιμοποιηθεί σε ονομαστική τάση περιλαμβαν-

νόμενη μεταξύ 50 και 1000 V για το εναλλασσόμενο ρεύμα και 75 και 1500 V για το συνεχές ρεύμα. Κατά συνέπεια, το πεδίο εφαρμογής της καλύπτει μεγάλο μέρος των ηλεκτρικών προϊόντων, τόσο επαγγελματικής όσο και ιδιωτικής χρήσης. Είναι η ίδια οδηγία που απαιτεί την τοποθέτηση του σήματος «ΕΚ» και την εκπόνηση δήλωσης πιστότητας.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, κατ' αρχήν, την παρούσα πρόταση της Επιτροπής, η οποία επιδιώκει τη μεγαλύτερη σαφήνεια και διαφάνεια του κοινοτικού δικαίου.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1. Προτείνεται η τροποποίηση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 5 ως εξής:

«Τα πρότυπα θεωρούνται ως εναρμονισμένα όταν έχουν καθιερωθεί και υιοθετηθεί από έναν αναγνωρισμένο οργανισμό τυποποίησης και αφού δημοσιευθούν σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες. Τα πρότυπα αυτά προσαρμόζονται αναλόγως προς την τεχνολογική πρόοδο και την εξέλιξη των κανόνων ασφαλείας.»

Με αυτή τη διατύπωση, στην εν λόγω παράγραφο δεν γίνεται μεία στους οργανισμούς που αναφέρονται στο άρθρο 11 της πρότασης οδηγίας, με αποτέλεσμα τα εν λόγω πρότυπα να καθιερώνονται, εκ των πραγμάτων, από τη CENELEC⁽²⁾.

⁽¹⁾ Παράρτημα V, μέρος Α της παρούσας πρότασης.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών (κωδικοποιημένη έκδοση)»

(COM(2003) 241 τελικό — 2003/0099 (COD))

(2004/C 10/03)

Στις 6 Ιουνίου 2003, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 95 περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε την γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Burani.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε στις 24 Σεπτεμβρίου 2003, με 124 ψήφους υπέρ και 1 κατά, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η πρόταση αποβλέπει στην προώθηση της κωδικοποίησης της οδηγίας 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1998 περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών. Η νέα οδηγία αντικαθιστά και κωδικοποιεί διάφορες άλλες οδηγίες, σέβεται πλήρως την ουσία των πράξεων που αποτελούν το αντικείμενο της κωδικοποίησης και περιορίζεται στις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία της κωδικοποίησης.

2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διαδικασία της γενικής κωδικοποίησης των κοινοτικών διατάξεων, που επιχειρείται από την Επιτροπή δυνάμει της απόφασης της 1ης Απριλίου 1987⁽¹⁾, και εγκρίνει

⁽¹⁾ COM(87) 868 PV.

την πρόταση οδηγίας, όπως έπραξε ήδη σε ανάλογες περιπτώσεις.

3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι βάσει της διοργανικής αποφάσεως της 20ης Δεκεμβρίου 1994 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, καμία τροποποίηση επί της ουσίας δεν μπορεί να γίνει κατά την κωδικοποίηση. Διαπιστώνει σχετικά ότι η Επιτροπή τηρεί τον όρο αυτό στο κείμενο της πρότασης οδηγίας. Η υπεύθυνα έγκριση εκ μέρους της ΕΟΚΕ προϋποθέτει για το λόγο αυτό ότι έχουν επαληθευτεί οι τροποποιήσεις που έγιναν, πράγμα που έπραξε ο εισηγητής και διαπιστώνει ότι δεν υφίσταται κανένας λόγος να διατυπώσει επιφυλάξεις ή σημαντικές παρατηρήσεις. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει, ωστόσο, ότι στο μέλλον, για πρακτικούς λόγους και για εξοικονόμηση χρόνου, σε παρόμοιες περιπτώσεις οι προτάσεις οδηγίας θα πρέπει να συνοδεύονται από παράρτημα με πλήρη κατάλογο των ενδεχόμενων διαφορών, — έστω και των πιο ελάχιστων — μεταξύ του πρωτότυπου κειμένου και του κειμένου της κωδικοποίησης.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:

- την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης αριθ. 163/2001/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2001, περί της εφαρμογής προγράμματος κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων (MEDIA-Κατάρτιση) (2001-2005)»,

(COM(2003) 188 τελικό — 2003/0064 (COD))

- την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης 2000/821/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2000, για την εφαρμογή προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων (MEDIA Plus — Ανάπτυξη, διανομή και προώθηση)»

(COM(2003) 191 τελικό — 2003/0067 (COD))

(2004/C 10/04)

Στις 5 Μαΐου 2003 και σύμφωνα με τα άρθρα 150 (4) και 157 (3) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις παραπάνω προτάσεις.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε την γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Paolo Braghin

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), υιοθέτησε με 127 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το πρόγραμμα MEDIA-Κατάρτιση σκοπό έχει να αναπτύξει την επαγγελματικότητα στον τομέα της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας μέσω της συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης, παρέχοντας στους επαγγελματίες τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να επωφεληθούν πλήρως της ευρωπαϊκής και διεθνούς κατάστασης της αγοράς και της χρήσης των νέων τεχνολογιών.

1.2. Το πρόγραμμα MEDIA Plus αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας με μία σειρά μέτρων υποστήριξης για την ανάπτυξη σχεδίων και εταιρειών παραγωγής και για τη διανομή και προώθηση των κινηματογραφικών έργων και οπτικοακουστικών προγραμμάτων.

1.3. Αμφότερα τα προγράμματα πλησιάζουν στη λήξη τους σε μία εποχή που θα σημειωθούν σημαντικές αλλαγές όσον αφορά τη δομή και τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: διεύρυνση, διακυβερνητική διάσκεψη, ανανέωση του Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.4. Φαίνεται σκόπιμο να εξασφαλισθεί μία νομική βάση για να καταστεί δυνατή η παράταση των σημερινών προγραμμάτων MEDIA — Κατάρτιση και MEDIA Plus έως την υιοθέτηση νέων προγραμμάτων, και να εξασφαλισθεί η συνέχεια της κοινοτικής

υποστήριξης στον οπτικοακουστικό τομέα της Ευρώπης και να αποφευχθεί οιαδήποτε διακοπή των μηχανισμών αυτών για την υποστήριξη των στόχων της Κοινότητας που ορίζονται στην Συνθήκη.

1.5. Από δημοσιονομικής σκοπιάς η Επιτροπή προτείνει την προσαρμογή του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος MEDIA — Κατάρτιση σε 57,40 εκατομμύρια ευρώ και του προγράμματος MEDIA Plus σε 435,6 εκατομμύρια ευρώ.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αντί να περιορισθεί στην παράταση κατά ένα έτος της λήξεως των προγραμμάτων, η Επιτροπή θα ήταν καλύτερα να έχει δημιουργήσει εκ των προτέρων τις προϋποθέσεις και να έχει υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα προβλέποντας τη διεξαγωγή συζήτησης και την παρουσίαση των νέων πολυετών προγραμμάτων στους τομείς που καλύπτονται από τα ισχύοντα προγράμματα MEDIA — Κατάρτιση και MEDIA Plus. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες και τη νέα πραγματικότητα που αντιμετωπίζει ο τομέας, να απαντήσει στις εποικοδομητικές κριτικές που είχαν ως αντικείμενο την εφαρμογή των προγραμμάτων και να αναθεωρήσει τη σύλληψη και τη δομή των προγραμμάτων, ιδιαίτερα προκειμένου να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις που προκύπτουν από τη διεύρυνση.

2.2. Η ΕΟΚΕ εύχεται όπως κατά την εν εξελίξει ενδιάμεση αξιολόγηση ληφθούν υπόψη ιδιαίτερα οι υποδείξεις και οι προτάσεις που έχουν διατυπωθεί σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, καθώς και στην παρούσα γνωμοδότηση.

2.3. Η χρηματοδότηση που προβλέπεται για το 2006 είναι κατ' ουσίαν η ίδια με της προηγούμενης πενταετίας, αν και μικρότερη για το πρόγραμμα MEDIA-Κατάρτιση. Ακόμη κι' αν προστεθεί το ποσό που αντιστοιχεί στον αντίκτυπο της διεύρυνσης, το ποσό παραμένει ανεπαρκές και δεν είναι δυνατό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μεγαλύτερου αριθμού πιθανών χρηστών στις πολλαπλάσιες ευκαιρίες συνεργασίας.

2.3.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί συνεπώς στα πλαίσια της προετοιμασίας του γενικού προϋπολογισμού της ΕΕ για τα έτη 2006-2012 να αυξηθούν τα κονδύλια που προβλέπονται σήμερα για τα σχέδια MEDIA, ειδικότερα για την κατάρτιση, και να κατανεμηθούν καλύτερα σύμφωνα με τις νέες ανάγκες που συνεπάγεται η χαμηλή ανάπτυξη του οπτικοακουστικού τομέα στα νέα κράτη μέλη.

2.3.2. Εκτός από την υποστήριξη που προβλέπεται από το πρόγραμμα, είναι σκόπιμο να ενισχυθούν και να προσαρμοσθούν καλύτερα για τη στήριξη των ΜΜΕ και ειδικότερα των πολυάριθμων μικροεπιχειρήσεων του τομέα, οι διάφορες δυνατότητες χρηματοδότησης συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών ιδιωτικής χρηματοδότησης καθώς και της υποστήριξης της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ) βάσει της πρωτοβουλίας i2i για τον οπτικοακουστικό τομέα «Ανάπτυξη και Οπτικοακουστικός τομέας».

2.3.3. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να επιδειχθεί στους μηχανισμούς μείωσης των τελών και δημιουργίας μιας αγοράς κεφαλαίων κινδύνου που θα είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες του τομέα ο οποίος θα διανύσει μία περίοδο μεγάλων καινοτομιών για την μετάβασή του στην ψηφιακή εποχή.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Τα γραφεία MEDIA (MEDIA Desk), τα οποία εξασφαλίζουν την επικοινωνία με τους δικαιούχους του προγράμματος σε εθνικό επίπεδο, αποτελούν βασικό μέσο για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να επιδειχθεί στα γραφεία MEDIA που δημιουργούνται σήμερα στα νέα κράτη μέλη και στην αποτελεσματική τους λειτουργία, προκειμένου οι χρήστες των χωρών να μπορούν να ωφελούνται από την παροχή πληροφοριών και τις ανάλογες υπηρεσίες. Θα συνέβαλε στην θετική ανάπτυξή τους η ανάζηση εταιρικού για τις συμπαραγωγές και τη διάδοση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.2. Η προώθηση των ευρωπαϊκών ταινιών στην Ευρώπη και εκτός της Ευρώπης πραγματοποιείται μέσω της υποστήριξης ευρωπαϊκών φεστιβάλ ταινιών, ντοκιμαντέρ και κινούμενων σχεδίων. Η υποστήριξη αυτή θα μπορούσε να ενσωματωθεί στα πλαίσια μιας συστηματικής δραστηριότητας ενημέρωσης για τα ίδια τα φεστιβάλ, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή των δημιουργών και των μικρών ανεξάρτητων παραγωγών και προώθησης των παραγωγών τους σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

3.2.1. Τα φεστιβάλ αποτελούν όντως σημαντικό μέσο για την αξιοποίηση της παραγωγής που δεν είναι απλώς εμπορικής φύσεως, με αξιόλογο συχνά πολιτιστικό και ιστορικό περιεχόμενο και γνώση γύρω από τις περιφερειακές παραδόσεις. Εάν ενθαρρυνθούν καταλλήλως, μπορούν να καταστούν μέσον αξιοποίησης των

πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων και της οπτικοακουστικής παραγωγής των περιφερειών που μέχρι σήμερα είναι αποκλεισμένες ή στο περιθώριο των διεθνών κυκλωμάτων. Η αναγκαιότητα αυτή θα καταστεί ασφαλώς εντονότερη με τη διεύρυνση της ΕΕ προς τις νέες χώρες των οποίων οι πολιτιστικές παραδόσεις είναι διαφορετικές σε σχέση με τη σημερινή σύνθεση της ΕΕ.

3.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Επιτροπής να μετατρέψει το γραφείο τεχνικής βοήθειας σε εκτελεστική υπηρεσία, που θα καθιστά δυνατή μεγαλύτερη ελαστικότητα και διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων και ενθαρρύνει την επιτροπή να προχωρήσει στη σχετική μελέτη.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ εύχεται να διεξαχθεί ευρεία συζήτηση και ενδεχομένως διαβούλευση με τους δικαιούχους, μετά από την διενεργούμενη ενδιάμεση αξιολόγηση, όχι μόνο για την καλύτερη προετοιμασία του μελλοντικού προγράμματος MEDIA αλλά και για να αναθεωρηθεί εγκαίρως εφόσον είναι αναγκαία η χορήγηση των πόρων.

4.2. Το πρόβλημα της χρηματοδότησης του οπτικοακουστικού τομέα, στην προοπτική της διεύρυνσης της ΕΕ, δεν μπορεί να επιλυθεί με την απλή προβολή της χρηματοδότησης που προβλέπεται σήμερα σε μία διευρυμένη Ευρώπη η οποία αριθμεί 70 σχεδόν εκατομμύρια πολίτες επιπλέον και η οποία χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερες διαφορές όσον αφορά την ανάπτυξη του οπτικοακουστικού τομέα. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη την πτυχή αυτή κατά την προετοιμασία των προτάσεων σχετικά με τον μελλοντικό προϋπολογισμό της ΕΕ, τόσο σε ό,τι αφορά το ύψος των χρηματοδοτήσεων όσο και σε ό,τι αφορά την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επενδυτών.

4.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει και επιβεβαιώνει ορισμένες στρατηγικές προτάσεις που είχε ήδη διατυπώσει στην προγενέστερη γνωμοδότησή της, της 27ης Απριλίου 2001⁽¹⁾ σχετικά με την πρόταση για τα προγράμματα MEDIA-Κατάρτιση και MEDIA Plus. Ζητεί ειδικότερα να ληφθούν δεόντως υπόψη κατά τη διαδικασία αξιολόγησης και σχεδιασμού του μελλοντικού προγράμματος MEDIA οι ακόλουθες πτυχές:

— να εξασφαλισθεί η συμπληρωματικότητα και η συνεκτικότητα με τις υπόλοιπες κοινοτικές δράσεις που εντάσσονται σε μία κοινή στρατηγική, συγκεκριμένα με την ενθάρρυνση της συμμετοχής της οπτικοακουστικής βιομηχανίας σε προγράμματα όπως π.χ. το πρόγραμμα Πολιτισμός 2000·

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της εφαρμογής προγράμματος κατάρτισης για τους επαγγελματίες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών προγραμμάτων (MEDIA-Κατάρτιση) (2001-2005)» και για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου περί της εφαρμογής προγράμματος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης, της διανομής και της προώθησης των ευρωπαϊκών οπτικοακουστικών έργων (MEDIA Plus — Ανάπτυξη, διανομή και προώθηση) (2001-2005) 1999/0276 (CNS)» (ΕΕ C 168 της 16.6.2000)

- να παρασχεθεί στήριξη κατά τις φάσεις εκείνες της αλυσίδας της οπτικοακουστικής παραγωγής όπου η παρέμβαση μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία (κυρίως στην αρχική και την τελική φάση της παραγωγικής διαδικασίας) και συγκεκριμένα με την ενθάρρυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ μέσω λιγότερο άκαμπτων μηχανισμών όπως η ελεγχόμενη χρηματοδότηση (προτάσεις ανάπτυξης πακέτων σχεδίων).
 - να δοθεί προτεραιότητα στα προϊόντα των οποίων ο ζωτικός κύκλος εμπορικής εκμετάλλευσης είναι μακρύτερος στις διάφορες αγορές, με παρέμβαση για την διάρκεια της παραχώρησης των δικαιωμάτων των παραγωγών που θίγουν ειδικότερα τους ανεξάρτητους παραγωγούς.
 - να δοθεί προτεραιότητα στην τεχνολογική ανάπτυξη και στην καινοτομία και στην διακρατική κυκλοφορία (ειδικότερα με τα νέα κράτη μέλη).
 - να θεσπιστεί ένα σύστημα ενημέρωσης και παρακολούθησης των νέων αναγκών και εξελίξεων της αγοράς του οπτικοακουστικού τομέα.
 - να βελτιωθεί η πρόσβαση του κοινού στην ευρωπαϊκή οπτικοακουστική κληρονομιά μέσω της ψηφιακής του μετατροπής και της διασύνδεσής του σε ευρωπαϊκό επίπεδο προς το συμφέρον κυρίως των ιδρυμάτων και για παιδαγωγικούς σκοπούς.
 - να πραγματοποιείται η προσήκουσα και συστηματική αξιολόγηση των ενισχύσεων, με σκοπό την βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων και τη μεγαλύτερη δυνατή ικανοποίηση των απαιτήσεων της οπτικοακουστικής βιομηχανίας.
 - να υλοποιηθούν πιλοτικά σχέδια, που μέχρι σήμερα χρησιμοποιούνται σε μικρό βαθμό, ένεκα ίσως του έντονου τεχνολογικού προσανατολισμού τους, και με προβολή του περιεχομένου τους.
- 4.4. Στον τομέα της κατάρτισης το βασικό εμπόδιο είναι οι εξαιρετικά άκαμπτοι κανόνες εφαρμογής καθώς και οι ανεπαρκείς επενδύσεις που ήδη επισημάνθηκαν. Όπως προτείνεται στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η εξ αποστάσεως διδασκαλία μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών, όπως και να προωθηθεί ο συντονισμός μεταξύ των τεχνικών κέντρων εφαρμοσμένης κατάρτισης και των πανεπιστημιακών κέντρων βασικής κατάρτισης για να αποφευχθεί ο υπερβολικός κατακερματισμός των ενισχύσεων.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η εφαρμογή στην πράξη της οδηγίας 94/45/EK για τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης και ορισμένες πτυχές που ενδεχομένως χρήζουν αναθεώρησης»

(2004/C 10/05)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με επιστολή της Αντιπροέδρου, κας Loyola De Palacio, της 26ης Νοεμβρίου 2002, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε οι προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Piette.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 122 ψήφους υπέρ, 1 κατά και με 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ

Προκειμένου να δοθεί συνέχεια στα αιτήματα της ΕΟΚΕ για μεγαλύτερη συμμετοχή της στη δράση της Ένωσης, σε κοινωνικό επίπεδο και υπό το πνεύμα της συμφωνίας πλαίσιο της Επιτροπής και της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή ζήτησε από την ΕΟΚΕ να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα την εφαρμογή στην πράξη της οδηγίας 94/45/EK για τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης ή μιας διαδικασίας σε επιχειρήσεις και ομίλους επιχειρήσεων κοινοτικής κλίμακας με σκοπό να ενημερώνονται οι εργαζόμενοι και να ζητείται η γνώμη τους, και να εξετάσει τις πτυχές που ενδεχομένως χρήζουν αναθεώρησης. Η γνωμοδότηση μπορεί να αποδειχθεί πολύ χρήσιμη για την Επιτροπή η οποία, το 2003 θα λάβει μια απόφαση σχετικά με τη συνέχεια που πρέπει να δοθεί στην αίτηση ορισμένων φορέων και ειδικότερα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την αναθεώρηση της οδηγίας 94/45/EK. Οι κοινωνικοί εταίροι, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων και της αυτονομίας τους, θα μπορέσουν να βρουν στη γνωμοδότηση αυτή τη βάση μιας διαπίστωσης και κοινά αντικειμενικά στοιχεία.

Συνεπώς, το παρόν έγγραφο είναι κατά κύριο λόγο ενημερωτικό και αποσκοπεί στη διενέργεια απολογισμού σχετικά με την εμπειρία που έχει αποκτηθεί ύστερα από την εφαρμογή της οδηγίας.

1. Το γενικό πλαίσιο της οδηγίας 94/45/EK και η επανεξέτασή της

1.1. Η υιοθέτηση από το Συμβούλιο υπουργών, στις 22 Σεπτεμβρίου 1994, της οδηγίας για τη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης ή μιας διαδικασίας κοινοτικής κλίμακας με σκοπό να ενημερώνονται οι εργαζόμενοι και να ζητείται η γνώμη τους, η οποία επεκτάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο με την οδηγία αριθ. 97/74/EK του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1997, αποτέλεσε αποφασιστική πρόοδο για την ανάπτυξη ενός κοινωνικού διαλόγου αληθινά ευρωπαϊκού, σε επίπεδο επιχειρήσεων, που συμβαδίζει με τη διεθνική διάρθρωση των επιχειρήσεων και των ομίλων επιχειρήσεων.

Το νέο αυτό εργαλείο, διεθνικού πραγματικά χαρακτήρα, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης των κοινωνικών σχέσεων.

1.2. Τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν την οδηγία στην εθνική τους νομοθεσία έως τις 22 Σεπτεμβρίου 1996 (15 Δεκεμβρίου 1999, για την οδηγία 97/74/EK) (1). Η ίδια προθεσμία δόθηκε στην κεντρική διεύθυνση των επιχειρήσεων και στους αντιπρόσωπους των εργαζομένων για να διαπραγματευθούν εθελοντικές συμφωνίες, δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας. Επειδή η οδηγία αυτή είναι καινοτόμος αλλά και πολύπλοκη διότι συνδυάζει διαστάσεις, κυρίως ευρωπαϊκές με εθνικές, ο συντονισμός της μεταφοράς της στις εθνικές νομοθεσίες απεδείχθη ουσιαστικής σημασίας προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός των ιδιαίτερα συγκλινουσών διατάξεων όσον αφορά το περιεχόμενο.

1.3. Σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας 94/45/EK, η Επιτροπή όφειλε να επανεξετάσει, το αργότερο έως τις 22 Σεπτεμβρίου 1999, τις λεπτομέρειες εφαρμογής της οδηγίας, ούτως ώστε να προτείνει στο Συμβούλιο, εάν χρειάζεται, τις αναγκαίες τροποποιήσεις.

1.4. Μέχρι την ημερομηνία αυτή, οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης χάρη στις διαπραγματεύσεις και στις πραγματοποιηθείσες εργασίες έπρεπε να έχουν αποκτήσει επαρκείς και συγκεκριμένες εμπειρίες που θα καθιστούσαν δυνατή την επανεξέταση, λαμβανομένου συγχρόνως υπόψη και του γεγονότος ότι επρόκειτο για μια τελείως καινοτόμο διαδικασία.

1.5. Η επανεξέταση αυτή έπρεπε να διεξαχθεί από την Επιτροπή «σε συνεννόηση με τα άλλα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο».

1.6. Η επανεξέταση αυτή θα αφορούσε τις λεπτομέρειες εφαρμογής της οδηγίας, δηλαδή όλες τις πτυχές που συνδέονται με τη σύσταση και τη λειτουργία της ευρωπαϊκής επιτροπής επιχείρησης καθώς και τα κατώτατα αριθμητικά όρια για το προσωπικό.

(1) Τα κείμενα της μεταφοράς της οδηγίας 94/45/EK είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα [wwwhttp://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/labour/directive9445/index_en.htm](http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/labour/directive9445/index_en.htm).

1.7. Κατόπιν αυτής της εξέτασης και της διάσκεψης που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 1999 με τους κοινωνικούς εταίρους, η Επιτροπή υπέβαλε την έκθεσή της με θέμα την εφαρμογή της οδηγίας, προς το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στις 4 Απριλίου 2000. Στην έκθεσή της, η Επιτροπή αξιολογεί κυρίως τα μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας, αλλά προβαίνει και στην αξιολόγηση της εφαρμογής της οδηγίας. Ανεξαρτήτως της ποιότητας της μεταφοράς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι υπάρχουν σημεία της οδηγίας που πρέπει να ερμηνευθούν. Στην έκθεση αναφέρεται, εξάλλου, ότι η επίλυση των προβλημάτων είτε πραγματοποιείται από τα ενδιαφερόμενα μέρη, είτε ανατίθεται στη δικαιοσύνη. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν ανάγκη να προτείνει στο στάδιο αυτό την τροποποίηση της οδηγίας.

1.8. Στη συνέχεια, η Πρόεδρος του Ε.Κ. διαβίβασε την έκθεση προς εξέταση στην επιτροπή απασχόλησης και κοινωνικών υποθέσεων και για γνωμάτευση στην επιτροπή νομικών θεμάτων και εσωτερικής αγοράς, καθώς και στην επιτροπή βιομηχανίας, εξωτερικού εμπορίου, έρευνας και ενέργειας. Το Ε.Κ. κατέθεσε το ψήφισμα του για την έκθεση στις 17 Ιουλίου 2001. Σ' αυτό, καλεί την Επιτροπή να καταθέσει ταχέως πρόταση τροποποίησης για τη βελτίωση της οδηγίας (1).

1.9. Η Επιτροπή φρονεί ότι είναι σκόπιμο να προβεί, τρία χρόνια σχεδόν μετά την έκθεσή της και με μακρύτερη περίοδο εφαρμογής, σε νέα εξέταση όσον αφορά την εφαρμογή στην πράξη της οδηγίας τόσο περισσότερο μάλιστα που η ατζέντα της Νίκαιας για την κοινωνική πολιτική του Δεκεμβρίου 2000 αναφέρεται στο θέμα αυτό.

1.10. Από τη δημοσίευση της έκθεσης της Επιτροπής, τον Απρίλιο του 2000, η αγορά εργασίας στην Ευρώπη υπέστη τεράστιες αλλαγές. Η επιτάχυνση και η αλλαγή του είδους των διεθνικών αναδιαρθρώσεων, ως μονιμότερου τρόπου ζωής των επιχειρήσεων, αποτελούν προκλήσεις για τις σημερινές ευρωπαϊκές επιτροπές επιχειρήσεων.

1.11. Η οδηγία 94/45/EK θα ισχύει και στα νέα κράτη μέλη της Ε.Ε. από της εντάξεώς τους, που για δέκα από αυτά προβλέπεται για την 1η Μαΐου 2004. Η διεύρυνση θα έχει σημαντική επίδραση τόσο σε ορισμένες από τις υπάρχουσες επιτροπές, στις οποίες θα πρέπει να συμπεριληφθούν και οι αντιπρόσωποι των εργαζομένων των εν λόγω χωρών, όσο και στην ένταξη των νέων ομίλων επιχειρήσεων στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας που πράγμα που αναμφίβολα θα δημιουργήσει νέες προκλήσεις. Στους προβληματισμούς και τις δράσεις που αφορούν τις ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης (ΕΕΕ) θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, τα επόμενα χρόνια, η ιδιαιτερότητα των νέων επιχειρήσεων που θα υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας

καθώς και οι ιδιαιτερότητες των συστημάτων των κοινωνικών σχέσεων που ισχύουν στα νέα κράτη μέλη. Όπως, άλλωστε, υπογραμμίστηκε και από τους κοινωνικούς εταίρους στη διάσκεψη «Ευρωπαϊκές επιτροπές επιχειρήσεων, Πρακτικές και εξελίξεις» τον Απρίλιο του 1999, θα είναι απαραίτητη μια διαδικασία εκμάθησης προκειμένου να συνδυάσουν οι εταίροι στοιχεία και δεδομένα που θα προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες και πραγματικότητες και για να παρακάμψουν τα εμπόδια που οφείλονται σε κοινωνικές, οικονομικές, και πολιτιστικές διαφορές.

1.12. Εξάλλου, άλλαξε και το νομοθετικό πλαίσιο. Νέες κοινοτικές διατάξεις θεσπίστηκαν στον τομέα της ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους, όπως η οδηγία της 8ης Οκτωβρίου 2001 για τη συμμετοχή των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή εταιρεία (οδηγία 2001/86/EK) και η οδηγία της 11 Μαρτίου 2002, περί θεσπίσεως γενικού πλαισίου ενημερώσεως και διαβουλεύσεως των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή εταιρεία (οδηγία 2002/14/EK).

2. Η διαπίστωση

2.1. Μια ήδη μεστή εμπειρία

2.1.1. Σε 1865 επιχειρήσεις ή ομίλους που απασχολούν 17 εκατομμύρια εργαζόμενους, που θα υπαχθούν στις διατάξεις της οδηγίας για τις ΕΕΕ, οι 639 επιχειρήσεις που απασχολούν 11 εκατομμύρια εργαζόμενους διαθέτουν ΕΕΕ από τα τέλη του 2002. Το 72 % των συμφωνιών, δηλ. οι 400 συνάφθηκαν προγενέστερα της έναρξης ισχύος της οδηγίας, σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας και το 28 % σύμφωνα με το άρθρο 6. Οι προγενέστερες συμφωνίες, σε περίπτωση παράτασης ή τροποποίησης, αποτελούν ακόμη τη μεγάλη πλειονότητα των ΕΕΕ που λειτουργούν σήμερα. Καταγράφηκαν (2) επτά συμφωνίες που καθιερώνουν διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης χωρίς τη σύσταση ευρωπαϊκών επιτροπών επιχείρησης (ΕΕΕ).

2.1.2. Άνω του 50 % των συμφωνιών αυτών συνάφθηκαν μόνο το 1996. Έκτοτε, συνάπτονται ετησίως 40 περίπου συμφωνίες. Στο σύνολο των επιχειρήσεων ή των ομίλων που υπάγονται σήμερα στην οδηγία, οι 1200, που απασχολούν 6 εκατομμύρια εργαζόμενους, μπορούν ακόμη να συστήσουν μια ΕΕΕ ή να εισαγάγουν διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους. Οι επιχειρήσεις ή οι όμιλοι αυτοί είναι συχνά μετρίου μεγέθους και η διεθνική τους διάσταση είναι περιορισμένης εμβέλειας, ενώ οι διασυννοριακές τους δραστηριότητες δεν είναι αμελητέες.

(1) Τελική έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Α5-0282/02001, της 17ης Ιουλίου 2001, σχετικά με την έκθεση της Επιτροπής που αφορά την κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας 94/45/EK του Συμβουλίου Επιτροπή — Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων.

(2) Βάση δεδομένων Inforpoint της ΕΟΚΕ.

2.1.3. Το ένα τέταρτο των συμφωνιών έχουν συναφθεί βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, το 12-13 % βάσει της γαλλικής, βελγικής ή βρετανικής νομοθεσίας, το 4 έως το 7 % βάσει της ολλανδικής, σουηδικής, ιταλικής ιρλανδικής ή φινλανδικής νομοθεσίας, και λιγότερες από 20 συμφωνίες βάσει της αυστριακής, νορβηγικής, δανικής, λουξεμβουργιανής, ελβετικής, ισπανικής ή ελληνικής νομοθεσίας.

2.1.4. Η διεύρυνση ισχύει ήδη για το 30 % περίπου των ήδη υφισταμένων ΕΕΕ⁽¹⁾ στις οποίες συμμετέχουν ήδη μέλη ή παρατηρητές από χώρες που θα ενταχθούν στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004. Οι υποψήφιες χώρες, κυρίως η Πολωνία, η Τσεχία, η Σλοβενία και η Ουγγαρία, άρχισαν να μεταφέρουν στο εσωτερικό τους δίκαιο την οδηγία 94/45/ΕΚ.

2.1.5. Περισσότεροι από 10 000 εκπρόσωποι των εργαζομένων συμμετέχουν σήμερα άμεσα στη λειτουργία των ΕΕΕ εφαρμόζοντας ανταλλαγές και διαπολιτισμικές πρακτικές, πράγμα που αποτελεί μια από τις ορατές και ουσιαστικές εκδηλώσεις της κοινωνικής Ευρώπης.

2.2. Η διαπραγμάτευση των συμφωνιών

2.2.1. Το βάσιμο της αρχής της οδηγίας, δηλ. ότι οι κοινωνικοί συνομιλητές πρέπει να αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία των διαπραγματεύσεων, σε επίπεδο επιχείρησης, αποδείχθηκε από τον αριθμό των συμφωνιών που υπεγράφησαν βάσει των άρθρων 6 ή 13. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων δεν ήταν, βέβαια, πάντοτε εύκολος, εάν ληφθεί υπόψη η πολύπλοκη και ιδιαίτερα ευρωπαϊκή φύση του νέου αυτού εργαλείου, γενικότερα όμως, οι μελέτες δείχνουν ότι οι κοινωνικοί εταίροι επωφελούνται από τις αμοιβαίες εμπειρίες τους στο θέμα των ΕΕΕ.

2.2.2. Οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί είναι ποικίλες, είτε πρόκειται για προγενέστερες συμφωνίες, που αποτελούν την πλειονότητα, είτε για συμφωνίες που συνάφθηκαν μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συμφωνίες αυτές περιέχουν διατάξεις σχετικά με τη διεθνική ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζόμενους. Μόνο οκτώ συμφωνίες περιορίζονται στην ενημέρωση. Εξάλλου, ορισμένες συμφωνίες δεν περιέχουν μόνο βασικούς μηχανισμούς ενημέρωσης και διαβούλευσης αλλά προβλέπουν και αποκέντρωση διαδικασιών σε εθνικό επίπεδο για ορισμένες πτυχές της ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους.

2.2.3. Ο κοινωνικός διάλογος και ο ρόλος των κοινωνικών συνομιλητών της επιχείρησης ενισχύθηκαν από μόνο το γεγονός των διαπραγματεύσεων μεταξύ της κεντρικής διεύθυνσης και της ειδικής διαπραγματευτικής ομάδας για τη σύσταση μιας ΕΕΕ. Οι διάφορες μελέτες με αντικείμενο τις συμφωνίες έδειξαν ότι οι ευρωπαϊκές συνδικαλιστικές ομοσπονδίες έπαιξαν σημαντικό

συντονιστικό ρόλο σε περισσότερες από τα τρία τέταρτα των εθελουσίων συμφωνιών στις οποίες ήταν και συμβαλλόμενες. Για διαπραγματευτικούς σκοπούς, τα μέλη της ειδικής διαπραγματευτικής ομάδας (ΕΔΟ) ζήτησαν συχνά να τους βοηθήσουν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους, εμπειρογνώμονες της δικής τους επιλογής, ιδίως εκπρόσωποι των αρμόδιων οργανώσεων των εργαζομένων σε κοινοτικό επίπεδο.

2.2.4. Η μέθοδος για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για μια νέα συμφωνία καθορίζεται από την οδηγία 94/45ΕΚ. Όμως, όταν νέα συμφωνία δεν προβλέπεται τίποτα σχετικά, η τροποποίηση της λειτουργίας ή η επαναδιαπραγμάτευση των ισχυουσών συμφωνιών μπορεί να θέσουν με λεπτό τρόπο το θέμα των διαπραγματευτών και συμβαλλομένων.

2.2.5. Το ζήτημα των πληροφοριών σχετικά με τη διάρθρωση των επιχειρήσεων ή των ομίλων επιχειρήσεων στην Ευρώπη, το ανθρώπινο δυναμικό, και οι συνομιλητές στις διάφορες χώρες είναι συνήθως το πρώτο που τίθεται στους εργαζόμενους των 1 200 επιχειρήσεων ή ομίλων επιχειρήσεων που πιθανόν επιθυμούν να αρχίσουν τη διαδικασία διαπραγματεύσεων για μια νέα ΕΕΕ ή για την καθιέρωση μιας διαδικασίας για την ενημέρωση και τη διαβούλευση με τους εργαζόμενους. Τρεις υποθέσεις για τις οποίες ζητήθηκε η έκδοση προδικαστικής απόφασης από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁽²⁾ εισάγουν την αρχή σύμφωνα με την οποία όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την θέσπιση ΕΕΕ, ιδίως οι πληροφορίες διάρθρωσης του ομίλου και του ανθρώπινου δυναμικού, πρέπει να διαβιβάζονται από τις διευθύνσεις των σχετικών εταιρειών του ΕΟΧ στους εκπροσώπους των μισθωτών ανεξαρτήτως του τύπου της έδρας του ομίλου ή της γνώμης της διεύθυνσης του ομίλου για τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας.

2.2.6. Υπεύθυνη για τη δημιουργία των προϋποθέσεων και των μέσων για την διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων είναι η κεντρική διεύθυνση που πρέπει να αντιμετωπίσει τις διάφορες πλευρές της διοργάνωσης των συνεδριάσεων στην πράξη : μετακινήσεις, φιλοξενία, διερμηνεία, καταλογισμός του χρόνου, και δαπάνες. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο για τους μεσαίου μεγέθους ευρωπαϊκούς ομίλους που αποτελούν την πλειονότητα των επιχειρήσεων που έχουν τη δυνατότητα να αρχίσουν διαπραγματεύσεις. Πιθανόν να απέβαινε χρήσιμος ένας προβληματισμός για τους όρους κάτω από τους οποίους θα μπορούσε να παρασχεθεί συγκεκριμένη υποστήριξη για την καθιέρωση του διεθνικού κοινωνικού διαλόγου στις επιχειρήσεις αυτές, π.χ., μέσω δημοσιονομικών πιστώσεων που θα προορίζονταν για τον εν λόγω τομέα.

(1) Ευρωπαϊκό Συνδικαλιστικό Ίδρυμα «European Works councils — facts and figures», Βρυξέλλες, Νοέμβριος 2002.

(2) C-62/99 Bofrost, Απόφαση της 29ης Μαρτίου 2001, C-440/00 Kuhne & Nagel, προτάσεις της 11ης Ιουλίου 2002. C-349/01 ADS C-349/01 ADS Anker GmbH, προτάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2003.

2.2.7. Οι διαπραγματεύσεις που πρέπει να αρχίσουν εντός εξαμήνου από την αίτηση ή την πρωτοβουλία μπορεί να διαρκέσουν επί τριετία. Οι διαπραγματεύσεις διαρκούν γενικά λιγότερο χρόνο. Οι συνθήκες υπό τις οποίες διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις συχνά έχουν αποφασιστική σημασία στα πρώτα στάδια της λειτουργίας των ΕΕΕ.

2.2.8. Πολλές επιχειρήσεις προσαρμόζουν ή επαναδιαπραγματεύονται την/τις ΕΕΕ τους λόγω συγχωνεύσεων, μεταβιβάσεων, ή σημαντικών μεταβολών όσον αφορά το πεδίο δραστηριοποίησης. Τα ζητήματα της δέουσας προσαρμογής των δομών εκπροσώπησης σε περίπτωση μεταβολής του πεδίου δραστηριοποίησης της επιχείρησης ή του ομίλου, της πραγματικής διατήρησής τους κατά τη διάρκεια των μεταβατικών περιόδων, έχουν ουσιαστική σημασία όσον αφορά τη δυνατότητα χειρισμού των αναδιρθρώσεων από την /τις ΕΕΕ. Οι μισές από τις συμφωνίες περιλαμβάνουν θέματα αναδιάρθρωσης στους τομείς αρμοδιότητας των ΕΕΕ: το 51 % των συμφωνιών αφορούν συγχωνεύσεις, το 47 % παύση της λειτουργίας των επιχειρήσεων, και το 53 % μετεγκαταστάσεις⁽¹⁾. Οι μεταβολές όσον αφορά το πεδίο δραστηριοποίησης έθεσαν ερωτήματα στην πλειονότητα των επιτροπών.

2.3. Η λειτουργία των ευρωπαϊκών επιτροπών επιχείρησης (ΕΕΕ)

2.3.1. Οι κοινές εκθέσεις Επιτροπής (ΓΔ Απασχόληση και κοινωνικές υποθέσεις) και Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας καθιέρωσαν μια διάκριση μεταξύ των συμφωνιών που θεσπίζουν ΕΕΕ των οποίων οι δυνατότητες φαίνεται να περιορίζονται σε μια τυπική ή συμβολική υπόσταση, συνεδριάζοντας μια φορά το χρόνο, και εκείνων των συμφωνιών που θεσπίζουν ΕΕΕ ικανές να αναπτύξουν δυναμικό ρόλο, με εκπροσώπους εργαζομένων που αναπτύσσουν δραστηριότητα μεταξύ των συνεδριάσεων και διατηρούν συνεχώς επαφή με τη διεύθυνση⁽²⁾.

2.3.2. Πάντως, οι υπάρχουσες ΕΕΕ βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη και αναπτύσσονται βάσει κατευθύνσεων μιας εσωτερικής επικοινωνιακής διεργασίας, έτσι ώστε για να προσδιοριστεί σε ποιο βαθμό οι συμφωνίες προσφέρουν πραγματικά στις ΕΕΕ τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο, το βάρος δεν πρέπει να δίδεται μόνο στο περιεχόμενο της συμφωνίας αλλά και στη μελέτη των συγκεκριμένων εμπειριών.

2.3.3. Τα αποτελέσματα διάφορων μελετών δείχνουν ότι η σύναψη συμφωνίας αποτελεί περισσότερο το σημείο εκκίνησης παρά την κατάληξη της εξέλιξης της ΕΕΕ ως οργάνου. (Lecher⁽³⁾).

2.3.4. Οι μελέτες που ανέλυσαν τη λειτουργία των ΕΕΕ βάσει μονογραφιών, ερευνών ή ανταλλαγής πρακτικών αποκαλύπτουν ότι ευρισκόμεθα ενώπιον μιας δυναμικής διαδικασίας ανάπτυξης σε διαδοχικές φάσεις. Εάν στην αρχή εκδηλώθηκαν ορισμένοι διαταγμοί σε σχέση με πρωτοβουλίες με τις οποίες εξητείτο η καθιέρωση ΕΕΕ, σήμερα διαπιστώνεται ότι πολλοί είναι εκείνοι που αναγνωρίζουν τον εποικοδομητικό ρόλο της ΕΕΕ όσον αφορά τη βελτίωση του κοινωνικού διαλόγου και της ενημέρωσης/διαβούλευσης στην επιχείρηση.

2.3.5. Σε έγγραφο που δημοσίευσε η Οργάνωση Εργοδοτών της Ολλανδίας, το οποίο επικεντρώνεται στις αρμοδιότητες και το ρόλο των ΕΕΕ 17 επιχειρήσεων με έδρα την Ολλανδία, αναφέρεται ότι οι περισσότεροι εργοδότες φρονούν ότι η ΕΕΕ προσφέρει ή μπορεί να προσφέρει προστιθέμενη αξία, κυρίως στο πλαίσιο των αναδιρθρώσεων⁽⁴⁾. Εντούτοις, ορισμένοι εργοδότες φρονούν ότι οι ΕΕΕ δεν συνέβαλαν στη βελτίωση του κοινωνικού διαλόγου στην επιχείρηση. Σε έρευνα με αντικείμενο τις ιαπωνικές πολυεθνικές εταιρείες⁽⁵⁾ εξάγεται το ίδιο συμπέρασμα, δηλ. οι ΕΕΕ αξιολογούνται θετικά από τη μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηθέντων ιαπώνων ανώτερων στελεχών. Σε πρόσφατη έρευνα που διεξήγαγε ένα αμερικανικό συμβούλιο μεταξύ των υπευθύνων 24 μεγάλων πολυεθνικών, κατά πλειονότητα αμερικανικών, η αξιολόγηση είναι επίσης θετική για την εμπειρία των ΕΕΕ⁽⁶⁾. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η πρακτική υπερκέρασε τις διατάξεις της συμφωνίας, οι διευθύνσεις είναι σήμερα πιο ανοικτές για να εξετάσουν θέματα διεθνικής διάστασης σε σύγκριση με την αρχική περίοδο, το απόρρητο δημιουργεί ελάχιστα προβλήματα, η συμβολή των εμπειρογνομώνων εκτιμάται, και η διαβούλευση για τις αναδιρθρώσεις αντιμετωπίζεται θετικά. Γενικότερα, έστω και εάν αυτές οι δομές απαιτούν πολύ χρόνο και πολλά μέσα, τα τρία τέταρτα των ερωτηθέντων υπευθύνων θεωρούν ότι οι ΕΕΕ προσφέρουν προστιθέμενη αξία στην επιχείρηση. Πολλοί, μάλιστα, από αυτούς αναφέρονται σε μη αναμενόμενα οφέλη που προήλθαν από τις ΕΕΕ, όπως η βελτίωση της πειθαρχίας και ο συντονισμός σε επίπεδο διευθυντών όσον αφορά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

(1) Βάση δεδομένων των συμφωνιών, Infopoint — EOKE.

(2) Ευρωπαϊκές Επιτροπές Επιχειρήσεων. Συγκριτική μελέτη των συμφωνιών που αναφέρονται στα άρθρα 6 και 13. Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας Mark Carley — Paul Marginson, 2000.

(3) Lecher W., Nagel B. & Platzer H.W. (1999), The establishment of European works Councils. From Information Committee to Social Actor, Ashgate Publishing, Aldershot.

(4) The Added Value of European Works Councils, J. Lamers, AWWN, Haarlem 1998.

(5) S. Nakano, στο European Journal of Industrial Relations, τόμος, 5 σελίδες 307-326.

(6) Organization Resources Conselors Inc. ORC European Works Council Survey 2002, σύνοψη στο EIROOnline 01/2003.

2.3.6. Οι ΕΕΕ είναι, επίσης, παράλληλα με τις διάφορες φάσεις ανάπτυξης τους, κατανοημένες σύμφωνα με τον τρόπο λειτουργίας τους (Lecher): ορισμένες αποτελούν επέκταση των εθνικών δομών εκπροσώπησης της χώρας που βρίσκεται η κεντρική έδρα τους, αποτελούν έτσι μια πρόσθετη πηγή πληροφόρησης προς εθνική χρήση, άλλες διευθύνονται από τους εκπροσώπους της δεσπόζουσας χώρας, η διεθνική ιδιότητα είναι μεν αντιληπτή αλλά ελάχιστα αναπτυγμένη, άλλες πάλι ανέπτυξαν μια αληθινή «διεθνική συλλογική ταυτότητα», με ισότητα των μερών και ανάπτυξη κοινών θέσεων.

2.3.7. Τα σημερινά προβλήματα, δηλαδή το περιεχόμενο και η επίδραση της διεθνικής ενημέρωσης και διαβούλευσης αποτελούν αποφασιστικά στοιχεία για τη λειτουργία των ΕΕΕ. Και συγκεκριμένα:

- Η ποιότητα της τακτικής και ακριβούς ενημέρωσης από τη διεύθυνση και από τα μέλη προς τους συναδέλφους τους, καθώς και η ακριβής μετάδοση της σε όλους τους ενδιαφερόμενους, κρίνονται ως ουσιαστικά στοιχεία για την ποιότητα του διαλόγου που μπορεί να καθιερωθεί στην ΕΕΕ και για τη δυνατότητα της να διαδραματίσει ενεργό ρόλο. Έτσι, οι ΕΕΕ συμφώνησαν για την καθιέρωση κατευθυντήριων γραμμών και για τις αναγκαίες μορφές ενημέρωσης, όπως και για τις αναλύσεις τους.
- Η ρητέρα της εμπιστευτικότητας των πληροφοριών περιλαμβάνεται στο 87 % των συμφωνιών και αποτελεί συχνά αντικείμενο συζητήσεων, κυρίως στις περιπτώσεις των αναδιάρθρωσεων. Ωστόσο, χάρη στην καθιέρωση των μηχανισμών διαλόγου, η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης φαίνεται να περιορίζει την έκταση του προβλήματος.

2.3.8. Η πείρα απέδειξε ότι η πρόωγη παρέμβαση της ΕΕΕ σε όλες τις διαδικασίες λήψης απόφασης μπορούσε να συμβάλει στην ευόδωση μιας υπεύθυνης και προληπτικής διαχείρισης κυρίως για τις αναδιάρθρωσεις.

2.3.9. Η έννοια της διεθνικότητας των εξεταζομένων θεμάτων από την ΕΕΕ αποτελεί συχνά αντικείμενο συγκεκριμένων συζητήσεων, ιδίως στις περιπτώσεις που οι αποφάσεις αφορούν μια μόνο χώρα, οι οποίες όμως στην πράξη έχουν στρατηγικές συνέπειες που υπερβαίνουν το εθνικό επίπεδο. Η οδηγία για τη συμμετοχή των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή επιχείρηση, έστω και εάν πρόκειται για διαφορετικό τομέα, λόγω ιδίως του καθαρά προαιρετικού χαρακτήρα της ευρωπαϊκής επιχείρησης, προβλέπει ότι η ενημέρωση που μεταδίδεται στο όργανο που εκπροσωπεί τους εργαζόμενους, αφορά θέματα σχετικά με την ίδια την ευρωπαϊκή

επιχείρηση και σε κάθε θυγατρική ή εγκατάσταση που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος ή με θέματα που εξέρχονται των αρμοδιοτήτων των αρχών που λαμβάνουν τις αποφάσεις σε ένα κράτος μέλος.

2.3.10. Στις έρευνες που διενήργησε το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα σε 12 ομίλους επιχειρήσεων που έχουν συνάψει διεθνικά κοινά κείμενα ⁽¹⁾ καθώς και στις τράπεζες με τα δεδομένα των συμφωνιών ⁽²⁾ αναφέρεται ότι οι ΕΕΕ αρχίζουν να εξέρχονται του ρόλου τους, που είναι η ενημέρωση και η διαβούλευση, όταν εκπονούν κοινές γνώμες, κώδικες συμπεριφοράς, Χάρτες, προγράμματα δράσης και συμφωνίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κυρίως στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της κινητικότητας, της κατάρτισης και εκπαίδευσης και, τέλος, της αναδιάρθρωσης.

2.3.11. Η πρακτική αποκαλύπτει, επίσης, ότι η καθιέρωση ενός πραγματικού και καρποφόρου κοινωνικού διαλόγου στην ΕΕΕ συνδέεται με τον τρόπο λειτουργίας της αρχής, λόγω του τρόπου κυκλοφορίας της ενημέρωσης, των δυνατοτήτων συντονισμού και της δεκτικότητας που προσδιορίζονται από τη λειτουργία αυτή.

- Η επιτροπή περιορισμένης σύνθεσης, ή το προεδρείο, ή η γραμματεία που υπάρχουν στο 75 % των ΕΕΕ, η σύνθεση της, η συχνότητα των συνεδριάσεων, η σχέση της με τις εθνικές αρχές εκπροσώπησης ή δυνατότητα επαφής της με τις διάφορες εγκαταστάσεις, τα μέσα μετάφρασης που διαθέτει, κρίνονται ως ουσιαστικά για τη λειτουργία των εν λόγω επιτροπών.
- Τα μέσα και οι ικανότητες των μελών κυμαίνονται ανάλογα με την ΕΕΕ: η κατάρτιση έχει ήδη προβλεφθεί στο 42 % των συμφωνιών και ανταποκρίνεται σε ειδικές ανάγκες που έχουν σχέση με την άσκηση των καθηκόντων εκπροσώπησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στις περισσότερες συμφωνίες, προβλέπεται η προσφυγή σε εμπειρογνώμονες, (στο 57 % των συμφωνιών προβλέπεται υποβολή γνωμάτευσης στις παρασκευαστικές και στις συνεδριάσεις ολομέλειας) η γνωμάτευση παραμένει, όμως, θέμα προς συζήτηση λόγω των ιδιαιτεροτήτων και των συνήθων πρακτικών των εθνικών αρχών, διότι σε ορισμένες χώρες συμπεριλαμβάνονται μόνιμοι συνδικαλιστές. Τα μέσα επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας σύνδεσης με τις διάφορες εκπροσωπούμενες εγκαταστάσεις, η μετάφραση και η διερμηνεία ανάλογα με τις ανάγκες αποτελούν σημαντικά μέσα. Στην πράξη, δημιουργείται, επίσης, πρόβλημα και με τη συχνότητα σύγκλησης τακτικών συνεδριάσεων (το 83 % των συμφωνιών περιορίζουν σαφώς τον αριθμό των συνεδριάσεων σε μόνο μία ή σε μια τακτική συνεδρίαση με δυνατότητα σύγκλησης και μιας έκτακτης, το 14 % προβλέπει δύο τακτικές συνεδριάσεις).

(1) Joints texts negotiated by European Works Councils, M. Carley, EFMWC, Δουβλίνο, 2001.

(2) Βάση δεδομένων Infopoint της ΕΟΚΕ.

— Η διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης αφορά κυρίως τα θέματα που προβλέπονται από την οδηγία και είναι ιδιαίτερα σημαντική στις περιπτώσεις αναδιάρθρωσης. Όμως, ορισμένες επιτροπές διευρύνουν τη διαδικασία αυτή στα προγραμματισμένα από την διεύθυνση μέτρα στους εξής τομείς: συνεχής επαγγελματική κατάρτιση, περιβάλλον, υγεία/ασφάλεια, ισότητα ευκαιριών, ενδεχομένως χρηματοοικονομικές συμμετοχές των εργαζομένων, ακόμη και σε πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες έστω και εάν οι περιπτώσεις αυτές είναι σήμερα ελάχιστες.

Η ευρωπαϊκή επιτροπή επιχείρησης αποδεικνύεται ως χώρος ανταλλαγών για την υλοποίηση στρατηγικών στόχων όπως του στόχου που τέθηκε στη Λισσαβόνα του οποίου βασικό χαρακτηριστικό είναι η δια βίου κατάρτιση και η επιμόρφωση.

2.3.12. Η ικανότητα προσαρμογής και εξέλιξης της ΕΕΕ ανάλογα με τις αλλαγές στον όμιλο ή προκειμένου να βελτιωθεί η λειτουργία της (δυναμική διαδικασία) έχει, επίσης, στην πράξη ιδιαίτερη σημασία. Η βελγική συμφωνία μεταφοράς της οδηγίας αναφέρεται στις επικουρικές υποχρεώσεις της για τις αλλαγές στη δομή ή στο μέγεθος της επιχείρησης ή του ομίλου και προβλέπει για τις περιπτώσεις αυτές εφαρμοστέους κανόνες. Αυτοί μπορεί να προβλεφθούν σε πρωτόκολλο συνεργασίας.

2.3.13. Ορισμένες συμφωνίες χειρίζονται με ειδικό τρόπο διάφορες δραστηριότητες ή τμήματα ενός ομίλου. Εάν ορισμένες ευρωπαϊκές επιτροπές συνιστούν μοναδική αρχή, παρά την εξαιρετική ποικιλία των δραστηριοτήτων τους, η οργάνωση ανά επαγγελματικό κλάδο μέσα στην ίδια την ΕΕΕ ισχύει ήδη για περισσότερες από μια στις δέκα ΕΕΕ (μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος του Δουβλίνου — 2000). Οι περισσότερες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις τυποποίησαν επίσης τους μηχανισμούς που αφορούν τη διάδοση της ενημέρωσης και τη διάρθρωση των διάφορων επιπέδων και αρχών που συμμετέχουν στο διάλογο.

2.3.14. Η παντελής έλλειψη ισορροπίας στην εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στις ΕΔΟ και στις ΕΕΕ αποτελεί μόνιμο φαινόμενο και αντικατοπτρίζει ασφαλώς και την ανισορροπία που υπάρχει και στα όργανα εκπροσώπησης των εργαζομένων σε εθνικό επίπεδο. Λαμβανομένης, κυρίως, υπόψη της θέσης των ΕΕΕ στο ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο κρίνεται σκόπιμος ένας προβληματισμός σχετικά με τους τρόπους εθελούσιας μείωσης της εν λόγω ανισορροπίας.

2.3.15. Ορισμένες συμφωνίες και εθνικές διατάξεις μεταφοράς προβλέπουν, άλλωστε, μια ισορροπημένη εκπροσώπηση στην ΕΕΕ των διάφορων κατηγοριών των εργαζομένων.

2.3.16. Τα θέματα της προσωπικότητας των ΕΕΕ, της ικανότητας τους να παρίστανται στα δικαστήρια, να διαχειρίζονται περιουσία, και να συνάπτουν συμφωνίες τίθενται σε κάθε κράτος μέλος με διαφορετικό τρόπο.

2.3.17. Σε περιπτώσεις μη τήρησης της οδηγίας, όλες οι χώρες έχουν προβλέψει σύστημα κυρώσεων που εφαρμόζεται όταν παραβιάζεται η οδηγία, τόσο για τις υποχρεώσεις για τη συγκρότηση της αρμόδιας για τις διαπραγματεύσεις αρχής, όσο και όταν δεν τηρούνται οι υποχρεώσεις που αφορούν τη λειτουργία της ΕΕΕ. Σε ορισμένες, όμως, περιπτώσεις μπορεί να τεθούν προβλήματα πρόσβασης στο δίκαιο, κυρίως όταν ένας μη ευρωπαϊκός όμιλος καθόρισε την ευρωπαϊκή κεντρική έδρα του σε κράτος στο οποίο οι εκπρόσωποι των εργαζομένων δεν συμπεριλαμβάνονται στην ΕΕΕ. Οι εκπρόσωποι μπορεί να αντιμετωπίσουν πρακτικές δυσκολίες και παραλείψεις δικαίου όσον αφορά τις δυνατότητες προσφυγής στα αρμόδια δικαστήρια της χώρας της κεντρικής έδρας (π.χ., στο Βέλγιο όπου στο δίκαιο προβλέπεται η δυνατότητα προσφυγής των οργάνων που εκπροσωπούν τους εργαζόμενους στα αρμόδια δικαστήρια εργατικών διαφορών.

2.4. Η διασύνδεση του κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο

2.4.1. Η αρχή της επικουρικότητας τηρήθηκε ευρέως από την οδηγία 94/45/ΕΚ διότι ελήφθησαν υπόψη οι διάφορες μορφές εκπροσώπησης, ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων στην επιχείρηση. Ο τρόπος εκλογής ή ο ορισμός των εκπροσώπων των εργαζομένων έχει καθοριστεί από τα κράτη μέλη.

2.4.2. Η αλληλεπίδραση τοπικού και ευρωπαϊκού επιπέδου συνέβαλε, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη βελτίωση των εθνικών πρακτικών.

2.4.3. Με τις ΕΕΕ, ορισμένες επιχειρήσεις συγκρότησαν, ενίοτε μέσω συμφωνιών, ΕΕΕ ομίλου (από τις διάφορες εγκαταστάσεις) σε εθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με έρευνα που διενεργήθηκε μεταξύ των βέλγων εκπροσώπων της Συνομοσπονδίας των Χριστιανικών Συνδικάτων, η ΕΕΕ αποτέλεσε την αφορμή για τη σύσταση δικτύων επικοινωνίας με τις διάφορες εγκαταστάσεις σε εθνικό επίπεδο, σε 35 % των περιπτώσεων. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, το 67 % των εκπροσώπων θεωρούν ότι η ΕΕΕ συνετέλεσε στη βελτίωση της λειτουργίας της τοπικής ΕΕΕ (1).

2.4.4. Έτσι, σε ορισμένες επιχειρήσεις, η ΕΕΕ συνέβαλε, επίσης, στην άρση των εμποδίων ενημέρωσης, διαβούλευσης και επικοινωνίας με το προσωπικό, έχοντας υπόψη το σημείο 5 του παραρτήματος της οδηγίας για την ενημέρωση, από τα μέλη της ΕΕΕ, των εκπροσώπων των εργαζομένων ή όλων των εργαζομένων εάν δεν υπάρχουν εκπρόσωποι τους.

(1) Le CENE est-il sur la bonne voie? CSC και Hoger Instituut voor de arbeid, Veerle Cortebeek, Joris Van Ruysseveldt, Leuven, 2002.

2.4.5. Έτσι, για την ενίσχυση της συνοχής μεταξύ των τοπικών διευθύνσεων, ορισμένοι όμιλοι άρχισαν, επίσης, διεθνικές συνεδριάσεις των διευθυντών τους συγχρόνως με τη σύσταση των ΕΕΕ.

2.4.6. Η ενημέρωση και η διαβούλευση μέσω των ΕΕΕ ενόησαν την ανάδειξη ευρωπαϊκής συνείδησης όσον αφορά τον κοινωνικό διάλογο διαμέσου της ενημέρωσης και της διαβούλευσης αλλά και μέσω της εξαιρετικής πολιτιστικής ευκαιρίας για την ανάπτυξη των ανταλλαγών σε διεθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, οι ανταλλαγές γνώσεων, αμοιβαίων επιδράσεων, όπως ακριβώς και η συνέργια των ενδιαφερόντων των εργαζομένων και των εργοδοτών του ίδιου ομίλου αποτελούν πραγματική πολιτιστική πρόοδο.

3. Συμπεράσματα

3.1. Οι διάφορες εκθέσεις και μελέτες για τις συμφωνίες και τις πρακτικές των ΕΕΕ επιβεβαιώνουν ότι οι αποκτηθείσες μέχρι σήμερα εμπειρίες επιτρέπουν την άντληση ορισμένων συμπερασμάτων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να οργανωθεί μια διαδικασία διαπραγματεύσεων για την καθιέρωση μιας ΕΕΕ ή μια διαδικασία για την ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζόμενους ώστε να είναι απλή, δημοκρατική και αποτελεσματική. Αναφορικά με την ουσία της οδηγίας, δηλ. με ποιο τρόπο μπορεί να εφαρμοστεί το δικαίωμα ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους, οι εμπειρίες αφθονούν και εδώ.

3.2. Η ΕΟΚΕ λόγω της σύνθεσής της μπορεί ασφαλώς να προσφέρει τα φώτα της στη δυναμική διαδικασία της πρακτικής του κοινωνικού διαλόγου που διεξάγεται στις επιχειρήσεις και στους ομίλους επιχειρήσεων. Η ΕΕΕ είναι ακόμη μια πολύ νεαρά αρχή σε διαρκή εξέλιξη. Η αναλογία των συμφωνιών που αποτελούν αντικείμενο επαναδιαπραγμάτευσης κάθε χρόνο αποτελεί απόδειξη.

3.3. Η ενημέρωση και οι διαβουλεύσεις στους κόλπους της ΕΕΕ, η δυναμική του ρόλου της και των πρακτικών της μπορούν να είναι βέβαια χρήσιμες στο σύνολο των εμπλεκόμενων παραγόντων συμπεριλαμβανομένου και του πολίτη. Οι αποκρίσεις που δίνονται για την παγκοσμιοποίηση των επιχειρήσεων και των αναδιορθώσεων επιδρούν στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, αλλά και στο κοινωνικό κλίμα πέραν των θυρών της επιχείρησης.

3.4. Η ανταλλαγή απόψεων που πραγματοποιήθηκε για σειρά διαπιστώσεων από την εφαρμογή της οδηγίας στην πράξη και τη λειτουργία των ΕΕΕ επέτρεψαν στην ΕΟΚΕ να προσδιορίσει τη συμβολή των ΕΕΕ στον ευρωπαϊκό κοινωνικό διάλογο και στην

ευρωπαϊκή ανάπτυξη. Όμως, τα βασικά ερωτήματα παραμένουν αναπάντητα. Αφορούν, κυρίως, τις εξής πτυχές:

- τις έννοιες του «ωφέλιμου έργου» και της «έγκαιρης» ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζόμενους.
- το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 94/45/ΕΚ, π.χ., για τις εταιρείες επιχειρηματικού κινδύνου, τον πιθανό αποκλεισμό της εμπορικής ναυτιλίας, και την έννοια της επιχείρησης, λόγω των διάφορων μορφών της επιχειρηματικότητας, οι οποίες μάλιστα θα επεκταθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο από της εισόδου των συμμετοχικών, των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, και των επιχειρήσεων αλληλοβοήθειας, που ασκούν όλο και πιο σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες ακόμη και διασυνοριακά. Οι δημόσιες επιχειρήσεις αναφέρονται, εντούτοις ρητώς όταν γίνεται μεταφορά στην εθνική νομοθεσία της Σουηδίας και της Ισπανίας.
- το θέμα της εκπροσώπησης και της αναλογικότητας της εκπροσώπησης στις ΕΕΕ — πρόκειται για θέμα που δεν καλύπτεται από διεθνικούς κανόνες,
- το θέμα του αντίκτυπου των ΕΕΕ στον κοινωνικό διάλογο που διεξάγεται στην επιχείρηση σε εθνικό επίπεδο,
- το θέμα της δυνατότητας των εκπροσώπων των ΕΕΕ να μεταβαίνουν στις εγκαταστάσεις των εργαζομένων που εκπροσωπούν και να επικοινωνούν με τους εκπροσώπους και τους εργαζόμενους των εν λόγω εγκαταστάσεων,
- το θέμα σχέσεων της ΕΕΕ με τις ρυθμιστικές αρχές του τομέα του ανταγωνισμού. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον κοινοτικό έλεγχο των συγκεντρώσεων προβλέπει ότι οι αναγνωρισμένοι εκπρόσωποι των εργαζομένων μπορούν να ακουστούν ως φυσικά ή νομικά πρόσωπα εφόσον αιτιολογούν επαρκές συμφέρον στα πλαίσια εξέτασης για τη συγκέντρωση επιχείρησης που υπόκειται στον κοινοτικό έλεγχο. Σήμερα δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι οι εκπρόσωποι των εργαζομένων θα έχουν πρόσβαση στο φάκελο, ακόμη και σε «μη εμπιστευτική» μορφή του. Το θέμα αυτό αφορά πρωταρχικά τις κοινοτικές αρχές στα πλαίσια του καλύτερου συνδυασμού κοινωνικής πολιτικής και πολιτικής του ανταγωνισμού της Κοινότητας.

3.5. Οι απόψεις διαφέρουν, επίσης, και εντός της ΕΟΚΕ όσον αφορά την εμβέλεια των διαπιστώσεων και των προβληματισμών σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας και τη λειτουργία των ΕΕΕ. Ορισμένα μέλη φρονούν ότι η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση πρέπει να περιοριστεί στην ενημέρωση χωρίς να αποσκοπεί στον επηρεασμό ενδεχόμενων μελλοντικών συζητήσεων μεταξύ κοινωνικών εταίρων για την αναθεώρηση της οδηγίας 94/45/ΕΚ, εφόσον

η Επιτροπή στο πρόγραμμα εργασίας της έχει εκδηλώσει την πρόθεση να διαβουλευθεί με τους κοινωνικούς εταίρους, ήδη από το φθινόπωρο του 2003. Άλλα μέλη φρονούν ότι τα πορίσματα που συνάγονται από την εφαρμογή της οδηγίας και τη λειτουργία των ΕΕΕ θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την εξέταση των πτυχών της οδηγίας 94/45/ΕΚ που πιθανόν να χρειάζεται αναθεώρηση.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας»

(COM(2003) 272 τελικό — 2003/0113 (COD))

(2004/C 10/06)

Στις 24 Ιουνίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 149 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση της κας van Turnhout και των συνεισηγητών κκ. Soares και Penzzini.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 128 ψήφους υπέρ και μία κατά, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί το μέτρο αυτό, το οποίο διασφαλίζει τη συνέχεια της παροχής απαραίτητων πόρων σε φορείς που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ κατακρίνει την πρόταση μείωσης της χρηματοδότησης κατά 2,5 % κάθε χρόνο, έπειτα από το τρίτο έτος. Στην παρούσα γνωμοδότηση περιγράφεται ο πιθανός αντίκτυπος αυτής της πρότασης. Επιπλέον, γνώμη της ΕΟΚΕ είναι ότι ο οργανισμοί αυτοί θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σύμφωνα με το άρθρο 162 του Κανονισμού της Επιτροπής (ΕΚ, ΕΚΑΕ) αριθ. 2342/2002⁽¹⁾. Οι εν λόγω οργανισμοί είναι φορείς που στο-

χεύουν στο γενικότερο ευρωπαϊκό όφελος⁽²⁾ και, συνεπώς, δε θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 113, παράγραφος 2, του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΚ, ΕΚΑΕ) αριθ. 1605/2002.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη σταθερότητα που θα προσφέρει στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τη Νεολαία η χρηματοδότηση του μέτρου αυτού, διασφαλίζοντας την ανάπτυξη και ενίσχυσή του.

⁽²⁾ Άρθρο 162 του Κανονισμού της Επιτροπής (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 2342/2002. «Οργανισμός που επιδιώκει σκοπούς γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος είναι:

- α) είτε ένας ευρωπαϊκός οργανισμός με αποστολή την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την ενημέρωση ή την έρευνα και τη μελέτη των ευρωπαϊκών πολιτικών, καθώς και ένας ευρωπαϊκός οργανισμός τυποποίησης
- β) είτε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο που εκπροσωπεί οργανισμούς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που δραστηριοποιούνται στα κράτη μέλη ή σε υποψήφιες τρίτες χώρες και προωθούν αρχές και πολιτικές σύμφωνες με τους στόχους των Συνθηκών.»

⁽¹⁾ Άρθρο 108 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου, για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού.

1.4. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ανησυχία την τάση σταδιακής μείωσης της χρηματοδότησης των διεθνών οργανισμών νέων που επικρατεί τα τελευταία έτη. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβουν ενεργό δράση για την αύξηση της γραμμής προϋπολογισμού. Θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η διεύρυνση και η ανάπτυξη των διεθνών οργανισμών νέων είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη και το μέλλον της Ευρώπης.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η πρόταση αυτή καλύπτει την περίοδο 2004-2006. Προτείνεται στην Επιτροπή να ξεκινήσει όσο το δυνατόν ευρύτερες διαβουλεύσεις για τη διαχείριση των χρηματοδοτήσεων μετά το 2006.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άμεση εφαρμογή των σημαντικών συστάσεων που περιλαμβάνονται στην έκθεση αξιολόγησης για τη στήριξη των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων νέων που συνέταξε η Επιτροπή (1).

1.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση αυτή αποτελεί μία από τις πολλές προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με κοινοτικά προγράμματα δράσης και μέτρα για ευρύ φάσμα τομέων. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να υιοθετήσει συνεκτική προσέγγιση έναντι των τομέων αυτών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την επιλεξιμότητα των κριτηρίων χρηματοδότησης.

2. Ιστορικό

2.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί τη θέσπιση προγράμματος δράσης για την προώθηση φορέων που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας. Η πρόταση αυτή θα παράσχει τη βάση για επιδοτήσεις λειτουργίας σε φορείς που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας, για περίοδο τριών ετών (2004-2006).

2.2. Οι παρεμβάσεις αυτές πραγματοποιούνταν έως τώρα χωρίς καμία νομική βάση, μέσω των κονδυλίων προϋπολογισμού της Επιτροπής για διοικητικές δαπάνες:

- η θέση A-3023 συγχρηματοδοτεί το κόστος λειτουργίας του Φόρουμ Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- η θέση A-3029 παρέχει στήριξη σε διεθνείς μη κυβερνητικούς οργανισμούς νέων.

2.3. Η στήριξη αυτή παρείχε ουσιαστική χρηματοδότηση στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νέων μέσω του Φόρουμ Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναφορικά με τους διεθνείς μη κυβερνητικούς οργανισμούς νέων, η στήριξη αυτή παρείχε χρηματοδότηση ζωτικής σημασίας για τις διοικητικές και γραμματειακές υπηρεσίες των εν λόγω οργανισμών. Χρηματοδότηση, η οποία, σε άλλη περίπτωση, δεν είναι διαθέσιμη σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.4. Κατά τη σύνταξη της παρούσας γνωμοδότησης, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ζήτησε τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νέων καθώς και των οργανισμών που είναι μέλη του, δηλαδή των μη κυβερνητικών οργανισμών νέων και των Εθνικών Συμβουλίων Νέων, που ανέρχονται συνολικά σε περισσότερους από 90 οργανισμούς.

3. Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νέων

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σταθερότητα που θα προσφέρει στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νέων η χρηματοδότηση του μέτρου αυτού, διασφαλίζοντας την ανάπτυξη και ενίσχυσή του. Σήμερα, η χρηματοδότηση του εν λόγω οργανισμού θα πρέπει να διατεθεί μέσω του Φόρουμ Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου μερικά μέλη του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νέων δεν είναι πλήρη μέλη, π.χ. Εθνικά Συμβούλια Νέων που έχουν την έδρα τους εκτός της ΕΕ. Σε πρώτο επίπεδο, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως εξάλειψη ενός τεχνικού εμποδίου αλλά η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την πολιτική σημασία της ύπαρξης ενός μόνο φορέα νέων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

3.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει στο παράρτημα 2.1 την ανεξαρτησία και αυτονομία του Φόρουμ Νέων. Εκτός αυτού, αναφέρεται, επίσης, στην αρχή της «κατά το δυνατόν ευρύτερης συμμετοχής στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Νέων οργανισμών που δεν είναι μέλη καθώς και νέων ανθρώπων που δεν ανήκουν σε οργανισμούς». Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το παραπάνω δεν θα πρέπει να θεωρείται προϋπόθεση για την παροχή χρηματοδότησης καθώς το Φόρουμ Νέων ήδη αγωνίζεται για ευρύτερη συμμετοχή μελών, ομοίως με τους οργανισμούς UNICE και ETUC σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4. Διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί νέων

4.1. Έως τώρα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρείχε χρηματοδότηση ζωτικής σημασίας για τις διοικητικές και γραμματειακές υπηρεσίες των υπόψη ΜΚΟ, η οποία σε άλλη περίπτωση δεν είναι διαθέσιμη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα περισσότερα Εθνικά Συμβούλια Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απολαμβάνουν παρόμοιο είδος χρηματοδότησης από τις κυβερνήσεις τους, σε επίπεδο κρατών μελών.

4.2. Ένας σαφέστερος ορισμός και μία σαφέστερη κατανόηση των εργασιών των διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών νέων είναι απαραίτητοι για την εφαρμογή και την επιτυχία της πρότασης. Η ΕΟΚΕ θα καλωσόριζε τη θέσπιση κριτηρίων, που να διασφαλίζουν ότι τους ΜΚΟ Νέων διαχειρίζονται οι ίδιοι οι νέοι για τους νέους, έχουν πραγματικά δημοκρατική δομή, καθιστούν δυνατή τη συμμετοχή των νέων σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι μη κερδοσκοπικοί και βασίζονται στον ειελοντισμό. Θα πρέπει να εφαρμοστεί σταθερό κριτήριο αξιολόγησης που να εξασφαλίζει ότι μόνο οργανισμοί νέων που πληρούν τα υπόψη κριτήρια μπορούν να επωφεληθούν από τη χρηματοδότηση.

(1) SEC(2003) Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής, Στήριξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Νέων (Έκθεση Αξιολόγησης).

4.3. Η ΕΟΚΕ απορρίπτει την πρόταση μείωσης της χρηματοδότησης κατά 2,5 % κάθε χρόνο, έπειτα από το τρίτο έτος, όπως αναφέρεται στο παράρτημα 5.6.

- Η μη παροχή σταθερής στήριξης σε ΜΚΟ νέων θα άφηνε ανεκμετάλλευτη την εμπειρία και τη γνώση που οικοδομήθηκε σε διάφορους οργανισμούς με το πέρασμα των ετών. Από την πλευρά των φορολογουμένων, αυτό θα σήμαινε ολοκληρωτική σπατάλη της επένδυσης κρατικών κεφαλαίων που διανεμήθηκαν στο παρελθόν.
- Για τους ΜΚΟ νέων, η βιωσιμότητα της δομής τους αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα, καθώς τα μέλη, οι εθελοντές και το προσωπικό, παρουσιάζουν — εξαιτίας της ίδιας της φύσης των οργανισμών νέων — υψηλή κινητικότητα. Επίσης, περισσότερο από άλλους οργανισμούς που βασίζονται στον εθελοντισμό, οι ΜΚΟ νέων βασίζονται σε εθελοντές που έχουν μικρή εμπειρία όταν αποκτούν σχέση με τον οργανισμό.
- Οι ΜΚΟ περιλαμβάνουν ένα τμήμα της κοινωνίας με μικρό προσωπικό εισόδημα, κάτι το οποίο έχει αντίκτυπο στη δυνατότητα του οργανισμού να συλλέγει πόρους.

4.4. Επίσης, η πρόταση μείωσης της χρηματοδότησης έπειτα από τρία χρόνια, ίσως ενθαρρύνει τους οργανισμούς να διασπώνται, να ανασυντάσσονται, και να ανασυγκροτούνται με νέα μορφή. Το κίνητρο των οργανισμών θα πρέπει να είναι η ενίσχυση και η ανάπτυξή τους. Εάν η χρηματοδότηση των οργανισμών συνεχίσει

να μειώνεται σε ετήσια βάση, τότε η ΕΟΚΕ κατανοεί για ποιο λόγο ορισμένα τμήματα ενός οργανισμού μπορούν να αποσχίζονται και να υποβάλλουν αιτήσεις χρηματοδότησης αυτόνομα. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για τον περιορισμό του κινδύνου αυτού.

4.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της πρόβλεψης μέτρων που να ενθαρρύνουν νέους οργανισμούς να συγκροτούνται, ιδιαίτερα όταν εκπροσωπούν οργανισμούς και νέους ανθρώπους που παραδοσιακά δεν εκπροσωπούσαν ή είναι υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Κατά το 2003, που είναι το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες προκειμένου να διασφαλισθεί η ανάπτυξη οργανώσεων που να περιλαμβάνουν και να εξυπηρετούν νέους με ειδικές ανάγκες.

4.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της εμπλοκής της Επιτροπής στη διαδικασία επιλογής για χρηματοδότηση. Ενώ η ΕΟΚΕ κατανοεί την επιθυμία της Επιτροπής να αναθέσει σε εξωτερικούς φορείς ένα ορισμένο μέρος των εργασιών της, η λήψη πολιτικών αποφάσεων και ο πολιτικός έλεγχος θα πρέπει να παραμείνουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής.

4.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στο παράρτημα 1 του εγγράφου στην αγγλική γλώσσα γίνεται λόγος για άτυπη εκπαίδευση αντί για επίσημη εκπαίδευση. Τα κείμενα στις υπόλοιπες γλώσσες αναφέρονται σε μη επίσημη εκπαίδευση, όρο με τον οποίο συμφωνεί η ΕΟΚΕ.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων»

(2004/C 10/07)

Στις 18 Φεβρουαρίου 2003, ο κ. Michel Barnier, μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδιος για την περιφερειακή πολιτική, ζήτησε, εξ ονόματος της Επιτροπής, από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 11 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση έκθεση του εισηγητή κ. BARROS VALE και του συνεισηγητή κ. Di Odoardo.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την παρακάτω γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) απέδιδε πάντοτε ιδιαίτερη σημασία στις μορφές διάρθρωσης και διαβούλευσης των δημόσιων πολιτικών, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών, μεταξύ των αιρετών αρχών και των εκπροσώπων τους και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

1.2. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ενέγραψε στο πρόγραμμα εργασίας της για το έτος 2003 γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, με σκοπό να μελετήσει και να εκφραστεί σχετικά με την «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθετο, επίσης, να ζητήσει από την ΕΟΚΕ την κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης για το θέμα αυτό, προκειμένου να καταδειχθεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, η ορθότητα και η επικαιρότητα ενός θέματος που πρέπει να αναπτυχθεί και να εμβαθυνθεί, και κυρίως ενόψει της μελλοντικής αναδιάρθρωσης των κανονισμών των σχετικών με τα Διαρθρωτικά Ταμεία και, φυσικά, της ίδιας της επικείμενης διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σημαντικό αριθμό νέων κρατών.

1.3. Η «εταιρική σχέση» είναι μια από τις επιδιωκόμενες αρχές στο πλαίσιο της νομικής πλαισίωσης της διαρθρωτικής πολιτικής (ομοίως τούτο καθίσταται σαφές και αναπόφευκτο με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 1999), ενώ, με τις ποικίλες μεταρρυθμίσεις, αυξήθηκε η σημασία της.

1.4. Η αρχή της εταιρικής σχέσης γενικεύτηκε κατά την περίοδο 1994-1999, αλλά στην τρέχουσα περίοδο, 2000-2006, επεκτάθηκε⁽¹⁾ προς τις τοπικές αρχές, τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, και ορισμένους μη κυβερνητικούς οργανισμούς (ΜΚΟ).

1.5. Παράλληλα προς την πραγματοποιούμενη επέκταση στο επίπεδο των οργανώσεων που ενδέχεται να συμπράξουν, υφίσταται

και εμβάθυνση της συμμετοχής τους που εκτείνεται, τώρα, στις φάσεις από το σχεδιασμό μέχρι την εκ των υστέρων αξιολόγηση, διερχόμενη από τα συνοδευτικά μέτρα⁽²⁾.

1.6. Η μεγάλη σημασία που αποδίδεται στο θέμα της εταιρικής σχέσης οφείλεται κατά βάση σε δύο παράγοντες, δηλαδή:

- στη βούληση που επιδεικνύουν οι κοινωνικοί εταίροι για την ενίσχυση του ρόλου αυτής της σχέσης και
- στα αποτελέσματα μελετών που αναδεικνύουν την ύπαρξη θετικών εταιρικών σχέσεων (διευρυμένων και ολοκληρωμένων) ως παράγοντα επιτυχίας των προγραμμάτων, επειδή:
 - α) η συμμετοχή των εταίρων, ήδη από την αρχή της διαδικασίας, επιτρέπει παρεμβάσεις με περισσότερες γνώσεις και νομιμότητα,
 - β) δεδομένου ότι είναι διευρυμένη και ολοκληρωμένη, η εταιρική σχέση επιτρέπει ακόμη τον καλύτερο συντονισμό για την οργάνωση των προγραμμάτων,
 - γ) είτε χάρη στην καλύτερη επιλογή των σχεδίων, είτε εξαιτίας της καλύτερης πληροφόρησης των ενδεχόμενων δικαιούχων και των συγχρηματοδοτών, επιτυγχάνεται η καλύτερη χρησιμοποίηση των πιστώσεων, και
 - δ) τέλος, δημιουργείται ακόμη περισσότερη διαφάνεια μέσω της μεγαλύτερης και καλύτερης ορατότητας των κοινοτικών ενεργειών.

2. Η έννοια της εταιρικής σχέσης

2.1. Υφίσταται ανάγκη για τον καλύτερο προσδιορισμό της εταιρικής σχέσης, με την ενίσχυση του σπουδαιότερου ρόλου της στην καλή λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων, ως τρόπου κοινωνικής εξίσωσης και όχι ως πολιτικού μέσου.

(1) Άρθρο 8 του κανονισμού αναφέρεται στο σημείο 1.

(2) Άρθρο 15 του ίδου.

2.2. Η εταιρική σχέση, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου, με τον οποίο θεσπίζονται οι γενικές διατάξεις για τα Διαρθρωτικά Ταμεία⁽¹⁾, προβλέπει την ύπαρξη δύο τύπων εταιρών (οι διαφορές λειτουργίας των οποίων αξίζουν καλύτερης διευκρίνισης στον προαναφερθέντα κανονισμό):

- των «θεσμικών» εταιρών και, ειδικότερα, των περιφερειακών και τοπικών αρχών, και
- των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων.

2.3. Η παρούσα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ πραγματοποιείται την «εταιρική σχέση», κατά τρόπο γενικό, αν και αποδίδει προφανώς ιδιαίτερη σημασία στην οπτική των οικονομικών και κοινωνικών εταιρών επί αυτού του θέματος.

3. Η σύγχρονη κατάσταση

3.1. Η πρώτη μορφή εταιρικής σχέσης στο επίπεδο των Διαρθρωτικών Ταμείων είναι εκείνη που υλοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πριν ακόμη από την εταιρική σχέση σε επίπεδο των κρατών μελών. Πράγματι, οι κοινοτικές δράσεις πρέπει να βασίζονται, ήδη από τη φάση του γενικού προγραμματισμού, στη διαβούλευση μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών και των οικονομικών και κοινωνικών εταιρών.

3.2. Ο προαναφερόμενος κανονισμός ο σχετικός με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, στο άρθρο 8, προβλέπει ότι η Επιτροπή διαβουλεύεται ετησίως με «τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των οικονομικών και κοινωνικών εταιρών σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη διαρθρωτική πολιτική της Κοινότητας».

3.3. Παρά το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το ρόλο επίδειξης και πολλαπλασιασμού που μπορεί να διαδραματίσει η «εταιρική σχέση» στο επίπεδο των κρατών μελών, στην πράξη, η εν λόγω διαβούλευση στο ευρωπαϊκό επίπεδο, τα τελευταία χρόνια, συνίσταται μόνο στη διοργάνωση μερικών συνεδριάσεων ορισμένων ωρών, περιορίζοντας τους εταίρους, ουσιαστικά, στην ακρόαση μίας συνοπτικής αναφοράς για την πορεία των Διαρθρωτικών Ταμείων, χωρίς να τους δίνει τη συγκεκριμένη δυνατότητα να προτείνουν βασικούς προσανατολισμούς ή να διατυπώνουν εκτιμήσεις.

3.4. Η εταιρική σχέση σε ευρωπαϊκό επίπεδο τείνει να περιορίζεται στην «παροχή πληροφοριών», η οποία διαφέρει από τη «διαβούλευση» για τις διαρθρωτικές πολιτικές της Κοινότητας, αν και αναγνωρίζεται ότι στο θέμα αυτό και οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι διαθέτουν το δικαίωμα πρωτοβουλίας και το καθήκον ενεργούς συνοδείας της θεσμικής διαδικασίας για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων.

3.5. Είναι απαραίτητη να αναθεωρήσει η Επιτροπή τις μορφές διαβούλευσης με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, με τη δημιουργία περισσότερων δυνατοτήτων επαφής και με την προώθηση πραγματικών συζητήσεων και πραγματικής διαβούλευσης με τους μόνιμους και τομεακούς εταίρους.

3.6. Είναι ακόμη σκόπιμο, στο πλαίσιο μίας γενικής αναθεώρησης του κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, να οριστεί, κατά τρόπο περισσότερο σαφή, ότι η Επιτροπή, κυρίως στη φάση καθορισμού των γενικών στόχων των διαρθρωτικών πολιτικών, πρέπει πάντα να διαβουλεύεται, πέραν των κρατών μελών, και με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. (Για το σκοπό αυτό, είναι σημαντική η υφιστάμενη διατύπωση του άρθρου 10 του κανονισμού, σύμφωνα με την οποία «... μετά από τη διαβούλευση με όλα τα κράτη μέλη, η Επιτροπή δημοσιεύει, για καθέναν από τους στόχους που προβλέπονται στο άρθρο 1, ενδεικτικές γενικές κατευθυντήριες γραμμές, βασιζόμενες στις σχετικές κοινοτικές πολιτικές που εγκρίθηκαν...», δεδομένου ότι δεν γίνεται οποιαδήποτε αναφορά στη διαβούλευση με τους κοινωνικοοικονομικούς εταίρους).

3.7. Η χάραξη ενός αναλυτικού πλαισίου των διαφόρων μορφών εταιρικής σχέσης που υφίστανται στα κράτη μέλη, στο επίπεδο του προγραμματισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006, είναι εξαιρετικά δύσκολη. Κατά την εξέταση των Σχεδίων Ανάπτυξης, των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή των Ενιαίων Εγγράφων Προγραμματισμού, επιβεβαιώνεται ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, υφίστανται ελάχιστες και ιδιαίτερα γενικές αναφορές στις μορφές συμμετοχής των οικονομικών και κοινωνικών εταιρών και έντονα διαφορετικές και συνοπτικές αναφορές για τη συμμετοχή τους στις Συνοδευτικές Επιτροπές.

3.8. Είναι, επομένως, αναγκαία η θέσπιση κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών που θα ορίζουν καλύτερα το περιεχόμενο των εκθέσεων των κρατών μελών για τις διατάξεις που υιοθετήθηκαν σε θέματα διαβούλευσης με τους εταίρους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η απόκτηση λεπτομερέστερων πληροφοριών σχετικά με τις μορφές εταιρικής σχέσης και η διενέργεια χρήσιμων αναλύσεων για τις καλύτερες πρακτικές.

3.9. Η διεύρυνση του τύπου οργανώσεων που δύνανται να συμμετέχουν στις Συνοδευτικές Επιτροπές, επιτρέπει, περαιτέρω, τη βελτίωση της διαχείρισης και της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων, διότι η πείρα που διαθέτει η καθεμία ειδικός, καθώς και η γνώση της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας και της γεωγραφικής περιοχής όπου παρεμβαίνουν, κατ' αυτόν τον τρόπο αξιοποιούνται, συμβάλλοντας στην ποιοτική βελτίωση του συνόλου της διαδικασίας.

3.10. Η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης και του ρόλου των εταιρών παρουσιάζεται ως ένας σημαντικός στόχος, ο οποίος δεν συγκεκριμενοποιείται πάντοτε στην πρακτική της συμβουλευτικής διαβούλευσης. Για παράδειγμα:

- α) Για την έγκριση των σχεδίων που υποβάλλουν τα κράτη μέλη, όρος απαραίτητος είναι η διαβούλευση με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους κατά τη σύλληψη τούτων· οι τρόποι με τους οποίους πραγματοποιείται η διαβούλευση δεν είναι πάντοτε οι καλύτεροι, με την έννοια της διασφάλισης μιας αποτελεσματικής υποστήριξης/συμμετοχής των οργανώσεων εταιρών.

(1) ΕΕ L 161 της 26.6.1999.

- β) Για να επιτευχθεί το οριστικό σχέδιο, η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης αποτελεί μέρος των διαπραγματεύσεων μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών. Η κατάσταση, εντούτοις, έδειξε ότι αυτό εξαρτάται περισσότερο από το κράτος μέλος, επειδή το κράτος μέλος δεν διευκρινίζει το ελάχιστο επιτρεπτό όριο για τη συμμετοχή των εταιρών.
- γ) Η εταιρική σχέση είναι ένας από τους σταθερούς παράγοντες στις ιδιαίτερες προϋποθέσεις για τις ενδιάμεσες αξιολογήσεις όλων των προγραμμάτων και των ενιαίων εγγράφων προγραμματισμού. Εξάλλου, είναι σημαντικό να διευκρινίζεται με ποιο τρόπο αντιμετωπίζεται η εταιρική σχέση και πως επηρεάζει την εν λόγω αξιολόγηση.
- δ) Η Επιτροπή ενθάρρυνε τη μετάβαση προς την ιδέα της ενσωμάτωσης (mainstreaming) των εμπειριών από την εταιρική σχέση που αποκτήθηκαν προγενέστερα, π.χ., τα εδαφικά σύμφωνα για την απασχόληση, αν και, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξαιτίας λαθών των μεν ή των δε (αρχών ή εταιρών) το τελικό αποτέλεσμα δεν ήταν πάντοτε λαμπρό.
- ε) Η Επιτροπή καθιέρωσε μία θεματική αξιολόγηση των εδαφικών συμφώνων για την απασχόληση που υποστήριξε κατά την προηγούμενη περίοδο, καθώς και περιπτωσιολογικών μελετών που θα έπρεπε να οδηγήσουν σε κατάλογο ορθών πρακτικών, επί των οποίων η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να τοποθετηθεί.
- 3.11. Επίσης, οι δυνητικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο στην ενίσχυση της εταιρικής σχέσης, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της ποικιλίας των υφιστάμενων εταιρών με διαφορετική άποψη για την πραγματικότητα, λόγω της οποίας οφείλουν να υποστηρίξουν ενώπιον του κράτους μέλους, στο οποίο ανήκουν, την ένταξή τους στις συνοδευτικές επιτροπές, υπό την προϋπόθεση ότι πρέπει να δύνανται να προσφέρουν πραγματικά σε δράσεις για τεχνική βοήθεια και εξειδικευμένη κατάρτιση, με σκοπό την ανάπτυξη των διαπιστωθεισών ορθών πρακτικών.
- 3.12. Ήδη στην τρέχουσα περίοδο, 2000-2006, και κατά τα πρώτα έτη μπορούμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα:
- α) σε περισσότερα από 100 προγράμματα και ενιαία έγγραφα προγραμματισμού του στόχου 1, 60 του στόχου 2 και 59 που αφορούν το Interreg III, τα οποία η Επιτροπή έλαβε ήδη και εξετάζει, παρατηρείται η τήρηση των κανονιστικών διατάξεων σχετικά με την εταιρική σχέση, πράγμα που αποτελεί προϋπόθεση για επιλεξιμότητα.
- β) η Επιτροπή επιβεβαίωσε ακόμη ότι τα διάφορα σχέδια, προγράμματα και ενιαία έγγραφα προγραμματισμού, είχαν υποβληθεί σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, ενώ προβλεπόταν και η συμμετοχή των τελευταίων στις συνοδευτικές επιτροπές.
- γ) παρατηρείται, πάντως, έντονα κυμαινόμενη ποιότητα όσον αφορά τις πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη σχετικά με το θέμα. Πολλές χώρες αναφέρονται ελάχιστα στη διαβούλευση με τους εταίρους, χωρίς την παραμικρή λεπτομέρεια ή διευκρίνιση. Υπάρχουν, εντούτοις, εξαιρέσεις, κατά τις οποίες δημοσιεύονται τα προγράμματα σε απευθείας σύνδεση για την ενημέρωση του κοινού, πρακτική η οποία, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, πρέπει να ενθαρρυνθεί από την Επιτροπή.
- δ) επίσης, η πληροφόρηση σχετικά με τη συμμετοχή στις συνοδευτικές επιτροπές ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μόλις και γίνεται αναφορά στη συμμετοχή των κοινωνικών εταιρών. Στις ακρόασεις για το θέμα αυτό, οι οποίες διοργανώθηκαν από την ΕΟΚΕ, διαπιστώθηκε μεγάλη απογοήτευση εκ μέρους των εταιρών για τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν, σε αντίθεση με τη θετική αξιολόγηση εκ μέρους των διαφόρων διοικητικών αρχών.
- ε) επιπλέον, στα έγγραφα που υποβλήθηκαν, παρατηρείται διαφοροποιημένη χρήση του όρου «εταίροι», συχνά και μεταξύ των προγραμμάτων στην ίδια χώρα, ως συνέπεια της επικουρικότητας που προβλέπεται στο άρθρο 8 του κανονισμού 1260/99.
- στ) και από πλευράς δικαιωμάτων, που αναγνωρίζονται στους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους στις συνοδευτικές επιτροπές, παρατηρείται ετερογένεια, με αποτέλεσμα ακόμη και αν συμμετέχουν αυτοί στις ίδιες επιτροπές, πολλές φορές να διαθέτουν ένα καθεστώς διαφορετικό από εκείνο των άλλων μελών ή να μην έχουν δικαίωμα ψήφου ή επειδή, συχνά, το δικαίωμα αυτό είναι περιορισμένο, μόλις και μετά βίας να διαδραματίζουν στην επιτροπή μια συμβουλευτική ή ενημερωτική αποστολή.
- ζ) παρά ορισμένες διαπιστωθείσες δυσκολίες, η ΕΟΚΕ εκτιμά, κάτι που συμμερίζεται και η Επιτροπή, ότι μεσοπρόθεσμα θα υπάρξουν αποτελέσματα. Όπως είναι γνωστό, στην τρέχουσα περίοδο, 2000-2006, οι συνοδευτικές επιτροπές διαδραματίζουν ουσιαστικότερο ρόλο από εκείνο του παρελθόντος, διότι οφείλουν, ιδίως, να εγκρίνουν τα κριτήρια επιλογής των σχεδίων. Ήδη κατά την προσηχή ενδιάμεση αξιολόγηση θα καταστεί δυνατό να εξαχθούν περισσότερο συγκεκριμένα συμπεράσματα, όταν η επίδραση της εταιρικής σχέσης θα καταστεί ένα από τα στοιχεία που θα πρέπει να αξιολογηθεί.
- η) από τα προηγούμενα γίνεται αντιληπτή η ιδιαίτερη σημασία της εταιρικής σχέσης, καθώς και η σημασία που αυτή ενέχει για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων. Οποσδήποτε, και λόγω της ποικιλίας των διαδικασιών και του τρόπου παρέμβασης των εταιρών, φαίνεται να ελλείπει η σαφής πλαισίωση των μορφών συμμετοχής τους στις διάφορες φάσεις της διαδικασίας, από πλευράς διεργασιών και τρόπου συγκεκριμενοποίησης της εταιρικής σχέσης, και συνεπώς είναι απαραίτητο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα αυτό. Η ετερογένεια που έχει διαπιστωθεί όσον αφορά το ρόλο των εταιρών και στον τρόπο παρέμβασης, ακόμη και όταν πρόκειται για ένα και το αυτό κράτος μέλος, καθιστά αναγκαία την περισσότερο συγκεκριμένη και λεπτομερή πλαισίωση αυτού του θέματος.

3.13. Πάντως, απομένουν να γίνουν πολλά στον τομέα αυτό και η Επιτροπή μπορεί να διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η πρωτοβουλία να της ζητηθεί η κατάρτιση γνωμοδότησης έχει μεγάλη αξία και ο προσδιορισμός ενός νέου χώρου αλληλεπίδρασης στη σχέση των κοινωνικών εταίρων με τις δημόσιες αρχές των κρατών μελών θα έχει πραγματικό πολλαπλασιαστικό και δημιουργικό αντίκτυπο. Η πρωτοπορία αυτών των νέων μορφών συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, και ειδικότερα των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, στη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων καθιστά ιδιαίτερα υπεύθυνη την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ώστε αυτή πρέπει να ενεργήσει και να παροτρύνει τις διοικητικές αρχές να ενεργήσουν κατά τρόπο άψογο.

4. Τα διάφορα επίπεδα και στάδια της εταιρικής σχέσης και συνδεόμενα με αυτή επαγγελματικά θέματα

4.1. Στη μελέτη του 1999 με θέμα «Η θεματική αξιολόγηση της αρχής της εταιρικής σχέσης», την οποία ανέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εκπόνησε το τμήμα «Αξιολόγηση και Αναθεώρηση» του Tavistock Institute, του Λονδίνου, καταδεικνύονται σαφώς οι σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη συμμετοχή των εταίρων στις διάφορες φάσεις των προγραμμάτων. Η εν λόγω συμμετοχή, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, αποδεικνύεται σημαντική στον προγραμματισμό και το γενικό προγραμματισμό (πριν από την φάση της διαπραγμάτευσης), αλλά εντελώς ανεπαρκής στις φάσεις της συνοδείας και της αξιολόγησης. Στη μελέτη αναφέρεται ότι, σε αυτές τις τελικές φάσεις και σε πολλά κράτη μέλη, η συμμετοχή των εταίρων αποτελεί ουσιαστικά «ψευδαισθήση συμμετοχής».

4.2. Οι εν λόγω εκτιμήσεις πρέπει να οδηγήσουν σε προβληματισμό σχετικά με τις συνοδευτικές επιτροπές που προβλέπονται στο άρθρο 35 του κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Τα νέα και σημαντικά καθήκοντα που ανατίθενται στα εν λόγω όργανα απαιτούν την επανεξέταση των μηχανισμών συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων.

4.3. Στην προαναφερόμενη έκθεση του Tavistock Institute σημειώνεται ότι, για τους εταίρους, οι συνοδευτικές επιτροπές αποτελούσαν μάλλον μία μορφή ενημέρωσης για την πορεία των Διαρθρωτικών Ταμείων, παρά ένα βήμα συμμετοχής στις επιλογές.

4.4. Είναι απαραίτητο, πριν από οτιδήποτε άλλο, η συμμετοχή των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων στις συνοδευτικές επιτροπές να καταστεί υποχρεωτική και να αναβαθμιστεί μέσω της παραχώρησης του δικαιώματος ψήφου, γεγονός το οποίο θα διασαφηνίζει και τη θέση τους σε σχέση με τα συζητηθέντα θέματα σε αυτό το όργανο.

4.4.1. Η έκφραση της θέσης των εταίρων αποκλειστικά μέσω της καταγραφής στα πρακτικά των απόψεών τους επί των συζητούμενων θεμάτων δεν παρέχει τη δυνατότητα, ούτε στις εθνικές ή περιφερειακές αρχές, ούτε και στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, να σχηματίσουν σαφή άποψη όσον αφορά το αίσθημα της πλειονότητας των φορέων που εκπροσωπούνται στις συνοδευτικές επιτροπές, ούτε καν όσον αφορά τη σχετική δύναμη των ενδεχόμενων διαφορετικών θέσεων που βρίσκονται σε αντιπαράθεση. Ως εκ τούτου, μόνον εάν διενεργείται ψηφοφορία θα επιτυγχάνεται με σαφήνεια ο στόχος αυτός.

4.5. Είναι σημαντικό οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι να έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στις συνοδευτικές επιτροπές. Γι' αυτό απαιτείται:

- οι ημερήσιες διατάξεις των συνεδριάσεων να μην επικεντρώνονται αποκλειστικά, όπως συμβαίνει συχνά, στην επίλυση διοικητικών και γραφειοκρατικών προβλημάτων, στο επίπεδο των σχέσεων μεταξύ των αρχών διαχείρισης και της Επιτροπής, αλλά οι συνεδριάσεις των συνοδευτικών επιτροπών να επικεντρώνονται ουσιαστικά στην επαλήθευση της «αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της εκτέλεσης» των παρεμβάσεων.

- η δημιουργία ή η ενεργοποίηση μίας τεχνικής γραμματείας των συνοδευτικών επιτροπών, η οποία να είναι σε θέση να προσφέρει την αναγκαία υποστήριξη, ώστε οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι να μπορούν να επιτελούν ικανοποιητικά το καθήκον τους.

- η επιτευχθείσα ποιότητα της εταιρικής σχέσης στις διάφορες παρεμβάσεις να αποτελεί έναν από τους δείκτες συνοδείας που ανακλούν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και σημαντικό κριτήριο για την απόδοση του «αποθέματος αποτελεσματικότητας» — όπως προβλέπεται στο άρθρο 44 του κανονισμού — στο οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν πρόσβαση εν μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

4.6. Η Επιτροπή πρέπει να αναθέσει την εκπόνηση μίας ενημερωμένης μελέτης των διαφοροποιημένων τύπων των πρότυπων συμμετοχής που χρησιμοποιήθηκαν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, δίνοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τη δυνατότητα αξιολόγησης και διάδοσης πληροφοριών σχετικά με πρακτικές ελάχιστα γνωστές, οι οποίες, εντούτοις, μπορούν να αποδειχθούν μεγάλης σημασίας για το μέλλον.

4.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας εκείνου που αξιολογεί ένα δεδομένο πρόγραμμα έναντι της εθνικής αρχής που είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του, ενώ και σε αυτό το επίπεδο οι θεσμικοί και οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν ενισχυμένο ρόλο, χάρη στην αποκτηθείσα γνώση από τα πρακτικά αποτελέσματα που απέδωσαν οι διάφορες παρεμβάσεις.

5. Κριτήρια επιλογής των εταίρων

5.1. Η επιλογή των εταίρων και η διαφάνεια όσον αφορά τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, έχουν ζωτική σημασία.

5.2. Η ενδεχόμενη ασυμβατότητα μεταξύ του γεγονότος ότι οι εταίροι συμμετέχουν πραγματικά σε ποικίλες φάσεις εφαρμογής των προγραμμάτων και του γεγονότος ότι είναι, ταυτόχρονα, προωθητές σχεδίων, καθιστά αναγκαία τη θέσπιση κανόνων που διέπουν την επιλογή των εταίρων με τέτοιο τρόπο ώστε να μη μετέχουν στην εταιρική σχέση οντότητες που εξαρτώνται από το κράτος και, ως εκ τούτου, θα διέθεταν εξαιρετικά περιορισμένη επιχειρησιακή και διαρθρωτική ανεξαρτησία δράσης.

5.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να εκτιμηθεί ο συνιστώμενος αριθμός των εταιρών που συμμετέχουν σε κάθε φάση των προγραμμάτων, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπονομεύεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών, μέσω περισσότερης γραφειοκρατίας και της γενικευμένης ατομικής έλλειψης ευθύνης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία διευρυμένων επιτροπών, οι οποίες δεν θα αποτελούσαν παρά τυπικά φόρουμ ενημέρωσης.

5.4. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ύπαρξης αξιόπιστων δικτύων (και με επαρκείς αρμοδιότητες) εταιρών στα διάφορα κλιμάκια, που καθιστούν δυνατή μια αποτελεσματική συμμετοχή τους και όχι μια απλώς τυπική συμμετοχή.

5.5. Πέραν των οντοτήτων που παραδοσιακά αποτελούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους (συνδικάτα εργαζομένων, ενώσεις βιομηχάνων, γεωργών, βιοτεχνών και εμπόρων, τριτογενής τομέας, συνεταιρισμοί, κλπ.), είναι σημαντική η ενίσχυση της συμμετοχής των αποκαλούμενων οργανισμών αυτόνομης λειτουργίας, όπως είναι τα εμπορικά επιμελητήρια, τα πανεπιστήμια, οι οργανισμοί προώθησης της κοινωνικής στέγασης, κλπ., στις κοινοτικές διαρθρωτικές πολιτικές.

6. Συγκρούσεις συμφερόντων

6.1. Η σύνδεση της εταιρικής σχέσης και η ενδεχόμενη έλλειψη αποτελεσματικότητας των διαδικασιών, μέσω της συσσώρευσης λειτουργιών ασυμβίβαστων με τη διαφάνεια και την ανεξαρτησία των αποφάσεων, π.χ., συμμετοχή των ίδιων ατόμων στις φάσεις του προγραμματισμού/συνοδείας/αξιολόγησης, τα οποία, σε πολλές περιπτώσεις, αποτελούν και τους ίδιους τους δικαιούχους των προγραμμάτων, μπορούν να αποβούν επιζήμιες.

6.2. Σε πολλές περιπτώσεις, εμφανίζεται το ενδεχόμενο του ασυμβίβαστου ή της σύγκρουσης συμφερόντων, όταν εκείνος που αποφασίζει μπορεί να είναι και δικαιούχος παροχών των Διαρθρωτικών Ταμείων.

6.3. Πρέπει να καταστεί σαφές ποιες είναι οι φάσεις της διαδικασίας στις οποίες θα πρέπει να υπάρχει ενεργός συμμετοχή των εταιρών, καθώς επίσης και ποιες θα είναι οι εξουσίες των εν λόγω εταιρών. Οι εταίροι θα πρέπει να έχουν συμβουλευτικό ρόλο και όχι εξουσίες λήψεως αποφάσεων. Εάν οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι είχαν εξουσίες λήψεως αποφάσεων, αυτό θα σήμαινε την αποδυνάμωση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, βάσει της οποίας τα όργανα λήψεως αποφάσεων είναι αιρετά. Η θέση της ΕΟΚΕ όσον αφορά το δικαίωμα ψήφου στους εταίρους είναι ότι αυτό θα πρέπει να περιορίζεται στα όργανα προετοιμασίας, συνοδείας και αξιολόγησης, και να μην εφαρμόζεται ποτέ στα όργανα διαχείρισης και αποφάσεων επί των σχεδίων, αν και οι εταίροι θα έπρεπε να διαθέτουν έδρα ή να εκπροσωπούνται σε αυτά. Ο στόχος είναι να εφαρμόζονται οι αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας, χωρίς όμως να θίγονται οι αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

6.4. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι πρέπει να θεσπιστούν σαφείς κανόνες για κάθε μία από τις ομάδες που παρεμβαίνουν: προγραμματιστές, υπεύθυνοι συνοδείας, αξιολογούντες, ώστε, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αποφεύγονται ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων, οι οποίες είναι ασύμβατες με τις δεοντολογικές αρχές και με τις αρχές του δικαίου.

7. Άλλοι τύποι εταιρικής σχέσης

7.1. Κατά τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι επιβάλλεται, όσο και περισσότερο, η επιδίωξη προόδου όσον αφορά νέες μορφές συμμετοχής των θεσμικών, οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, πέραν της απλής συμμετοχής στα όργανα προγραμματισμού, διαχείρισης, ελέγχου και αξιολόγησης.

7.2. Η συγκεκριμενοποίηση των διαδικασιών της συνολικής επιδότησης είναι, από την άποψη αυτή, ένας τρόπος για την ενίσχυση αυτού, καθώς επιβάλλεται στα κράτη μέλη η υποχρέωση για την υιοθέτηση αυτού του είδους των προτύπων, τουλάχιστον σε ένα περιορισμένο μέρος των ΚΠΣ, εξαιτίας των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τον περιορισμό της γραφειοκρατίας, την ταχύτητα και την απουσία δημοσιονομικών προσπαθειών εν μέρους των κρατών μελών, λαμβανομένων υπόψη των σύγχρονων γενικευμένων δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τα δημόσια οικονομικά.

7.3. Η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι οι διαδικασίες συνολικής επιδότησης πρέπει να διατηρηθούν ως έχουν, έτσι όπως εφαρμόζονται μέχρι σήμερα. Αντίθετα, κρίνει απαραίτητο, μετά από αξιολόγηση των προηγούμενων εμπειριών, να μπορούν να εισάγονται βελτιώσεις στους κανόνες τους, προκειμένου να διευκολύνεται όσο και περισσότερο η ενεργός συμμετοχή αξιόπιστων φορέων, όχι αποκλειστικά κρατικών, στη διαχείριση των Κοινοτικών Ταμείων. Δυστυχώς, σε πολλά κράτη μέλη, δεν έχει ακολουθηθεί η διαδικασία αυτή.

8. Χρηματοδότηση και τεχνική βοήθεια

8.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ακόμη ότι οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση και κατάρτιση για να είναι σε θέση να ασκούν επαρκώς τα καθήκοντα για τα οποία ορίστηκαν, δεδομένου ότι, μέχρι στιγμής, αυτή η πρακτική είναι ιδιαίτερα σπάνια ή ουσιαστικά ανύπαρκτη.

8.2. Η περιορισμένη συμμετοχή των εταιρών οφείλεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο γεγονός ότι δεν κατέχουν τις τεχνικές και, εν μέρει, επαρκείς δυνατότητες συμμετοχής κατά ενεργό τρόπο στα φόρουμ που σχετίζονται με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, στα οποία θα μπορούσαν και θα έπρεπε να συμμετάσχουν.

9. Διεύρυνση

9.1. Η επικείμενη διεύρυνση της ΕΕ αποτελεί ένα επιπλέον λόγο ανησυχίας για την ΕΟΚΕ, λαμβανομένου υπόψη του εύθραυστου της κοινωνίας των πολιτών σε ορισμένα από τα μελλοντικά κράτη μέλη. Η εταιρική σχέση σε αυτές τις χώρες θα μπορούσε να καταστεί αποτελεσματική μόνο εάν υπήρχε ιδιαίτερη φροντίδα για την τεχνική και χρηματοδοτική ενίσχυση των κοινωνικοοικονομικών οργανώσεων, με στόχο να συγκεντρώνονται οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική συμμετοχή τους στο μηχανισμό της εταιρικής σχέσης.

10. Λοιπά θέματα

10.1. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να τονίσει την ανάγκη για τα κράτη μέλη να αποδώσουν ιδιαίτερη προσοχή στο σύνολο της γραφειοκρατικής διαδικασίας, προκειμένου να την περιορίσουν στο ελάχιστο. Σε πολλές περιπτώσεις, η διοικητική πολυπλοκότητα είναι υπερβολική και δυσανάλογη, θέτοντας σε αμφισβήτηση την ίδια την αρχή της εταιρικής σχέσης, μέσω της εγκαθίδρυσης εμποδίων και πρακτικών που αποδείχθηκαν επανειλημμένα αντιπαραγωγικές.

11. Συμπεράσματα

11.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικά τα πλεονεκτήματα για τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου συμμετοχής, το οποίο θα ορίζεται από κοινοτικό κανονισμό, ενώ στα κράτη μέλη θα επαφίεται η αρμοδιότητα καθορισμού υψηλότερων επιπέδων συμμετοχής, μέσω της εθνικής νομοθεσίας και των σχετικών διατάξεων.

11.2. Ο ρόλος των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, το περιεχόμενο των προτάσεων και οι διαδικασίες συμμετοχής είναι, κατ' ανάγκην, διαφορετικές στις φάσεις της προετοιμασίας, της χρηματοδότησης, της συνοδείας και της αξιολόγησης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων της Κοινότητας. Ωστόσο, είναι σημαντικό να διευκρινιστούν οι προσδοκίες εκ μέρους των εταίρων, οι διατάξεις που οι εταίροι θα επιθυμούσαν να θεσπιστούν, προκειμένου τα προγράμματα να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία, τα

επίπεδα στα οποία διοργανώνεται η δραστηριότητα της εταιρικής σχέσης, καθώς και τα πολιτικά και τεχνικά όργανα, στα οποία πρέπει να παρεμβαίνουν οι εταίροι.

11.3. Η εταιρική σχέση είναι αποφασιστικής σημασίας σε δύο φάσεις των διαρθρωτικών παρεμβάσεων:

- στην «πολιτική» φάση για τον προγραμματισμό των Ταμείων και την απόφαση για τις γενικές επιλογές, είτε σε κοινοτικό επίπεδο είτε σε επίπεδο κρατών μελών
- στη φάση συνοδείας και αξιολόγησης των παρεμβάσεων.

11.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία τη λεπτομερέστερη αναδιάρθρωση του άρθρου 8 του κανονισμού 1260/99, ώστε να δημιουργηθεί μια σαφής πλαισίωση για κάθε ομάδα που επεμβαίνει σε κάθε μια από τις φάσεις ενός προγράμματος, από τη σύλληψη μέχρι την αξιολόγηση, με σκοπό να καταστεί δυνατή μια αληθινή συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων.

11.5. Η ΕΟΚΕ έχει την εντύπωση ότι η φάση επιχειρησιακής διαχείρισης των παρεμβάσεων πρέπει να παραμείνει στην αρμοδιότητα των αρχών διαχείρισης, προκειμένου να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις και η σύγχυση όσον αφορά το ρόλο καθενός.

11.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πείρα από τα εδαφικά σύμφωνα για την απασχόληση θα μπορούσε να παράσχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τη συμμετοχή και το ρόλο των εταίρων και να συμβάλει στην εμπειριστατωμένη εξέταση των αρμοδιοτήτων και των περιορισμών που υφίστανται τόσο από την πλευρά των δημόσιων διοικήσεων όσο και από την πλευρά των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και των θεσμικών εταίρων.

11.7. Συνιστάται έντονα η πρόβλεψη ενός περισσότερο εμβαθυμένου και υπεύθυνου επιπέδου συμμετοχής των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, με τεχνικές και χρηματοδοτικές δυνατότητες, στη διαχείριση των δράσεων που χρησιμοποιούν τα Διαρθρωτικά Ταμεία, ενώ η ΕΟΚΕ προτείνει και τη θέσπιση ελάχιστου ουσιαστικού ποσοστού (για παράδειγμα της τάξης του 15 % επί της συνολικής χρηματοδότησης των ΚΠΣ), το οποίο τα κράτη μέλη θα υποχρεούνται να διαθέτουν μέσω των αποκαλούμενων Συνολικών Επιδοτήσεων, οι οποίες, δυστυχώς, μέχρι στιγμής χρησιμοποιούνται ελάχιστα.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη σύσταση επιτροπής στατιστικών για θέματα νομισματικά, χρηματοπιστωτικά και ισοζυγίου πληρωμών (κωδικοποιημένη έκδοση)»

(COM(2003) 298 τελικό — 2003/0103 (CNS))

(2004/C 10/08)

Στις 6 Ιουνίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατάρτισε τη γνωμοδότησή του στις 11 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Florio.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 125 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Τον Ιούνιο του 2002 η Επιτροπή υιοθέτησε μία σειρά από έγγραφα — με πρώτο το Λευκό Βιβλίο για την διακυβέρνηση — που στόχο έχουν να συμβάλουν στην καλύτερη λειτουργία των ευρωπαϊκών οργάνων, τα οποία οφείλουν να καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να εξηγούν, όσο το δυνατόν καλύτερα, τι κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση και σε τι συνίστανται οι αποφάσεις που λαμβάνει. Κατ' επέκταση, έχει επανειλημμένως τονιστεί ότι η δημοκρατική οικοδόμηση της ΕΕ βασίζεται, μεταξύ άλλων, και στην ικανότητά της να ενημερώνει τους πολίτες και να στηρίζει την συμμετοχή τους τόσο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων όσο και στις νομοθετικές διαδικασίες.

2. Για το λόγο αυτό έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία η απλούστευση και σαφήνεια των παρεχόμενων πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν το κοινοτικό δίκαιο. Το 1987, η Επιτροπή ανέθεσε στις υπηρεσίες της να προβούν στην σχετική κωδικοποίηση η οποία πρέπει να παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου, δεδομένου άλλωστε ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα τροποποίησης της ουσίας του περιεχόμενου της απόφασης.

3. Η υπό εξέταση πρόταση κωδικοποίησης αφορά την απόφαση του Συμβουλίου (91/115/ΕΟΚ) με την οποία συστήνεται «επιτροπή στατιστικών για θέματα νομισματικά, χρηματοπιστωτικά και ισοζυγίου πληρωμών». Καθώς πρόκειται για κωδικοποίηση η οποία βασίστηκε σε ενοποιημένο κείμενο, η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ δεν αναφέρεται στο ίδιο το κείμενο, αλλά στη διαδικασία απλούστευσης.

4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή φρονεί ότι ακριβώς επειδή η σύσταση της εν λόγω επιτροπής είναι σημαντική και επειδή το κείμενο έχει υποστεί, στα διάφορα στάδια της κατάρτισής του, πολυάριθμες διορθώσεις, πρέπει να υποστηριχθεί η διαδικασία απλούστευσης (κωδικοποίησης), η οποία θα συμβάλει αναμφί-

βολα στην καλύτερη λειτουργία της ίδιας της επιτροπής και στην βελτίωση της ενημέρωσης σχετικά με το έργο της.

5. Η εν λόγω ενημέρωση είναι ιδιαίτερα απαραίτητη στα διάφορα θεσμικά επίπεδα και στα διάφορα επίπεδα της κοινωνίας τα οποία κάνουν χρήση των στοιχείων που έχουν σχέση με τις στατιστικές για θέματα νομισματικά, χρηματοπιστωτικά και ισοζυγίου πληρωμών και τα κοινοποιούν, όπως προβλέπεται.

6. Από καιρό η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συναίνεση σε ό,τι αφορά τις επιλογές στον τομέα των στατιστικών και οι επιλογές αυτές να υποστηρίζονται, για το λόγο ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κατά την χάραξη στρατηγικών στο πλαίσιο των οικονομικών, νομισματικών και δημοσιονομικών πολιτικών. Είναι σημαντικό να επαληθεύεται και να παρακολουθείται συνεχώς η ακρίβεια και η αξιοπιστία των στοιχείων που παρέχουν τόσο τα εθνικά στατιστικά ιδρύματα, όσο και η Eurostat.

7. Για το λόγο αυτό, η απόφαση του Συμβουλίου να προβεί στη σύσταση επιτροπής, καθήκον της οποίας θα είναι να αποφαίνεται σχετικά με την ανάπτυξη και τον συντονισμό των στατιστικών για θέματα νομισματικά, χρηματοπιστωτικά και ισοζυγίου πληρωμών, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η σχετική κωδικοποίηση του κειμένου της απόφασης του Συμβουλίου πρέπει να υποστηριχθεί, παρά το γεγονός ότι, όπως τονίζεται, από τότε που το έγγραφο του Συμβουλίου εγκρίθηκε (1991) μέχρι σήμερα έχουν περάσει πάνω από δέκα χρόνια, πράγμα που θα μπορούσε να σημαίνει ότι η τελική διατύπωση των κειμένων και η διαδικασία κωδικοποίησής τους ενδέχεται, ως έναν βαθμό, να καθυστερήσει.

8. Η ΕΟΚΕ διατυπώνει συνεπώς την ευχή, στις περιπτώσεις όπου αυτό είναι εφικτό, να πραγματοποιηθούν το ταχύτερο οι σχετικές κωδικοποιήσεις.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση του ταμείου συνοχής (κωδικοποιημένη έκδοση)»

(COM(2003) 352 τελικό — 2003/0129 (AVC))

(2004/C 10/09)

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε στις 30 Ιουνίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ για το θέμα, κατάρτισε τη γνωμοδότησή του στις 11 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Silva.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 123 ψήφους υπέρ, μία κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρωτοβουλίας της Επιτροπής να κωδικοποιηθεί ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1164/94 του Συμβουλίου με τον οποίο ιδρύεται ταμείο συνοχής.

2. Πρόκειται για μία ενέργεια η οποία συμβάλλει στην απλοποίηση και στην καλύτερη κατανόηση της κοινοτικής νομοθεσίας σε έναν τομέα που παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον κατά την παρούσα φάση της ευρωπαϊκής οικοδόμησης.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων» (“Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων”)

(COM(2002) 711 τελικό — 2002/0296 (CNS))

(2004/C 10/10)

Στις 14 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 308 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση της κας Sánchez Miguel.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 102 ψήφους υπέρ, 27 ψήφους κατά και 16 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Πρόταση Κανονισμού που υποβάλλει η Επιτροπή αποβλέπει στην αναδιτύπωση, σε ενιαίο κείμενο, του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 και των τροποποιήσεων που επέφεραν η πράξη προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας, καθώς και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1310/97 που τροποποίησε τον προηγούμενο. Στόχος της νέας αυτής πρότασης είναι, αφενός, να διευκολύνει την καλύτερη κατανόηση των νομικών κειμένων εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων σε συγκεντρώσεις επιχειρήσεων του ευρωπαϊκού χώρου και, αφετέρου, να ανταποκριθεί στη νομική υποχρέωση, που ο ίδιος ο κανονισμός επιβάλλει, όσον αφορά την αναθεώρηση των κατωτάτων ορίων κύκλου εργασιών, προκειμένου μία συγκέντρωση να θεωρείται ότι έχει κοινοτική διάσταση.

1.2. Στο Πράσινο Βιβλίο ⁽¹⁾ για την Αναθεώρηση του κανονισμού, εξετάστηκαν οι τομείς τους οποίους θα έπρεπε να αφορά η τροποποίηση: η εφαρμογή των κατωτάτων ορίων κύκλου εργασιών, ο έλεγχος των ουσιαστικών προϋποθέσεων για την εξέταση των συγκεντρώσεων από την Επιτροπή και τα διαδικαστικά θέματα. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση για το Πράσινο Βιβλίο ⁽²⁾, όπου εξέφρασε τις απόψεις της σχετικά με την καθεμία από τις πτυχές αυτές.

1.3. Κατά τη διάρκεια της ισχύος του κανονισμού, εξεδόθησαν διάφορες Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και η νομολογία που αυτές απαρτίζουν επηρεάζει σημαντικά την ερμηνεία του περιεχομένου των κανόνων για τις συγκεντρώσεις, καθώς και ορισμένα ζητήματα δικαιοδοσίας μεταξύ κρατών μελών και Επιτροπής. Ως εκ τούτου, κρίθηκε σκόπιμη η διεύρυνση της μεταρρύθμισης που προτεινόταν στο Πράσινο Βιβλίο, ώστε να γίνεται σεβαστό το περιεχόμενο της εν λόγω νομολογίας.

1.4. Το αποτέλεσμα θα πρέπει να αξιολογηθεί μετά από την εφαρμογή του νέου Κανονισμού. Προς το παρόν, και σύμφωνα με τις διαβουλεύσεις που διενήργησε η Επιτροπή με τα όργανα,

φαίνεται ότι είναι αποδεκτή η ανάγκη της μεταρρύθμισης, δεδομένου ότι οι διαπιστωθείσες δυσχέρειες περιόριζαν την αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας.

1.5. Από την άλλη πλευρά, φαίνεται να έχει καθοριστική σημασία η έκδοση του νέου Κανονισμού πριν από τη διεύρυνση της ΕΕ. Η προβλέπιμη οικονομική συγκέντρωση που ενδέχεται να προκύψει σε πολλές από τις υπό ένταξη χώρες θα διευκολυνθεί με την απλούστευση των διαδικασιών και, κυρίως, με τον προσδιορισμό των κατωτάτων ορίων κύκλου εργασιών που εφαρμόζονται για τις κοινοτικές συγκεντρώσεις.

2. Περιεχόμενο της πρότασης

2.1. Σε γενικές γραμμές, η πρόταση νέου Κανονισμού περιλαμβάνει τις εξής πτυχές:

- θέματα δικαιοδοσίας
- θέματα ουσίας
- διαδικαστικά ζητήματα
- άλλες τροποποιήσεις.

2.2. Θέματα δικαιοδοσίας

2.2.1. Η πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά τις πτυχές αυτές είναι να θεσπιστεί ένα εξορθολογισμένο σύστημα παραπομπής, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η κατανομή δικαιοδοσιών μεταξύ των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και της Επιτροπής, κατά τρόπον ώστε:

- να βελτιώνονται τα κριτήρια που εφαρμόζονται για τις παραπομπές, περιλαμβανομένης και μιας καλύτερης αντιστοιχίας των κριτηρίων παραπομπής και προς τις δύο κατευθύνσεις:
- η εφαρμογή των άρθρων 9 και 22, κατά το στάδιο προ της κοινοποίησης, να διευκολύνει το δικαίωμα πρωτοβουλίας των κοινοποιούντων μερών στη φάση αυτή της διαδικασίας

⁽¹⁾ Πράσινο Βιβλίο για την αναθεώρηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου. COM(2001) 745 τελικό.

⁽²⁾ EE C 241 της 7.10.2002.

- η ανάθεση αρμοδιοτήτων να μεταφέρεται στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 22, εάν όλα τα κράτη, ή τουλάχιστον τρία εξ αυτών, αποφασίσουν για την παραπομπή της υπόθεσης·
- να θεσπίζεται η δυνατότητα της Επιτροπής να καλέσει τα κράτη μέλη να προβούν σε παραπομπή βάσει του άρθρου 22. Καθιερώνεται έτσι το τυπικό δικαίωμα πρωτοβουλίας της Επιτροπής.

2.2.2. Η βελτίωση των ουσιαστικών κριτηρίων, και ειδικότερα των κριτηρίων παραπομπής, πραγματοποιείται με την απόσυρση, στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α), της αναφοράς στα κράτη μέλη προκειμένου να αξιολογούν κατά πόσον η σχεδιαζόμενη συγκέντρωση απειλεί να δημιουργήσει δεσπόζουσα θέση, και την αντικατάστασή της από μια αίτηση για παραπομπή λόγω σημαντικού επηρεασμού του ανταγωνισμού σε διακριτή αγορά συγκεκριμένου κράτους μέλους. Επίσης, κατόπιν αιτήσεως των συμμετεχόντων, θα μπορούν να εφαρμόζονται τα άρθρα 9 και 22 στο προ της κοινοποίησης στάδιο, καθώς και όταν επηρεάζονται τουλάχιστον τρία κράτη.

2.2.3. Οι διαδικαστικοί κανόνες σχετικά με την από κοινού παραπομπή υποθέσεων, με τις προθεσμίες που θεσπίζονται για την υποβολή αιτήσεων παραπομπής εκ μέρους των κρατών μελών ή τη συνυποβολή των εν λόγω αιτήσεων από άλλα κράτη μέλη, διευκρινίζονται και απλοποιούνται ώστε να εναρμονιστούν με την πρακτική που έχει εφαρμόσει η Επιτροπή σε συγκεκριμένες υποθέσεις ⁽¹⁾.

2.2.4. Όσον αφορά την έννοια της συγκέντρωσης, που ορίζεται στο άρθρο 3, τροποποιήθηκε ώστε να περιλαμβάνει ρητώς τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία η ύπαρξη συγκέντρωσης προϋποθέτει μεταβολή του ελέγχου μιας επιχειρήσεως, σε μόνιμη βάση. Ακόμη, προτείνεται οι πολλαπλές πράξεις, όπως οι αλληλοεξαρτώμενες ή εκείνες που συνδέονται στενά μεταξύ τους, να αντιμετωπίζονται ως μία και μόνο συγκέντρωση.

2.3. Θέματα ουσίας

2.3.1. Τα ουσιαστικά κριτήρια επί των οποίων στηρίζεται η παρέμβαση της Επιτροπής, ετέθησαν υπό συζήτηση στο Πράσινο Βιβλίο, και ιδιαίτερα το κριτήριο του ουσιαστικού περιορισμού του ανταγωνισμού. Προκειμένου να αυξηθεί ο βαθμός ασφάλειας δικαίου, προτάθηκε νέα παράγραφος 2 στο άρθρο 2, στην οποία διασαφηνίζεται η έννοια της δεσπόζουσας θέσης, σύμφωνα με τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ⁽²⁾, ώστε να καλύπτει τις περιπτώσεις ολιγοπωλίου (χωρίς τη μεσολάβηση συμφωνιών συντονισμού) ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Υποθέσεις: Promatech/Sulzer, απόφαση της Επιτροπής της 24.7.2002 και GEES/Unison, απόφαση της Επιτροπής της 17.4.2002.

⁽²⁾ Σημειώσεις 17 και 18, COM(2002) 711 τελικό — 2002/0296 (CNS).

⁽³⁾ Για τις οριζόντιες συγκεντρώσεις, έχει δημοσιευτεί σχέδιο Ανακοίνωσης της Επιτροπής, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 (ΕΕ C 331 της 31.12.2002, σ. 18), επί του οποίου η ΕΟΚΕ καταρτίζει επί του παρόντος γνωμοδότηση (CESE 1170/2003).

2.3.2. Κατά την εξέταση των θεμάτων ουσίας, ελήφθη υπόψη η αποτελεσματικότητα του ελέγχου των συγκεντρώσεων, δεδομένου ότι ορίζεται, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β), ότι πρέπει να συνεκτιμάται η εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, εφόσον η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό.

2.4. Διαδικαστικά ζητήματα

2.4.1. Τροποποιείται το άρθρο 4, παράγραφος 1, ώστε να καταργηθεί η προθεσμία της μίας εβδομάδας για την προηγούμενη κοινοποίηση των πράξεων συγκέντρωσης, αλλά θεσπίζεται σαφώς η υποχρέωση προηγούμενης κοινοποίησης.

2.4.2. Όσον αφορά την υποχρέωση αναστολής της πραγματοποίησης μίας κοινοποιηθείσας συγκέντρωσης, εν αναμονή της απόφασης της Επιτροπής για την έγκρισή της, θεσπίζονται δύο παρεκκλίσεις που λειτουργούν αυτόματα:

- οι εξαγορές μέσω του χρηματιστηρίου·
- οι συγκεντρώσεις βάσει απλοποιημένης διαδικασίας.

2.4.3. Ο υπολογισμός των προθεσμιών θα εκφράζεται σε εργάσιμες ημέρες.

2.4.4. Οι χρονικοί περιορισμοί γίνονται πιο ελαστικοί, τόσο στη φάση I όσο και στη φάση II, καθώς διαπιστώθηκε ότι, για ορισμένες πολύπλοκες υποθέσεις, ο χρόνος ήταν υπερβολικά περιορισμένος. Προτείνεται, λοιπόν:

- για τη φάση I: 35 εργάσιμες ημέρες, εάν προτείνονται διορθωτικά μέτρα·
- για τη φάση II: να παρατείνεται προαιρετικά σε 20 μέρες και αυτόματα σε 15 ημέρες.

2.4.5. Όσον αφορά τη διαδικασία ακύρωσης μίας απόφασης εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, προτείνεται να διευκρινιστεί το άρθρο 10, παράγραφος 5, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι νέες απαιτήσεις για τη συγκέντρωση.

2.4.6. Οι διατάξεις συμμόρφωσης και επιβολής, τόσο ως προς τη διαδικασία όσο και ως προς τις προβλεπόμενες κυρώσεις, ορίζονται μεταξύ άλλων ως εξής:

- Ως γενική αρχή, διατηρούνται οι διατάξεις συμμόρφωσης και επιβολής σύμφωνα με τις διατάξεις για τις περιοριστικές πρακτικές και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.
- Αυξάνονται τα ανώτατα όρια για τα πρόστιμα που συνδέονται με τη συγκέντρωση στοιχείων.
- Αυξάνονται επίσης τα ανώτατα όρια για τις χρηματικές ποινές που συνδέονται με τη συμμόρφωση με ορισμένες κατηγορίες αποφάσεων της Επιτροπής.
- Δίδεται η δυνατότητα στην Επιτροπή να λαμβάνει δηλώσεις από ιδιώτες.

2.5. Άλλες προτεινόμενες τροποποιήσεις

2.5.1. Επαφές μεταξύ Επιτροπής και Συμβουλίου όσον αφορά την κοινοποίηση των κατωτάτων ορίων. Η σχετική υποχρέωση της Επιτροπής ορίζεται για την 1η Ιουλίου 2007.

2.5.2. Τροποποιούνται οι προθεσμίες για την προ της κοινοποίησης παραπομπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1.

2.5.3. Όσον αφορά τις εξουσίες της Επιτροπής σχετικά με την «εκ των υστέρων» απαγόρευση μίας συγκέντρωσης, το άρθρο 8, παράγραφος 4, παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ζητήσει το διαχωρισμό των περιουσιακών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν, την παύση του κοινού ελέγχου ή κάθε άλλη κατάλληλη ενέργεια, προκειμένου να αποκατασταθούν οι συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

2.5.4. Η αντιμετώπιση των δευτερευόντων περιορισμών συνδέεται άμεσα με τις συγκεντρώσεις και, ως εκ τούτου, προβλέπεται ότι οι περιορισμοί αυτοί εξακολουθούν να συνδέονται με την απόφαση έγκρισης εκ μέρους της Επιτροπής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποδέχεται θετικά την πρόταση νέου κοινοτικού Κανονισμού για τις συγκεντρώσεις στον οποίο, σύμφωνα με την αρχή της απλούστευσης της νομοθεσίας, αναδιατυπώνονται διάφορα νομικά κείμενα, ώστε να διευκολυνθεί η εφαρμογή τους στην εσωτερική αγορά⁽¹⁾. Από τις διαβουλεύσεις που διενεργήθηκαν με βάση το Πράσινο Βιβλίο, απορρέει η ανάγκη εξεύρεσης ευέλικτων και ευνόητων κανόνων που θα διευκολύνουν, αφενός, το έργο της Επιτροπής καθώς και των αρχών των κρατών μελών, αλλά κυρίως τη χρήση του νομικού αυτού μέσου εκ μέρους των επιχειρήσεων, ούτως ώστε να μην δημιουργείται νομική αβεβαιότητα και να μην προκύπτουν επιβλαβείς επιπτώσεις για όλους τους εμπλεκόμενους στις διαδικασίες οικονομικής συγκέντρωσης.

3.2. Πρέπει να επισημανθεί ότι, στην Πρόταση κανονισμού, ενσωματώθηκε η νομολογία που έχει εκδοθεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής των τροποποιούμενων ρυθμίσεων. Το γεγονός αυτό παρέχει μια πρακτική πτυχή στον προτεινόμενο κανονισμό, δεδομένου ότι το σύνολο των υποθέσεων που εξετάστηκαν βάσει των αγωγών που υπέβαλαν οι επιχειρήσεις ενώπιον ενός δικαστηρίου τόσο υψηλού βαθμού, αντιπροσωπεύει τα προβλήματα ερμηνείας που προέκυπταν από την ασάφεια ορισμένων ρυθμιστικών άρθρων όσον αφορά, αφενός, τον καταμερισμό της δικαιοδοσίας μεταξύ των διαφόρων αρμοδίων επί του θέματος αρχών και, αφετέρου, τον καθορισμό των κριτηρίων που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του οικονομικού γεγονότος από το οποίο προκύπτει η σχετική δικαιοδοσία της Επιτροπής.

(1) Πέρα από τα νομικά κείμενα που προαναφέρονται, και λόγω της πολυπλοκότητάς τους, η Επιτροπή έχει εκδώσει πολυάριθμες ερμηνευτικές Ανακοινώσεις, μεταξύ των οποίων επισημαίνονται οι εξής: Ανακοίνωση σχετικά με την έννοια των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων (ΕΕ C 66 της 2.3.1998)· Ανακοίνωση σχετικά με την έννοια της συγκέντρωσης (ΕΕ C 66 της 2.3.1998)· Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων (ΕΕ C 66 της 2.3.1998)· Ανακοίνωση σχετικά με την έννοια του κύκλου εργασιών (ΕΕ C 66 της 2.3.1998) κ.λπ.

3.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι εκτιμήσεις που γίνονται σύμφωνα με τους κανόνες ελέγχου των πράξεων συγκεντρώσεων είναι αναπόφευκτα σύνθετες, και επιδεινώνονται όλο και περισσότερο λόγω των ταχέων μεταβολών που παρατηρούνται στις οικονομικές συνθήκες και που προκύπτουν από άλλες πτυχές της παγκοσμιοποίησης. Από την άποψη αυτή, πρέπει να επισημανθεί ότι όλες αυτές οι περιστάσεις καθιστούν αναγκαία την ανάπτυξη οικονομικών και παραγωγικών δομών για την εξασφάλιση μιας μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής οικονομίας των αγορών.

3.4. Ο έλεγχος των πράξεων συγκεντρώσεων πρέπει να εξετάζεται επίσης και σε συνάρτηση με την παγκοσμιοποιημένη οικονομία, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο α), ούτως ώστε να λαμβάνεται υπόψη η διαρκής και αυξανόμενη διεθνής πίεση που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις από άποψη ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι είναι σημαντικό οι αξιολογήσεις μιας εξαγοράς να στηρίζονται σε λεπτομερείς αναλύσεις αγοράς, σε παγκόσμια βάση και, επομένως, να μην περιορίζονται αποκλειστικά στο συνυπολογισμό των συνθηκών που συναντώνται στην Ευρώπη.

3.5. Με την προοπτική αυτήν, ο αντίκτυπος στο χώρο της ανταγωνιστικότητας πρέπει να εξακολουθήσει να συνιστά καθοριστικό στοιχείο για τις αξιολογήσεις που σχετίζονται με τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Η εν λόγω ανταγωνιστικότητα δεν πρέπει να αναφέρεται αποκλειστικά στο χώρο της ευρωπαϊκής αγοράς, αλλά, όπως επισημαίνεται στο σημείο 3.4, πρέπει να τοποθετείται με βάση μια διεθνή προοπτική, δεδομένου ότι διευρύνονται οι οικονομικές εκτιμήσεις σε παγκόσμια κλίμακα. Ο στόχος της πολιτικής για τον ανταγωνισμό συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη μέριμνα για τα συμφέροντα των καταναλωτών. Βεβαίως, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση της μεγάλης ποικιλίας των οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων που θέτουν οι διαρθρωτικές αλλαγές και λόγω των οποίων τα συμφέροντα διευρύνονται και σε άλλους φορείς της αγοράς..

3.6. Ένα ζήτημα γενικής φύσεως που πρέπει να επισημανθεί είναι η έλλειψη πλήρους συνάφειας μεταξύ των αιτιολογικών σκέψεων και του διατακτικού που ακολουθεί: ορισμένες από τις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν επί του Πράσινου Βιβλίου, καθώς και κατά τη φάση των διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους και τους λοιπούς ενδιαφερομένους, έχουν περιληφθεί στις αιτιολογικές σκέψεις, όχι όμως και στο κείμενο του κανονισμού. Χαρακτηριστική, από την άποψη αυτή, είναι η αντιμετώπιση, στις αιτιολογικές σκέψεις 32 και 42, του δικαιώματος των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που διενεργούν συγκεντρώσεις, ενώ σε ολόκληρο το προτεινόμενο κείμενο δεν γίνεται ούτε μία αναφορά στα δικαιώματα αυτά, τα οποία άλλωστε αναγνωρίζονται ακόμη και στην ίδια τη Συνθήκη⁽²⁾, πόσο μάλλον που η εμπειρία έχει δείξει ότι οι οικονομικές συγκεντρώσεις έχουν συχνά πολύ σημαντικές οικονομικές συνέπειες όσον αφορά το επίπεδο απασχόλησης των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν συγκεντρώσεις. Η Επιτροπή πρέπει να τοποθετήσει την εκτίμησή της στο γενικό πλαίσιο της επίτευξης των θεμελιωδών στόχων που θεσπίζονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης, περιλαμβανομένου και του στόχου της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας που θεσπίζεται στο άρθρο 130Α.

(2) Στο άρθρο 127 παράγραφος 2 της Συνθήκης ΕΚ, ορίζεται ότι «Ο στόχος υψηλού επιπέδου απασχόλησης λαμβάνεται υπόψη κατά τη χάραξη και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων».

3.7. Ακόμη, ως γενική παρατήρηση, πρέπει να επισημανθούν οι ανακολουθίες που παρατηρούνται μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών εκδόσεων του προτεινόμενου κειμένου. Το ζήτημα αυτό έχει ύψιστη σημασία, δεδομένου ότι μπορεί να αποβεί καθοριστικό για την ορθή εφαρμογή του κειμένου, εφόσον, τελικά, η ισχύουσα έκδοση θα είναι η έκδοση της εκάστοτε εθνικής γλώσσας.

3.8. Όσον αφορά την εξέταση των προτεινόμενων κανόνων, θα ακολουθήσουμε τη μέθοδο που χρησιμοποιεί η Επιτροπή ως προς τη θεματική κατανομή, ώστε να διευκολύνεται η σύγκριση με τη Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το Πράσινο Βιβλίο. Οποσδήποτε, η αναδιατύπωση των προηγούμενων νομικών κειμένων διευκολύνει τη συστηματικότερη θεώρηση του εκάστοτε θέματος, καθώς και την μετέπειτα εφαρμογή με καλύτερα προβλεπόμενα αποτελέσματα.

3.9. Τα θέματα δικαιοδοσίας αποτέλεσαν αντικείμενο ευρέων συζητήσεων σχετικά με τις προτάσεις που διατυπώνονταν στο Πράσινο Βιβλίο. Πράγματι, το αποτέλεσμα μπορεί να θεωρηθεί αρκετά ικανοποιητικό, τόσο σχετικά με την έννοια της συγκέντρωσης, όσο και με τη ρύθμιση της παραπομπής (παρότι θα έπρεπε να επανεξεταστεί κατά πόσον θα πρέπει να παρέχεται κοινοτική διάσταση όταν επηρεάζονται δύο ή περισσότερα κράτη, όπως αναφέρεται στο Πράσινο Βιβλίο) και, κατά συνέπεια, και με την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών. Θα μπορούσαν, εντούτοις, να διατυπωθούν δύο παρατηρήσεις:

3.9.1. Προκειμένου να αποφασιστεί, ενδεχομένως, η παραπομπή μιας πράξης συγκέντρωσης με κοινοτική διάσταση σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη οι αρμόδιες αρχές των οποίων ίσως θα ήταν καταλληλότερες για να εξετάσουν τη συγκεκριμένη συγκέντρωση, το Πράσινο Βιβλίο πρότεινε να αντικατασταθεί, στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο β), η προϋπόθεση που αφορά το κατά πόσον η αγορά που επηρεάζεται από τη συγκέντρωση «δεν αποτελεί σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς», από την απόδειξη ότι οι επιπτώσεις της συγκέντρωσης «δεν εκτείνονται πέραν των συνόρων του κράτους μέλους». Η τροποποίηση, όμως, αυτή δεν περιελήφθη στην πρόταση. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε να περιληφθεί, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε την αποτελεσματικότερη κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών αρχών.

3.9.2. Το νέο άρθρο 4, παράγραφος 4, προβλέπει τη δυνατότητα τα κοινοποιούνται μέρη να ζητούν από την Επιτροπή την παραπομπή της υπόθεσης στις εθνικές αρχές, κατά το στάδιο προ της κοινοποίησης. Τίθεται το ερώτημα εάν η προτεινόμενη διατύπωση είναι αντίστοιχη με τον επιδιωκόμενο σκοπό, στο μέτρο που η Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα να παραπέμπει όχι μόνο εν όλω, αλλά και εν μέρει, την υπόθεση στις εν λόγω αρχές. Στην περίπτωση της μερικής παραπομπής, τα μέρη θα βρίσκονταν σε μία κατάσταση όπου μία και μόνο πράξη, η οποία επιθυμούσαν να εξεταστεί κατά τρόπο ενιαίο και από μία και μόνο αρχή, θα εξετάζεται τελικά από δύο διαφορετικές αρχές. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα ήταν ευκαίριο, σε αυτή την ειδική περίπτωση παραπομπής, να προβλέπεται μόνο η δυνατότητα παραπομπής του συνόλου της υπόθεσης στις εθνικές αρχές εκ μέρους της Επιτροπής. Ομοίως, εάν η Επιτροπή αποφασίσει, μετά από αίτηση των εμπλεκόμενων

επιχειρηματιών, ότι η συγκέντρωση έχει κοινοτική διάσταση, δεν θα έπρεπε να παρέχεται δυνατότητα αρνησκυρίας στα κράτη μέλη και, επομένως, θα έπρεπε να εξετάζεται η εν λόγω συγκέντρωση αποκλειστικά και μόνο σε κοινοτικό επίπεδο.

3.10. Στα θέματα ουσίας, αναφέρονται τα κριτήρια επί των οποίων στηρίζεται η πολιτική για τον ανταγωνισμό, και ειδικότερα το κριτήριο της «δεσπόζουσας θέσης» και του «ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού», το οποίο υπήρξε αντικείμενο ερμηνείας εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου⁽¹⁾, ούτως ώστε η έννοια αυτή να περιλαμβάνει περιπτώσεις όπου θεωρείτο αμφισβητήσιμο το κατά πόσον καλύπτονταν από το πεδίο του Κανονισμού, όπως είναι η περίπτωση των ολιγοπωλίων. Από την άποψη αυτή, πιστεύουμε ότι η νέα παράγραφος 2 του άρθρου 2 πληροί τον επιδιωκόμενο διευκρινιστικό στόχο, αν και τα ποσοτικά κατώτατα όρια του άρθρου 1 θα εξακολουθούν να αποκλείουν από τον κοινοτικό έλεγχο έναν μεγάλο αριθμό συγκεντρώσεων, οι οποίες, εντούτοις, θα έχουν σαφείς οικονομικές συνέπειες στην Κοινή Αγορά. Οποσδήποτε, κατά την εξέταση των εν λόγω θεμάτων ουσίας, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται στα σημεία 3.4 και 3.5, παραπάνω.

3.10.1. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, προκειμένου να συνάδει το διατακτικό του κανονισμού προς την αιτιολογική του σκέψη, θα έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη, στα θέματα ουσίας, τα δικαιώματα των εργαζομένων, καθώς και το κριτήριο της εξέλιξης της απασχόλησης, στην παράγραφο για την αξιολόγηση των συγκεντρώσεων, δεδομένου ότι δεν μπορεί να παρακάμπτεται η αναγνώριση του δικαιώματος ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εργαζομένους στην ΕΕ.

3.10.2. Εξάλλου, θα έπρεπε επίσης να εναρμονιστούν οι διατάξεις του άρθρου 3.4 και του άρθρου 5.2, ως προς την πρόταση που διατυπώνεται στο πρώτο, δηλαδή ότι, όταν δύο ή περισσότερες πράξεις είναι αλληλοεξαρτώμενες ή πολύ στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους από οικονομικής απόψεως, δικαιολογείται η αντιμετώπισή τους ως μίας πράξης και θεωρούνται από την Επιτροπή ως μία και η αυτή συγκέντρωση. Θα ήταν σκόπιμο, στο άρθρο 5.2, για τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών, να γίνεται αναφορά στην προηγούμενη υπόθεση.

3.11. Τα διαδικαστικά θέματα υπέστησαν εκ βάθρων αναθεώρηση. Πράγματι, δεν έγινε απλά αναδιατύπωση νομικών κειμένων, αλλά διορθώθηκε και το περιεχόμενό τους, προκειμένου να προσαρμοστεί και να απλουστευθεί η διαδικασία αίτησης και κοινοποίησης.

3.11.1. Όσον αφορά τις προθεσμίες παραπομπής στις εθνικές αρχές, η Πρόταση Κανονισμού εισάγει ορισμένες τροποποιήσεις (άρθρο 9.4 και επόμενα). Λόγου χάρι, στη διαδικασία παραπομπής, για διευκόλυνση της εφαρμογής της, παρατάθηκαν σημαντικά οι προθεσμίες, γεγονός που ενδέχεται μάλλον να αποτελέσει εμπόδιο λόγω των μεγάλων προθεσμιών για το καθένα από τα στάδια της διαδικασίας.

(1) Το ΔΕΚ έχει διασαφηνίσει τον ορισμό της δεσπόζουσας θέσης στην υπόθεση T-112/96 Gencor/Επιτροπή.

3.11.2. Ακόμη, στην περίπτωση αίτησης παράτασης των προθεσμιών εκ μέρους των αιτούντων μερών, στο δεύτερο στάδιο, εντός 15 εργάσιμων ημερών από την έναρξη του σταδίου, η προθεσμία που παρέχεται είναι υπερβολικά άκαμπτη, δεδομένου ότι η αίτηση θα έπρεπε να υποβληθεί σε πολύ αρχική φάση της διαδικασίας, οπότε πιθανότατα τα μέρη δεν γνωρίζουν επακριβώς όλες τις αντιρρήσεις που ενδέχεται να προβάλλει η Επιτροπή για την κοινοποιηθείσα πράξη. Εξάλλου, θα έπρεπε να διευκρινιστεί εάν οι προθεσμίες των δεκαπέντε και των είκοσι ημερών είναι σωρευτικές ή εάν η δεύτερη αρχίζει να μετράει από τη στιγμή που αποφασίζεται η παράταση· στην πρώτη περίπτωση, εάν η παράταση αποφασίζεται από την Επιτροπή, ενδέχεται να επιμηκύνεται υπερβολικά.

3.12. Όσον αφορά τις άλλες τροποποιήσεις, κρίνονται γενικά κατάλληλες, και αντιστοιχούν σε ζητήματα μεγάλης σημασίας για τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά. Υπάρχουν, εντούτοις, δύο θέματα που θα έπρεπε, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να επανεξεταστούν:

3.12.1. Κατά πρώτο λόγο, οι δευτερεύοντες περιορισμοί μιας συγκεντρώσεως θα εξακολουθήσουν να καλύπτονται από την έγκριση της συγκεντρώσεως εκ μέρους της Επιτροπής εφόσον είναι απαραίτητοι, χωρίς ωστόσο να υποχρεούται η Επιτροπή να αποφανθεί ρητά σχετικά με τους περιορισμούς αυτούς. Η προσέγγιση αυτή συνιστά έλλειμμα ασφάλειας δικαίου για τις επιχειρήσεις, δεδομένου ότι δεν θα μπορούν να διαθέτουν τη βεβαιότητα που παρέχει μια ρητή γνώμη της Επιτροπής. Στην περίπτωση αυτή, θα υπάρχει το ενδεχόμενο οι εθνικές αρχές να θέσουν υπό αμφισβήτηση το δευτερεύοντα χαρακτήρα των περιορισμών αυτών και, επομένως, εάν οι αρχές αυτές θεωρήσουν τους εν λόγω περιορισμούς ανεξάρτητους, τα μέρη να είναι υποχρεωμένα να πιστοποιήσουν τη νομιμότητά τους στα πλαίσια εθνικής διαδικασίας.

3.12.1.1. Ως εκ τούτου, θα ήταν σκόπιμο, σύμφωνα και με τη νομολογία του ΔΕΚ⁽¹⁾, να διατηρηθεί η υποχρέωση της Επιτροπής να εκφέρει ρητή γνώμη όσον αφορά το δευτερεύοντα χαρακτήρα των περιορισμών που επισημαίνονται ως τέτοιοι από τα μέρη.

3.12.2. Στην περίπτωση που δεν θα γίνει τελικά δεκτή η υποχρέωση αυτή, και προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα αποδεκτό επίπεδο ασφάλειας δικαίου, θα ήταν ευκαταί: (i) το βάρος της απόδειξης του μη δευτερεύοντα χαρακτήρα του περιορισμού να ανήκει στον καταγγέλλοντα τρίτο· (ii) να αποκτήσουν καθεστώς δεσμευτικής κανονιστικής ρύθμισης οι αρχές και κατευθύνσεις που έχει ήδη δημοσιεύσει η Επιτροπή⁽²⁾.

3.13. Στο άρθρο 13 της Πρότασης Κανονισμού έχουν μεταφερθεί οι διατάξεις του άρθρου 20 του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου. Παρότι φαίνεται σαφές ότι οι εξουσίες ελέγχου της Επιτροπής πρέπει να είναι ευρείες και αδιαμφισβήτητες, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις δεν είναι οι ίδιες, τουλάχιστον όσον αφορά τις ειδικεύσεις κοινοποιήσεις, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός συνιστά μετριασμό των εξουσιών αυτών, που θα εφαρμόζεται στις περιπτώσεις όπου δεν πραγματο-

ποιήθηκε κοινοποίηση, ενώ θα έπρεπε, ή στις περιπτώσεις όπου δεν τηρούνται οι διαδικαστικές υποχρεώσεις, ενώ κρίνεται ότι θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις όπου η δράση της Επιτροπής αναφέρεται σε τρίτα μέρη, εκτός των κοινοποιουσών επιχειρήσεων.

3.14. Στο άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο ε), προβλέπεται ότι η Επιτροπή θα μπορεί να επιβάλλει διοικητικά τέλη για την υποβολή κοινοποιήσεων, πράγμα που κρίνεται απαράδεκτο.

3.15. Τέλος, θεωρούμε ότι η Επιτροπή θα πρέπει να επωφεληθεί από την ευκαιρία του νέου κανονισμού για να προσδώσει περισσότερη νομική υπόσταση σε διάφορες έννοιες και μεγαλύτερη λειτουργική ασφάλεια σε ορισμένες ερμηνευτικές κατευθύνσεις σχετικές με την εκτίμηση των συγκεντρώσεων, οι οποίες περιλαμβάνονται σε διάφορες σχετικές ανακοινώσεις της, και όλως ιδιαιτέρως στο Σχέδιο Ανακοίνωσής της (ΕΕ C 331 της 31.12.2002) εντάσσοντάς τις στους ορισμούς και τους διαδικαστικούς κανόνες που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Κανονισμού.

4. Προτάσεις τροποποιήσεων

Η ΕΟΚΕ, σε μία προσπάθεια επιδίωξης μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας κατά την εφαρμογή του Κανονισμού, και κυρίως προκειμένου να εξασφαλίσει σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη ότι η διαδικασία θα διεξάγεται με τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, προτείνει στην Επιτροπή τις ακόλουθες τροποποιήσεις του νομοθετικού κειμένου:

4.1. Αιτιολογική σκέψη 17: Να διαγραφεί όλο το προστιθέμενο κείμενο («Η Επιτροπή δεν θα πρέπει [...] συμβατή με την κοινή αγορά»), σύμφωνα με τις παρατηρήσεις μας στο σημείο 3.12.1.

4.2. Δεν αφορά την ελληνική έκδοση.

4.3. Το άρθρο 2.1.β) θα πρέπει να διατυπωθεί ως εξής:

«β) τη θέση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά και τη χρηματοοικονομική τους ισχύ, τις εναλλακτικές δυνατότητες επιλογής που έχουν οι προμηθευτές και αγοραστές, την πρόσβαση τους στις πηγές εφοδιασμού ή στις αγορές διάθεσης των προϊόντων, την ύπαρξη τυχόν νομικών ή άλλων εμποδίων κατά την είσοδο, την εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης “και του επιπέδου τιμών” των σχετικών αγαθών και υπηρεσιών, τα συμφέροντα των ενδιαμέσων και τελικών καταναλωτών, “την εξέλιξη της απασχόλησης στον οικονομικό κλάδο και στις περιοχές όπου είναι εγκατεστημένες οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν τη συγκέντρωση”, καθώς και την εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, εφόσον η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό.»

(1) Απόφαση T-251 Lagardère y Canal +/Επιτροπής της 20.11.2002.

(2) Ανακοίνωση της 27ης Ιουνίου 2001.

4.4. Στο άρθρο 3.6.α), να αντικατασταθεί η φράση «χρηματοοικονομικοί οργανισμοί» από τη φράση «οργανισμοί επενδυτικών υπηρεσιών».

4.5. Στο άρθρο 4.2, να προστεθεί το ακόλουθο εδάφιο:

«Ταυτόχρονα ή αμέσως μετά από την κοινοποίηση προς την Επιτροπή, τα πρόσωπα ή οι επιχειρήσεις που προβαίνουν στην κοινοποίηση οφείλουν να γνωστοποιήσουν το γεγονός αυτό στους εκπροσώπους των εργαζομένων των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στη συγκέντρωση.»

4.6. Στο άρθρο 4.4, πρώτο εδάφιο, τελευταία σειρά, να διαγραφούν οι λέξεις «ή εν μέρει».

4.7. Στο άρθρο 4.4, τρίτο εδάφιο, πρώτη σειρά, να διαγραφούν οι λέξεις «Αν το εν λόγω κράτος μέλος δεν διαφωνεί».

4.8. Στο άρθρο 4.5, να διατυπωθεί το τέταρτο εδάφιο ως εξής:

«Εφόσον όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη ή τουλάχιστον “δύο” από αυτά ζητήσουν από την Επιτροπή να εξετάσει τη συγκέντρωση, η συγκέντρωση θεωρείται ότι έχει κοινοτική διάσταση και κοινοποιείται στην Επιτροπή σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου.»

4.9. Στο άρθρο 4.5, το προτελευταίο εδάφιο να διατυπωθεί ως εξής:

«Εφόσον η Επιτροπή αποφασίσει να εξετάσει τη συγκέντρωση, μπορεί να ζητήσει την υποβολή κοινοποίησης σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2. Τα “ενδιαφερόμενα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν την εθνική τους νομοθεσία περί ανταγωνισμού στην εν λόγω συγκέντρωση”.»

4.10. Στο άρθρο 5.2, το πρώτο εδάφιο να διατυπωθεί ως εξής:

«2. Κατά παρέκκλιση από τη παράγραφο 1, εφόσον η συγκέντρωση πραγματοποιείται με την απόκτηση τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, ασχέτως αν τα τμήματα αυτά έχουν ή όχι νομική προσωπικότητα, λαμβάνεται υπόψη, όσον αφορά τον πωλητή ή τους πωλητές, μόνον ο κύκλος εργασιών ο σχετικός με τα τμήματα που αποτελούν αντικείμενο

της συγκέντρωσης, “λαμβάνομένης όμως υπόψη και της αλληλεξάρτησης ή της στενής σύνδεσης με άλλα τμήματα των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στη συγκέντρωση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3.4, προκειμένου να προστεθεί και ο κύκλος εργασιών των εν λόγω τμημάτων”.»

4.11. Στο άρθρο 5.3.α), να τροποποιηθεί ο τίτλος (ii) ως εξής:

“έσοδα από συμμετοχές και τίτλους επί του εταιρικού κεφαλαίου”.

4.12. Στο άρθρο 5.3.α), να αντικατασταθούν οι αναφορές σε «χρηματοοικονομικούς οργανισμούς ή ιδρύματα» από την έκφραση «και τις επιχειρήσεις επενδυτικών υπηρεσιών».

4.13. Στο άρθρο 6.1.β), το δεύτερο εδάφιο να διατυπωθεί ως εξής:

«Η απόφαση που κηρύσσει μία συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά θεωρείται ότι καλύπτει τους περιορισμούς που συνδέονται άμεσα και είναι απαραίτητοι για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, “έτσι όπως αυτοί αναγράφονται στην κοινοποίηση ή όπως η Επιτροπή τους αναφέρει στην απόφασή της”.»

4.14. Στο άρθρο 8.2, το τρίτο εδάφιο να διατυπωθεί ως εξής:

«Η απόφαση που κηρύσσει μία συγκέντρωση συμβατή με την κοινή αγορά θεωρείται ότι καλύπτει τους περιορισμούς που συνδέονται άμεσα και είναι απαραίτητοι για την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης, “έτσι όπως αυτοί αναγράφονται στην κοινοποίηση ή στην τροποποίηση της κοινοποίησης ή όπως η Επιτροπή τους αναφέρει στην απόφασή της”.»

4.15. Το άρθρο 9.2.β) να τροποποιηθεί ως εξής:

«(β) μία συγκέντρωση επηρεάζει τον ανταγωνισμό σε αγορά του κράτους μέλους αυτού, η οποία φέρει όλα τα χαρακτηριστικά διακριτής αγοράς “και δεν υπερβαίνει τα σύνορα του εν λόγω κράτους μέλους”.»

4.16. Άρθρο 9.4: Θα ήταν σκόπιμο να περιοριστούν οι προβλεπόμενες προθεσμίες, σύμφωνα με τα επιχειρήματα που εκτίθενται ανωτέρω.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες προτάσεις τροπολογιών απορρίφθηκαν κατά τη διεξαγωγή των συζητήσεων, έλαβαν όμως περισσότερο από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων:

Σημείο 3.6

Να απαλειφθεί.

Αιτιολογία

Η επίκριση που διατυπώνεται στο σημείο 3.6 είναι αδικαιολόγητη. Η επιλογή που γίνεται στην πρόταση της Επιτροπής έχει τη λογική της. Πράγματι, οι αιτιολογικές σκέψεις περιέχουν σαφείς αναφορές στο γεγονός ότι ο κανονισμός πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών και στο ότι «δεν θίγει κατ' ούδένα τρόπο τα συλλογικά δικαιώματα των εργαζομένων, όπως αναγνωρίζονται στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις, ιδίως όσον αφορά τυχόν υποχρέωση ενημέρωσης των αναγνωρισμένων εκπροσώπων τους ή διαβούλευσης μαζί τους βάσει του κοινοτικού ή του εθνικού δικαίου». Στο διατακτικό ενός κανονισμού, τέτοιες αναφορές είναι περιττές και θα συνέβαλλαν μάλλον στη δημιουργία ασαφειών όσον αφορά τους στόχους του κανονισμού.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 48, ψήφοι κατά: 71, αποχές: 11.

Σημείο 3.10

Να αντικατασταθεί από το ακόλουθο κείμενο:

«3.10. Στο υλικό επίπεδο, η Επιτροπή προτείνει να διατηρηθεί το κριτήριο της δεσπόζουσας θέσης. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι δεν θα πρέπει να υιοθετηθεί το κριτήριο του “ουσιώδους περιορισμού του ανταγωνισμού (ΟΠΑ)”⁽¹⁾. Ωστόσο, στο άρθρο 2 παράγραφος 2 εισάγεται ένας ορισμός που δίνει σ' αυτή την έννοια νέο περιεχόμενο. Κάθε επιχείρηση που είναι σε θέση να επηρεάσει αισθητά και σταθερά τις παραμέτρους του ανταγωνισμού θεωρείται, σύμφωνα με την πρόταση, ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση. Προξενεί έκπληξη η εξαιρετική αοριστία και ελαστικότητα αυτού του ορισμού. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης πως ένας τέτοιος ορισμός θα είχε ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του ελέγχου σε βαθμό όχι μόνο σημαντικό, αλλά και αδικαιολόγητο. Θα αποτελούσε επίσης πηγή σημαντικής αβεβαιότητας, με κινδύνους αρνητικών συνεπειών για τις διαρθρωτικές αλλαγές. Η προβλεψιμότητα έχει, προφανώς, μείζονα σημασία σ' αυτό το πλαίσιο.

3.10.1. Η έλλειψη σαφήνειας στους κανόνες για τις συγκεντρώσεις μπορεί να έχει σοβαρά και ανεπιθύμητα αποτρεπτικά αποτελέσματα, διότι δεν εμποδίζει μόνο τις εξαγορές που είναι πραγματικά επιζήμιες για την οικονομική κοινότητα, αλλά και διαρθρωτικές πράξεις που είναι απολύτως θεμιτές, ωφέλιμες και αναγκαίες. Κατά την ΕΟΚΕ, αυτό ακριβώς είναι που πρέπει προπαντός να αποφευχθεί. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να διατηρηθεί το σημερινό περιεχόμενο της έννοιας της δεσπόζουσας θέσης, ούτως ώστε το σύστημα να διατηρήσει τα λογικά του όρια και τη σταθερότητά του. Σημειωτέον ότι αν ο επιδιωκόμενος στόχος είναι η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής ειδικά στο επονομαζόμενο ολιγοπώλιο χωρίς αποτελέσματα συνεργίας (μια κατάσταση που είναι από μόνη της ιδιάζουσα), υπάρχει τρόπος να επιτευχθεί, προσθέτοντας στο κείμενο μία διευκρινιστική διάταξη.»

Αιτιολογία

Η αρχική διατύπωση της πρώτης πρότασης του σημείου 3.10 ήταν λανθασμένη. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας δεν έχει μέχρι σήμερα δώσει τον ορισμό του κριτηρίου «σημαντικός περιορισμός του ανταγωνισμού». Για τα υπόλοιπα: αυτονόητη.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 39, ψήφοι κατά: 86, αποχές: 9.

(¹) Βλέπε επίσης τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 17ης Ιουλίου 2002, σημείο 3.2.13, ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

Σημείο 3.10.1

Να απαλειφθεί.

Αιτιολογία

Υπάρχουν άλλες διατάξεις που ρυθμίζουν το θέμα του δικαιώματος ενημέρωσης των εργαζομένων και εναπόκειται στην Επιτροπή να αποφασίσει με ποια μέσα θα λάβει πληροφορίες για να διευθετήσει μια υπόθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εκτιμήσεις που εκφράζουν οι οργανώσεις των εργαζομένων, για παράδειγμα, θα πρέπει να αποτελούν τμήμα της αιτιολόγησης της απόφασης. Είναι περιττό να ρυθμιστεί αυτό το θέμα στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού.

Οι επιπτώσεις μιας σχεδιαζόμενης συγκέντρωσης στην απασχόληση δεν πρέπει ποτέ να αποτελούν, από μόνες τους, αιτία αντίθεσης σ' αυτή τη συγκέντρωση. Οι μοναδικές συγκεντρώσεις που μπορούν να εμποδιστούν βάσει του κανονισμού είναι εκείνες που έχουν ως αποτέλεσμα τον σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 45, ψήφοι κατά: 84, αποχές: 11.

Σημείο 4.3

Να απαλειφθεί

Αιτιολογία

Οι συνέπειες επί της απασχόλησης δεν θα αποτελέσουν ποτέ ικανό λόγο για να σταματήσει αποφασισθείσα συγκέντρωση. Υπάρχουν ακόμη συγκεντρώσεις που έχουν ως αποτέλεσμα την εμφανή παρεμβολή εμποδίων στον ανταγωνισμό και οι οποίες θα μπορούσαν να σταματήσουν με την υποστήριξη του κανονισμού. Με την προτεινόμενη προσθήκη στο σημείο 2.1 β υπάρχει κίνδυνος δημιουργίας σύγχυσης και να καταστεί πολύ δύσκολη, με την υποστήριξη του κανονισμού, η πρόβλεψη της απόφασης

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 53, ψήφοι κατά: 76, αποχές: 8.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Σχέδιο ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με την εκτίμηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων βάσει του κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων»⁽¹⁾

(2004/C 10/11)

Στις 22 Ιανουαρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ανωτέρω σχέδιο.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Hernández Bataller.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 90 ψήφους υπέρ, 21 κατά και 25 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με το άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων⁽²⁾, η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να εκτιμά αυτού του είδους τις πράξεις, εφόσον εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού.

1.2. Ο εν λόγω κοινοτικός κανονισμός συμπληρώθηκε με διάφορες ανακοινώσεις της Επιτροπής σχετικά με:

- την έννοια των λειτουργικά αυτόνομων κοινών επιχειρήσεων⁽³⁾,
- την έννοια των συμμετεχουσών επιχειρήσεων⁽³⁾,
- τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών⁽³⁾,
- την προσέγγιση των διαδικασιών εξέτασης των συγκεντρώσεων στο πλαίσιο των Συνθηκών ΕΚΑΧ και ΕΚ⁽³⁾,
- την απλοποιημένη διαδικασία εξέτασης ορισμένων πράξεων συγκέντρωσης,
- τα διορθωτικά μέτρα που γίνονται αποδεκτά από την Επιτροπή⁽⁴⁾,
- τους περιορισμούς που συνδέονται άμεσα και είναι αναγκαίοι για τις συγκεντρώσεις⁽⁵⁾.

1.3. Στο ήδη περίπλοκο αυτό νομικό πλαίσιο θα πρέπει επίσης να προστεθούν η νομοθεσία σχετικά με τα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων⁽⁶⁾ και ο κανονισμός σχετικά με τις

κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις ακροάσεις στις διαδικασίες συγκεντρώσεων⁽⁷⁾.

1.4. Σε συνέχεια της συζήτησης που προκάλεσε η δημοσίευση του Πράσινου Βιβλίου, για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταρτίσει γνωμοδότηση⁽⁸⁾, καθώς και η πρόσφατη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τις συγκεντρώσεις⁽⁹⁾, η Επιτροπή χρειάστηκε να τροποποιήσει την εστίασή της στις πράξεις συγκέντρωσης. Ως εκ τούτου, δημοσίευσε νέα πρόταση κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων⁽¹⁰⁾, καθώς και την παρούσα ανακοίνωση, στόχος της οποίας είναι η εκτίμηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων, βάσει του κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων.

2. Περιεχόμενο του σχεδίου ανακοίνωσης

2.1. Το αντικείμενο του εξεταζόμενου σχεδίου ανακοίνωσης είναι τα κριτήρια εκτίμησης των συνεπειών επί του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά των «οριζόντιων συγκεντρώσεων»⁽¹¹⁾.

(1) ΕΕ C 331 της 31.12.2002.

(2) ΕΕ L 395 της 30.12.1989, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1310/97 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997 (ΕΕ L 180 της 9.7.1997).

(3) ΕΕ C 66 της 2.3.1998.

(4) ΕΕ C 68 της 2.3.2001.

(5) ΕΕ C 188 της 4.7.2001.

(6) Απόφαση της Επιτροπής, της 23ης Μαΐου 2001 σχετικά με τα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων σε ορισμένες διαδικασίες ανταγωνισμού, ΕΕ L 162 της 19.6.2001.

(7) Κανονισμός της Επιτροπής (ΕΚ) αριθ. 447/98, της 1ης Μαρτίου 1998 για τις κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις ακροάσεις που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89 του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, ΕΕ L 61 της 2.3.1998.

(8) ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

(9) Μεταξύ άλλων οι αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 2002 (Υπόθεση T-77/02) Schneider/Επιτροπή και της 20ής Νοεμβρίου 2002 (Υπόθεση T-251/00) Lagardere SCA, Canal + SA/Επιτροπή.

(10) Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (COM(2002) 711 τελικό), ΕΕ C 20 της 28.1.2003.

(11) Ως τέτοιες θεωρούνται οι συγκεντρώσεις στις οποίες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά ή είναι δυνητικά ανταγωνιστές στην εν λόγω αγορά. Αυτή η διάκριση και η σημασία της ορίζονται λεπτομερώς στις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ στις συμφωνίες οριζόντιων συγκεντρώσεων, ΕΕ C 3 της 6.1.2001.

2.1.1. Αυτά τα κριτήρια αφορούν δύο συμπληρωματικές κατηγορίες:

- i) τον ορισμό των σχετικών αγορών προϊόντων και της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, ιδίως όσον αφορά το μερίδιο της αγοράς, τα επίπεδα συγκέντρωσης και τη σπουδαιότητα της καινοτομίας, και
- ii) την αξιολόγηση της συγκέντρωσης από την άποψη του ανταγωνισμού.

2.1.2. Ως εκ τούτου, το σχέδιο ανακοίνωσης διαρθρώνεται γύρω από τα εξής θέματα:

- a) την πιθανότητα να επηρεάσει η συγκέντρωση δυσμενώς τον ανταγωνισμό στις σχετικές αγορές, εάν υποτεθεί ότι δεν υπάρχουν αντισταθμιστικοί παράγοντες,
- β) την πιθανότητα να λειτουργήσει η αγοραστική ισχύς ως αντισταθμιστικός παράγοντας έναντι της αύξησης της οικονομικής ισχύος ως συνέπεια της συγκέντρωσης,
- γ) την πιθανότητα να εισέλθουν νέες επιχειρήσεις στις σχετικές αγορές, με αποτέλεσμα να διατηρηθεί ουσιαστικός ανταγωνισμός σε αυτές,
- δ) την πιθανότητα να προσπορίσει η συγκέντρωση οφέλη από την άποψη της αποτελεσματικότητας και
- ε) τις προϋποθέσεις επίκλησης του επιχειρήματος της προβληματικής επιχείρησης.

2.2. Εντούτοις, αυτά τα θέματα δεν έχουν την ίδια σημασία για τις οριζόντιες συγκεντρώσεις. Συνήθως, η ανάλυση των βελτιώσεων αποτελεσματικότητας και της εξαιρέσης επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες πραγματοποιείται μόνο εάν οι κοινοποιούσες επιχειρήσεις καταδείξουν ότι συγκεντρώνονται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

2.3. Σύμφωνα με την Επιτροπή, υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους οι οριζόντιες συγκεντρώσεις είναι δυνατόν να περιορίσουν τον πραγματικό ανταγωνισμό, ως αποτέλεσμα της δημιουργίας ή της ενίσχυσης μίας κυρίαρχης θέσης:

- μία συγκέντρωση μπορεί να δημιουργήσει μία κυρίαρχη θέση στην αγορά. Συνήθως, οι επιχειρήσεις που κατέχουν τέτοια θέση έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τις τιμές, χωρίς να παρεμποδίζονται από ούτε από τους πελάτες τους ούτε από τους πραγματικούς ή τους δυνητικούς ανταγωνιστές τους,
- μία συγκέντρωση μπορεί να μειώσει τον βαθμό ανταγωνισμού σε μία oligοπωλιακή αγορά, εξαλείφοντας τις σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις επί ενός ή περισσότερων πωλητών, οι οποίοι, κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν να θεωρηθούν συμφέρουσα την αύξηση των τιμών τους,

- μία συγκέντρωση μπορεί να μεταβάλει τη φύση του ανταγωνισμού σε μία oligοπωλιακή αγορά, κατά τρόπο ώστε οι πωλητές, οι οποίοι προηγουμένως δεν συντόνιζαν τις στρατηγικές τους, τώρα να είναι σε θέση να το πράξουν και, ως εκ τούτου, να αυξήσουν τις τιμές. Σε περίπτωση που οι πωλητές συντόνιζαν ήδη τις στρατηγικές τους πριν από τη συγκέντρωση, τότε αυτή μπορεί να διευκολύνει το έργο τους.

2.4. Η Επιτροπή εφαρμόζει διάφορα κριτήρια για να ορίσει «τις επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά». Γενικά, αυτές πρέπει να κατέχουν ιδιαίτερα μεγάλο μερίδιο της αγοράς (υψηλότερα από 50 %), και κυρίως εάν οι μικρότερες επιχειρήσεις κατέχουν ένα κατά πολύ μικρότερο μερίδιο. Ωστόσο, η Επιτροπή επισημαίνει ακόμη τη δυνατότητα συνυπολογισμού και άλλων παραγόντων κατά την εκτίμηση της οικονομικής ισχύος της οντότητας που προέρχεται από συγκέντρωση, όπως είναι:

- οι οικονομίες κλίμακας και πεδίου,
- η προνομιακή πρόσβαση στις πηγές εφοδιασμού,
- τα ιδιαίτερα ανεπτυγμένα δίκτυα διανομής και πωλήσεων,
- η πρόσβαση σε σημαντικές εγκαταστάσεις ή σε τεχνολογίες αιχμής, η οποία ενδέχεται να προσπορίζει στις επιχειρήσεις που μετέχουν στη συγκέντρωση ένα στρατηγικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών τους,
- η προνομιακή πρόσβαση σε ειδικές εισροές, π.χ. σε υλικά ή χρηματοοικονομικά κεφάλαια,
- άλλα στρατηγικά πλεονεκτήματα, όπως η ιδιοκτησία των σημαντικότερων εμπορικών σημάτων, η εδραιωμένη καλή φήμη ή η εκτεταμένη γνώση των ιδιαίτερων προτιμήσεων των πελατών.

Το όριο του 50 % δεν αποτελεί απόλυτη αξία, αλλά υποθετική ένδειξη για την ύπαρξη κυρίαρχης θέσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, έχουν επιτραπεί συγκεντρώσεις με μερίδιο αγοράς της τάξης του 70 %, οι οποίες δεν παρεμπόδιζαν τον ανταγωνισμό και δεν έδταν ανυπερβλήτα εμπόδια στην πρόσβαση άλλων ανταγωνιστών στην αγορά, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της υπόθεσης T-114/02, της 3.4.2003. Αντίθετα, θα ήταν δυνατόν να γίνει αποδεκτή μία αρνητική απόφαση για τις κοινοποιήσεις συμφωνιών που δεν φθάνουν το ποσοστό του 50 %, σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι αυτές επαπειλούν σοβαρά τον ανταγωνισμό.

2.5. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, σε «oligοπωλιακές αγορές» (oligopώλια που δεν περιλαμβάνουν το στοιχείο της συμπαιγνίας) και υπό ορισμένες συνθήκες, οι συγκεντρώσεις είναι δυνατόν να μειώσουν το βαθμό, με την απαλλαγή από σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις ενός ή περισσότερων πωλητών, οι οποίοι, κατ' αυτόν τον τρόπο, πιθανόν να θεωρήσουν συμφέρουσα την αύξηση των τιμών ή τη μείωση της παραγωγής. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η Επιτροπή προτείνει τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών για τον υπολογισμό του βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς, ανάλογα με το αν πρόκειται για προϊόντα σχετικά ομοιογενή ή διαφοροποιημένα.

2.5.1. Στις αγορές όπου οι σημαντικότερες στρατηγικές αποφάσεις που πρέπει να λάβουν τα oligopolία σχετίζονται με τα επίπεδα παραγωγής ή δυναμικού, η κυριότερη μέριμνα των επιχειρήσεων είναι ο καθορισμός του τρόπου επίδρασης των αποφάσεων αυτών επί των τιμών της αγοράς.

2.5.2. Αντίθετα, υπάρχουν αγορές όπου η σημαντικότερη στρατηγική απόφαση που πρέπει να λάβουν τα oligopolία είναι ο καθορισμός των τιμών. Αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό μπορούν να προκύψουν από μία συγκέντρωση όταν η νέα οντότητα θεωρήσει συμφέρον να αυξήσει τις τιμές, πλήττοντας τους καταναλωτές, ως αποτέλεσμα της έλλειψης ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που συγκεντρώνονται. Οι επιχειρήσεις που συγχωνεύονται έχουν τόσο περισσότερα κίνητρα να αυξήσουν τις τιμές ενός προϊόντος μίας εξ αυτών όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία των απωλεσθεισών πωλήσεων που θα ανέμεναν να ανακτήσουν με την αύξηση των πωλήσεων του προϊόντος μίας άλλης.

2.6. Μία συγκέντρωση μπορεί να μεταβάλει τη φύση του ανταγωνισμού σε μία oligopolιακή αγορά, κατά τρόπο ώστε οι πωλητές, οι οποίοι προηγουμένως δεν συντόνιζαν τις στρατηγικές τους, τώρα να είναι σε θέση να το πράξουν και, ως εκ τούτου, να αυξήσουν τις τιμές, χωρίς να χρειάζεται να τηρήσουν μία συμφωνία ή να καταφύγουν σε μία συμπεφωνημένη πρακτική, υπό την έννοια του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ.

2.6.1. Η αλλοίωση της διάρθρωσης της αγοράς μπορεί να οδηγήσει αυτούς τους πωλητές να θεωρήσουν δυνατή, λογική από οικονομικής απόψεως και, κατά συνέπεια, προτιμητέα την υιοθέτηση μίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής, η οποία συνίσταται στην πώληση σε τιμές υψηλότερες από τις ανταγωνιστικές.

2.7. Τέλος, στο σχέδιο ανακοίνωσης εξετάζονται ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις σχετικά με την καινοτομία, τη δυναμική είσοδο ανταγωνιστών στην αγορά, τις συγκεντρώσεις που δημιουργούν η ενισχύουν τη διαπραγματευτική ισχύ, τις αναδιρθρώσεις επιχειρήσεων με σκοπό την ανταπόκριση στις απαιτήσεις για δυναμικό ανταγωνισμό και τις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Κρίνεται ιδιαίτερα θετική η υιοθέτηση από την Επιτροπή των προαναφερόμενων κριτηρίων, τα οποία καθιστούν σαφέστερες τις αναλύσεις των συνεπειών των συγκεντρώσεων επί του ανταγωνισμού. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η θεωρητική οικονομική προσέγγιση που εφαρμόζεται στο σχέδιο ανακοίνωσης είναι ενδεδειγμένη και αδιαμφισβήτητη. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ είναι επίσης της άποψης ότι μπορούν να γίνουν βελτιώσεις, προκειμένου να παρασχεθούν στους ενδιαφερόμενους αναλυτικότερες οδηγίες για την πρακτική εφαρμογή του. Όσον αφορά την παροχή βοήθειας στις επιχειρήσεις σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η ανακοίνωση πρέπει να αναφερθεί εκτενέστερα στις καταστάσεις που προκύπτουν συνηθέστερα στην πράξη και να επεκταθεί σε θέματα όπως οι εμπειρικές αποδείξεις και ο βαθμός απόδειξης.

3.1.1. Αυτό θα προωθήσει, αφενός, τα συμφέροντα των καταναλωτών, διευκολύνοντας την παροχή νέων εγγυήσεων για την επίτευξη εξαιρετικού επιπέδου ποιότητας και τιμών των προϊόντων και των υπηρεσιών, και, αφετέρου, θα ωθήσει τις επιχειρήσεις να επιδιώξουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική αποδοτικότητα.

3.1.2. Η πρόταση διασαφηνίζει ορισμένες πτυχές των κανόνων της διοικητικής διαδικασίας που διέπουν τον ρόλο της Επιτροπής στις διαδικασίες κοινοποίησης των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων. Από την ίδια τους τη φύση, αυτοί οι κανόνες δεν μπορούν να λάβουν υπόψη τους άλλες πτυχές που ενέχουν παράπλευρη σημασία για τις συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, όπως εκείνες που σχετίζονται με την απασχόληση και τη βιομηχανική πολιτική.

3.1.3. Υπό αυτή την έννοια, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον συνυπολογισμό αυτών των πτυχών σε μελλοντικά σχέδια διακρατικής νομοθεσίας για το θέμα αυτό. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η καθιέρωση διατάξεων σχετικά με τις υποχρεώσεις ενημέρωσης των εργαζομένων εκ μέρους των διευθυνόντων.

3.1.4. Το σχέδιο ανακοίνωσης αναπτύσσει περαιτέρω τον έλεγχο της «κυρίαρχης θέσης»⁽¹⁾ και τη «σημαντική μείωση του ανταγωνισμού», έννοιες που ορίστηκαν από την Πράσινη Βίβλο σχετικά με την αναθεώρηση του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 4064/89⁽²⁾, ιδίως όσον αφορά τις «βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας». Η εν λόγω διευκρίνιση που περιλαμβάνεται στο σχέδιο ανακοίνωσης δεν συνεπάγεται καμία τροποποίηση του κανονισμού του Συμβουλίου. Ωστόσο, κυρίαρχες επιχειρήσεις φαίνεται τώρα να είναι όλες εκείνες που είναι σε θέση να επηρεάσουν αισθητά και εκτενώς τις παραμέτρους του ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι με τον τρόπο αυτόν διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής και, κατά συνέπεια, μειώνεται σημαντικά ο βαθμός παρέμβασης. Ο προτεινόμενος ορισμός είναι εξαιρετικά ευρύς και ασαφής. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το σχέδιο ανακοίνωσης δεν είναι σε θέση να επιλύσει αυτό το πρόβλημα, το οποίο θα πρέπει πρωτίστως να διευθετηθεί μέσω ακριβέστερου ορισμού στον κανονισμό. Προκειμένου να καταστεί σαφές ότι εφαρμόζεται στις λεγόμενες μονομερείς επιπτώσεις των oligopolίων που δεν περιλαμβάνουν το στοιχείο της συμπαιγνίας, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μια διατύπωση που να λέει ακριβώς αυτό, με εύλογο βαθμό ακρίβειας (πρβλ. την έννοια που επισημαίνεται στην υποσημείωση 7 του σχεδίου ανακοίνωσης). Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να τονίσει την πρωταρχική σημασία της προβλεψιμότητας στον τομέα αυτόν. Η ασάφεια όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και την ουσία του συστήματος συγκεντρώσεων έχει σοβαρές και ανεπιθύμητες ανασταλτικές συνέπειες, αφού δεν αποτρέπει μόνο τις πραγματικά επιζήμιες συγκεντρώσεις, αλλά εμποδίζει και θεμιτές, επωφελείς και αναγκαίες αναδιρθρώσεις.

(1) Συνήθως, θεωρείται ότι μία επιχείρηση βρίσκεται σε κυρίαρχη θέση, όταν διαθέτει τέτοιο οικονομικό δυναμικό ώστε να μπορεί να λειτουργήσει στην αγορά χωρίς να λαμβάνει υπόψη της την αντίδραση των ανταγωνιστών ή των ενδιαμέσων και τελικών πελατών.

(2) COM(2001) 745 τελικό. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει από την άποψη αυτή και η ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ΕΕ C 372 της 9.12.1997.

3.1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συνεχιζόμενη προσπάθεια της Επιτροπής για μεγαλύτερη διαφάνεια σε άλλους τομείς των σχέσεών της με τους ιδιώτες (για παράδειγμα, τη θέσπιση ορισμένων διοικητικών υποχρεώσεων για τον χειρισμό καταγγελιών εναντίον κρατών μελών για υποθετικές παραβάσεις των υποχρεώσεών τους βάσει του κοινοτικού δικαίου⁽¹⁾).

3.2. Ενόψει ακριβέστερων αναλύσεων των συνεπειών επί του ανταγωνισμού, το σχέδιο ανακοίνωσης εστιάζεται αποκλειστικά στις καταστάσεις που δημιουργούνται από οριζόντιες συγκεντρώσεις, αφήνοντας εκτός του πεδίου εφαρμογής τους παρόμοιες καταστάσεις που προέρχονται από μεικτές εταιρείες («joint ventures») ή «συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων»⁽²⁾.

3.3. Η εφαρμογή των κριτηρίων που καθορίζονται στο σχέδιο ανακοίνωσης θα έχει ως αποτέλεσμα λεπτομερέστερες αναλύσεις. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διευκρινίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια ορισμένα σημαντικά στοιχεία στην κοινοποίηση και, ιδιαίτερα, εκείνα που σχετίζονται με τον τομέα εμπορικής εξειδίκευσής τους. Η Επιτροπή θα πρέπει να φροντίζει ώστε να μην υφίστανται υπερβολικές και άσκοπες διοικητικές επιβαρύνσεις για τις επιχειρήσεις.

3.3.1. Αυτό ενισχύει την αρχή της ασφάλειας δικαίου και αναμένεται να αποτρέψει διαμάχες, όπως εκείνες που διευθετήθηκαν πρόσφατα από το Πρωτοδικείο⁽³⁾, στις οποίες αμφισβητήθηκε η καταλληλότητα των κριτηρίων εκτίμησης που εφαρμόστηκαν από την Επιτροπή⁽⁴⁾.

3.3.2. Εντούτοις, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει επίσης κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να μετατραπούν σε νομικούς κανόνες του Σχεδίου Κανονισμού για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων⁽⁵⁾ ορισμένες από τις έννοιες, τα κριτήρια, τις παραμέτρους και τους κανόνες που διατυπώνονται τώρα, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου κατά την εκτίμηση των περιπτώσεων συγκέντρωσης.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Θα ήταν, πάντως, σκόπιμο να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για τη διασαφήνιση του περιεχομένου και του πεδίου

ορισμένων όρων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται από την Επιτροπή στο σχέδιο ανακοίνωσής της και παρατίθενται παρακάτω.

4.2. Τα σημεία 11 α) και 19 αναφέρονται στην «κυρίαρχη θέση στην αγορά» (paramount market position). Αυτή είναι μια νέα έννοια, η οποία διακρίνεται δύσκολα από την έννοια της «δεσπόζουσας θέσης» (dominant position), όπως έχει αποκρυσταλλωθεί από την πρακτική της ίδιας της Επιτροπής και από τη νομολογία του ΔΕΚ⁽⁶⁾, η οποία αναφέρεται ρητώς στο σημείο 20. Η ΕΟΚΕ προτείνει την απάλειψη της έννοιας «κυρίαρχη θέση στην αγορά», εξαιτίας της νομικής αοριστίας της. Αυτό θα συμβάλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της ασφάλειας δικαίου στις εκτιμήσεις της Επιτροπής.

4.3. Στο σημείο 25 γίνεται επίσης αναφορά σε μία νέα έννοια, στα «ολιγοπώλια που δεν περιλαμβάνουν το στοιχείο της συμπαιγνίας». Αυτός ο όρος φαίνεται να αποδίδει ξεχωριστή νομική αντιμετώπιση σε μία κατάσταση παρόμοια με εκείνη της «ατομικής δεσπόζουσας θέσης», όπως αυτή έχει οριστεί από την πρακτική της Επιτροπής και τη νομολογία του ΔΕΚ⁽⁷⁾. Για τον προσδιορισμό των «ολιγοπωλίων που δεν περιλαμβάνουν το στοιχείο της συμπαιγνίας» πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι παράμετροι που έχουν ήδη παγιωθεί από τις αντιμονοπωλιακές αρχές των ΗΠΑ και στις οποίες παραπέμπουν πρόσφατα ορισμένες αποφάσεις της Επιτροπής.

4.3.1. Προφανώς, η ιδιαιτερότητα των «ολιγοπωλίων που δεν περιλαμβάνουν το στοιχείο της συμπαιγνίας» είναι ότι αυτά δεν δημιουργούν ούτε συλλογική ούτε ατομική δεσπόζουσα θέση. Με ποια κριτήρια θα καθορίζει, επομένως, την ύπαρξή τους η Επιτροπή;

4.4. Στην υποσημείωση 28 και στο σημείο 27, η Επιτροπή αναφέρεται σε «σχετικά ομοιογενή προϊόντα», διευκρινίζοντας ότι «τα προϊόντα είναι σχετικά ομοιογενή όταν οι πελάτες θεωρούν τα προϊόντα ενός παραγωγού ως αρκούντως καλό υποκατάστατο των προϊόντων κάποιου άλλου παραγωγού». Θα ήταν επιθυμητός ένας πιο συγκεκριμένος ορισμός αυτών των προϊόντων, βασισμένος, ει δυνατόν, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

4.5. Επίσης χρήζει διευκρίνισης και το σημείο αναφοράς που λαμβάνει υπόψη της η Επιτροπή για την εκτίμηση ορισμένων συγκεντρώσεων. Συγκεκριμένα, το σημείο 16 αναφέρεται στον δείκτη συγκέντρωσης της αγοράς (HHI, ο οποίος δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 1 000 μονάδες), ενώ το σημείο 29 αναφέρεται στο μερίδιο αγοράς (ανώτατο όριο το 25 %), γεγονός που θα μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα ανταγωνισμού στην περίπτωση των ομοιογενών προϊόντων. Τι θα συνέβαινε σε περίπτωση που τα μέρη κατείχαν μερίδιο αγοράς μικρότερο του 25 % και δείκτη συγκέντρωσης HHI υψηλότερο των 1 000 μονάδων; Από την

(1) COM(2002) 141 τελικό, ΕΕ C 244 της 10.10.2002.

(2) Αυτές διέπονται από τους κανονισμούς για τις εξαίρεσεις κατά κατηγορία, για Ε&Α και εξειδίκευση, καθώς και από τις κατευθυντήριες γραμμές που αναφέρθηκαν στην υποσημείωση 2.

(3) Βλέπε υπόθεση T-342/99: Airtours/Επιτροπή, υπόθεση T-310/01: Schneider/Επιτροπή, οι οποίες δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή Νομολογίας.

(4) Η εφαρμογή νέων κριτηρίων δεν θα επηρεάσει το βαθμό ανοχής της Επιτροπής έναντι των οριζόντιων συγκεντρώσεων. Στόχο δεν αποτελεί η δυσχερέστερη χορήγηση εγκρίσεων, αλλά ο σαφέστερος ορισμός των όρων, επί των οποίων βασίζεται η σχετική διοικητική πράξη σε κάθε περίπτωση.

(5) COM(2002) 711 τελικό της 12.12.2002.

(6) Υπόθεση Michelin/Επιτροπή, απόφαση της 9.11.1983, ΕΣΝ, σ. 3461.

(7) Υπόθεση DLG, απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1994, ΕΣΝ I-5641.

άποψη αυτή, το όριο των 1 000 μονάδων ΗΗΙ φαίνεται υπερβολικά χαμηλό, εάν ληφθεί υπόψη ότι σε άλλα έγγραφα της Επιτροπής, όπως είναι οι κατευθυντήριες γραμμές για τις οριζόντιες συμφωνίες⁽¹⁾, ένας δείκτης συγκέντρωσης που κυμαίνεται από 1 000 μέχρι 1 800 μονάδες χαρακτηρίζεται «μέτριος». Δεν θα μπορούσε να αυξηθεί η τιμή αναφοράς του δείκτη ΗΗΙ στις 1 300 ή 1 400 μονάδες; Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο δείκτης ΗΗΙ θα μπορούσε να υπερβεί τις 1 000 μονάδες, φθάνοντας μέχρι και τις 2 000 μονάδες. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το σχέδιο ανακοίνωσης είναι υπερβολικά ασαφές όσον αφορά την εφαρμογή των μέγιστων ορίων. Στην πράξη είναι δυνατόν η οριοθέτηση μεταξύ διαφοροποιημένων και ομοιογενών αγορών να μην είναι τόσο σαφής, αλλά να υπάρχουν «γκρίζες ζώνες». Απαιτούνται, συνεπώς, διευκρινίσεις, προκειμένου να δημιουργηθούν «ζώνες καταφυγής» (safe havens) και να καταστούν τα όρια πιο γενικά, κατά προτίμηση με τη συμπερίληψη όλων των επιπτώσεων που πρέπει να ληφθούν υπόψη.

4.6. Η ίδια σύγχυση δημιουργείται και στο σημείο 41, στο οποίο αναφέρεται ότι «είναι απίθανο να εγκρίνει η Επιτροπή μία συγκέντρωση», αν στη συγκεκριμένη ολιγοπωλιακή αγορά υπήρχε συντονισμός μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου πριν λάβει χώρα η συγκέντρωση, εκτός αν η συγκέντρωση είναι το μέσο με το οποίο θα τεθεί τέλος σε αυτόν το συντονισμό. Αυτό δεν συμβιβάζεται με τον έλεγχο που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 3 του κανονισμού για τις συγκεντρώσεις, σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή μπορεί να απαγορεύσει μία συγκέντρωση μόνο εάν αυτή δημιουργεί ή ενισχύει μία δεσπόζουσα θέση, η οποία παρεμποδίζει σε σημαντικό βαθμό τον ανταγωνισμό.

4.7. Τέλος, αξίζει να εξεταστεί ιδιαίτερος το Μέρος VI που αφορά τη «Βελτίωση της αποτελεσματικότητας». Ουσιαστικά, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας μπορεί να αποτελεί παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για την έγκριση μιας συγκέντρωσης, εάν τα πλεονεκτήματα για τον ανταγωνισμό καθιστούν τους περιορισμούς «αποδεκτούς». Οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας πρέπει να αποδεικνύονται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία να προκαθορίζονται σε ένα έγγραφο ή μία ρύθμιση της Επιτροπής. Υπό την έννοια αυτή, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στα πλεονεκτήματα για τους

καταναλωτές, τα οποία, μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θα μπορούσαν να εκτιμηθούν μακροπρόθεσμα⁽²⁾ (π.χ. όταν προκύπτουν πλεονεκτήματα E&A). Εντούτοις, η συνεκτίμηση των μακροπρόθεσμων πλεονεκτημάτων πρέπει να περιορίζεται σε πολύ συγκεκριμένους τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4.7.1. Εντούτοις, το σημείο 21 αναφέρει επίσης τις βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας ως στοιχείο που μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα να καταλήξει μία συγκέντρωση σε μεγαλύτερη «ισχύ στην αγορά» (μία έννοια που δεν ορίζεται). Στην περίπτωση που οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας προκαλούν οικονομίες κλίμακας, θα πρέπει άραγε να θεωρούνται θετικό στοιχείο ή, αντίθετα, στοιχείο που ενισχύει την κυρίαρχη θέση στην αγορά; Πώς καθορίζεται η ισορροπία ανάμεσα στις θετικές και τις αρνητικές συνέπειες που μπορούν να έχουν οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας;

4.7.2. Για να αποφευχθούν τέτοιες συγκεχυμένες καταστάσεις, η Επιτροπή οφείλει να παράσχει σαφή διευκρινιστικά παραδείγματα. Σημειωτέον ότι η ανάλυση των «βελτιώσεων» της αποτελεσματικότητας αποτελεί ίσως το πλέον καινοτόμο στοιχείο του σχεδίου ανακοίνωσης της Επιτροπής και ότι, μέχρι πολύ πρόσφατα, οι βελτιώσεις της αποτελεσματικότητας δεν εθωρούντο ιδιαίτερης σημασίας για την ανάλυση των κοινοποιήσεων συγκεντρώσεων προς την Επιτροπή (πρβλ. π.χ. απόφαση Ευρωπαϊκή Επιτροπή/Honeywell 2001⁽³⁾). Για λόγους ασφάλειας δικαίου, η Επιτροπή θα πρέπει να διευκρινίσει ρητώς ότι δεν υφίσταται νομικά η έννοια του «efficiency offence» (αδίκημα υπερβολικής κερδοσκοπίας λόγω βελτίωσης της αποτελεσματικότητας).

⁽²⁾ Η καθιέρωση του κριτηρίου των μακροπρόθεσμων πλεονεκτημάτων πρέπει να πραγματοποιηθεί με προσεκτικό τρόπο, όπως φαίνεται να συνειδητοποιεί το ίδιο το ΔΕΚ με τη διασαφήνιση που λαμβάνει υπόψη του στη νομολογία KRAMER και το σκεπτικό της απόφασης της 12ης Δεκεμβρίου 2002 στην υπόθεση C-281/01, όπου αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι «Πρέπει να αναγνωρισθεί ότι, μακροπρόθεσμα και στο πλαίσιο της πραγματικής συμπεριφοράς των κατασκευαστών και των καταναλωτών, το σχετικό πρόγραμμα θα έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, οφειλόμενο στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας που θα αποφέρει. Εντούτοις, πρόκειται μόνο για έμμεσο και αβώτερο, σε αντίθεση με τον αντίκτυπο στο εμπόριο εξοπλισμού αυτοματοποίησης γραφείου που είναι απευθείας και άμεσος».

⁽³⁾ Απόφαση της Επιτροπής της 3.7.2001 σχετικά με την υπόθεση COMP/M.2220.

⁽¹⁾ ΕΕ C 66 της 2.3.1998.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία έλαβε πάνω από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε στην πορεία των συζητήσεων:

Σημείο 3.1.3

Να απαλειφθεί το σημείο 3.1.3

Αιτιολογία

Υπάρχουν άλλες διατάξεις που ρυθμίζουν το θέμα του δικαιώματος ενημέρωσης των εργαζομένων και εναπόκειται στην Επιτροπή να αποφασίσει με ποια μέσα θα λάβει πληροφορίες για να διευθετήσει μια υπόθεση. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εκτιμήσεις που εκφράζουν οι οργανώσεις των εργαζομένων, για παράδειγμα, θα πρέπει να αποτελούν τμήμα της αιτιολόγησης της απόφασης. Είναι περιττό να ρυθμιστεί αυτό το θέμα στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού.

Οι επιπτώσεις μιας σχεδιαζόμενης συγκέντρωσης στην απασχόληση δεν πρέπει ποτέ να αποτελούν, από μόνες τους, αιτία αντίθεσης σ' αυτή τη συγκέντρωση. Οι μοναδικές συγκεντρώσεις που μπορούν να εμποδιστούν βάσει του κανονισμού είναι εκείνες που έχουν ως αποτέλεσμα τον σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 53, ψήφοι κατά: 78, αποχές: 10.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τη «Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2003»

(2004/C 10/12)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 21ης Φεβρουαρίου 2002 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για τη «Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2003» και να συστήσει υποεπιτροπή για την προετοιμασία των σχετικών εργασιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, του Εσωτερικού Κανονισμού της.

Η υποεπιτροπή υιοθέτησε το σχέδιο γνωμοδότησης της στις 15 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Malosse.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 118 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 9 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Βασικές Συστάσεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής προς τη Διακυβερνητική Διάσκεψη

1.1. Το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης είναι αποτέλεσμα μίας δημοκρατικής διαφανούς και ανοικτής διαδικασίας η οποία θα μείνει στην ιστορία. Σύμφωνα με το εν λόγω σχέδιο, κάθε τροποποίηση θα πραγματοποιείται εφεξής στο πλαίσιο μίας Συνέλευσης ή — στην περίπτωση των λιγότερο θεμελιωδών τροποποιήσεων — κατόπιν διαβούλευσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η μέθοδος αυτή έχει αποδείξει την αποτελεσματικότητά της: το προαναφερθέν σχέδιο προσδίδει πραγματική προστιθέμενη αξία στους πολίτες από πλευράς αναγνωσιμότητας, απλοποίησης, ενάργειας και εκδημοκρατισμού.

1.1.1. Η πρόκληση για το μέλλον έγκειται στον προσδιορισμό, σε μόνιμη βάση αλλά και ενόψει ενδεχόμενης αναθεώρησης της Συνταγματικής Συνθήκης, διαδικασιών οι οποίες να προάγουν τη συμμετοχή των πολιτών και να διασφαλίζουν τη διεξαγωγή πιο συγκροτημένου διαλόγου με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Μόνον έτσι μπορεί να προσδοθεί μεγαλύτερη νομιμότητα στην Ένωση και να υλοποιηθεί έμπρακτα ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών, βάσει της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας.

1.2. Η ΕΟΚΕ καλεί τη Διακυβερνητική Διάσκεψη να μην θέσει υπό αμφισβήτηση τις ισορροπίες και τις σημαντικές αρχές επί των οποίων επετεύχθη συναίνεση στο Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης, το οποίο υπεβλήθη στην Προεδρία της Ένωσης τη 18η Ιουλίου 2003.

1.3. Ωστόσο, ενόψει των συζητήσεων που αναμένεται να πραγματοποιηθούν σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ συνιστά στους εκπροσώπους της Διακυβερνητικής Διάσκεψης να προβούν σε συμπληρωματικές προσθήκες, διευκρινίσεις και επεξηγήσεις, με στόχο την τόνωση της εμπιστοσύνης και της δέσμευσης των πολιτών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ως εξής:

— ενισχύοντας τα μέσα εφαρμογής των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και βελτιώνοντας τη διακυβέρνηση στη ζώνη του ευρώ·

— μεγιστοποιώντας τη δημοκρατική νομιμότητα των οικονομικών, κοινωνικών και νομισματικών πολιτικών δια της αυξημένης συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της ΕΟΚΕ·

— ανανεώνοντας τις προτεραιότητες και απλοποιώντας τα μέσα εφαρμογής των πολιτικών για την οικονομική, την κοινωνική και την εδαφική συνοχή·

— εκδημοκρατίζοντας την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας και άμυνας και βελτιώνοντας τη συνοχή και την αποτελεσματικότητά της·

— προσδιορίζοντας σαφέστερα το πεδίο αρμοδιοτήτων και τα μέσα που απαιτούνται για την εφαρμογή της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας, με στόχο την απτή υλοποίηση του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών, καθώς και τις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σε αυτό το πλαίσιο·

— επεκτείνοντας το πεδίο της υποχρεωτικής διαβούλευσης με την ΕΟΚΕ, κατά τρόπο ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτό η κοινή πολιτική όσον αφορά το άσυλο και τη μετανάστευση, η αρχή της καταπολέμησης των διακρίσεων και ο πολιτισμός·

— αναγνωρίζοντας το ρόλο που διαδραματίζει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και παρέχοντας στην ΕΟΚΕ δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

2. Συνολική αξιολόγηση του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης

2.1. Γενικές παρατηρήσεις

2.1.1. Το Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, το οποίο υποβλήθηκε την 18η Ιουλίου 2003 στην Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αποτελεί σημαντικό ορόσημο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης που προκύπτει από μία δημοκρατική, διαφανή και ανοικτή διαδικασία, εμπνευσμένη από τη θετική εμπειρία μίας πρώτης Συνέλευσης η οποία είχε καταρτίσει τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης.

2.1.2. Η Ευρωπαϊκή Συνέλευση που προετοίμασε το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης είχε νόμιμη υπόσταση και η σύνθεσή της περιελάμβανε ως επί το πλείστον (περίπου κατά τα 2/3) βουλευτές (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κρατών μελών και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών). Παράλληλα, η συμμετοχή στη σύνθεσή της εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θεματοφύλακα των Συνθηκών, υπήρξε εξίσου νόμιμη και πραγματοποιήθηκε με σεβασμό προς τη μοναδική φύση της ΕΕ η οποία αποτελεί συγχρόνως ένωση κρατών και ένωση λαών. Η παρουσία ως παρατηρητών, των κοινωνικών εταίρων, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, των περιφερειών διαμέσου της Επιτροπής των Περιφερειών και του Διαμεσολαβητή ενίσχυσε τον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα της Συνέλευσης, παρά το γεγονός ότι η πλήρης και άρτια συμμετοχή τους θα μπορούσε να της είχε προσδώσει ακόμη μεγαλύτερη νομιμότητα.

2.1.3. Η Συνέλευση λειτούργησε εν γένει υπό συνθήκες διαφάνειας και διασφαλίζοντας, στο μέτρο του δυνατού, την πρόσβαση στις εργασίες και στα έγγραφα της στο σύνολο των ενδιαφερομένων πολιτών, παρότι η μέθοδος της εξακολουθεί να επιδέχεται τελειοποίηση. Οι εργασίες της Συνέλευσης ξεκίνησαν με ένα στάδιο «ακρόασης», κατά τη διάρκεια του οποίου οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και των νέων κλήθηκαν να εκθέσουν τις απόψεις τους. Ο τρόπος οργάνωσης των διαβουλευσεων αυτών δεν ευνόησε ιδιαίτερα τη διατύπωση όλων των απόψεων, ούτε την διεξαγωγή συζητήσεων εις βάθος, αλλά αυτή η πρώτη απόπειρα διαλόγου θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για μία πραγματικά συμμετοχική δημοκρατία, η οποία θα καθιστούσε απολύτως εφικτό να επιτευχθεί η προσέγγιση των πολιτών στο ευρωπαϊκό εγχείρημα και στα ευρωπαϊκά όργανα, όπως συνιστάται στη δήλωση του Λάακεν. Οι προσπάθειες όσον αφορά την ακρόαση και τη διαφάνεια συμπληρώθηκαν και αναπτύχθηκαν περαιτέρω από την ΕΟΚΕ, κυρίως μέσω τακτικών συναντήσεων για την ενημέρωση και το διάλογο με τις οργανώσεις και τα ευρωπαϊκά δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες διοργανώθηκαν σε συνεργασία με το Προεδρείο (Praesidium) της Συνέλευσης, κοινών εργασιών με τα εθνικά Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια και τους συναφείς οργανισμούς, καθώς και μέσω πρωτοβουλιών με στόχο τη συμμετοχή και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

2.1.4. Η Συνέλευση υπήρξε τόσο αποτελεσματική διότι, βασιζόμενη στη συναίνεση, κατόρθωσε να υποβάλει εγκαίρως ένα σχέδιο ολοκληρωμένο, ισορροπημένο και ανταποκρινόμενο πλήρως στις επιταγές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν, της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2001. Παράλληλα, η Συνέλευση δημιούργησε μία δική της δυναμική, η οποία της επέτρεψε να ερμηνεύσει τη Δήλωση του Λάακεν κατά μία ευρεία έννοια.

2.1.5. Η Συνέλευση συνέβαλε ευρέως στην ενσωμάτωση των εθνικών κοινοβουλίων, τα οποία κατά το παρελθόν παρέμεναν συνήθως στο περιθώριο των προκαταρκτικών συζητήσεων επί σημαντικών ευρωπαϊκών θεμάτων, καθώς και στην ανάμειξη των υποψηφίων προς ένταξη χωρών, οι οποίες συμμετείχαν επί ίσοις όροις με τα κράτη μέλη από πλευράς δικαιωμάτων: το μόνο δικαίωμα που δεν τους παραχωρήθηκε ήταν το δικαίωμα ψήφου, το οποίο η Συνέλευση δεν άσκησε άλλωστε ποτέ στην πράξη.

2.1.6. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη βρίσκεται ενώπιον ενός θεμιτού και αξιόπιστου σχεδίου που αρχίζει να κυκλοφορεί ευρέως και να διαδίδεται μεταξύ των πολιτών. Πρόκειται για μία μοναδική περίπτωση κατά την οποία η δημοκρατική διαδικασία προηγείται της διπλωματικής και η ίδια η Διακυβερνητική Διάσκεψη αυτή καθ' εαυτή δεν είναι παρά μόνον ένα στάδιο πριν από την τελική, αλλά θεμελιώδη, πράξη της επικύρωσης — με δημοψήφισμα ή με κοινοβουλευτική απόφαση — της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης σε καθένα από τα κράτη μέλη. Πράγματι, είναι η πρώτη φορά που ένα συνταγματικό κείμενο οδηγεί σαφώς τους πολίτες της ΕΕ προς ένα κοινό μέλλον.

2.1.7. Ένα από τα ζητήματα που διακυβεύεται στο Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης είναι ένα πιο κατανοητό όραμα του ρόλου και των στόχων της Ένωσης το οποίο θα κερδίσει την στήριξη των λαών της Ευρώπης. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνον εάν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, συμπεριλαμβανομένης της ΕΟΚΕ, οικοδομήσουν και διατηρήσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών

2.1.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης που κατήρτισε η Συνέλευση στην οποία, αφενός, είχε διαβιβάσει τις προτεραιότητές της με ψήφισμα του Σεπτεμβρίου 2002 ⁽¹⁾ και, αφετέρου, είχε συμμετάσχει ενεργά εκπροσωπούμενη από τους τρεις παρατηρητές της, τον κ. Roger Briesch, τον κ. Göke Frerichs και την κα Anne-Marie Sigmund ⁽²⁾. Ευελπιστεί δε ότι, προς χάριν της αποτελεσματικότητας και της δημοκρατίας, η Διακυβερνητική Διάσκεψη δεν θα θέσει υπό αμφισβήτηση τη γενική ισορροπία του σχεδίου. Η ΕΟΚΕ ζητεί, επίσης, να επικρατήσει διαφάνεια κατά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη μέσω της καθιέρωσης συστήματος πληροφόρησης και διαβουλευσεων με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

2.1.9. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμιτό να διατυπώσουν δύο καίρια ερωτήματα όσον αφορά το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης:

- το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των πολιτών όπως διατυπώθηκαν στη Δήλωση του Λάακεν και όπως τις έχει προσδιορίσει η ΕΟΚΕ χάρη στην ευαισθησία των μελών της (που προέρχονται από τις κυριότερες εθνικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών), αλλά και επ' ευκαιρία των πολυάριθμων διασκέψεων, ακροάσεων και συναντήσεων που διοργάνωσε;
- Το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης επιδέχεται βελτίωση, χωρίς όμως να τεθεί υπό αμφισβήτηση η γενική ισορροπία του;

⁽¹⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ της 19ης Σεπτεμβρίου 2002 υπ' όψιν της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης που υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2002, ΕΕ C 61 της 14ης Μαρτίου 2003.

⁽²⁾ Αναπληρωτές: ο κ. Jan Olsson, ο κ. Giacomo Regaldo (σε αντικατάσταση του κ. John M. Little από τον Σεπτέμβριο του 2002) και ο κ. Mario Sepi (σε αντικατάσταση του κ. Gianni Vinay από τον Σεπτέμβριο του 2002).

2.2. Η προστιθέμενη αξία της νέας Συνταγματικής Συνθήκης για τους πολίτες

Παρατηρήσεις όσον αφορά τις αμιγώς συνταγματικές διατάξεις και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (Μέρη I και II)

2.2.1. Με το εν λόγω Σχέδιο Συνθήκης, η Ευρώπη έχει για πρώτη φορά έναν σαφώς εξαγγελθέντα στόχο: την εδραίωση μίας πολιτικής Ένωσης εξ ονόματος των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης. Κρίνεται σημαντικό και ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι το Μέρος I (Άρθρα 2, 3 και 4) περιλαμβάνει έναν σαφή ορισμό των στόχων και των αξιών της Ένωσης. Η ΕΟΚΕ, η οποία συνετέλεσε σε αυτή την προσπάθεια με την υποβολή τροπολογιών, χαιρετίζει την ισορροπημένη διατύπωση των προαναφερθέντων άρθρων. Εντούτοις, όσον αφορά το στόχο της κοινωνικής προστασίας που αναφέρεται στο Άρθρο I-3, θεωρείται σκόπιμη η διατήρηση της αρχικής διατύπωσης περί «κοινωνικής προστασίας υψηλού επιπέδου». Η ενσωμάτωση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο Μέρος II αποτελεί αναμφισβήτητη νίκη της κοινωνίας των πολιτών. Οι ευρωπαίοι πολίτες θα μπορούν πλέον να τον επικαλούνται ενώπιον οποιουδήποτε εθνικού δικαστηρίου σχετικά με την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών.

2.2.2. Το Σχέδιο Συνθήκης όχι μόνον επέχει θέση Συντάγματος που πρέπει να αποτυπωθεί στη συλλογική συνείδηση, αλλά είναι συγχρόνως και πιο κατανοητό, πιο ευανάγνωστο, πιο απλό από τις υφιστάμενες Συνθήκες. Η συγχώνευση των τριών προηγούμενων πυλώνων και η ενιαία ονομασία — παρότι είναι λυπηρή η διαγραφή του όρου «κοινός συνδετικός κρίκος» — αποσκοπούν στην ευχερέστερη αναγνώριση της Ένωσης από τους πολίτες. Με το Σχέδιο Συνθήκης παρέχεται η δυνατότητα στους πολίτες να ενημερωθούν σχετικά με τις αποκλειστικές, τις κοινές και τις συντονιστικές αρμοδιότητες της Ένωσης και, κατά συνέπεια, σχετικά με τις ευθύνες που εξακολουθούν να αναλαμβάνονται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η νέα Συνθήκη, τουλάχιστον όσον αφορά το Μέρος I και II, είναι ευανάγνωστη. Το εξειδικευμένο λεξιλόγιο, παρότι εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ευρέως, αντικαθίσταται από όρους με τους οποίους είναι περισσότερο εξοικειωμένοι οι πολίτες, όπως π.χ. οι κανονισμοί που μετατρέπονται σε ευρωπαϊκούς νόμους ή οι οδηγίες που μετατρέπονται σε ευρωπαϊκούς νόμους-πλαίσιο. Σαφέστερες ή νέες αναφορές στην αναστολή του δικαιώματος συμμετοχής στην Ένωση, στη δυνατότητα εθελούσιας αποχώρησης από την Ένωση ή στη ρήτρα πολιτικής αλληλεγγύης ενισχύουν την εικόνα μίας κοινής δέσμευσης έναντι ενός κοινά αποδεκτού πεπρωμένου.

2.2.3. Το Σχέδιο Συνθήκης προσδίδει στην Ένωση μεγαλύτερη διαφάνεια. Υπό αυτό το πρίσμα, η αρχή περί μη εναλλασσόμενης Προεδρίας του Συμβουλίου, χωρίς να διαταραχθεί η θεσμική ισορροπία, και η σύσταση θέσεως Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης μπορούν να συμβάλουν στην εξατομίκευση των ευρωπαϊκών πολιτικών. Η εισαγωγή ειδικού άρθρου σχετικά με τα σύμβολα της Ένωσης στο Μέρος IV του Σχεδίου Συνθήκης ανταποκρίνεται και αυτή στην επιδίωξη να καταστεί η Ένωση και οι αξίες της

αναγνωρίσιμες από τους πολίτες. Η δημιουργία ανεξάρτητης αρχής ελέγχου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Άρθρο 50 του Μέρους I) καταδεικνύει, εξάλλου, αυτή την επιδίωξη ακόμη μεγαλύτερης διαφάνειας έναντι των πολιτών.

2.2.4. Το Σχέδιο Συνθήκης επιφέρει βελτιώσεις όσον αφορά την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας της Ένωσης και τη μεγιστοποίηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Οι αρμοδιότητες που εκχωρούνται στα εθνικά κοινοβούλια («early warning», δικαίωμα προσφυγής) μπορούν να εκληφθούν ως μέσα τόσο για την συνεπέστερη τήρηση της επικουρικότητας όσο και για την προαγωγή της συμμετοχής των εθνικών αντιπροσωπειών στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Η εκλογή του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η ενίσχυση των εξουσιών του όσον αφορά τη σύνθεση του Σώματος των Επιτρόπων έχουν ως στόχο τη ενδυνάμωση της νομιμότητας του οργάνου που αποτελεί κινητήρια δύναμη της Ένωσης και θεματοφύλακα της κοινοτικής μεθόδου. Η αύξηση των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα συμβάλει στο να αντιληφθούν καλύτερα οι πολίτες τη σημασία του εν λόγω οργάνου. Η επέκταση της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία και, παράλληλα, της διαδικασίας συναπόφασης αναμένεται να συμβάλει στη μεγιστοποίηση της νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας των αποφάσεων και της δράσης της Ένωσης.

2.2.5. Η μελλοντική Συνθήκη περιλαμβάνει έναν ολόκληρο τίτλο (Τίτλος VI του Μέρους I), ο οποίος είναι εντελώς καινούριος και αφορά το δημοκρατικό βίο της Ένωσης. Στο εν λόγω κεφάλαιο προβάλλονται οι αρχές της αντιπροσωπευτικής και της συμμετοχικής δημοκρατίας, καθιερώνεται ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και η διεξαγωγή αυτόνομου κοινωνικού διαλόγου, ορίζονται τα καθήκοντα του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή και θεομοθετείται η αρχή της διαφάνειας. Στον ίδιο τίτλο προβλέπεται, επίσης, η καθιέρωση δικαιώματος αναφοράς με πρωτοβουλία τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου πολιτών, γεγονός το οποίο μπορεί να εκληφθεί ως σημαντική πρόοδος για την κοινωνία των πολιτών υπό την προϋπόθεση ότι ο τρόπος εφαρμογής του εν λόγω δικαιώματος θα διασφαλίζει την αποτελεσματική παρακολούθησή του (Άρθρο 46, παράγραφος 4). Ο διάλογος που συνιστάται να καθιερωθεί με τις εκκλησίες και με τις φιλοσοφικές μη ομολογιακές οργανώσεις αποτελεί εχέγγυο για μία Ένωση η οποία επιθυμεί να παρακολουθεί περισσότερο το σφυγμό της κοινωνίας (Άρθρο 51).

2.2.5.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της όσον αφορά το γεγονός ότι στο Σχέδιο Συνθήκης αναγνωρίζεται η πραγματικότητα της συμμετοχικής δημοκρατίας ως αναπόσπαστο τμήμα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Πράγματι, για την ενδυνάμωση της δημοκρατικής νομιμότητας της Ένωσης απαιτείται όχι μόνον ο σαφής προσδιορισμός των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων των οργάνων της, αλλά και η πλήρης διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών. Η συνεισφορά δραστηρίων και στρατευμένων πολιτών, καθώς και των οργανώσεων δια των οποίων εκφράζονται και ενεργούν, είναι όντως απολύτως αναγκαία για την υλοποίηση της δεδηλωμένης φιλοδοξίας της Ευρώπης να καταστεί ένας χώρος ελευθερίας, δημοκρατίας, δικαιοσύνης και ασφάλειας.

Παρατηρήσεις όσον αφορά τις πολιτικές και τη λειτουργία της Ένωσης (Μέρος III)

2.2.6. Στο Μέρος III, το οποίο άπτεται των πολιτικών και της λειτουργίας της Ένωσης, αξίζει να επισημανθεί η ουσιαστικότερη πρόοδος από πλευράς εκδημοκρατισμού (επέκταση της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία, ανάμειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου) του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

2.2.6.1. Αντίθετα, θεωρείται λυπηρό το γεγονός ότι — παρά τη συγχώνευση των τριών πυλώνων — εξακολουθούν να ισχύουν ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, μολονότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος και παρά την προοπτική μίας κοινής διπλωματικής υπηρεσίας. Η ομοφωνία διατηρείται κατά γενικό κανόνα και δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για τη συμμετοχή των πολιτικών και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις για την εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας καλό θα ήταν να προβλεπταν κανόνες για τη διαβούλευση με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο κρίνεται ακόμη σημαντικότερο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της νομιμότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους εν λόγω τομείς. Η ΕΟΚΕ προτείνει την εις βάθος διερεύνηση του θέματος αυτού και την επανεξέτασή του στα πλαίσια της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, χωρίς ωστόσο να τεθούν υπό αμφισβήτηση οι μείζονες ισορροπίες του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης.

2.2.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την αναγνώριση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, στην οποία αποδίδει ιδιαίτερη σημασία, και υποστηρίζει τις αρχές στις οποίες εδράζονται οι πολιτικές της Ένωσης επί του θέματος. Υπογραμμίζει ότι η εν λόγω πολιτική πρέπει να αποσκοπεί πρωτίστως τόσο την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και των πολιτισμικών και των φυσικών πλεονεκτημάτων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και περιφερειών, όσο και στη διασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών. Με την προοπτική της διεύρυνσης και της επιδίωξης μίας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, επιβάλλεται η επανεξέταση των προτεραιοτήτων και η απλοποίηση των μέσων εφαρμογής. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ πρότεινε τη σύσταση Ενιαίου Ταμείου Παρέμβασης για την εδαφική συνοχή⁽¹⁾ και, επομένως, χαιρετίζει το γεγονός ότι στο Άρθρο 119 του Μέρους III προβλέπεται το ενδεχόμενο συνένωσης των Διαρθρωτικών Ταμείων.

2.2.8. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, επίσης, την εισαγωγή μίας νέας διάταξης σχετικά με τη σημασία του ρόλου των υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος για την προώθηση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης. Ωστόσο, η προαγωγή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος θα έπρεπε να συμπεριληφθεί μεταξύ των στόχων που απαριθμούνται στο Άρθρο I-3.

2.2.9. Αντίθετα, αρκετά τμήματα του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης χρήζουν περαιτέρω ενίσχυσης, όπως ο οικονομικός και ο κοινωνικός τομέας ή οι τομείς της απασχόλησης και της βιώσιμης

ανάπτυξης στους οποίους σημειώνεται ελάχιστη πρόοδος. Η ΕΟΚΕ εκφράζει, ωστόσο, την ικανοποίησή της για τη ρητή αναφορά στην πλήρη απασχόληση και σε μια ιδιαίτερος ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς μεταξύ των στόχων της Ένωσης. Επισημαίνει όμως ότι θα πρέπει να υπάρξει και η κατάλληλη διατύπωση στα αντίστοιχα άρθρα του μέρους III. Επίσης, ζητά να διευκρινιστεί περαιτέρω στα σχετικά άρθρα του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης ότι η οικονομική και νομισματική πολιτική οφείλει να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης και της πλήρους απασχόλησης.

2.2.10. Όσον αφορά το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και της απασχόλησης, οι προτάσεις που διατυπώνονται καινοτομούν ελάχιστα έναντι των ισχυουσών διατάξεων και της τρέχουσας πρακτικής, ιδίως από πλευράς διακυβέρνησης στη ζώνη του ευρώ. Οι προσδοκίες των πολιτών εστιάζονται, όμως, κατά κύριο λόγο στην επιδίωξη ενός συνολικού κοινωνικού σχεδίου επικεντρωμένου στη βιώσιμη ανάπτυξη και απασχόληση. Όπως είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει η ΕΟΚΕ κατά τις έρευνες και τις συναντήσεις που διοργάνωσε, οι κοινωνίες των πολιτών των υποψηφίων προς ένταξη χωρών συμμερίζονται ευρέως αυτή τη σημαντική προσδοκία, η οποία άλλωστε ανταποκρίνεται στις φιλοδοξίες που εξέφρασε η Ένωση κατά τη Διάσκεψη Κορυφής της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000. Η ΕΟΚΕ διατύπωσε και η ίδια συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με την οικονομική και κοινωνική διακυβέρνηση⁽²⁾.

2.2.11. Η ύπαρξη εξόφθαλμων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού εντός της Εσωτερικής Αγοράς βλάπτει τη συνοχή και το δυναμισμό της έναντι των στόχων της Λισσαβόνας. Ως εκ τούτου, η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του κανόνα περί ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία θα ευνοούσε την επίτευξη πραγματικής σύγκλισης σε μία διευρυμένη Ευρώπη. Σε ό,τι αφορά τη φορολογική πολιτική, και σχετικά με το πρόβλημα της ομοφωνίας, η διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας για μια ομάδα κρατών μελών, θα ήταν δυνατό να αποτελέσει πρότυπο σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες και χωρίς να δημιουργεί στρέβλωση του ανταγωνισμού.

3. Βελτίωση του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης προκειμένου να τύχει μεγαλύτερης αποδοχής από τους ευρωπαίους πολίτες (προτάσεις της ΕΟΚΕ)

3.1. Καλύτερος προσδιορισμός του πεδίου αρμοδιότητας και των μέσων εφαρμογής της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας (Άρθρο I-46 του Μέρους I)

3.1.1. Η αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας είναι κεφαλαιώδους σημασίας έναντι του αιτήματος που διατυπώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν για την επίτευξη προσέγγισης μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών, αφενός, και του ευρωπαϊκού

(1) Βλέπε τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 25ης Σεπτεμβρίου 2003 με θέμα «Οικονομική και κοινωνική συνοχή: ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, διακυβέρνηση και συνεργασία» — CESE 1178/2003.

(2) Βλέπε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ της 12ης Δεκεμβρίου 2002 με θέμα «Οικονομική διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση» EE C 85 της 8.4.2003.

σχεδίου και των ευρωπαϊκών οργάνων, αφετέρου. Η ΕΟΚΕ, με συναντήσεις, διαλέξεις και ακροάσεις που διοργάνωσε καθ' όλη τη διάρκεια των εργασιών της Συνέλευσης, διαπίστωσε — σε επίπεδο τόσο κρατών μελών όσο και υποψηφίων προς ένταξη χωρών, καθώς και μαζί με τα μεγάλα ευρωπαϊκά δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών — ότι υπήρχαν πολύ σημαντικές προσδοκίες, αλλά και κάποια απογοήτευση, από τις ελάχιστες αναφορές του Σχεδίου Συνθήκης στον εν λόγω τομέα.

3.1.2. Παρότι το Άρθρο I-46 του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης αποτελεί θεμελιώδες κεκτημένο, εντούτοις δεν ανταποκρίνεται επαρκώς στις επιθυμίες και στα αιτήματα που διατυπώθηκαν από την ΕΟΚΕ και από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Πράγματι, η αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας προϋποθέτει όχι μόνον τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων, αλλά και την ενεργό συμμετοχή όλων των φορέων εκπροσώπησης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών: αφενός, ήδη από ένα πρώιμο στάδιο, στη διαδικασία χάραξης των πολιτικών και προετοιμασίας των αποφάσεων και, αφετέρου, κατά την εφαρμογή και την παρακολούθησή τους.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ως προς τούτο τη λύπη της για την ανεπάρκεια των λειτουργικών διατάξεων με τις οποίες προβλέπεται να τεθεί σε εφαρμογή η προαναφερθείσα αρχή και να αυξηθεί η εμπιστοσύνη της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών έναντι της πραγματικά συμμετοχικής υφής της λειτουργίας της Ένωσης. Διευκολύνοντας τη συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων, ο διάλογος με τους πολίτες αποτελεί καίρια συνιστώσα για την ενδυνάμωση της δημοκρατικής νομιμότητας της Ένωσης, αλλά για να καταστεί ο εν λόγω διάλογος πραγματικά αποτελεσματικός απαιτείται να προσδιορισθεί το πλαίσιο και ο τόπος διεξαγωγής του. Η ΕΟΚΕ, χάρη στη διάρθρωση και τις αρμοδιότητές της, είναι σε θέση να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για την οργάνωση του διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και να αποτελέσει το βήμα διεξαγωγής του διαλόγου αυτού. Προς το σκοπό αυτό, και χωρίς να τεθεί εκ νέου υπό αμφισβήτηση το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης, προτείνεται:

- Να συμπεριληφθεί η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — η οποία θα ήταν προτιμότερο να μετονομαστεί μελλοντικά σε «Ευρωπαϊκό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο» — στον κατάλογο των οργάνων που συγκροτούν το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης (Άρθρο 18, παράγραφος 2, του Μέρους Ι).

Από τη φύση της και σύμφωνα με τα καθήκοντα που της έχουν ανατεθεί εντός του κοινοτικού θεσμικού πλαισίου, η ΕΟΚΕ συνεισφέρει πράγματι αυτοτελώς στην επίτευξη των στόχων που ανατίθενται στην Ένωση, καθώς και στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας της Ένωσης, προς το γενικό συμφέρον τόσο της ίδιας όσο και των κρατών μελών της.

Εξάλλου, η εν λόγω προσθήκη θα καθιστούσε λειτουργικότερη την παράγραφο 2 του άρθρου 46 που ορίζει ότι «τα όργανα της Ένωσης διατηρούν ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών».

Η εν λόγω διαδικασία διαλόγου και διαβούλευσης κατά τη χάραξη των ευρωπαϊκών πολιτικών απαιτείται, ωστόσο, να επεκταθεί σε όλες τις περιφερειακές βαθμίδες διακυβέρνησης.

- Να προστεθεί ένα (νέο) άρθρο III-297, κατά τρόπο ώστε να προσδιοριστούν με σαφήνεια τα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, με την ακόλουθη διατύπωση:

«Στο πλαίσιο της συμβουλευτικής λειτουργίας που του αναθέτει το άρθρο I-31 του Συντάγματος, το Ευρωπαϊκό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο:

- επικουρεί τα νομοθετικά και εκτελεστικά όργανα της Ένωσης στη διαδικασία χάραξης των πολιτικών και των αποφάσεων, καθώς και στην εφαρμογή τους·
- επικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην οργάνωση του κοινωνικού διαλόγου, βάσει κοινού αιτήματος των κοινοτικών εταίρων και με σεβασμό της αυτονομίας τους·
- διευκολύνει το διάλογο μεταξύ της Ένωσης και των αντιπροσωπευτικών οργάνωσεων της κοινωνίας των πολιτών, σύμφωνα με τις αρχές που καθορίζονται στο Άρθρο I-46 (παράγραφοι 1 και 2)·
- στηρίζει την εξωτερική δράση της Ένωσης, διατηρώντας διάλογο με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών τρίτων χωρών και γεωγραφικών συνόλων.»

3.1.4. Επιπλέον, η αποτελεσματική παρακολούθηση των γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ (κατόπιν αιτήσεως γνωμοδότησης, διευρυντικών ή εξ' ιδίας πρωτοβουλίας) συνιστά θεμελιώδη εγγύηση της αποτελεσματικότητάς της στο πλαίσιο μιας πραγματικά συμμετοχικής δημοκρατίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει να συμπληρωθεί το άρθρο III-298 ως εξής:

«Τα όργανα της Ένωσης κοινοποιούν στην ΕΟΚΕ τακτική έκθεση σχετικά με τη συνέχεια που δίδεται στις γνωμοδοτήσεις της.»

3.2. Διεύρυνση των πεδίων της αντιπροσωπευτικής και της συμμετοχικής δημοκρατίας

3.2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι σε έναν τόσο σημαντικό τομέα, όπως είναι ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και της απασχόλησης, δεν έχουν προβλεφθεί κανόνες για την προαγωγή της συμμετοχής των πολιτών και της διεξαγωγής διαβουλεύσεων μαζί τους, διαμέσου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των οργάνωσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και διαμέσου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. Η παρατυπία αυτή θα πρέπει να διορθωθεί από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη καθιερώνοντας τη διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με την ΕΟΚΕ επί των Γενικών Προσανατολισμών των Οικονομικών Πολιτικών (ΓΠΟΠ) των κρατών μελών (Άρθρο III-71).

3.2.2. Το πεδίο εφαρμογής της «ανοικτής μεθόδου συντονισμού» επεκτάθηκε σε νέους τομείς, όπως η κοινωνική πολιτική, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, η έρευνα και η δημόσια υγεία. Εντούτοις, παρατηρείται δυστυχώς έλλειψη διατάξεων περί ενεργού συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων, της ΕΟΚΕ, των κοινωνικών εταίρων και των λοιπών φορέων της κοινωνίας των πολιτών στους τομείς άμεσου ενδιαφέροντός τους.

3.2.3. Όσον αφορά το πεδίο υποχρεωτικής διαβούλευσης με την ΕΟΚΕ, θα ήταν σκόπιμο — λόγω της σύνθεσης και της εμπειρογνωμοσύνης των μελών της — να επεκταθεί στους ακόλουθους τομείς:

- Εφαρμογή της αρχής της καταπολέμησης των διακρίσεων (Άρθρο III-7)
- Κοινή πολιτική όσον αφορά το άσυλο και τη μετανάστευση (Άρθρα III-167 και III-168)
- Πολιτισμός (Άρθρο III-181) ⁽¹⁾

Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσε να υλοποιηθεί η επιδίωξη της Ένωσης περί ενίσχυσης της δημοκρατικής νομιμότητας των κοινοτικών πολιτικών σε τομείς οι οποίοι έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους ευρωπαίους πολίτες και για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

3.3. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και η αρχή της επικουρικότητας

3.3.1. Η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας υπήρξε ένα από τα ζητήματα που συζητήθηκαν περισσότερο κατά τις εργασίες της Συνέλευσης. Η εν λόγω αρχή συμπεριλαμβανόταν, άλλωστε, στις επιταγές του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν. Στο Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης αναγνωρίζεται πολύ σωστά ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων για την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας. Επίσης, με την εν λόγω αρχή συσχετίζεται και η Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία έχει δικαίωμα προσφυγής επί νομοθετικών πράξεων για την έγκριση των οποίων το Σύνταγμα προβλέπει τη διαβούλευση μαζί της, παρότι δεν διαθέτει καθεστώς θεσμικού οργάνου.

(1) Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το άρθρο I-31 του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης προβλέπει ότι η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απαρτίζεται από αντιπροσωπευτικούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως στον πολιτιστικό τομέα. Κατά συνέπεια, θεωρείται λογικό να προβλεφθεί η διαβούλευση με την ΕΟΚΕ στον εν λόγω τομέα.

3.3.2. Στο Πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας αναγνωρίζεται η ανάγκη διεξαγωγής εκτεταμένων διαβουλεύσεων πριν να προταθεί και να αποφασιστεί μία νομοθετική πράξη. Εντούτοις, στο Πρωτόκολλο αυτό — με το οποίο παρέχεται δικαίωμα προειδοποίησης στα εθνικά κοινοβούλια και δικαίωμα προσφυγής στα κράτη μέλη (ενδεχομένως εξ ονόματος των εθνικών κοινοβουλίων τους) — παραβλέπεται εντελώς ο ρόλος που διαδραματίζει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, όπως μάλιστα εκπροσωπείται από την ΕΟΚΕ, για την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το Άρθρο I-46 περί συμμετοχικής δημοκρατίας.

3.3.3. Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών νομιμοποιούνται εξίσου με τους εκπροσώπους των τοπικών και περιφερειακών αρχών να κρίνουν εάν και κατά πόσον ορισμένες προτάσεις νομοθετικών ή κανονιστικών πράξεων δύνανται να υπεισέλθουν στους τομείς αρμοδιότητάς τους· τούτο ισχύει τόσο για τους κοινωνικούς εταίρους, στο πλαίσιο των συμβατικών τους σχέσεων, όσο και για τους λοιπούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά όλες τις εναλλακτικές μορφές ρυθμίσεων (συρρύθμιση, αυτορρύθμιση, κώδικες ορθής συμπεριφοράς, κ.λπ.). Και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεσήμανε, στη Λευκή Βίβλο της για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση ⁽²⁾, τη μελλοντική σημασία αυτών των νέων μορφών κοινωνικής οργάνωσης, οι οποίες εμπίπτουν στο πλαίσιο μίας λειτουργικής επικουρικότητας και εγγυώνται ότι οι ανησυχίες και τα αιτήματα των πολιτών θα βρουν μεγαλύτερη ανταπόκριση ενώ, συγχρόνως, προσδίδουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη δράση της Ένωσης.

3.3.4. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει τα εξής:

- αφενός, να συμπληρωθεί αναλόγως το Πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και
- αφετέρου, να παρασχεθεί δικαίωμα προσφυγής στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τις νομοθετικές πράξεις επί των οποίων το Σύνταγμα προβλέπει τη διαβούλευση μαζί της, προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της ίσης εκπροσώπησης με την Επιτροπή των Περιφερειών, και να τροποποιηθεί προς το σκοπό αυτό το Άρθρο III-270, παράγραφος 3 του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης.

Εν πάση περιπτώσει, εάν η ΕΟΚΕ ενέπιπτε στο θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης, το εν λόγω δικαίωμα προσφυγής θα της αναγνωριζόταν αυτομάτως.

(2) COM(2001) 428 τελικό της 25.7.2001.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα πανευρωπαϊκό καθεστώς εσωτερικής ναυσιπλοΐας»

(2004/C 10/13)

Στις 23 Ιανουαρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 29 ψήφους υπέρ και μια ψήφο κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα διαδραματίζει έναν αρκετά σημαντικό ρόλο στις εμπορευματικές μεταφορές στην Ευρώπη. Με βάση τη σημερινή κατανομή των μεταφορών σε ευρωπαϊκή κλίμακα, το μερίδιο του κλάδου να ανέρχεται μόλις στο 4,1 % του συνολικού όγκου των μεταφορών εμπορευμάτων⁽¹⁾, αν και σε μερικά κράτη μέλη η συμβολή του είναι πολύ πιο σημαντική (όπως οι Κάτω Χώρες με 42,7 %, η Γερμανία και το Βέλγιο με 13,1 %). Εν τούτοις, η εσωτερική ναυσιπλοΐα διαθέτει επαρκές δυναμικό, ώστε να μπορέσει να καταλάβει ένα σημαντικά μεγαλύτερο μερίδιο στις εμπορευματικές μεταφορές στην Ευρώπη και, για το λόγο αυτό, θεωρείται ότι έχει πολλές αναπτυξιακές δυνατότητες. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα⁽²⁾ και επίσημες προβλέψεις, ο η εσωτερική ναυσιπλοΐα θα αυξηθεί σημαντικά τα προσεχή χρόνια και χάρη στις υφιστάμενες υποδομές διαθέτει τις απαραίτητες μεταφορικές ικανότητες. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα μπορεί να καλύψει μεγάλο μέρος του ευρωπαϊκού εδάφους χάρη στις μεγάλες διασυνοριακές πλωτές οδούς αλλά και των πολυάριθμων εθνικών πλωτών οδών. Χαρακτηριστικό στοιχείο του κλάδου είναι η εισαγωγή καινοτομιών σε διάφορους τομείς. Δεδομένου ότι άρχισε να αναδεικνύεται ως εναλλακτική λύση προς τις οδικές μεταφορές, η εσωτερική ναυσιπλοΐα έχει κατορθώσει ήδη να κατακτήσει νέες αγορές.

1.2. Με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ρόλος της εσωτερικής ναυσιπλοΐας θα καταστεί περισσότερο σημαντικός για την εσωτερική αγορά. Πολλά από τα νέα κράτη μέλη διαθέτουν εσωτερικές πλωτές οδούς οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά εμπορευμάτων. Με βάση την πολιτική που έχει εξαγγελθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η εσωτερική ναυσιπλοΐα μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ενσωμάτωση των χωρών αυτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην οικονομική τους ανάπτυξη.

1.3. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα θεωρείται ότι αποτελεί το συγκριτικά καθαρότερο και περισσότερο φιλικό προς το περιβάλλον μέσο μεταφοράς. Παρά τις επενδύσεις που γίνονται για την κατασκευή

καθαρότερων κινητήρων στις οδικές μεταφορές, η εσωτερική ναυσιπλοΐα διατηρεί ένα μεγάλο προβάδισμα ως το καθαρότερο μέσο μεταφοράς από άποψη εκπομπών και ρύπανσης του περιβάλλοντος⁽³⁾. Έτσι, ο κλάδος συμβάλει στον περιορισμό των επιπτώσεων που έχουν οι μεταφορές για το περιβάλλον και επιδιώκει να μεγεθύνει τη συμβολή του στον τομέα αυτό επενδύοντας στη βελτίωση των περιβαλλοντικών του επιδόσεων και της ασφάλειας.

1.4. Σε σχέση με τον έλεγχο της προβληματικής των αποβλήτων (φορτία, απορρίμματα πλοίων και νοικοκυριών), ο κλάδος, δεν περιμένει τη θέσπιση σχετικής νομοθεσίας αλλά υιοθέτησε ο ίδιος ρυθμιστικά μέτρα.

2. Προβληματικά σημεία

2.1. Η νέα πολιτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποσκοπεί στην επίτευξη στην αποκατάσταση της ισορροπίας στις μεταφορές. Οι εσωτερική ναυσιπλοΐα κατονομάζονται ως μέσο για την εξισορρόπηση της αγοράς. Προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό αυτού του μέσου μεταφοράς, πρέπει να αρθούν ορισμένα εμπόδια στα οποία προσκρούει η ολοκληρωμένη ανάπτυξή του σήμερα.

2.2. Σε γενικές γραμμές τα εμπόδια αφενός εντοπίζονται στις υποδομές και στην δημιουργία και περαιτέρω εξέλιξη των διευρωπαϊκών δικτύων, αφενός οφείλονται στην έλλειψη εναρμόνισης και ενοποίησης των νομικών κανόνων που ισχύουν για τον κλάδο.

2.3. Στα πλαίσια της αναθεώρησης των οδηγιών για τα διευρωπαϊκά δίκτυα και της κατάρτισης συναφούς καταλόγου προτεραιοτήτων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η εσωτερική ναυσιπλοΐα εντόπισε τα προβληματικά σημεία και ζήτησε να συμπεριληφθούν στον κατάλογο προτεραιοτήτων⁽⁴⁾. Σχετικά με το θέμα αυτό υπενθυμίζουμε τη σχετική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ⁽⁵⁾.

(1) Ενέργεια και μεταφορές σε αριθμούς, Στατιστικό εγχειρίδιο 2002, ISSN 1225-1095.

(2) Πολύτιμες μεταφορές, γεγονότα και αριθμοί για τη μεταφορά εμπορευμάτων και την εσωτερική ναυσιπλοΐα την περίοδο 2002-2003, Γραφείο πληροφοριών για την εσωτερική ναυσιπλοΐα, Ρότερταμ.

(3) Aw, σ. 44 κ.ε.

(4) Δελτίο INE ... και γνωμοδότηση EBU σχετικά με την αναθεώρηση των οδηγιών για τα ΔΔΜ.

(5) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την με θέμα την «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004» (δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη).

2.4. Όσον αφορά τις ρυθμίσεις δημοσίου ιδιωτικού δικαίου που ισχύουν στον κλάδο της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, υπάρχει μεγάλη ανομοιομορφία σε αντίθεση με τους άλλους κλάδους τους οποίους ανταγωνίζεται. Με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάσταση αυτή θα προσλάβει μια νέα διάσταση. Όπως προκύπτει από τα κοινά συμπεράσματα της μικτής συμβουλευτικής επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία, τα νομικά προβλήματα εμποδίζουν τις πλωτές μεταφορές στο Δούναβη (1). Από την άποψη του δημοσίου δικαίου, η εσωτερική ναυσιπλοΐα στο Δούναβη, το Ρήνο και τις εθνικές πλωτές οδούς εμπίπτει σήμερα σε διαφορετικά καθεστώτα που στηρίζονται σε υπερεθνικές και διακυβερνητικές νομοθετικές διατάξεις και διμερείς συμφωνίες (2). Από άποψης εμπράγματος δικαίου, ήδη υφίσταται μια προσεκτική αλλά εντελώς ανεπαρκής εναρμόνιση των διατάξεων του δημοσίου δικαίου για το Ρήνο, τις κοινοτικές πλωτές οδούς και το Δούναβη, με πρότυπο την αμοιβαία αναγνώριση του καθεστώτος που ισχύει για το Ρήνο.

2.5. Από άποψης ιδιωτικού δικαίου, υπάρχουν σήμερα αποκλίνοσες ρυθμίσεις σε σχέση με τη συμφωνία για τις μεταφορές και το θέμα της ευθύνης στις χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και εκτός αυτής. Διάφορες πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν πρόσφατα στον τομέα αυτό οδήγησαν στη σύναψη διεθνών συμφωνιών, οι οποίες πρέπει να επικυρωθούν και να ενσωματωθούν στις εθνικές νομοθεσίες.

2.6. Η έλλειψη ενιαίων κανόνων στο χώρο του δημοσίου και του ιδιωτικού δικαίου έχει ως αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενες πλευρές (μεταφορείς, φορτωτές, ασφαλιστές) να ευρίσκονται σε μια κατάσταση νομικής ασάφειας και αβεβαιότητας σε έναν κλάδο ο οποίος έχει κατά κύριο λόγο διεθνή χαρακτήρα. Οι αρμόδιοι πρέπει να ασχοληθούν και με τα προβλήματα αυτά, έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της μετατόπισης των ροών σε άλλα μεταφορικά (modal shift) μέσα στα πλαίσια της εξαγγελθείσας ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών.

2.7. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης, η οποία αποτελεί συνέχεια παλαιότερων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ σχετικά με την εσωτερική ναυσιπλοΐα γενικά, τις υποδομές της, τους διαδρόμους πλοήγησης και τον Δούναβη (3), είναι η ανάλυση των προαναφερθέντων προβλημάτων και ιδιαίτερα τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά την εναρμόνιση και την ενοποίηση της νομοθεσίας στον τομέα των πλωτών μεταφορών, ώστε να χαραχθεί ο δρόμος προς μια πανευρωπαϊκή νομοθεσία στις εσωτερική ναυσιπλοΐα.

3. Εναρμόνιση/ενοποίηση της νομοθεσίας

3.1. Πτυχές που αφορούν στο δημόσιο δίκαιο

3.1.1. Χαρακτηριστικό της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ύπαρξη τριών διαφορετικών καθεστώτων τα οποία από γεωγραφική άποψη εν μέρει αλληλεπικαλύπτονται. Πρόκειται για τα ακόλουθα:

- Το πεδίο εφαρμογής της πράξης του Μανχάιμ του 1868 (4).
- Το πεδίο εφαρμογής των Συνθηκών και του κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Το πεδίο εφαρμογής της πράξης του Βελιγραδίου του 1948 (5).

3.1.1.1. Η πράξη του Μανχάιμ είναι η αρχαιότερη Ευρωπαϊκή συμφωνία η οποία συνάφθηκε το 1868 μεταξύ των χωρών που βρέχονται από το Ρήνο (6). Με την εν λόγω πράξη εκχωρήθηκε από τα συμβεβλημένα κράτη μέλη της ΕΕ στην Κεντρική Επιτροπή για τη ναυσιπλοΐα στο Ρήνο (KENP) η αρμοδιότητα των τομέων που καλύπτονται από αυτήν. Η πράξη του Μανχάιμ εξασφαλίζει καταρχήν την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στο Ρήνο. Για την εκτέλεση των διατάξεων της συμφωνίας, η KENP εξέδωσε σειρά κανονισμών και ψηφισμάτων. Τα κείμενα αυτά καλύπτουν, εκτός άλλων, τις τεχνικές προδιαγραφές, τα πληρώματα, την ασφάλεια και την ελευθερία της ναυσιπλοΐας στο Ρήνο. Η Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο αποφαινεται επί διαφορών επί σημείων που καλύπτονται από την πράξη. Οι αποφάσεις της Επιτροπής αυτής είναι δεσμευτικές για τα συμβεβλημένα κράτη και πρέπει να ενσωματώνονται στη νομοθεσία τους. Για το Ρήνο ισχύει ενιαίο καθεστώς το οποίο εφαρμόζεται αναλόγως σε όλα τα συμβεβλημένα κράτη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελβετία είναι το μοναδικό συμβεβλημένο κράτος που δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.1.1.2. Με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (7) και τις συνεπαγόμενες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις και την απορρέουσα νομοθεσία, τα κράτη μέλη εκχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρμοδιότητες για την δημιουργία μιας κοινής εσωτερικής αγοράς. Στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκχωρήθηκαν, εκτός άλλων, αρμοδιότητες στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων. Έκτοτε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τους κανονισμούς και τις οδηγίες που εξέδωσε, θέσπισε παράγωγο ευρωπαϊκό δίκαιο. Το εν λόγω

(1) Κοινά συμπεράσματα της μικτής συμβουλευτικής επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία που εγκρίθηκαν με αφορμή την Πέμπτη συνεδρίαση που πραγματοποιήσε η εν λόγω επιτροπή στις 23 και 24 Μαΐου 2002 με θέμα τη βέλτιστη χρήση του Δούναβη ως πανευρωπαϊκού διαδρόμου των ΔΔΜ.

(2) Με τη διεύρυνση της ΕΕ, θα πάψουν να ισχύουν όσον αφορά τις κοινοτικές αρμοδιότητες.

(3) Πρόκειται για τα ακόλουθα έγγραφα: συμπεράσματα της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία που υιοθετήθηκαν στις 23 και 24 Μαΐου 2002 κατά την 5η συνεδρίαση της επιτροπής αυτής, με θέμα τη βέλτιστη αξιοποίηση του Δούναβη ως πανευρωπαϊκού διαδρόμου TEN — Γνωμοδότηση για την «Εφαρμογή του διαρθρωτικού διαλόγου στους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών» και γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου πλωτών οδών» ΕΕ C 80 της 3.4.2002.

(4) Τα κράτη που συμμετέχουν σήμερα στην πράξη του Μανχάιμ είναι η Ελβετία, η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο και οι Κάτω Χώρες.

(5) Τα κράτη που συμμετέχουν σήμερα στη σύμβαση του Βελιγραδίου είναι η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Κροατία, η Μολδαβία, η Αυστρία, η Ρουμανία, η Ρωσία, η Σερβία και το Μαυροβούνιο, η Σλοβακία, η Ουκρανία και η Ουγγαρία.

(6) Πράξη του Μανχάιμ — Αναθεωρημένη πράξη του Ρήνου (Σύμβαση, επονομαζόμενη και πράξη, του Μανχάιμ της 17ης Οκτωβρίου 1868 με πρωτόκολλα, StB. 1869, 75).

(7) Συνθήκη περί ιδρύσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 25 Μαρτίου 1957, Trb. 1957, 74 και 91.

ευρωπαϊκό δίκαιο αφορά επίσης στις τεχνικές προδιαγραφές, τα πληρώματα και την ασφάλεια, ενώ η Επιτροπή προσπάθησε να προσαρμόσει το περιεχόμενο στις αποφάσεις και τα ψηφίσματα που εκδόθηκαν από την ΚΕΝΡ για τους αντίστοιχους τομείς και που εφαρμόζονται σε κοινοτικό πλαίσιο.

3.1.1.3. Το 1948, τα κράτη που βρέχονται από το Δούναβη συμφώνησαν την πράξη του Βελιγραδίου ⁽¹⁾. Με την πράξη αυτή δημιουργήθηκε η Επιτροπή του Δούναβη, η οποία εποπτεύει και αναπτύσσει περαιτέρω το καθεστώς που ισχύει για τον ποταμό. Πρωταρχικός προορισμός του καθεστώτος αυτού είναι η ρύθμιση της διεθνούς ναυσιπλοΐας στο Δούναβη. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού, εκδόθηκαν υπό την εποπτεία της Επιτροπής του Δούναβη συστάσεις προς τα συμβεβλημένα κράτη που καλύπτουν, εκτός άλλων, τις τεχνικές προδιαγραφές, την ασφάλεια και τους κανόνες που ισχύουν για τα πληρώματα. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από την Επιτροπή του Δούναβη σύμφωνα με την πράξη του Βελιγραδίου έχουν χαρακτήρα συστάσεων προς τα συμβεβλημένα κράτη, οι οποίες ενσωματώνονται ενδεχομένως και στη νομοθεσία αυτών. Λόγω του χαρακτήρα που έχουν οι αποφάσεις της Επιτροπής του Δούναβη, δεν υφίσταται ενιαίο καθεστώς για τον ποταμό αυτό, με την έννοια ότι οι αποφάσεις αυτές δεν ενσωματώνονται αυτομάτως και στο ακέραιο στη νομοθεσία των συμβεβλημένων κρατών. Με την επικείμενη και ενδεχομένως τη μεταγενέστερη προσχώρηση βαλκανικών χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα εναπομείνουν ορισμένα συμβεβλημένα κράτη που δεν θα είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Ρωσία, η Ουκρανία και η Μολδαβία.

3.1.2. Δεδομένου ότι για την ευρωπαϊκή εσωτερική ναυσιπλοΐα ισχύουν σήμερα διάφορα καθεστώτα τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται διάφορα νομοθετικά μέσα και να ισχύουν ρυθμίσεις οι οποίες διαφέρουν ως προς το περιεχόμενο, προκύπτουν *de jure* και *de facto* εμπόδια, εκτός άλλων, στους ακόλουθους τομείς:

- Περιορισμοί όσον αφορά στην πρόσβαση στην αγορά,
- Περιορισμοί όσον αφορά στα μεταφορικά δικαιώματα «ξένων πλοίων»,
- Διαφορές όσον αφορά στις τεχνικές προδιαγραφές και τα πιστοποιητικά.

Οι εν λόγω διαφορές καταγράφονται και επεξηγούνται σε πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους ενδιαφερόμενους διεθνείς οργανισμούς (UN/ECE, ⁽²⁾ ομάδα εθελοντών), ως αποτέλεσμα της πανευρωπαϊκής υπουργικής διάσκεψης του

Άμστερνταμ το 2001. Σε έγγραφο που κατάρτισε, η ομάδα εργασίας καταγράφει και επεξηγεί τα κανονιστικά εμπόδια που υφίστανται. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής, εξετάστηκαν θέματα όπως οι περιορισμοί που ισχύουν όσον αφορά τα μεταφορικά δικαιώματα πλοίων από τρίτες χώρες, η ελεύθερη πρόσβαση στις διάφορες πλωτές οδούς, οι τεχνικές διαφορές μεταξύ κανονισμών, αδειών κυβερνήτη και προσόντων των πληρωμάτων, καθώς και η ανεπαρκής εναρμόνιση του ιδιωτικού δικαίου στον κλάδο. Με βάση την επιδίωξη της προσέγγισης της ΚΕΝΡ με την Επιτροπή του Δούναβη και τις πρωτοβουλίες για την αμοιβαία αναγνώριση διαφόρων αποφάσεων, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της ΕΕ και τη λήξη διμερών συμβάσεων στο μέτρο που αυτές αφορούσαν κοινοτικές αρμοδιότητες, θα πρέπει να αναμένεται σε εύλογο χρονικό διάστημα η εναρμόνιση (των κανόνων) σε ορισμένους τομείς.

Τα εμπόδια που προαναφέρθηκαν εξετάστηκαν ήδη από την ΕΟΚΕ στην έκθεση της μικτής συμβουλευτικής επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία σχετικά με τη βέλτιστη χρήση του Δούναβη ως διαδρόμου των Διευρωπαϊκών Δικτύων.

3.1.3. Η ολοκλήρωση της διασύνδεσης του Ρήνου με το Δούναβη, το 1992, έδωσε νέα ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα και στις μεταφορές μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Τώρα πλέον που οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ανοίγουν τις αγορές τους και μεταπηδούν από ένα καθεστώς κεντρικού σχεδιασμού στην οικονομία της αγοράς, η προσχώρηση πολλών από αυτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση σηματοδοτεί μια νέα εποχή η οποία προϋποθέτει βούληση για τη θέσπιση πανευρωπαϊκής ρυθμίσεως για την εσωτερική ναυσιπλοΐα. Στην τελική δήλωση της προαναφερθείσας υπουργικής διάσκεψης γίνεται έκκληση να υλοποιηθεί ο στόχος αυτός.

3.2. Πτυχές που αφορούν το ιδιωτικό δίκαιο

3.2.1. Σε αντίθεση προς τις θαλάσσιες, τις οδικές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές, η εσωτερική ναυσιπλοΐα διέπεται ακόμη από διαφορετικές εθνικές νομοθεσίες για την μεταφορά εμπορευμάτων.

3.2.2. Πρόσφατες προσπάθειες οδήγησαν στη σύναψη συμβάσεων οι οποίες αναμένεται να οδηγήσουν στην εναρμόνιση και την ενοποίηση της νομοθεσίας που ισχύει στον τομέα αυτό.

3.2.3. Τα τελευταία χρόνια, με πρωτοβουλία επιχειρήσεων του κλάδου (εσωτερικής ναυσιπλοΐας και εκπροσώπων ασφαλιστικών επιχειρήσεων) έχουν καταρτιστεί διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες αποσκοπούν στη θέσπιση ενιαίων κανόνων για τη μεταφορά εμπορευμάτων στην Ευρώπη, έτσι ώστε να εξασφαλιστούν η διασαφήνιση της νομική κατάστασης και η δυνατότητα ασφάλισης. Οι συμβάσεις που παρατίθενται στη συνέχεια έχουν στόχο την καθιέρωση ενιαίου καθεστώτος ιδιωτικού δικαίου για την εσωτερική ναυσιπλοΐα το οποίο — με δεδομένο το χαρακτήρα του κλάδου — είναι εμπνευσμένο από παρόμοιες διεθνείς συμβάσεις που ισχύουν για τις θαλάσσιες και τις οδικές μεταφορές.

(1) Πράξη του Βελιγραδίου — Σύμβαση σχετικά με το καθεστώς της ναυσιπλοΐας στο Δούναβη. Υπεγράφη στο Βελιγράδι, στις 18 Αυγούστου 1948. 1949, Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή συνθηκών, μετάφραση αριθ. 518. Εξάλλου, ορισμένες χώρες είναι της άποψης ότι *de jure* η διεθνής και η ευρωπαϊκή πράξη για το Δούναβη, που συνάφθηκαν αντιστοίχως το 1856 και το 1921 ισχύουν ακόμη.

(2) Ομάδα εθελοντών της UNECE «Νομοθετικά εμπόδια»: Κατάλογος των υφιστάμενων νομοθετικών εμποδίων για την καθιέρωση μιας εναρμονισμένης και ανταγωνιστικής πανευρωπαϊκής αγοράς εσωτερικών πλωτών μεταφορών (Δήλωση του Ρότερνταμ, σημείο 13).

3.2.3.1. Η σύμβαση του Στρασβούργου σχετικά με τον περιορισμό της ευθύνης της εσωτερικής ναυσιπλοΐας (CLNI)

Η σύμβαση CLNI περιορίζει την μη συμβατική ευθύνη έναντι τρίτων για τα πλοία που εκτελούν εσωτερική ναυσιπλοΐα. Η σύμβαση καταρτίστηκε και υπογράφηκε αρχικά από τα κράτη που βρέχονται από το Ρήνο. Εξάλλου, αφού τέθηκε σε ισχύ, το 1997, η σύμβαση είναι ανοιχτή για τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης ⁽¹⁾ τα οποία μπορούν να την επικυρώσουν.

3.2.3.2. Η σύμβαση της Βουδαπέστης για τη μεταφορά εμπορευμάτων δια μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών (CNMI)

Η σύμβαση αυτή προβλέπει ενιαίο καθεστώς για την μεταφορά εμπορευμάτων δια μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών, ανάλογο με τις ρυθμίσεις που ισχύουν για τα άλλα μέσα μεταφοράς (κανόνες Hague/Visby και κανόνες de Hamburg για τις θαλάσσιες μεταφορές και σύμβαση CMR για τις οδικές μεταφορές). Σήμερα, η συμφωνία για τις μεταφορές διέπεται από αποκλίνουσες ρυθμίσεις που ισχύουν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα μελλοντικά κράτη μέλη και σε άλλες χώρες του Δούναβη, το ιδιωτικό δίκαιο ευρίσκεται σήμερα στο στάδιο της ανάπτυξης και η σύναψη διεθνούς συμφωνίας μπορεί να οδηγήσει στην αποφυγή περαιτέρω κατακερματισμού της νομοθεσίας. Η σύμβαση υπογράφηκε το 2001 από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που διαθέτουν εσωτερικές πλωτές οδούς και αναμένεται πλέον να επικυρωθεί και να εφαρμοστεί.

3.2.3.3. Το σχέδιο σύμβασης για τον περιορισμό της ευθύνης για ζημιές που συνδέονται με τη μεταφορά επικίνδυνων ουσιών μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών (CRDNI)

Έχοντας επίγνωση της κοινωνικής ευθύνης που φέρει, ο κλάδος επιδιώκει μια ενιαία ρύθμιση για το θέμα της ευθύνης σε περίπτωση ζημιών κατά τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων δια των εσωτερικών πλωτών οδών, δεδομένου ότι σήμερα ισχύουν διαφορετικές ρυθμίσεις σε όλα τα κράτη οι οποίες δεν προσφέρουν το ίδιο επίπεδο προστασίας στα θύματα. Με τη σύμβαση αυτή εισάγεται ενιαίο καθεστώς ευθύνης για τις — διαρκώς αυξανόμενες — μεταφορές επικίνδυνων εμπορευμάτων δια μέσω των εσωτερικών πλωτών οδών. Με βάση την αρχή της μεγαλύτερης δυνατής προστασίας των θυμάτων, καταβάλλεται μια προσπάθεια να καθιερωθεί ένα καθεστώς το οποίο εναρμονίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις διατάξεις που ισχύουν για το δίκαιο της θαλάσσης και τις ακόλουθες βασικές αρχές:

- Απόδοση της ευθύνης στον ιδιοκτήτη του πλοίου,
- Ασφαλιστική κάλυψη κινδύνων,
- Υποχρεωτική ασφάλιση.

(1) Έναρξη ισχύος 1.9.1997. Επικυρώθηκε από τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες και την Ελβετία.

3.2.4. Από τις συμβάσεις που προαναφέρθηκαν, μόνο μία έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα σε 5 χώρες που διαθέτουν εσωτερικές πλωτές οδούς (η σύμβαση του Στρασβούργου για τον περιορισμό της ευθύνης στην εσωτερική ναυσιπλοΐα, CLNI). Οι υπόλοιπες είτε αναμένεται να επικυρωθούν και να εφαρμοστούν (όπως η σύμβαση της Βουδαπέστης σχετικά με τη συμφωνία για τις εσωτερική ναυσιπλοΐα εμπορευμάτων, CMNI), είτε να καταρτιστούν (σχέδιο σύμβασης περί ευθύνης σε περίπτωση ζημίας κατά τη μεταφορά επικίνδυνων εμπορευμάτων δια των εσωτερικών πλωτών οδών, CRDNI).

4. Περιβάλλον και ασφάλεια

4.1. Σχετικά με τις επιπτώσεις της εσωτερικής ναυσιπλοΐας αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό ενέργειας που καταναλώνεται ανά χιλιόμετρο τόνο για εμπορεύματα που μεταφέρονται δια των εσωτερικών πλωτών οδών αντιστοιχεί μόλις στο 1/5 ⁽²⁾ αυτού που ισχύει για τις οδικές μεταφορές και στα 3/5 του ποσοστού που ισχύει για τις σιδηροδρομικές. Η εισαγωγή καινοτομιών έχει ως αποτέλεσμα τα νέα πλοία να διαθέτουν μηχανές καλύτερης τεχνολογίας, με αποτέλεσμα τη μείωση των εκπομπών, ενώ τα παλαιά πλοία προσαρμόζουν στις περισσότερες περιπτώσεις τις μηχανές τους στη σύγχρονη τεχνολογία.

4.2. Στα πλαίσια της πολιτικής για τα απόβλητα, καταρτίστηκε από την Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο η «Σύμβαση για τη συλλογή, παράδοση και αποδοχή αποβλήτων στο Ρήνο και την εσωτερική ναυσιπλοΐα». Έχοντας επίγνωση του ότι η πρόληψη, καθώς και η συλλογή, παράδοση και αποδοχή αποβλήτων προς περαιτέρω επεξεργασία και διάθεση συνιστά απαίτηση για την εσωτερική ναυσιπλοΐα και τους συναφείς κλάδους για λόγους που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και με την ασφάλεια και την υγεία των ναυτιλλομένων και των χρηστών του δικτύου κυκλοφορίας, τα κράτη μέλη συμφώνησαν στην καθιέρωση ενός συστήματος παράδοσης και συλλογής αποβλήτων.

4.3. Με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η σύμβαση προβλέπει την συλλογή απορριμμάτων πλοίων αλλά και των αποβλήτων όπως το πετρέλαιο και οι λιπαντικές ουσίες, καθώς και την αποδοχή και την περαιτέρω επεξεργασία αποβλήτων που έχουν σχέση με το φορτίο.

4.4. Έως ότου τεθεί σε ισχύ η εν λόγω σύμβαση, για την αποδοχή αποβλήτων πλοίων θα συνεχίσουν να ισχύουν διαφορετικοί εθνικοί κανόνες, διαδικασίες και διευκολύνσεις.

4.5. Όσον αφορά στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, ισχύουν αυστηρές απαιτήσεις για τον τεχνικό εξοπλισμό των πλοίων γενικά και ειδικοί κανόνες για τη μεταφορά επικίνδυνων φορτίων.

(2) Βλέπε γνωμοδότηση ΕΟΚΕ για «Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου πλωτών οδών» ΕΕ C 80 της 3.4.2002 και ιδιαίτερα τα σημεία 3 και 4 τα οποία περιέχουν λεπτομερή στοιχεία σχετικά με την εσωτερική ναυσιπλοΐα.

4.6. Για τη μεταφορά επικίνδυνων φορτίων στο Ρήνο ισχύει η σύμβαση ADN (1), στην οποία ορίζονται και οι σχετικές προϋποθέσεις.

4.6.1. Στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες, το Βέλγιο και τη Γαλλία, η σύμβαση ADN δεν εφαρμόζεται μόνο στο Ρήνο αλλά και σε άλλες πλωτές οδούς. Στο Δούναβη απλώς συνιστάται η εφαρμογή της σύμβασης ADN-D, η οποία στηρίζεται στις συστάσεις που διατύπωσε η Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UN/ECE) για τη σύμβαση ADN (Σύμβαση για τις μεταφορές επικίνδυνων φορτίων μέσω της εσωτερικής ναυσιπλοΐας). Το 2000 επιτεύχθηκε η σύναψη της συμφωνίας ADN υπό την αιγίδα της UN/ECE, σε συνεργασία με τη Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο (KENP). Η σύμβαση αυτή ισχύει καταρχήν σε ολόκληρη την Ευρώπη και θα τεθεί σε εφαρμογή μετά την επικύρωσή της από επτά κράτη. Μόλις τεθεί σε εφαρμογή η εν λόγω σύμβαση, τα παραρτήματά της θα ενοποιηθούν με τα παραρτήματα της ADN, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της ισχύος των ρυθμίσεων που εφαρμόζονται. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνιστά στην πρόταση οδηγίας που υπέβαλε το 1997 (2) να υιοθετηθούν από τα κράτη μέλη της ΕΕ οι διατάξεις της ADN.

4.7. Πρέπει να δοθεί προσοχή στην τήρηση των εν λόγω ρυθμίσεων, όπου παρατηρούνται αρκετές ελλείψεις.

5. Κοινωνικές πτυχές και κατάσταση στην αγορά εργασίας

5.1. Η ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων και η κατάσταση στην αγορά εργασίας εν γένει

5.1.1. Οι κοινωνικές πτυχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν στενή σχέση με την ίδρυση και τη λειτουργία της Κοινής Αγοράς. Οι αρμοδιότητες που ορίζονται στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όσον αφορά τη θέσπιση κοινωνικών μέτρων αναφέρονται κυρίως στην αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας εργαζομένων και τον συνεπακόλουθο συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης (άρθρα 39 ΕΚ και 136 ΕΚ).

5.1.2. Η κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την εσωτερική ναυσιπλοΐα χαρακτηρίζεται από έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού. Από την άλλη πλευρά, τα μελλοντικά κράτη μέλη της Ένωσης διαθέτουν επαρκές δυναμικό σε ειδικευμένο προσωπικό.

5.2. Η νομοθεσία που ισχύει για τα πληρώματα

5.2.1. Τα διαφορετικά επαγγελματικά προσόντα και πιστοποιητικά επαγγελματικής κατάρτισης που απαιτούνται στο χώρο της

εσωτερικής ναυσιπλοΐας, στα σημερινά και στα μελλοντικά κράτη μέλη, ενδέχεται να δυσχεράνουν την πρόσληψη προσωπικού αλλά και την ελευθερία διακίνησης των εργαζομένων.

5.2.2. Σύμφωνα με την πράξη του Μανχάιμ, τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στην Κεντρική Επιτροπή για τη Ναυσιπλοΐα στο Ρήνο (KENP) έχουν θεσπίσει νομοθεσία σχετικά με τα προσόντα των πλοιάρχων και τη σύνθεση του πληρώματος, η οποία ισχύει με ενιαίο τρόπο σε αυτά (3). Η εν λόγω νομοθεσία για τη ναυσιπλοΐα στο Ρήνο αποτελεί, επίσης, σημείο αναφοράς για τους κανόνες που ισχύουν στις εσωτερικές πλωτές οδούς στα κράτη μέλη της ΚΕΝΡ.

5.2.3. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι κανόνες που ισχύουν για την εσωτερική ναυσιπλοΐα όσον αφορά το χρόνο πλεύσης, τη σύνθεση των πληρωμάτων, το χρόνο ανάπαυσης, τα προσόντα και την εκπαίδευση αυτών, εμπίπτουν σε διάφορα καθεστώτα δημοσίου δικαίου. Έτσι, η κατάσταση δεν είναι μόνο ασαφής, αλλά προκύπτουν και διαφορές όσον αφορά τον έλεγχο της τήρησης των εν λόγω κανόνων.

5.2.4. Στην πράξη του Βελιγραδίου προβλέπεται για τη ναυσιπλοΐα στο Δούναβη μόνο μια ρύθμιση για τα πιστοποιητικά πλοιάρχου. Παρόλο που, λόγω του συμβουλευτικού χαρακτήρα των ρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στην πράξη αυτή, δεν είναι γνωστό κατά πόσον τα εν λόγω πιστοποιητικά εκδίδονται πραγματικά από τα εμπλεκόμενα κράτη μέλη, για τα κράτη μέλη της Επιτροπής του Δούναβη ισχύει η αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών κυβερνήτη σκάφους.

5.2.5. Σε επίπεδο ΕΕ έχει ήδη θεσπισθεί ρύθμιση για τα πιστοποιητικά πλοιάρχου και έγινε μια προσπάθεια να καταρτιστεί νομοθεσία για τα πληρώματα. Στόχος είναι μια ευρεία και ενιαία βάση, με διάφορες ελαφρύνσεις σε περιφερειακή ή τοπική κλίμακα.

5.2.6. Η ισχύουσα νομοθεσία για τα πληρώματα στον κλάδο της εσωτερικής ναυσιπλοΐας είναι συνδεδεμένη με προδιαγραφές εξοπλισμού των πλοίων, έτσι ώστε αυτά να υποχρεούνται να διαθέτουν έναν ορισμένο αριθμό μελών πληρώματος. Οι απαιτήσεις αυτές συνδέονται στενά με τις τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν για τα πλοία που εκτελούν εσωτερική ναυσιπλοΐα.

5.3. Κοινωνικός διάλογος

Ο κοινωνικός διάλογος στον κλάδο της εσωτερικής ναυσιπλοΐας είτε ευρίσκεται ακόμη στα σπάργανα είτε είναι ανύπαρκτος. Όσον αφορά τα κράτη της ΚΕΝΡ, πρέπει να είναι γνωστό ότι οι κανόνες ισχύουν ενιαία για όλα τα μέλη των πληρωμάτων και δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις για τους εργαζόμενους. Από την άλλη πλευρά, οι κανόνες για την προστασία των εργαζομένων, για παράδειγμα όσον αφορά το χρόνο και τις συνθήκες εργασίας, δεν συνεκτιμούν τις ιδιαίτερες συνθήκες που ισχύουν στον κλάδο αυτό ούτε τους υφιστάμενους κανόνες για τα πληρώματα. Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο μέρος της εσωτερικής ναυσιπλοΐας ευρίσκεται στα χέρια ελεύθερων επαγγελματιών.

(1) Ευρωπαϊκή συμφωνία για τις διεθνείς μεταφορές επικίνδυνων φορτίων μέσω του Ρήνου.

(2) COM(97) 367 τελικό.

(3) Κανονισμός επιθεώρησης πλοίων στο Ρήνο, κεφάλαιο 23.

5.4. Εναρμόνιση

5.4.1. Η εναρμόνιση της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με τα προσόντα των πληρωμάτων και η διασαφήνιση της κατάστασης όσον αφορά την αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών προάγουν την κοινωνική ολοκλήρωση και την ασφάλεια σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια συγκρίσιμη κατάσταση η οποία είναι προς το συμφέρον των ενδιαφερομένων.

5.4.2. Πρόσφατες συνομιλίες μεταξύ της ΚΕΝΡ και της Επιτροπής του Δούναβη οδήγησαν, εκτός άλλων, στην αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών κυβερνήτη σκάφους εκ μέρους των κρατών μελών που συμμετέχουν στους εν λόγω οργανισμούς.

5.4.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ρυθμίζει το θέμα της αμοιβαίας αναγνώρισης πιστοποιητικών κυβερνήτη σκάφους στις οδηγίες 91/672/ΕΟΚ και 96/50/ΕΚ.

5.4.4. Επίσης, είναι ανάγκη να εναρμονιστούν σε ευρωπαϊκή κλίμακα οι απαιτήσεις που έχουν σχέση με τα προσόντα των υπόλοιπων μελών των πληρωμάτων και να διασαφηνιστεί το θέμα της αμοιβαίας αναγνώρισης των σχετικών πιστοποιητικών. Η εναρμόνιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην εναρμόνιση σε ευρωπαϊκή κλίμακα της νομοθεσίας που ισχύει για τα πληρώματα.

5.5. Επικοινωνία

5.5.1. Ένα σημείο στο οποίο πρέπει να δοθεί προσοχή είναι η επικοινωνία για ναυτιλιακά/τεχνικά θέματα στη διεθνή εσωτερική ναυσιπλοΐα. Στον κλάδο αυτό χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη διάφορες γλώσσες οι οποίες, εάν ληφθεί υπόψη η κινητικότητα που παρατηρείται τόσο στα πληρώματα όσο και στους διάφορους χρήστες των εσωτερικών πλωτών οδών, έχουν ήδη δημιουργήσει και μπορούν να δημιουργήσουν και στο μέλλον προβλήματα επικοινωνίας.

5.5.2. Για να είναι εγγυημένη η ασφάλεια των Μεταφορών, πρέπει να λυθεί το πρόβλημα της συνεννόησης, θέμα στο οποίο πρέπει να δοθεί προσοχή. Σε σχέση με το σημείο αυτό, μπορεί να γίνει αναφορά στον «Οδηγό ραδιοτηλεφωνίας για την εσωτερική ναυσιπλοΐα». Στον οδηγό αυτό προσφέρονται κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται στις επικοινωνίες μεταξύ πλοίων αλλά και πλοίων με σταθμούς στη στεριά.

6. Το ισχύον ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο

6.1. Η άποψη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με το μέλλον της εσωτερικής ναυσιπλοΐας

6.1.1. Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε πρόσφατα με τίτλο «το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου εσωτερικών πλωτών μεταφορών»⁽¹⁾ η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η εσωτερική ναυσιπλοΐα αποτελεί πραγματικά μια εναλλακτική λύση η σημασία της οποίας υποτιμάται.

(1) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου εσωτερικών πλωτών μεταφορών», ΕΕ C 80 της 3.4.2002.

6.1.2. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα αποτελεί το ασφαλέστερο και περισσότερο φιλικό προς το περιβάλλον μέσο μεταφοράς που υπάρχει και, λόγω του αναπτυξιακού δυναμικού που διαθέτει, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια για τη μετατόπιση των μεταφορικών ροών σε άλλα μέσα (modal shift), καθώς και στην προαγωγή της διαλειτουργικότητας.

6.1.3. Όπως αναφέρεται στα κοινά συμπεράσματα της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία⁽²⁾, ο ύστατος πολιτικός στόχος όσον αφορά την καλύτερη δυνατή χρήση του Δούναβη ως πανευρωπαϊκού διαδρόμου των διευρωπαϊκών δικτύων είναι ασφαλώς η στενή διασύνδεση του διαδρόμου VII⁽³⁾ με το υπόλοιπο πανευρωπαϊκό καθεστώς μεταφορών. Ο στόχος της διασύνδεσης των διαφόρων τμημάτων του πανευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών προωθήθηκε προσφάτως έντονα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

6.1.4. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει για πολλοστή φορά ότι τάσσεται υπέρ ενός διαρκούς και διαρθρωμένου κοινωνικού διαλόγου για τους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους, μέσω του οποίου πρέπει να βελτιωθούν οι επαφές των κοινωνικοοικονομικών εταίρων των χωρών της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ)⁽⁴⁾.

6.2. Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής με θέμα «Η Ευρωπαϊκή πολιτική Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»⁽⁵⁾

6.2.1. Η Επιτροπή αποφάσισε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που έχουν διαπιστωθεί και προτείνει πολιτικές λύσεις οι οποίες προβλέπουν κυρίως διάφορες μετατοπίσεις μεταξύ των μέσων μεταφοράς.

6.2.2. Στα πλαίσια της πολιτικής μεταφορών, έχει οριστεί μια σειρά από βασικούς στόχους. Σε σχέση με αυτό, η Επιτροπή επισημαίνει στη Λευκή Βίβλο ότι, μέχρι στιγμής, δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς οι δυνατότητες που προσφέρει η εσωτερική ναυσιπλοΐα για την αποσυμφόρηση του τελματωμένου οδικού δικτύου υποδομών.

6.2.3. Για να ενισχυθεί η θέση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας και να δοθεί μια νέα ώθηση στον κλάδο, η Επιτροπή έχει την πρόθεση να προωθήσει σε υψηλότερο επίπεδο την εναρμόνιση των τεχνικών προδιαγραφών, των πιστοποιητικών κυβερνητικού σκάφους και των απαιτήσεων που ισχύουν για τα πληρώματα.

(2) Βλέπε υποσημείωση 1.

(3) Αυστρίας, Κροατίας, Γερμανίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας, Ουγγαρίας, Ρουμανία, Βουλγαρία και Σλοβακία.

(4) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με τίτλο «Εφαρμογή του διαρθρωτικού διαλόγου στους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών».

(5) COM(2001) 370 τελικό της 12.9.2001.

6.2.4. Με τη νέα ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών, η Επιτροπή επιδιώκει την ενίσχυση της θέσης της Κοινότητας στους κόλπους διεθνών οργανισμών, όπως ο ΚΕΝΡ και η Επιτροπή για το Δούναβη ⁽¹⁾.

6.3. Τα σχόλια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής «Η Ευρωπαϊκή πολιτική Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»

6.3.1. Στην έκθεση που εξέδωσε για τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής ⁽²⁾, το Κοινοβούλιο θεωρεί ότι η εσωτερική ναυσιπλοία αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο της πολιτικής μεταφορών, επειδή πρόκειται για ένα καινοτόμο, φιλικό προς το περιβάλλον και σχετικά φθινό μέσο μεταφοράς, και εκφράζει την άποψη ότι οι εσωτερικές πλωτές οδοί πρέπει να εκσυγχρονιστούν, να αναβαθμιστούν και να επεκταθούν με την πραγματοποίηση των κατάλληλων επενδύσεων.

6.4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Κεντρική Επιτροπή για τη ναυσιπλοία στο Ρήνο (ΚΕΝΡ)

6.4.1. Στις 3 Μαρτίου 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΚΕΝΡ εσύναψαν συμφωνία συνεργασίας. Και οι δύο επιτροπές επιδιώκουν την υλοποίηση κοινών στόχων για την ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοίας. Για το λόγο αυτό, είναι αποφασισμένες να προωθήσουν την ολοκλήρωση της αγοράς στον κλάδο με βάση την αρχή της ελεύθερης ναυσιπλοίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΚΕΝΡ υποδηλώνουν κατ' αυτό τον τρόπο ότι χρειάζεται μια αποτελεσματική συνεργασία προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη και την ολοκλήρωση του δυναμικού που διαθέτει η εσωτερική ναυσιπλοία στην Ευρώπη.

6.4.2. Στις 28 Νοεμβρίου 2002, τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στην ΚΕΝΡ υπέγραψαν το πρωτόκολλο 7 στην αναθεωρημένη πράξη του Μανχάιμ, το οποίο επιτρέπει την αναγνώριση πιστοποιητικών και των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που έχουν χορηγηθεί με βάση κανόνες συγκρίσιμους με αυτούς που ισχύουν για τη ναυσιπλοία στο Ρήνο. Το μέτρο αυτό, το οποίο μπορεί να σχετίζεται ιδιαίτερα με τα έγγραφα της Κοινότητας, αποσκοπεί στην διευκόλυνση της πρακτικής εναρμόνισης των επιμέρους καθεστώτων και στην απλούστευση των διοικητικών υποχρεώσεων που ισχύουν για τις επιχειρήσεις του κλάδου της εσωτερικής ναυσιπλοίας.

6.5. Η Επιτροπή του Δούναβη

Η Επιτροπή του Δούναβη μελετά επί του παρόντος τον εκσυγχρονισμό και την ενδεχόμενη αναθεώρηση της πράξης του Βελιγραδίου. Το γεγονός αυτό μπορεί να σχετισθεί με τη συνεργασία που

έχει επιτευχθεί εδώ και μερικά χρόνια μεταξύ της Επιτροπής του Δούναβη και της ΚΕΝΡ και η οποία πραγματοποιείται μέσω κοινών επιτροπών. Κατά τις συζητήσεις σχετικά με την ενδεχόμενη αναθεώρηση εξετάζονται κυρίως τα ακόλουθα θέματα:

— το βασικό ερώτημα σχετικά με τον ορισμό της ελευθερίας της ναυσιπλοίας στο Δούναβη (αποκλειστική ελευθερία για την ναυσιπλοία ή ναυσιπλοία και μεταφορές)

— το χαρακτήρα των αποφάσεων που λαμβάνει η επιτροπή ναυσιπλοίας στο Δούναβη (προαιρετικές ή δεσμευτικές)

6.6. Πανευρωπαϊκές πολιτικές προθέσεις

Στις πρόσφατες πολιτικές αποφάσεις που ελήφθησαν, αναγνωρίζεται η σημασία της εσωτερικής ναυσιπλοίας και η θετική συμβολή που έχει για τη βελτίωση των μεταφορών.

— Στην Πανευρωπαϊκή διάσκεψη για τις εσωτερική ναυσιπλοία, που πραγματοποιήθηκε στο Ρότερνταμ στις 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2001 ⁽³⁾, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των ευρωπαϊκών κρατών και διεθνών οργανώσεων και παρατηρητών άλλων χωρών που ενδιαφέρονται για τις εσωτερική ναυσιπλοία αναγνώρισαν την ώθηση που έδωσε η «υπουργική διάσκεψη για τα επίκαιρα θέματα που σχετίζονται με τις εσωτερική ναυσιπλοία στην Ευρώπη» (Βουδαπέστη, Σεπτέμβριος 1991) στις συζητήσεις και τις δράσεις για την προαγωγή και την άρση των εμποδίων για την ανάπτυξη του κλάδου αυτού και δήλωσαν ότι θα προωθήσουν τη δημιουργία μιας διαφανέστερης και ολοκληρωμένης πανευρωπαϊκής αγοράς μεταφορών δια των εσωτερικών πλωτών οδών, με βάση τις αρχές της αμοιβαιότητας, της ελεύθερης ναυσιπλοίας, του θεμιτού ανταγωνισμού και της ίσης μεταχείρισης των χρηστών του δικτύου αυτού.

— Στο τέλος της 4ης επιστημονικής διάσκεψης που διοργάνωσε η I V R από κοινού με το Γραφείο Ανταλλαγής Πληροφοριών Τεχνικής Υποστήριξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα τις μελλοντικές προοπτικές της εσωτερικής ναυσιπλοίας, στις 21 και η 22 Μαρτίου 2002, οι παρευρισκόμενοι παρατηρητές διεθνών οργανισμών, υπουργείων, του κλάδου της εσωτερικής ναυσιπλοίας, του ασφαλιστικού κλάδου, των φορτωτών και των εκπροσώπων των υπόλοιπων κλάδων υιοθέτησαν ψήφισμα για την προώθηση της ενοποίησης της εσωτερικής ναυσιπλοίας.

(1) Ο εκπρόσωπος της Επιτροπής δήλωσε κατά τη συνεδρίαση του τμήματος ότι αποφασίστηκε η έναρξη διαπραγματεύσεων την 1η Αυγούστου.

(2) Έκθεση για τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής (COM(2001) 370 τελικό — C5-0658/2001 — 2001/2281(COS)) — 9.12.2002.

(3) Έκθεση που υιοθετήθηκε από τη Διάσκεψη του Ρότερνταμ στις 6 Σεπτεμβρίου 2001.

7. Συστάσεις

7.1. Πεδίο εφαρμογής και νομικά μέσα

7.1.1. Για να προκύψουν ένα ενιαίο νομικό καθεστώς και κοινή νομοθεσία για την εσωτερική ναυσιπλοΐα, απαιτείται η εναρμόνιση των υφισταμένων συμβάσεων και συμφωνιών καθώς και των διμερών συμβάσεων που ισχύουν στο Δούναβη, το Ρήνο και άλλες εθνικές και διεθνείς πλωτές οδούς.

7.1.2. Ο στόχος της εναρμόνισης αφορά τα σημερινά και τα μελλοντικά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και οι τρίτες χώρες οι οποίες διασυνδέονται μέσω πλωτών οδών με τα κράτη αυτά.

7.1.3. Τα νομικά μέσα που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθεί η εναρμόνιση και η ενοποίηση του κλάδου είναι η ολοκλήρωση των υφισταμένων καθεστώτων ή η αμοιβαία αναγνώριση των κανόνων που ισχύουν στον κλάδο αυτό από την άποψη του δημοσίου δικαίου και η κατάρτιση και επικύρωση διεθνών συμβάσεων για τις πτυχές του ιδιωτικού δικαίου.

7.2. Οι πτυχές που έχουν σχέση με το δημόσιο δίκαιο

7.2.1. Στο χώρο της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στην Ευρώπη ισχύουν σήμερα διάφορα καθεστώτα τα οποία οδηγούν στη χρήση διαφόρων νομικών μέσων και ρυθμίσεων. Πρόκειται για τα κράτη που εμπίπτουν στο καθεστώς της KENP, τα κράτη μέλη τα οποία εμπίπτουν στο καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις χώρες οι οποίες εμπίπτουν στο καθεστώς της Επιτροπής του Δούναβη. Ενώ το καθεστώς της KENP και της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει νομοθετικό χαρακτήρα και οι ρυθμίσεις που ισχύουν στα κράτη μέλη αλληλεπικαλύπτονται εν μέρει, το καθεστώς της Επιτροπής του Δούναβη έχει μόνο χαρακτήρα κανονιστικής σύστασης.

7.2.2. Ολοκληρωμένα συστήματα

— Οι ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της KENP στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας έχουν ήδη συντονιστεί εν μέρει ως προς το περιεχόμενό τους ή πρόκειται να συντονιστούν σύντομα. Εδώ, το θέμα που προέχει είναι η υψηλότερη δυνατή προστασία της ναυσιπλοΐας από την άποψη της ασφάλειας και της τεχνικής κατάστασης των πλοίων. Συνιστάται επίσης η αμοιβαία ολοκλήρωση των κανόνων με βάση τα υψηλότερα πρότυπα που ισχύουν.

— Από τη στιγμή που θα προσχωρήσουν τα νέα κράτη μέλη, οι ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής του Δούναβη σε σχέση με τα κράτη που θα ενταχθούν μελλοντικά σε αυτές καθίστανται λιγότερο περίπλοκες. Λόγω του συμβουλευτικού χαρακτήρα που έχουν οι σημερινοί κανόνες της

Επιτροπής του Δούναβη, τα μελλοντικά κράτη μέλη, από τη στιγμή που θα προσχωρήσουν, είναι υποχρεωμένα να ενσωματώσουν στη νομοθεσία τους «το κοινοτικό κεκτημένο». Η Επιτροπή του Δούναβη μπορεί, λόγω της θέσης της αλλά και του συντονιστικού ρόλου που διαδραματίζει μεταξύ Ανατολής και Δύσης, να λειτουργήσει στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση ως συνδετικός κρίκος μεταξύ αυτής (και των κρατών μελών της) και των υπόλοιπων κρατών μελών της Επιτροπής του Δούναβη. Όπως συνιστάται και στην έκθεση της μικτής συμβουλευτικής επιτροπής ΕΕ/Ρουμανία σχετικά με τη βέλτιστη χρήση του Δούναβη ως διαδρόμου των Διευρωπαϊκών Δικτύων, η κατάρτιση μιας νέας σύμβασης για το Δούναβη ανάλογη με τις ρυθμίσεις KENP-ΕΕ θα διευκόλυνε την κατάσταση αυτή.

— Είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι υπόλοιπες χώρες των Βαλκανίων θα προσχωρήσουν και αυτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση (η Βουλγαρία και η Ρουμανία προβλέπεται να ενταχθούν το 2007, η Κροατία απέκτησε πρόσφατα το καθεστώς της υποψήφιας χώρας μέλους, ενώ αργότερα αναμένεται να ακολουθήσουν και η Σερβία με το Μαυροβούνιο). Έτσι, σύμφωνα με το «κοινοτικό κεκτημένο», όλες οι χώρες του Δούναβη θα εμπίπτουν στην Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις εσωτερική ναυσιπλοΐα. Με την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κεντρική Επιτροπή για τον Ρήνο, όπως προβλέπεται στη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής, η Κοινότητα αναγνωρίζει το δεσμευτικό χαρακτήρα που έχει η πράξη αυτή ως αφετηρία για τη θέσπιση ενός πανευρωπαϊκού καθεστώτος για την εσωτερική ναυσιπλοΐα στην Ευρώπη.

7.3. Πτυχές που έχουν σχέση με το ιδιωτικό δίκαιο

Αφ' ης στιγμής για όλα τα μέσα μεταφοράς ισχύουν, εδώ και δεκαετίες, διεθνείς και ενιαίες ρυθμίσεις από την άποψη του ιδιωτικού δικαίου, πρέπει να είναι σαφές ότι η εσωτερική ναυσιπλοΐα, ως κατ' εξοχήν διασυνοριακό μέσο μεταφοράς, ενδιαφέρεται όλως ιδιαίτερος για την εναρμόνιση και την ενοποίηση των κανόνων που ισχύουν γι αυτήν. Από τη σκοπιά του κλάδου, η ταχεία θέση σε εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων είναι απαραίτητη προκειμένου:

— να υλοποιηθούν οι πολιτικοί στόχοι που έχουν τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο,

— να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να καταρτιστεί στο μεσοδιάστημα νέα νομοθεσία για τις εσωτερική ναυσιπλοΐα στα μελλοντικά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε τρίτες χώρες που βρέχονται από το Δούναβη, και να εμποδιστεί ο περαιτέρω κατακερματισμός του κλάδου,

— να τοποθετηθεί και ο τελευταίος κρίκος στην αλυσίδα των διεθνών μεταφορών.

7.4. Κατάρτιση και επικύρωση διεθνών συμβάσεων

Τα (σημερινά και μελλοντικά) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούνται συνεπώς:

- να επικυρώσουν και να εφαρμόσουν τις διεθνείς συμβάσεις που έχουν ήδη συναφθεί (σύμβαση της Βουδαπέστης για τη μεταφορά εμπορευμάτων δια των εσωτερικών πλωτών οδών (CMNI), σύμβαση του Στρασβούργου σχετικά με τον περιορισμό της ευθύνης στην εσωτερική ναυσιπλοία (CLNI)),
- να καταρτίσουν μια ολοκληρωμένη και από νομική άποψη ισορροπημένη διεθνή σύμβαση περί ευθύνης στην περίπτωση ζημίας και/ή απώλειας κατά τη μεταφορά επικίνδυνων ουσιών δια των εσωτερικών πλωτών οδών με βάση το σχετικό σχέδιο σύμβασης (CRDNI) που καταρτίστηκε με πρωτοβουλία των επιχειρήσεων του κλάδου,
- να λάβουν όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα για να αποφευχθεί ο περαιτέρω κατακερματισμός του κλάδου και για να προκύψει μια ενιαία κατάσταση σε διάφορους τομείς της εσωτερικής ναυσιπλοίας.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

7.5. Επόμενες δράσεις

Η δημιουργία κοινής βάσης για τη νομοθεσία που ισχύει για τα πληρώματα στην ΕΕ είναι αναγκαία προκειμένου να δημιουργηθεί μια συγκρίσιμη κατάσταση στον κλάδο της εσωτερικής ναυσιπλοίας. Ο κοινωνικός διάλογος με τη συμμετοχή οργανώσεων των εργαζομένων, εργοδοτών και ανεξάρτητων επαγγελματιών μπορεί να διευκολύνει την προσπάθεια αυτή και, παράλληλα, να προωθήσει το συντονισμό των κανόνων για τα πληρώματα και την προστασία των εργαζομένων.

7.6. Μελλοντικές δράσεις

Η ΕΟΚΕ καλεί όλες τις ενδιαφερόμενες πλευρές να ακολουθήσουν την ίδια κατεύθυνση. Από πλευράς της, θα συνεχίσει να καταβάλλει προσπάθειες, έτσι ώστε να θεσπιστούν το συντομότερο δυνατόν ενιαίοι νομοθετικοί κανόνες για όλες τις εσωτερικές πλωτές οδούς της Ευρώπης.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

**Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πράσινη Βίβλο
— Η επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη»**

(COM(2003) 27 τελικό)

(2004/C 10/14)

Στις 21 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την το ανωτέρω Πράσινη Βίβλο.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Butters.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 38 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

ΣΥΝΟΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗΣ

Στην εισαγωγή αναπτύσσονται το αντικείμενο, οι στόχοι και το πλαίσιο της γνωμοδότησης και διασαφηνίζεται ιδίως η ανάγκη δράσης στα πλαίσια των παραμέτρων που θέτει η Πράσινη Βίβλος με σκοπό τη συμβολή, όσο το δυνατόν πιο εποικοδομητικά, στην τρέχουσα διαδικασία ανάπτυξης ενός μακροπρόθεσμου πλαισίου εργασίας για την ευρωπαϊκή πολιτική, το οποίο θα ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα.

- Σύντομα γενικά σχόλια σχετικά με την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα συνολικά παρατίθενται στο τμήμα 2, προτού τεθούν δύο σημεία, τα οποία κατέχουν κεντρική θέση στο χώρο αυτό: η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος το οποίο ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα τα οποία συζητούνται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στα τμήματα 3 και 4.
- Στο τμήμα 5 εξετάζονται ορισμένα βασικά στοιχεία που τίθενται στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα:
 - Εάν είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ των διαφορετικών μορφών επιχειρηματικότητας,
 - Εάν η επιχειρηματικότητα απευθύνεται σε όλους,
 - Η συμβολή της επιχειρηματικότητας στην κοινωνία,
 - Τα κίνητρα των επιχειρηματιών,
 - Εάν το αμερικανικό πρότυπο επιχειρηματικότητας αποτελεί ορθό πρότυπο για την Ευρώπη,
 - Ο αντίκτυπος των επιχειρηματιών στην κοινωνία.
- Στο τμήμα 6 της γνωμοδότησης εντοπίζεται ένας αριθμός πολιτικών προτεραιοτήτων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και υποβάλλονται συγκεκριμένες συστάσεις για την ανάληψη δράσης καθώς και ένας αριθμός άλλων προτάσεων που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την παρακολούθηση της Πράσινης Βίβλου για την επιχειρηματικότητα.
- Στο τμήμα 7 η ΕΟΚΕ δίνει σύντομες απαντήσεις στις 10 ερωτήσεις που τέθηκαν στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα ενώ τα συμπεράσματα περιλαμβάνονται στο τμήμα 8.

1. Εισαγωγή

1.1. Επιδίωξη της παρούσας γνωμοδότησης είναι να συμβάλει θετικά στην τρέχουσα διαδικασία για την κατανόηση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Το πρόγραμμα δράσης της Λισαβώνας και ο μετέπειτα Ευρωπαϊκός Χάρτης των Μικρών Επιχειρήσεων υπογράμμισαν τη σημασία της επιχειρηματικής δραστηριότητας για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρώπη καθώς και την ανάγκη δημιουργίας πολιτικού περιβάλλοντος το οποίο ευνοεί την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

1.2. Η επιχειρηματικότητα αποτελεί καθολική πολιτιστική αντίληψη, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η νοοτροπία που εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους. Η γνωμοδότηση επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην οικονομική διάρθρωση της επιχειρηματικότητας, στη μορφή της διαχείρισης μιας επιχείρησης, και στους παράγοντες που επηρεάζουν την εμπλοκή των ανθρώπων σ' αυτή τη δραστηριότητα.

1.3. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ θα καταρτιστεί τη με βάση τις παραμέτρους της Πράσινης Βίβλου, στο πλαίσιο και το σχέδιο δράσης της. Θα διερευνήσει και θα αναπτύξει τα σημεία που περιέχονται στην Πράσινη Βίβλο και θα συμβάλει θετικά με την υποβολή συστάσεων για το Πρόγραμμα Δράσης (ΠΔ), που ζητήθηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά την εαρινή σύνοδο της ΕΕ το 2003.

2. Γενικές Παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα και συγχαίρει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το άριστο αυτό έργο. Εκτιμά ότι η Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα παρέχει μία ιδιαίτερα χρήσιμη καταγραφή των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι μελλοντικοί και υφιστάμενοι ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων στην Ευρώπη, προσφέροντας χρήσιμη ανασκόπηση των αιτιών που περιορίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ευρώπη σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

2.2. Δεδομένου ότι Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα της Επιτροπή ενθαρρύνει τη ζωντανή συζήτηση στους κόλπους των επιχειρηματικών κύκλων και των αρμοδίων για την χάραξη της πολιτικής δικαίως μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής πρωτοβουλία. Ωστόσο, η πρωτοβουλία αυτή θα έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα μόνο εάν η Επιτροπή επενδύσει τώρα σε αυτές τις βάσεις θεσπίζοντας ένα φιλόδοξο και μακρόπνοο σχέδιο για την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων και έπειτα συνεχίσει διασφαλίζοντας την εφαρμογή του ΣΔ από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και από τα ενδιαφερόμενα μέρη σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο.

2.2.1. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη ζωτική σημασία που έχει ο καθορισμός της πολιτικής δράσης με βάση τις ανάγκες των επιχειρηματιών. Αυτό απαιτεί τροφοδότηση από το σύνολο του τομέα των ΜΜΕ, μέσω της συμμετοχής ενός όσο το δυνατόν ευρύτερου φάσματος οργανώσεων που εκπροσωπούν επιχειρήσεις σε όλα τα επίπεδα χάραξης πολιτικής, από τα προκαταρκτικά στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

2.2.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ μίας πολιτικής υπέρ της επιχειρηματικότητας, που έχει σκοπό να κάνει κατανοητό το επιχειρηματικό πνεύμα σε όλους και μίας πολιτικής για τη στήριξη της επιχείρησης που περιλαμβάνει σύνολο νομοθετικών και λειτουργικών μέτρων που έχουν σκοπό να μειώσουν τα εμπόδια και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της επιχείρησης. Προτείνει λοιπόν να χωριστεί το περιεχόμενο του ΣΔ σε δύο ευδιάκριτους τομείς:

- στην προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας: η δράση αυτή πρέπει να αποβλέπει στην ανάπτυξη του πνεύματος της επιχειρηματικότητας, στην αποκατάσταση και στη βελτίωση του κύρους του επιχειρηματία, καθώς και στην αξιοποίηση του επικεφαλής της ατομικής επιχείρησης ή της βιομηχανικής επιχείρησης έναντι των δυνητικών δημιουργών και αγοραστών, του σχολικού, πανεπιστημιακού και οικογενειακού περιβάλλοντος, των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών και ειδικότερα των τραπεζικών κύκλων και των ευρωπαϊκών διοικήσεων, καθώς και εντός των κρατών μελών
- στη δημιουργία κλίματος που ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα: η δράση αυτή αποβλέπει στον καθορισμό προγράμματος λειτουργικών δράσεων με σκοπό να ευνοήσει τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων σε απάντηση των δέκα ερωτήσεων της Πράσινης Βίβλου.

3. Η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας

3.1. Όπως αναφέρει η Πράσινη Βίβλος, η επιχειρηματικότητα αποτελεί νοοτροπία. Η νοοτροπία αυτή δεν μπορεί να διδαχθεί αλλά μπορεί να ενθαρρυνθεί. Ο συνδυασμός σφαιρικής παιδείας και έκθεσης στην επιχειρηματικότητα από μικρή ηλικία μπορεί να βοηθήσει ενθαρρύνοντας παιδιά και νεαρούς ενήλικες να σκέφτονται και να συμπεριφέρονται με πιο επιχειρηματικό πνεύμα, ώστε να ξεετάζουν την πιθανότητα της ιδιοκτησίας επιχείρησης ως επιλογή καριέρας.

3.2. Το ΣΔ θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του την εισαγωγή της έννοιας της επιχειρηματικότητας στα αγόρια και τα κορίτσια από τη σχολική ηλικία, καθώς αυτά τα χρόνια κατάρτισης αποτελούν σημαντικό παράθυρο κοινωνικοποίησης για τους εν δυνάμει ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων του μέλλοντος. Για

μεγάλο διάστημα, η ιδιοκτησία επιχείρησης θεωρούνταν συμβατικά ως μία διεξόδος προς την απασχόληση και την κοινωνική κινητικότητα για ορισμένους με κατά τα άλλα περιορισμένες δυνατότητες στην αγορά εργασίας, όπως για τα άτομα με χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση και για τους οικονομικούς μετανάστες. Ωστόσο, η κοινωνία και η αγορά εργασίας αποδεικνύουν σταδιακά ότι η ιδιοκτησία επιχείρησης μπορεί να προσφέρει δυνατότητες σε όλους. Το ΣΔ θα πρέπει να εξετάσει με ποιο τρόπο η επιχειρηματικότητα μπορεί να παρουσιαστεί σε άτομα όλων των ικανοτήτων ως θετική επιλογή παρά ως απάντηση στις περιορισμένες δυνατότητες της αγοράς εργασίας.

3.3. Η προώθηση της επιχειρηματικότητας παίζει μεγάλο ρόλο στη βελτίωση της αντίληψης του κοινού για τους επιχειρηματίες. Ωστόσο, η αλλαγή πολιτιστικής αντιμετώπισης της επιχειρηματικότητας αποτελεί κατά κοινή ομολογία δύσκολη και μακροχρόνια διαδικασία. Η υιοθέτηση προτύπων προς μίμηση και ο εξύμνηση των αρετών της επιχειρηματικότητας μπορούν να βοηθήσουν, αλλά οι πρακτικές πολιτικές για τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος, που να αποσκοπούν στην άνθηση της επιχειρηματικότητας, θα είναι μακροπρόθεσμα πιο αποτελεσματικές και θα πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής.

3.3.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι το επιχειρηματικό πνεύμα που διδάσκεται στα δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια και στις σχολές εστιάζεται στο υπόδειγμα της μεγάλης επιχείρησης σε βάρος της μελέτης των μικρών επιχειρήσεων. Σήμερα, ο όρος «επιχείρηση» εξετάζεται κυρίως από την άποψη των πάγιων περιουσιακών στοιχείων και της χρηματιστηριακής αξίας της επιχείρησης. Ωστόσο, για τη σαφή κατανόηση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων απαιτούνται εκτίμηση των ιδιαίτερων κοινωνικών πτυχών του επιχειρηματικού πνεύματος και συλλογισμοί συμβατικής χρηματοοικονομικής φύσης.

Η ΕΟΚΕ ζητά να διεξαχθούν οικονομικές και επιστημονικές μελέτες για τα πρότυπα που προσιδιάζουν στις μικρές επιχειρήσεις. Έτσι, οι εκστρατείες προώθησης που προβλέπονται στο σχέδιο δράσης θα παρουσιάσουν την πραγματικότητα των επιχειρήσεων σε ανθρώπινη κλίμακα και θα προβάλουν την εικόνα των ατόμων που τις διευθύνουν. Το κοινό πρέπει να αντιληφθεί τη μικροεπιχείρηση ως σημαντική και ως σύμβολο επαγγελματικής επιτυχίας, τόσο σε ό,τι αφορά το διαχειριστή της όσο και τους εργαζομένους της.

3.4. Ως προάγγελος της εξύμνησης της επιχειρηματικότητας, το σχέδιο δράσης θα πρέπει να εκτιμήσει σε τι συνίσταται μία επιχείρηση και τι περιλαμβάνει η διαχείρισή της. Η διαχείριση μίας επιχείρησης περιλαμβάνει τη συγκέντρωση μίας ποικιλίας πόρων, ανθρώπινων, οικονομικών και υλικών (κτιρίων και εξοπλισμού), με σκοπό την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που εξυπηρετούν κάποια ανάγκη της αγοράς. Οι ιδιοκτήτες επιχείρησης πρέπει να διαχειρίζονται τις σχέσεις με τους προμηθευτές, το προσωπικό, τους πελάτες και τους άμεσα ενδιαφερόμενους εξωτερικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των φορέων εκπροσώπησης και των κρατικών οργανισμών. Ταυτόχρονα, οι ιδιοκτήτες επιχείρησης θα πρέπει να διατηρούν ζωντανό το δικό τους ενδιαφέρον και αυτό του προσωπικού τους. Μόνο η εκτίμηση αυτών των ρόλων και διαδικασιών θα βοηθήσει στη δημιουργία βάσης για τον εορτασμό της επιχειρηματικότητας.

3.5. Η προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας δύναται να περιλαμβάνει τη συμμετοχή ενός φάσματος δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών. Σε ό,τι αφορά τους δημόσιους οργανισμούς, είναι σημαντικό να ενσωματώνεται μια αξιολόγηση της επιχειρηματικότητας στις δραστηριότητες και τις πολιτικές όλων των φορέων όπως, π.χ., της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εθνικών, περιφερειακών, και τοπικών διοικήσεων. Το επιχειρηματικό πνεύμα και η αντίληψη του επιχειρείν θα πρέπει να γίνουν καλύτερα κατανοητά και να διαδοθούν στα στελέχη αυτών των φορέων καθώς, επίσης, και στους πολιτικούς και στην πληθώρα άλλων ιδιωτικών και δημόσιων οργανισμών, που κινητοποιούν, επιβλέπουν, ή εφαρμόζουν πολιτικές οι οποίες ασκούν επίδραση σε μελλοντικές ή υπάρχουσες επιχειρήσεις.

3.6. Ο ρόλος των ενδιαμέσων είναι, επίσης, σημαντικός για την επιτυχή προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος. Πολλές οργανώσεις επιχειρήσεων είναι πρόθυμες να αναπτύξουν στενότερη συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και βρίσκονται σε πολύ καλύτερη θέση από τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα για να προσεγγίζουν τα μέλη τους μέσω πρωτοβουλιών προώθησης.

3.7. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη μετάδοση του επιχειρηματικού πνεύματος και την κατανόηση της επιχείρησης και της λειτουργίας της. Ωστόσο, δίνεται υπερβολική έμφαση στις μεγάλες επιχειρήσεις και τις πολυεθνικές. Το σχέδιο δράσης πρέπει να χαράξει στρατηγικές που να προβάλλουν το ρόλο του επιχειρηματία, να μεταδίδουν, έτσι, την εικόνα των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, και να προβάλλουν μια θετική εικόνα των παραδοσιακών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

4. Δημιουργία κλίματος που ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα

4.1. Υπάρχει ένα αίσθημα απογοήτευσης στον τομέα των ΜΜΕ σχετικά με τη πολιτική που υιοθέτησε η ΕΕ για να βοηθήσει τους επιχειρηματίες. Πράγματι, επικρατεί η άποψη ότι ο καλύτερος τρόπος με τον οποίο τα ευρωπαϊκά όργανα μπορούν να βοηθήσουν τις ΜΜΕ συνίσταται στο να επιτελούν λιγότερα σε ορισμένους τομείς. Οι κύκλοι των ΜΜΕ αντιλαμβάνονται την ΕΕ ως πηγή ιδιαίτερα επαχθούς νομοθεσίας, ενώ, παράλληλα, δυσκολεύονται να αντιληφθούν και να εκτιμήσουν μέτρα που πηγάζουν από την ΕΕ και σχεδιάστηκαν για την προώθηση του καιθεστώτος ιδιοκτησίας επιχείρησης.

4.2. Είναι σαφές ότι μπορούν να γίνουν περισσότερα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και την προώθηση της ιδιοκτησίας επιχείρησης. Ωστόσο, έχει σημασία η προσέγγιση που θα υιοθετηθεί να λειτουργεί από τη βάση προς την κορυφή περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, αντλώντας από τον πλούτο της εμπειρίας και της πράξης και σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις και τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, αντί να επιβάλλει από την κορυφή προς τη βάση νέες πρωτοβουλίες, πολιτικές και νόμους.

4.3. Δεδομένης της ταχείας εξάπλωσης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και της απογοήτευσης των κύκλων των ΜΜΕ, είναι απαραίτητο το ΣΔ να επιδεικνύει μία συνέχεια σε σχέση με προηγούμενες και τρέχουσες δραστηριότητες και τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων του προγράμματος

δράσης της Λισσαβώνας. Ειδικότερα, είναι απαραίτητο να δοθεί συνέχεια στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις του 2000 και το ΣΔ θα πρέπει να συμπληρώσει και να ενσωματώσει συστάσεις για την επίτευξη των 10 σημείων του Χάρτη για ανάληψη δράσης⁽¹⁾.

5. Τα κύρια σημεία που καλύπτει η Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα

5.1. Οι συζητήσεις για τον ορισμό της επιχειρηματικότητας δε θα ολοκληρωθούν ποτέ και δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Ωστόσο, ο ορισμός της επιχειρηματικότητας στο σημείο II.A.iii (σ. 6) καθώς και το ύφος της Πράσινης Βίβλος, γενικά, δε λαμβάνουν πλήρως υπόψη τους αυτό το οποίο θα μπορούσε να περιγραφεί ως «τρέχουσα επιχειρηματικότητα». Δε συνδυάζουν όλοι οι επιχειρηματίες την ανάληψη κινδύνου, τη δημιουργικότητα ή/και την καινοτομία με τη χρηστή διαχείριση, σύμφωνα με τον ορισμό της επιχειρηματικότητας στην Πράσινη Βίβλο. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οποιοσδήποτε ορισμός της επιχειρηματικότητας θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την έννοια της ανταμοιβής και να αναγνωρίζει το ευρύ φάσμα ανταμοιβών που κινητοποιούν τους επιχειρηματίες.

5.2. Υπάρχουν πολύ περισσότερα παραδείγματα ιδιοκτητών επιχειρήσεων οι οποίοι επιθυμούν τη σταθερότητα και την επιβίωση παρά επιχειρηματιών του είδους που αναφέρει η Πράσινη Βίβλος. Τις ΜΜΕ διαχειρίζονται άνθρωποι με ποικίλες φιλοδοξίες για την επιχείρησή τους, διαφορετικά ταλέντα και ικανότητες διαχείρισης, έχουν τη βάση τους σε πρόσφορες και απομονωμένες περιοχές, και ασχολούνται με ποικίλους τομείς της βιομηχανίας — άλλους παραδοσιακούς και άλλους τελευταίας τεχνολογίας. Η συνέχεια της Πράσινης Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα δεν πρέπει απαραίτητα να έχει καθοδηγητικό χαρακτήρα σχετικά με το τι συνιστά την επιχειρηματικότητα αλλά, αντίθετα, να επιδιώκει να καλύπτει όλα τα είδη επιχειρηματιών οι οποίοι διευθύνουν όλα τα είδη επιχειρήσεων και έχουν, επίσης, διαφορετικό τόπο και τομέα δραστηριοποίησης.

5.3. Έχει σημασία να τονιστεί ότι η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί τη λύση για όλα τα προβλήματα της κοινωνίας και ότι δεν έχουν όλοι το δυναμικό για να εξελιχθούν σε επιτυχείς επιχειρηματίες. Η συνέχεια του παρόντος εγγράφου πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός αυτό. Το ΣΔ θα πρέπει, συνεπώς, να επικεντρώνεται στον εντοπισμό, την ενθάρρυνση, και την ενίσχυση αυτών που θέλουν να εξελιχθούν σε επιτυχείς επιχειρηματίες αντί να επιδιώκει να πείσει τους ανθρώπους να γίνουν επιχειρηματίες αντίθετα προς δική τους ορθότερη κρίση ή κυριολεκτικά εξαναγκάζοντας εργαζόμενους και άνεργους να απασχολούνται για ίδιο λογαριασμό.

⁽¹⁾ Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της για τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ζήτησε από την Επιτροπή να «καταρτίσει ένα αληθινό λειτουργικό πολυετές πρόγραμμα δράσεων και να λάβει μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο και εντός των κρατών με σκοπό την πραγματική και αποτελεσματική εφαρμογή του Χάρτη» ΕΕ C 48 της 21.2.2002.

5.4. Οι στατιστικές που χρησιμοποιεί η Επιτροπή φανερώνουν ότι η επαγγελματική ικανοποίηση των απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό είναι υψηλότερη απ' ό,τι των υπαλλήλων, αλλά ότι μία αυξανόμενη μερίδα απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό γεννά νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή κοινωνία. Σε ατομικό επίπεδο, η απασχόληση για ίδιο λογαριασμό μπορεί, επίσης, να παρουσιάζει προβλήματα και, όπως και η επιχειρηματικότητα, η απασχόληση για ίδιο λογαριασμό δεν αποτελεί για όλους τη ορθή επιλογή. Τα ζητήματα αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχέδιο δράσης.

5.5. Η Πράσινη Βίβλος ορθά υπογραμμίζει στο σημείο B.iii, το γεγονός ότι οι άνθρωποι αναλαμβάνουν επιχειρηματική δράση για διάφορους λόγους και, οπωσδήποτε, το οικονομικό κέρδος δεν αποτελεί πάντοτε προτεραιότητα. Μεταξύ των κινητήριων δυνάμεων περιλαμβάνονται η ανεξαρτησία, η ικανοποίηση από την εργασία, η άσκηση προσωπικών ταλέντων και ικανοτήτων, και η ικανότητα εξισορρόπησης της επαγγελματικής ζωής. Συνεπώς, μολονότι η μείωση της φορολογίας αποτελεί ένα εύλογο μέσο για την αύξηση των ανταμοιβών των επιχειρηματιών, η σημασία της αυτοπραγμάτωσης θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί σοβαρά υπόψη, όταν εξετάζεται η σχέση κινδύνου/ ανταμοιβής.

5.6. Η έννοια ενός μοναδικού «προτύπου επιχειρηματικότητας» σημαίνει ότι οι υπεύθυνοι για την χάραξη της πολιτικής επιθυμούν να αναπτύξουν μια περιοριστική και ομοιογενοποιημένη εικόνα του επιχειρηματία στην Ευρώπη. Αυτό, πιθανότητα, θα ενίσχυε την επικρατούσα άποψη στους κύκλους των ΜΜΕ ότι οι υπεύθυνοι για την χάραξη της πολιτικής δεν έχουν μια ορθή εκτίμηση της επιχειρηματικότητας και την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων που καλύπτει.

5.7. Το τμήμα Γ της Πράσινης Βίβλου εξετάζει τα κενά και το δυναμικό της επιχειρηματικότητας στην ΕΕ και, εμμέσως, με την επιλογή των δεδομένων που πραγματοποιεί, θέτει ένα βασικό ζήτημα: Θα πρέπει η ΕΕ να φιλοδοξεί να ακολουθήσει την αμερικανική προσέγγιση για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας; Η εξέταση των δεδομένων φανερώνει ότι, συγκριτικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αναλογικά λιγότεροι Ευρωπαίοι εμπλέκονται σε επιχειρήσεις σε φάση εκκίνησης και πολλοί περισσότεροι προτιμούν το καθεστώς του μισθωτού υπαλλήλου από εκείνο του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό. Πολλοί παρατηρητές πιστεύουν ότι το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες που οι περισσότεροι άνθρωποι στην Ευρώπη προτιμούν το καθεστώς του μισθωτού. Στη συνέχεια της Πράσινης Βίβλου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη α) εάν τα στοιχεία αυτά καθαυτά επαρκούν για τη συγκριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της κοινοτικής δραστηριότητας ανάμεσα στα κράτη-έθνη και τον υπόλοιπο κόσμο, β) οι συνέπειες αυτής της προτίμησης για το καθεστώς του μισθωτού από εκείνο του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό, γ) εάν συνδέεται άμεσα με την έλλειψη επιχειρηματικού δυναμισμού στην Ευρώπη και δ) εάν οι λύσεις είναι αποδεκτές από την ευρωπαϊκή κοινωνία.

5.7.1. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ανάπτυξη, τη συγκέντρωση, και την εφαρμογή συστηματικότερων πληροφοριών σχετικά με τη σύγκριση των επιδόσεων των μικρών επιχειρήσεων με χρήση κοινών ορισμών⁽¹⁾. Έτσι, θα διευκολυνθεί η μέτρηση της επιχειρηματικής

δραστηριότητας σε όλη την Ευρώπη, μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών, και για μεγάλες περιόδους προσφέροντας, συνεπώς, μία ισχυρή βάση για τη χάραξη πολιτικής.

5.8. Η ΕΟΚΕ ισχυρίζεται ότι η αναζήτηση μεγαλύτερου επιχειρηματικού δυναμισμού θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ποιότητα των επιχειρηματιών και όχι στην ποσότητα. Η ενθάρρυνση περισσότερων ανθρώπων να μεταβούν στο καθεστώς του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό, ή ακόμη και να συμμετάσχουν σε εταιρείες σε φάση εκκίνησης, δε θα οδηγήσει απαραίτητα σε αύξηση της επιτυχούς και βιώσιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ο αντίκτυπος μίας ιδιαίτερα ενεργούς πολιτικής υπέρ των επιχειρήσεων που αρχίζουν να ασκούν τις δραστηριότητές τους στις υφιστάμενες επιχειρήσεις και το σχέδιο δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνει περισσότερες δυνατότητες για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις.

5.9. Όλες οι επιχειρήσεις έχουν αντίκτυπο στην κοινωνία, θετικό ή αρνητικό, αναμενόμενο ή μη. Δεδομένου του οράματος για την ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη, όπως το παρουσίασαν οι αρχηγοί κρατών της ΕΕ στη Λισσαβόνα το 2000 καθώς και του κεντρικού ρόλου των ΜΜΕ στη διαδικασία αυτή, είναι σημαντικό η συνέχεια της Πράσινης Βίβλου να παρέχει μία πιο κατανοητή άποψη για τη συμβολή των επιχειρηματιών στην κοινωνία. Πολλές ΜΜΕ είναι δυνατόν να εφαρμόζουν «υπεύθυνο επιχειρηματικό πνεύμα», ενώ άλλες, εξίσου, να μην το εφαρμόζουν. Είναι απαραίτητο να βρεθεί μία κατάλληλη μη νομοθετική πολιτική προσέγγιση για την προώθηση υπεύθυνης επιχειρηματικότητας.

6. Πολιτικές προτεραιότητες για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας

6.1. Η επίδραση της χάραξης πολιτικής στην επιχειρηματικότητα είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια. Ωστόσο, η δήλωση ότι «Η πολιτική μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επιπέδων επιχειρηματικότητας» έχει αναμφισβήτητη ισχύ και εφαρμόζεται σε όλα επίπεδα χάραξης πολιτικής.

6.1.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι απόψεις για τις πολιτικές προτεραιότητες στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας ποικίλουν αναλόγως των διαφορετικών προοπτικών από πλευράς ενδιαφερομένων. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση της Επιτροπής τονίζει ότι η κύρια συμβολή της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη, και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας στηρίζεται σε ένα «γενικό συγκερασμό πολιτικών» που περιλαμβάνει πολλά από τα βασικά σημεία που θα τονίζε και η ΕΟΚΕ. Ο συγκερασμός αυτός μπορεί να περιλαμβάνει ένα καλύτερο ρυθμιστικό και διοικητικό πλαίσιο, πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό, ενθάρρυνση μιας θετικότερης συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά την επιχειρηματικότητα και τις διοικητικές ικανότητες, περιβάλλον που παρέχει οικονομικά ερείσματα, καλή λειτουργία των αγορών παραγωγής και λειτουργίας και ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα και καινοτομία⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να καταρτίσει το σχέδιο με βάση την ΕΣΑ.

⁽¹⁾ Με βάση τους αναθεωρημένους ορισμούς της Επιτροπής από το Μάιο 2003 για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίοι θα εφαρμοστούν από 1ης Ιανουαρίου 2005 [C(2003) 1422].

⁽²⁾ COM(2003) 176 τελικό.

6.1.2. Πέραν αυτού, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, επίσης, τη σημασία που έχει η μακροοικονομική σταθερότητα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

6.1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι ανάγκη το σχέδιο δράσης να εξισορροπεί τις συχνά ανταγωνιστικές απαιτήσεις των ενδιαφερομένων κατά την χάραξη των πολιτικών για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

6.2. Καλύτερη χάραξη πολιτικής

6.2.1. Όπως σαφέστατα δηλώνει και η προηγούμενη αναφορά στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, οι πολιτικές επιλογές για τη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων δε θα πρέπει να θεωρούνται «επιχειρηματική πολιτική». Αντίθετα, θα πρέπει να εντάσσονται σε οριζόντια κατάταξη, σε όλους τους σχετικούς χώρους χάραξης πολιτικής (απασχόληση, φορολογία, περιβάλλον, εκπαίδευση κ.λπ.) και σε όλα τα επίπεδα. Έτσι, θα διασφαλιστεί ότι οι ανάγκες των υφιστάμενων και μελλοντικών επιχειρηματιών λαμβάνονται υπόψη από ένα πολύ μεγαλύτερο φάσμα στελεχών και πολιτικών σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σήμερα στην πλειοψηφία των διοικητικών στρωμάτων της Ευρώπης.

6.2.2. Για παράδειγμα, η περιφερειακή πολιτική αποτελεί σημαντικό μηχανισμό εφαρμογής της πολιτικής για τις επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να ενσωματώσει τις συστάσεις του Χάρτη των μικρών επιχειρήσεων στις λειτουργικές προτεραιότητες της μελλοντικής περιφερειακής πολιτικής των διαρθρωτικών ταμείων και της πολιτικής συνοχής.

6.2.3. Η ΕΟΚΕ έχει την πεποίθηση ότι μία αποτελεσματική, συναφής, και ρεαλιστική επιχειρηματική πολιτική θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους κατάλληλους δημόσιους και ιδιωτικούς θεσμούς και οργανισμούς. Η συμμετοχή εθνικών, περιφερειακών και τοπικών θεσμών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικής. Για παράδειγμα, οι αλλαγές φορολογικού καθεστώτος δεν μπορούν να μεταφερθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και εξαρτώνται από την επέμβαση των κρατών μελών.

6.2.4. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των διαφόρων πολιτικών, η ΕΟΚΕ ζητεί να διευκρινιστεί στο σχέδιο δράσης το επίπεδο ανάπτυξης, εφαρμογής, ελέγχου και αξιολόγησης πολιτικής. Για παράδειγμα, η προώθηση της επιχειρηματικότητας στο σχολείο μπορεί να διασφαλιστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ η εφαρμογή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη συνεργασία τοπικών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών αρχών. Έτσι, θα εξασφαλιστεί η εκτέλεση της πολιτικής ενώ, ταυτόχρονα, θα μειωθεί η ανάπτυξη ανέφικτων πρωτοβουλιών.

6.2.5. Η απομάκρυνση από μία περιοριστική προσέγγιση επιχειρησιακής πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ δε σημαίνει ότι η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων της Επιτροπής δε χρειάζεται να παίξει κάποιο ρόλο. Αντίθετα, η ΓΔ Επιχειρήσεις θα πρέπει να παίξει

μεγαλύτερο ρόλο, αξιοποιώντας τον διορισμό ενός υπευθύνου για τις ΜΜΕ ενισχύοντας την επίδρασή της σε όλες τις υπηρεσίες της Επιτροπής. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο θα επεκταθεί ο ρόλος της ΓΔ Επιχειρήσεις, ώστε να έχει ακόμη μεγαλύτερη επίδραση στην Επιτροπή. Με ποιο τρόπο η ΓΔ Επιχειρήσεις θα διασφαλίσει τη συστηματική συμμετοχή οργανώσεων που εκπροσωπούν ΜΜΕ στη χάραξη πολιτικής σε ένα αρκετά πρώιμο στάδιο ώστε να μπορεί να συμβάλει εποικοδομητικά στη διαδικασία αυτή;

6.2.6. Ορισμένες φορές υπάρχει σημαντικό κενό μεταξύ των ιδιοκτητών — διαχειριστών επιχειρήσεων και των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής. Το κενό αυτό μπορεί να γεφυρωθεί μέσω της διαβούλευσης με ενδιάμεσες οργανώσεις και αντιπροσωπευτικούς φορείς για όλες τις σχετικές πολιτικές πρωτοβουλίες κατά τα διάφορα στάδια σύνταξης. Η διαδικασία αυτή θα επιτρέψει στον τομέα των ΜΜΕ να συμπεριλάβει την πολιτική διαδικασία, να επηρεάσει τις πολιτικές αποφάσεις και να εκτιμήσει καλύτερα τις προσπάθειες των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

6.2.7. Η ΕΟΚΕ πραγματοποίησε στο παρελθόν πολύ σημαντική εργασία στο θέμα της καλύτερης ρύθμισης και της απλοποίησης και πιο πρόσφατα υπό τη μορφή της γνωμοδότησής της «Απλοποίηση (1)». Πρόκειται για τομέα που χρειάζεται διαρκή βελτίωση, εάν σκοπός είναι να καταστεί η χάραξη πολιτικής πιο ευαίσθητη έναντι των επιχειρηματιών και ταυτόχρονα να λαμβάνει υπόψη τις προοπτικές και τα ενδιαφέροντα των άλλων ενδιαφερομένων. Θα πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για να διασφαλιστεί η άμεση συμμετοχή των επιχειρηματιών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε πολύ πιο πρώιμο στάδιο. Θα πρέπει να πραγματοποιούνται εκτεταμένες αξιολογήσεις αντίκτυπου, με βάση ευρείες διαβουλεύσεις, να λαμβάνονται συστηματικά υπόψη εναλλακτικές λύσεις και, σε περίπτωση προτάσεων ρυθμίσεων, να εξηγείται για ποιο λόγο δεν επιλέχθηκε μια μη ρυθμιστική λύση.

Εκτός από τους τομείς άσκησης πολιτικής που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχουν βεβαίως αμέτρητοι πιο συγκεκριμένοι τρόποι με τους οποίους μπορεί η δημόσια πολιτική να βοηθήσει τους επιχειρηματίες, σε μερικούς από τους οποίους δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο τμήμα που ακολουθεί.

6.3. Εκπαίδευση εν δυνάμει επιχειρηματιών

6.3.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη εισαγωγής της έννοιας της επιχειρηματικότητας από μικρή ηλικία μέσω της έκθεσης των παιδιών σε θετικά παραδείγματα. Πέραν αυτού, η διδασκαλία ενός ευρέως φάσματος θεμάτων στα σχολεία και τα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης θα πρέπει να ενθαρρύνει την ανάπτυξη επιχειρηματικών ικανοτήτων και να φέρει τους μαθητές σε επαφή με επιχειρηματίες.

6.3.2. Η εκπαίδευση εν δυνάμει επιχειρηματιών θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσει ότι οι άνθρωποι μπορεί να γίνουν επιχειρηματίες σε ωριμότερο στάδιο της ζωής τους και, συνεπώς, να μην επικεντρώνεται αποκλειστικά στους νέους.

(1) ΕΕ C 133 της 6.6.2003.

6.4. Ίδρυση νέας επιχείρησης

6.4.1. Η Πράσινη Βίβλος αναφέρεται στο χρόνο που απαιτείται για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής ανά την Ευρώπη πρόσφατα κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες για τη μείωση του χρόνου αυτού. Ωστόσο, τα εμπόδια προς την επιχειρηματικότητα πριν και μετά τη διαδικασία ίδρυσης είναι πολύ πιο σημαντικά και αυτή η εμμονή σε μια ταχύρυθμη διαδικασία καταχώρησης των εταιρειών είναι αδικαιολόγητη. Πράγματι, η εμμονή στην ταχύρυθμη και μη δαπανηρή διαδικασία καταχώρησης των εταιρειών δύναται να ενθαρρύνει άμεσα την προσέγγιση «δημιουργίας και καταστροφής» και με τον τρόπο αυτό να περιορίσει την περίοδο που απαιτείται για έρευνα, σχεδιασμό, απόκτηση ικανοτήτων και συνολική αξιολόγηση, προτού ο επιχειρηματίας ξεκινήσει ένα νέο επιχειρηματικό εγχείρημα.

6.5. Στήριξη των επιχειρήσεων

6.5.1. Η ορθή στήριξη των επιχειρήσεων μπορεί αναμφισβήτητα να συμβάλει στην ύπαρξη πιο επιτυχών επιχειρήσεων. Ωστόσο, οποιαδήποτε τέτοια στήριξη που εκλαμβάνεται ως κρατική υπηρεσία μπορεί να είναι ελαττωματική, καθώς ο δημόσιος τομέας, απλούστατα, δε θεωρείται φυσική πηγή για τη λήψη συμβουλών από ορισμένους επιχειρηματίες. Οι επιχειρηματίες που επιζητούν στήριξη θα στραφούν εν πρώτοις στο έμπιστο δίκτυο συμβούλων τους. Τα στοιχεία φανερώνουν ότι το δίκτυο αυτό συνίσταται, αρχικά, σε άλλους επιχειρηματίες, έπειτα στους κανονικούς συμβούλους τους (λογιστές, τράπεζες, δικηγόρους, κ.λπ.), σε τομεακούς οργανισμούς και επαγγελματικά ιδρύματα και μόνο τότε θα στραφούν σε άλλες πηγές. Έτσι, υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος των μπορούν να διαδραματίσουν οι καθοδηγητές στη στήριξη των επιχειρηματιών και, συνεπώς, οι πολιτικές θα έπρεπε να επενδύουν στην παροχή φυσικής στήριξης.

6.5.2. Είναι εξίσου σημαντικό η πολιτική της ΕΕ για τη στήριξη επιχειρήσεων να είναι στενά συνδεδεμένη με τα θεσμικά όργανα και τις πολιτικές των κρατών μελών, ώστε να καθίσταται δυνατή η επιτυχής και αποτελεσματική παροχή κατάρτισης και να διασφαλίζεται βοήθεια για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων.

6.5.3. Στο σχέδιο δράσης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα μέσα με τα οποία οι επιχειρηματίες θα ενθαρρύνονται να επιζητούν και να χρησιμοποιούν τρόπους στήριξης των επιχειρήσεων.

6.5.4. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση της παροχής στήριξης και συμβουλής καθ' όλη τη διαδικασία της δημιουργίας επιχείρησης, δηλαδή πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δημιουργία, τα οποία θα αυξήσουν κατά πολύ τις πιθανότητες επιβίωσης και ανάπτυξης μιας εταιρείας.

6.6. Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων

6.6.1. Η ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την αύξηση του επιχειρηματικού δυναμισμού στην Ευρώπη. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ιδιοκτήτη-διαχειριστή επιχείρησης

διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο σε μία επιτυχή επιχείρηση. Ωστόσο, ο επιχειρηματικός δυναμισμός έχει να κάνει τόσο με την καθημερινή διαχείριση της επιχείρησης όσο και με το νεωτερικό πνεύμα και το όραμα του επιχειρηματία.

6.6.2. Η επιτυχής επιχειρηματικότητα είναι πιο πιθανή εάν οι ιδιοκτήτες-διευθυντές στηρίζονται από καθοδηγητές και άλλα σημαντικά άτομα, τα οποία συμπληρώνουν τις ικανότητές τους.

6.6.3. Η προαγωγή της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της εναλλασσόμενης κατάρτισης, μαζί με την ενθάρρυνση της διεθνούς κινητικότητας των μαθητευόμενων, είναι κατ' εξοχήν μέσα που προωθούν το επιχειρηματικό πνεύμα. Η ΕΟΚΕ ζητά να συμπεριληφθεί στο σχέδιο δράσης πρόταση για ένα πρόγραμμα ανταλλαγών για τους μαθητευόμενους και τους επιχειρηματίες.

6.7. Άτυπος κύκλος κατάρτισης

6.7.1. Υπάρχει η άποψη ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις δεν παρέχουν επαρκή κατάρτιση στο εργατικό προσωπικό τους και ότι και οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων δε διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για να αναλάβουν τα καθήκοντά τους. Στοιχεία φανερώνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό κατάρτισης ιδιοκτητών και υπαλλήλων στις μικρές εταιρείες πραγματοποιείται επί τόπου και προσαρμόζεται στις συγκεκριμένες ανάγκες των ατόμων για να εκτελέσουν την εργασία τους. Μεγάλο μέρος αυτής της δραστηριότητας δεν αναγνωρίζεται από το κράτος και από όσους παρέχουν την κατάρτιση για τον υπολογισμό του είδους και της έκτασης της κατάρτισης που αναλαμβάνουν οι μικρές εταιρείες⁽¹⁾. Από την άλλη πλευρά, τα προγράμματα κατάρτισης του δημόσιου τομέα για τις μικρές εταιρείες στηρίζονται συχνά στην απόκτηση προσόντων, περιλαμβάνουν χρόνο μακριά από την εταιρεία και έχουν οργανωμένη δομή. Συνεπώς, η ανάληψη πρωτοβουλιών κατάρτισης εκ μέρους ιδιοκτητών επιχειρήσεων και του προσωπικού τους είναι συχνά κατώτερη της αναμενόμενης.

6.7.2. Κατά τη δημιουργία μίας πιο σχετικής πολιτικής κατάρτισης για τις μικρές εταιρείες, το σχέδιο δράσης πρέπει να λάβει υπόψη τη σημερινή έλλειψη συνάφειας μεταξύ της παροχής κατάρτισης και των αναγκών των επιχειρήσεων, ειδικότερα σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο της κατάρτισης και τον τρόπο παροχής της. Οι πολιτικές αποφάσεις μπορούν να αναζητήσουν τη γεφύρωση αυτού του κενού κινούμενες περισσότερο προς τον τρόπο με τον οποίο καταρτίζονται οι επιχειρηματίες και το προσωπικό τους και ενθαρρύνοντας έναν ελαστικότερο τρόπο προσφοράς κατάρτισης. Θα πρέπει επίσης να πειστούν οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων για τα οφέλη που θα προκύψουν από την κατάρτιση του εργατικού προσωπικού αλλά και για την απόδοση της επιχείρησής τους.

(1) Βλέπε για παράδειγμα, Kitching J. And Blackburn R (2003) «Measuring Training in Small Firms», Small Business Council, London, Μάρτιος.

6.8. Μεταφορά επιχείρησης και σχεδιασμός διαδοχής

6.8.1. Ο προσεκτικός σχεδιασμός διαδοχής και οι στρατηγικές παύσης της δραστηριότητας των ιδιοκτητών — διαχειριστών επιχειρήσεων είναι θεμελιώδεις για την καλή και βιώσιμη επιχειρηματικότητα. Είναι απαραίτητη, συνεπώς, η χρήση πηγών για να εξεταστεί ποιες πολιτικές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εξομάλυνση της «κρίσης διαδοχής», σύμφωνα με την οποία υπάρχει πληθώρα επιχειρήσεων προς πώληση αλλά όχι και επαρκείς αγοραστές.

6.8.2. Ένα πιθανό μέτρο θα ήταν η ενδυνάμωση της αγοράς, ώστε η διαδικασία της μεταφοράς επιχείρησης να καταστεί διαφανέστερη. Άλλα μέτρα περιλαμβάνουν την εξέταση των νομικών και φορολογικών συστημάτων κατά τη διαδικασία της μεταφοράς επιχείρησης λαμβανομένων, ωστόσο, υπόψη των δικαιωμάτων των εργαζομένων που ήδη διασφαλίζονται σε επίπεδο ΕΕ ⁽¹⁾.

6.9. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

6.9.1. Η έρευνα φανερώνει ότι οι μικρές επιχειρήσεις έχουν την τάση να χρηματοδοτούν τη διαδικασία εκκίνησης και ανάπτυξης από ίδιους πόρους. Όταν στρέφονται προς εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, αυτές συνήθως είναι οι τράπεζες. Η έκδοση μετοχών, συμπεριλαμβανομένων ανεπίσημων και επίσημων κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, δεν έχει διαδοθεί όσο αναμενόταν αρχικά και αυτό ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα αδυναμιών της αγοράς καθώς και απροθυμίας των επενδυτών να απολέσουν τον απόλυτο έλεγχο της επιχείρησης. Σε γενικές γραμμές, τα χαμηλά επιτόκια που επικρατούν στην Ευρώπη σήμερα παρείχαν στους επιχειρηματίες τη δυνατότητα σχετικά φτηνών δανείων για τις δραστηριότητές τους.

6.9.2. Αποτελέσματα μελετών φανερώνουν ποικιλία όσον αφορά την έμφαση που δίδεται στη χρηματοδότηση ως εμπόδιο για τη δημιουργία επιχειρήσεων. Σήμερα, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τις εταιρείες που βρίσκονται σε φάση εκκίνησης και για την ανάπτυξη επιχειρήσεων φαίνεται ότι αποτελεί βασικό πρόβλημα για ορισμένους τύπους οικονομικής δραστηριότητας, για επιχειρήσεις που βρίσκονται σε συγκεκριμένες περιοχές και για επιχειρηματίες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το έλλειμμα ιδίων κεφαλαίων μέχρι του ποσού του 1,5 εκατ. ευρώ.

6.9.3. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για το ρόλο των μικροπιστώσεων ως μέσου ενθάρρυνσης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η σημασία αυτού του τρόπου χρηματοδότησης στο ευρύτερο πλαίσιο χρηματοδότησης των ΜΜΕ είναι ελάχιστη. Ωστόσο, αποδεικνύεται μέχρι σήμερα ότι ενδείκνυται περισσότερο για συγκεκριμένους τύπους ιδιοκτητών επιχειρήσεων καθώς και για επιχειρήσεις που βρίσκονται σε πιο απομακρυσμένες περιοχές. Για παράδειγμα, οι μικροπιστώσεις μπορούν να καλύπτουν ένα σημαντικό κενό στη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων μικροεπιχειρήσεων στα νέα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί στο ΣΔ η σημασία των μικροπιστώσεων, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορούν να θεωρηθούν αποτελεσματικός μηχανισμός για την προώθηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος επιχείρησης, και ο καλύτερος τρόπος προώθησής τους.

6.9.4. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει, επίσης, να λάβει υπόψη τους συγκεκριμένους τύπους επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Η σημερινή χρηματοπιστωτική αγορά είναι περίπλοκη και κορεσμένη. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ενίσχυση των υφιστάμενων διαύλων χρηματοδότησης και οι πρωτοβουλίες για τη χρηματοδότηση επιχειρηματιών θα πρέπει να στηριχθούν σε υφιστάμενες προσπάθειες ενδιάμεσων παραγόντων αντί να δημιουργούνται νέες δομές.

6.9.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι λύσεις που προτείνει η Πράσινη Βίβλος όπως, π.χ., οι μικροπιστώσεις, τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου ή οι επιχειρηματικοί άγγελοι, είναι μερικώς μόνο προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων. Η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει την ανάπτυξη ταμείων επαγγελματικών και αμοιβαίων εγγυήσεων που διευκολύνουν την πρόσβαση σε πιστώσεις για την ανάπτυξη επιχειρήσεων. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ ζητά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων να ενισχύσει τα χρηματοδοτικά μέσα εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ και να τα προσανατολίσει καταλλήλως προς τις ανάγκες των μικρών, των πολύ μικρών, και των βιοτεχνικών επιχειρήσεων και συγκεκριμένα στον τομέα των επενδύσεων που συνδέονται με την τυποποίηση, το περιβάλλον, και την απόκτηση τεχνολογιών παραγωγής και επικοινωνίας.

6.10. Η ανάθεση δημόσιων συμβάσεων

6.10.1. Μεταξύ των πλέον προφανών, αποτελεσματικών, και άμεσων μέτρων που μπορούν να λάβουν οι δημόσιες αρχές για να βοηθήσουν τους επιχειρηματίες είναι να ενισχύσουν την πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων σε δημόσιες συμβάσεις. Ωστόσο, με τον ίδιο τρόπο που οι μικρές επιχειρήσεις νιώθουν φυσική στενή σχέση με άλλες μικρές επιχειρήσεις ⁽²⁾, φαίνεται πως όταν οι υπηρεσίες δημόσιας διοίκησης αναθέτουν συμβάσεις, τείνουν περισσότερο προς τις μεγάλες επιχειρήσεις που έχουν όμοιο τρόπο διοίκησης. Το σημαντικό αυτό πολιτιστικό εμπόδιο, που οφείλεται στην νοοτροπία τόσο των δημόσιων αρχών και όσο και των ΜΜΕ, πρέπει να ξεπεραστεί προκειμένου να ανατίθενται οι δημόσιες συμβάσεις σε μικρές επιχειρήσεις.

6.10.2. Η ανάγκη να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων στην ανάθεση δημόσιων συμβάσεων μπορεί να παρουσιάζει πολλές προκλήσεις. Τα κριτήρια για την ανάληψη συμβάσεων του δημόσιου τομέα δυσχεραίνουν την κατάσταση για τις μικρές εταιρείες εξαιτίας των μεγάλων συμβάσεων, της συσώρευσης διαφόρων υπηρεσιών στις συμβάσεις, και των γραφειοκρατικών διαδικασιών που συνδέονται με την υποβολή των προσφορών. Πρόσφατα, κρατικές προσπάθειες για να διασφαλιστεί η συμμόρφωση των αναδόχων προς τα περιβαλλοντικά πρότυπα μπορεί να δυσχεράνει την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων σε μικρές εταιρείες. Το ΣΔ θα πρέπει να εξετάσει σοβαρά τα θέματα αυτά.

(1) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002): Τελική έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων για τη μεταβίβαση μικρομεσαίων επιχειρήσεων, Μάιος.

(2) Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί τη δήλωση στο III.B.vi της Πράσινης Βίβλου ότι «είναι απόλυτα φυσικό να συνεργάζονται οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους».

6.11. Φορολογικές επιβαρύνσεις

6.11.1. Οι άτυπες επενδύσεις σε επιχειρήσεις θα μπορούσαν, επίσης, να ενθαρρυνθούν από ένα καταλληλότερο φορολογικό σύστημα. Αυτό θα μπορούσε να στηρίζεται σε φορολογικά κίνητρα για την επανεπένδυση κερδών από επιχειρήσεις. Αυτό έχει το πλεονέκτημα της αποτελεσματικότητας και αρμόζει στις επενδυτικές προτιμήσεις των ιδιοκτητών επιχειρήσεων. Αποτρέπει επίσης τη χαλάρωση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος που συνδέεται με τις εξωτερικές επενδύσεις ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί ως κύριο κίνητρο για την επιχειρηματική ανάπτυξη.

6.11.2. Οι επιχειρηματίες πάντοτε θα επιζητούν χαμηλότερη φορολογία αλλά θα εκτιμούσαν, επίσης, και ένα χαμηλότερο διοικητικό φόρτο όσον αφορά την φορολογία. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να προτείνει την ανάλυση διαφορετικών προσεγγίσεων για τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων κατά την καταβολή διάφορων φόρων, όπως είναι η βελγική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία γίνεται χρήση ενδιάμεσων ιδρυμάτων για τη διαχείριση του φόρου εισοδήματος και της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων⁽¹⁾.

6.11.3. Το θέμα αυτό αποτελεί ένα καλό παράδειγμα της ανάγκης να ενσωματωθεί η επιχειρηματική πολιτική σε άλλες σφαίρες πολιτικής, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

6.12. Κοινωνική προστασία του απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό

6.12.1. Η έννοια της κοινωνικής προστασίας των εργαζόμενων για ίδιο λογαριασμό πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά και να βρεθεί η ορθή ισορροπία του κινδύνου και προστασίας. Δεν υπάρχει προφανής αντίφαση στην ταυτόχρονη απαίτηση για χαμηλή φορολογία και αυξημένη κοινωνική προστασία. Ωστόσο, απαιτείται δράση προκειμένου να μην υπάρχουν διακρίσεις σε βάρος των απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό και των ιδιοκτητών-διαχειριστών σε ό,τι αφορά την παροχή κοινωνικής προστασίας.

6.13. Επιχειρηματικότητα και κοινωνικός αποκλεισμός

6.13.1. Η επιχειρηματικότητα αγγίζει όλους τους τομείς της κοινωνίας και η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη το ΣΔ να εκτιμήσει αυτή την ποικιλομορφία. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, των ταμείων αλληλοβοήθειας, των ιδρυμάτων, και των ενώσεων περικλείουν επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά με κοινωνικούς στόχους.

6.13.2. Η ιδιοκτησία επιχείρησης αποτελεί έναν από τους τρόπους με τους οποίους κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες μπορούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητη περισσότερη έρευνα για να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ιδιοκτησία επιχείρησης συμβάλλει στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

6.13.3. Είναι σημαντικό το σχέδιο δράσης να αναγνωρίσει την ποικιλία επιχειρήσεων που υπάρχουν και την εμπειρία όσων έχουν κοινωνικό σκοπό. Είναι εξίσου σημαντικό να ενεργοποιήσει υπηρεσίες στήριξης για να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους.

6.14. Δημιουργία επιχειρήσεων με τη συνεργασία πανεπιστημίων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (τεχνοβλαστοί)

6.14.1. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει να λάβει υπόψη του την ενθάρρυνση της δημιουργίας επιχειρήσεων με τη συνεργασία πανεπιστημίων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (τεχνοβλαστών). Τα στοιχεία φανερώνουν ότι, μολονότι υπάρχουν παραδείγματα ορθής πρακτικής στην ΕΕ, δεν έχουν γίνει πλήρως αντιληπτές οι δυνατότητες δημιουργίας τεχνοβλαστών. Πρέπει να ληφθεί υπόψη η δυνατότητα δημιουργίας αυτού του τύπου επιχείρησης, οι σχετικές διαδικασίες και, ενδεχομένως, οι σχετικές πολιτικές επιλογές.

6.15. Ο στιγματισμός της αποτυχίας

6.15.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση από την Πράσινη Βίβλο της ανάγκης να αντιμετωπιστεί η καταστρεπτική τάση που υπάρχει στην Ευρώπη να στιγματίζεται ως αποτυχημένος ένας ιδιοκτήτης-διαχειριστής επιχείρησης που έχει πτωχεύσει. Οι μελλοντικοί επενδυτές και τα οικονομικά ιδρύματα, ιδιαίτερα, θα πρέπει να υιοθετήσουν πιο θετική στάση έναντι παρόμοιων επιχειρηματικών εμπειριών, που μπορεί να θεωρηθούν και ως χρήσιμο στάδιο στη διαδικασία μάθησης ενός επιχειρηματία και συχνά οδηγούν σε πιο επιτυχημένες μελλοντικές επιχειρηματικές προσπάθειες.

6.16. Εσωτερική αγορά

6.16.1. Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά παραμένει μακρινή έννοια για πολλές ΜΜΕ, μεγάλο ποσοστό των οποίων δε θα επιδιώξει ποτέ να αξιοποιήσει ευκαιρίες πέρα των εθνικών ή τοπικών αγορών τους. Ωστόσο, άλλες μικρότερες επιχειρήσεις βρίσκονται σε ευνοϊκή θέση σε ό,τι αφορά την πώληση των αγαθών και υπηρεσιών τους εκτός συνόρων και σε άλλα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να ενισχυθούν σε αυτή τη διαδικασία μέσω της συνεχούς ανάπτυξης υποδομής που να στηρίζει τη διακίνηση αγαθών, ανθρώπων και πληροφόρησης, και της αυξημένης αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών ικανοτήτων.

6.17. Διεύρυνση

6.17.1. Όπως δήλωσε στο παρελθόν η ΕΟΚΕ, οι ΜΜΕ αποτελούν «έναν από τους πυλώνες της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας και συμβάλλουν σημαντικά στο ΑΕγχΠ και στην απασχόληση» στα νέα κράτη μέλη. Οι ΜΜΕ σ' αυτές τις χώρες αντιμετωπίζουν υπερβολικές δυσκολίες σε πολλούς τομείς, ιδίως σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, κατάρτιση, στήριξη και παροχή συμβουλών⁽²⁾.

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, η διαχείριση του φόρου εισοδήματος και της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων στο Βέλγιο από ενδιάμεσους φορείς.

⁽²⁾ ΕΕ C 193 της 10.7.2001. Γνωμοδότηση με θέμα «Απασχόληση και κοινωνική κατάσταση στις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης».

6.17.2. Είναι σημαντικό να λάβει υπόψη το σχέδιο δράσης την επίδραση της διευρύνσης για τις ΜΜΕ στα σημερινά και τα νέα κράτη μέλη. Είναι εξίσου σημαντικό να λάβει υπόψη το σχέδιο δράσης τον τρόπο με τον οποίο οι ισχύουσες πολιτικές μπορούν να αντιμετωπίσουν την ποικιλία αναγκών των μικρών επιχειρήσεων σε μία διευρυμένη ΕΕ.

6.17.3. Όπως προαναφέρθηκε, η πρόσβαση σε χρηματοδότηση κατάλληλης μορφής και επαρκούς επιπέδου σ' αυτά τα κράτη παρουσιάζει συγκεκριμένα προβλήματα και απαιτεί συγκεκριμένες λύσεις.

7. Σύντομη απάντηση στα 10 σημεία που θέτει η Πράσινη Βίβλος

7.1. Στις παραπάνω παραγράφους αναπτύχθηκε με λεπτομέρεια η άποψη της ΕΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο. Ωστόσο, απαντώντας συνοπτικά στα 10 ζητήματα που θέτει η Πράσινη Βίβλος, παρατίθενται παρακάτω ορισμένα από τα πιο σημαντικά σημεία της παρούσας γνωμοδότησης, μαζί με προτάσεις για δράση σε διάφορες τομείς με ιδιαίτερη σημασία.

1. Ποιοι θα πρέπει να είναι οι κύριοι στόχοι στον τομέα της επιχειρηματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με ποιο τρόπο θα πρέπει οι στόχοι αυτοί να σχετίζονται με άλλες πολιτικές φιλοδοξίες; Με ποιο τρόπο μπορεί να οικοδομηθεί ένα πρότυπο επιχειρηματικότητας σε μία διευρυμένη Ευρώπη;

Για να μπορεί μία ευρωπαϊκή προσέγγιση να ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα θα πρέπει να εστιαστεί το ενδιαφέρον στην δημιουργία ενός καλύτερου περιβάλλοντος στις υφιστάμενες ΜΜΕ μέσω μιας ευνοϊκότερης ισορροπίας κινδύνων/ ανταμοιβών. Έτσι, θα μειωθούν και πολλά από τα σημαντικότερα εμπόδια στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Η προσέγγιση θα πρέπει να αναγνωρίσει την ύπαρξη ενός ευρέως πεδίου βασικών στόχων και ιδίως: σταθερή οικονομία, καλύτερο ρυθμιστικό και διοικητικό πλαίσιο, ενθάρρυνση πιο θετικής συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά την επιχειρηματικότητα και τις διοικητικές ικανότητες, περιβάλλον που να παρέχει οικονομικά ερείσματα, καλή λειτουργία των αγορών παραγωγής, και πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό προσωπικό καθώς και ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα και καινοτομία.

Όπως οι επιχειρήσεις επιδρούν σε πολλούς τομείς της κοινωνίας, έτσι και οι παραπάνω στόχοι καλύπτουν και σχετίζονται στενά με σημαντικούς τομείς κοινοτικής πολιτικής και των πολιτικών φιλοδοξιών. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι απόψεις μίας μεγάλης μερίδας ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη μίας ευρωπαϊκής προσέγγισης για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης (φορολογικά μέτρα, εταιρική σχέση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, καλύτεροι ισολογισμοί, εγγυήσεις) και ποιες εναλλακτικές λύσεις έναντι των τραπεζικών δανείων θα πρέπει να προωθηθούν (επιχειρηματικοί άγγελιοι, χρονομεριστική μίσθωση, πώληση εισπρακτικών απαιτήσεων (factoring) και πολύ μικρά δάνεια από μη τραπεζικούς δανειοδότες); Με ποιο τρόπο μπορούν να στηριχθούν οι επιχειρηματίες στην προσπάθεια εξεύρεσης εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης;

Στο σημερινό χρηματοοικονομικό κλίμα, μελέτες φανερώνουν ότι, σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχει έλλειψη χρηματοδότησης για τις

μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να μας ωθήσει να αγνοήσουμε τα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά προβλήματα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν οι μικρές εταιρείες. Οι βελτιώσεις θα πρέπει να εστιαστούν σε τέσσερα στοιχεία: συνέχεια στη ροή της χρηματοδότησης (σε όλα τα στάδια ανάπτυξης μίας εταιρείας), ποικιλία χρηματοδοτικών επιλογών, διαφανή κριτήρια για τις εταιρείες που υποβάλλουν αίτηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης, και φορολογικά μέτρα για την ενθάρρυνση ανάπτυξης των επιχειρήσεων και των επενδύσεων.

Μία από τις κυριότερες προκλήσεις είναι η περίφημη απροθυμία των επιχειρηματιών να απολέσουν τον απόλυτο έλεγχο της επιχείρησης με την έκδοση μετοχών, με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, και άλλες μορφές εξωτερικής χρηματοδότησης. Οι άτυπες μορφές επενδύσεων σε εταιρείες θα μπορούσαν να ενισχυθούν μέσω ενός ευνοϊκότερου φορολογικού καθεστώτος, που να είναι αποτελεσματικό και προτιμότερο από το καθεστώς ιδιοκτησίας-διαχείρισης επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό όσοι αναζητούν εξωτερική χρηματοδότηση να ενθαρρύνονται, ώστε να είναι «έτοιμοι να επενδύσουν».

Οι λύσεις θα πρέπει να προσαρμόζονται στις διαφορετικές τοπικές και περιφερειακές απαιτήσεις, κυρίως σε ό,τι αφορά επιχειρήσεις σε πολλά από τα νέα κράτη μέλη, που αντιμετωπίζουν μοναδικές προκλήσεις.

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να εντοπίσουν τις υπάρχουσες επιτυχείς λύσεις, επίσημες ή ανεπίσημες, και να ερευνήσουν με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να αναπτυχθούν ή να επαναληφθούν.

3. Ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι κατά κύριο λόγο εμποδίζουν την ανάπτυξη (αμοιβαία αναγνώριση (ή απουσία της) και διατάξεις της ΕΕ ή (μη) εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο, εθνικές φορολογικές διατάξεις ή η κατάσταση των αγορών εργασίας); Ποιες δράσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για τη στήριξη της ανάπτυξης και τη διεθνοποίηση (εμπορικές αποστολές, αναλύσεις αγοράς, δημιουργία ομάδων και δικτύων επιχειρήσεων, υπηρεσίες ενημέρωσης και παροχής συμβουλών);

Η ΕΟΚΕ τονίζει την μακροοικονομική αστάθεια, την αρνητική στάση έναντι της επιχειρηματικότητας, την μη ικανοποιητική λειτουργία των αγορών εργασίας, και το βάρος των υπερβολικών και άσχημα διατυπωμένων κανονισμών, ως κύριους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη.

Οι δημόσιες αρχές, σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη πολλών νεώτερων και μικρότερων επιχειρήσεων με πολύ άμεσο τρόπο, επιτρέποντάς τους να βελτιώσουν την πρόσβασή τους στην ανάθεση δημοσίων έργων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η διασφάλιση ενός εργατικού δυναμικού με δεξιότητες και ανταποκρίνεται στις ανάγκες πρόσληψης των μικρών επιχειρήσεων αποτελεί ευρωπαϊκό θέμα προτεραιότητας και απευθύνει έκκληση να προταθούν στο σχέδιο δράσης τα απαιτούμενα για το σκοπό αυτό οικονομικά και πολιτικά μέτρα.

4. Για τη διασφάλιση επιχειρήσεων υψηλής ποιότητας, ποια είναι η ενδεδειγμένη κατάρτιση και στήριξη που πρέπει να προσφέρεται σε μια νεοϊδρυόμενη επιχείρηση (βασική κατάρτιση — υποχρεωτική ή προαιρετική, φυτώρια επιχειρήσεων, καθοδήγηση) και την ανάπτυξη μιας επιχείρησης (δίκτυα, κύκλοι μαθημάτων, καθοδήγηση, μάθηση από απόσταση, π.χ ηλεκτρονική μάθηση); Θα πρέπει να υπάρχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες ειδικών ομάδων (γυναίκες, εθνοτικές μειονότητες, άνεργοι ή κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα) ή επιχειρήσεων (δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση); Πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα της παροχής υπηρεσιών στήριξης (με βάση τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, επαγγελματικά πρότυπα);

Είναι απαραίτητη η παροχή στήριξης για να αντιμετωπιστούν οι ποικίλες ανάγκες των ιδιοκτητών και των επιχειρήσεών τους. Αυτό περιλαμβάνει τον καταμερισμό της στήριξης, για παράδειγμα, ανάλογα με τον τομέα των επιχειρήσεων, το στάδιο στον κύκλο ζωής τους και τη γεωγραφική τους τοποθεσία.

Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την πρόκληση που ενέχει το να πειστούν οι καθιερωμένες επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν την παρεχόμενη στήριξη, αλλά πιστεύει ότι αυτό θα μπορούσε να βελτιωθεί, εάν οι υπηρεσίες προσαρμόζονταν περισσότερο στις ανάγκες των επιχειρήσεων και τις ενίσχυαν με τρόπο ελαστικό.

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες ενίσχυσης καθώς και οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές πρωτοβουλίες θα πρέπει να συντονιστούν καλύτερα.

5. Τα εμπόδια και τα κίνητρα για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων στην Ευρώπη είναι παρόμοια με εκείνα στις υποψήφιες για ένταξη χώρες και η επικείμενη διεύρυνση απαιτεί λήψη ειδικών μέτρων στις υποψήφιες χώρες;

Εν δυνάμει και υπάρχοντες ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων αναμφίβολα αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ανάπτυξη πιο συστηματικής βάσης δεδομένων σύγκρισης των επιδόσεων για τις μικρές επιχειρήσεις θα βοηθούσε ιδιαίτερα τις συγκριτικές αναλύσεις σχετικά με την απόδοση και τις εμπειρίες των ΜΜΕ στην ΕΕ και στα νέα κράτη μέλη και, συνεπώς, θα βοηθούσε να εντοπιστούν πολιτικοί τομείς προς ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση.

Η ΕΟΚΕ συνιστά στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να ερευνούν σε περισσότερο βάθος τις εμπειρίες των επιχειρηματιών στα νέα κράτη μέλη. Έχοντας ξεκινήσει και διαχειριστεί εταιρείες σε ένα τόσο ραγδαία μεταλλασσόμενο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον βρίσκονται στη κατάλληλη θέση για να παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος πιο ευνοϊκού για τους επιχειρηματίες σε όλη την Ευρώπη.

6. Ποια μέτρα μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη της ΕΕ ώστε να καταστεί ευνοϊκότερη η σχέση κινδύνου-ανταμοιβής για την προώθηση της επιχειρηματικότητας (μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της πτώχευσης, αύξηση των κοινωνικών πλεονεκτημάτων για τους επιχειρηματίες, μείωση του φορολογικού βάρους είτε σε διοικητικό επίπεδο είτε σε επίπεδο φορολογικών συντελεστών);

Ο κίνδυνος αποτελεί αναπόφευκτο παράγοντα κάθε επιχειρηματικού εγχειρήματος. Ωστόσο, το επίπεδο κινδύνου θεωρείται από πολλούς στην Ευρώπη δυσανάλογο συγκριτικά με την πιθανή ανταμοιβή.

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, η ΕΟΚΕ ζητά τη λήψη μέτρων, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ιδιοκτήτες-διαχειριστές επιχειρήσεων δεν υφίστανται διάκριση σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία. Αυτό θα έχει το επιπλέον πλεονέκτημα ότι θα καθιστά ευκολότερη την απόφαση να αλλάξει κάποιος από το καθεστώς του υπαλλήλου στο καθεστώς του απασχολούμενου για ίδιο λογαριασμό ή του εργοδότη, πράγμα που αποτελεί σήμερα σημαντικό εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Τα χαμηλά επίπεδα εταιρικής φορολογίας θα συμβάλουν στην αύξηση των οικονομικών απολαβών που προκύπτουν από την επιχειρηματικότητα και ενθαρρύνουν περισσότερους ανθρώπους να γίνουν επιχειρηματίες.

7. Με ποιο τρόπο μπορούν να ενθαρρυνθούν οι πιθανοί επιχειρηματίες να εξετάζουν τη δυνατότητα εξαγοράς μιας υπάρχουσας επιχείρησης αντί να ιδρύουν νέα (βάσεις δεδομένων αγοραστών και πωλητών, ειδική κατάρτιση για οικογενειακές επιχειρήσεις, στελέχη ή μισθωτούς σε περίπτωση εξαγοράς επιχείρησης);

Η διαδικασία της μεταβίβασης επιχείρησης θα πρέπει να γίνει περισσότερο διαφανής και να προβληθεί καλύτερα στους πιθανούς επιχειρηματίες, ως αποτελεσματικός και ικανός τρόπος για να εισέλθουν στον χώρο των επιχειρήσεων.

Η Επιτροπή έχει αναλάβει σημαντική δράση για τον εντοπισμό των ορθών πρακτικών σχετικά με τη μεταβίβαση των επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ αναμένει από το ΣΔ να εμμένει σ' αυτό το θέμα και από τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε ουσιαστικές βελτιώσεις, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις νομικές και φορολογικές πτυχές της μεταβίβασης επιχείρησης.

Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί προσοχή στην καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας πάυσης της λειτουργίας των επιχειρήσεων και στη στάση της κοινωνίας έναντι ιδιοκτητών-διαχειριστών που σχετίζονται με πάυση της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Αυτό συνεπάγεται τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με τα αίτια της αποτυχίας των επιχειρήσεων, τη στάση των ενδιαφερομένων έναντι

όσων έχουν κλείσει μία επιχείρηση, και τη μεταχείριση των εν λόγω ιδιοκτητών-διαχειριστών από τους τραπεζικούς οργανισμούς, από το νομικό σύστημα, και από άλλους φορείς στήριξης. Το ΣΔ θα πρέπει να επιδιώξει την εξεύρεση τρόπων που να ενθαρρύνουν την καλύτερη κατανόηση εκ μέρους της κοινωνίας, του κράτους και των οργανισμών στήριξης, όσων σχετίζονται με την παύση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

8. Με ποιο τρόπο μπορούν οι επιχειρήσεις — τεχνοβλαστοί (spin-offs) να γίνουν πιο ελκυστικές (εξαγορά επιχειρήσεων από στελέχη, προβολή πλεονεκτημάτων, εξειδικευμένες συμβουλές, φορολογικές ελαφρύνσεις ή άλλες διατάξεις για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες τους κατά τη φάση εκκίνησης μιας νέας επιχείρησης);

Η ΕΟΚΕ ζητά την αναθεώρηση των υφιστάμενων τρόπων προσέγγισης των επιχειρήσεων — τεχνοβλαστών στα διάφορα κράτη μέλη και την εξέταση των τρόπων ανάπτυξης της διαδικασίας αυτής.

9. Με ποιον τρόπο μπορεί η εκπαίδευση να στηρίξει την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης και των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και των δεξιοτήτων (εκπαίδευση σε θέματα επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος, κύκλοι μαθημάτων για τους επιχειρηματίες, περίοδοι μαθητείας για τους σπουδαστές ώστε να εργάζονται κοντά σε έμπειρους επιχειρηματίες, περισσότερη επιχειρηματική κατάρτιση στο πανεπιστήμιο, περισσότερα προγράμματα διοίκησης επιχειρήσεων, κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας και κρατικά ερευνητικά προγράμματα);

Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κύριο μέρος της γνωμοδότησης, η επιχειρηματική νοοτροπία δεν μπορεί να διδαχθεί αλλά μπορεί να ενθαρρυνθεί. Σήμερα, εξαιρετικά λίγοι νέοι εξετάζουν την πιθανότητα έναρξης και διαχείρισης της δικής τους επιχείρησης ως μία ρεαλιστική και ελκυστική επιλογή καριέρας.

Περισσότεροι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να εκτεθούν στην επιχειρηματική αντίληψη από νεαρή ηλικία. Πρέπει επίσης να δοθεί περισσότερη έμφαση στη διδασκαλία της επιχειρηματικότητας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Η διδασκαλία θα πρέπει να αποτελεί μέρος των παραδοσιακών ακαδημαϊκών επιστημών και όχι να περικλείεται μόνο σε σπουδές διοίκησης επιχειρήσεων.

Θα πρέπει, επίσης, να ενθαρρυνθεί το ενδεχόμενο να αναλαμβάνουν ορισμένοι άνθρωποι επιχειρηματική δράση σε ωριμότερη ηλικία.

10. Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν οι επιχειρηματικές οργανώσεις, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και οι δημόσιες αρχές να προωθήσουν την επιχειρηματικότητα (πρότυπα προς μίμηση, εκστρατείες των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ημέρες ελεύθερης εισόδου στις επιχειρήσεις, προγράμματα επιβράβευσης επιχειρηματιών) και σε ποιο επίπεδο (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό);

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την προώθηση της επιχειρηματικότητας να διασφαλιστεί ευνοϊκότερη ισορροπία κινδύνων/ ανταμοιβής για τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές και, συνεπώς, οι πολιτικές πρακτικές για την πραγμάτωση αυτού του στόχου θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Αυτό απαιτεί καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας των επιχειρήσεων από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, περισσότερη ανάμιξη ενδιάμεσων οργανισμών αντιπροσώπευσης μέσω της συστηματικής διαβούλευσης από αρχικό στάδιο, και συνεκτικότερη προσέγγιση της επιχειρηματικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα.

Η χρήση προτύπων προς μίμηση, οι εκστρατείες των μέσων μαζικής επικοινωνίας και η βελτίωση των ικανοτήτων των επιχειρηματιών μπορούν οπωσδήποτε να βοηθήσουν, άποψη όμως της ΕΟΚΕ είναι ότι οι οργανισμοί αντιπροσώπευσης καθώς και άλλοι ενδιάμεσοι οργανισμοί βρίσκονται σε καλύτερη θέση από τις δημόσιες αρχές για να ικανοποιήσουν αυτή την ανάγκη.

Η ΕΟΚΕ τονίζει, επίσης, το γεγονός ότι η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί τη σωστή επιλογή για όλους και, συνεπώς, οι προσπάθειες προώθησης θα πρέπει να επικεντρώνονται περισσότερο στην αλλαγή της αντίληψης του κοινού παρά στην προσπάθεια ενθάρρυνσης όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων να γίνουν οι ίδιοι επιχειρηματίες.

8. Καταληκτικά σχόλια

8.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Πράσινη Βίβλο και τον επείγοντα χαρακτήρα που απέδωσε στις ανησυχίες σχετικά με την ευρωπαϊκή επιχειρηματική πολιτική που εξέφρασαν υπάλληλοι, πολιτικοί, και ενδιαφερόμενοι. Για να αποκτήσει μακροπρόθεσμη αξία αυτή η διαδικασία, είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός ενός φιλόδοξου και ταυτόχρονα προσεκτικού ΣΔ.

8.2. Είναι σαφές ότι η βελτίωση της ισορροπίας κινδύνων/ ανταμοιβής κατέχει κεντρική θέση σε κάθε αύξηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και θα πρέπει να αποτελεί ένα από τα θέματα του ΣΔ.

8.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η κρατική πολιτική θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και να αντιμετωπιστούν πρώτα τα πιο επείγοντα θέματα, εάν πρόκειται μελλοντικά να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι. Στο ευρύ πλαίσιο των πολιτικών τομέων που καλύπτει η Πράσινη Βίβλος είναι απαραίτητο το ΣΔ να δίνει προτεραιότητα σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής δράσης.

8.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ορισμένους βασικούς τομείς ανάληψης δράσης, στους οποίους θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα το ΣΔ:

- Βελτίωση της πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων σε δημόσιες συμβάσεις.
- Αναθεώρηση των φορολογικών καθεστώτων στο πλαίσιο των οποίων λειτουργούν οι ΜΜΕ στην Ευρώπη, αξιολογώντας τα επίπεδα φορολογίας, τα διοικητικά θέματα και τη συλλογή φόρων.
- Καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας παύσης της λειτουργίας μίας επιχείρησης και η στάση της κοινωνίας προς τους ιδιοκτήτες-διαχειριστές που σχετίζονται με το κλείσιμο μίας επιχείρησης.
- Ανάληψη δράσης για την προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας και της ενθάρρυνσης ολοένα και περισσότερων ανθρώπων με επιχειρηματικό πνεύμα να γίνουν επιχειρηματίες.
- Ανάπτυξη πιο συστηματικών πληροφοριών αξιολόγησης της κοινωνικής δραστηριότητας για τις μικρές επιχειρήσεις, ώστε να διευκολυνθεί η συγκριτική ανάλυση της απόδοσης των ΜΜΕ και να είναι δυνατή η ενημέρωση σχετικά με κατάλληλες πολιτικές.

8.5. Η βελτίωση της επιχειρηματικής πολιτικής θα έχει θετικά αποτελέσματα μόνο εάν εφαρμοστεί αποτελεσματικά. Άποψη της ΕΟΚΕ συνεπώς είναι ότι ανάλογη κάθε μίας από τις προτεραιότητες του ΣΔ θα πρέπει να είναι και η στρατηγική που θα εφαρμοστεί. Κάθε στρατηγική θα πρέπει να θέσει στόχους πολιτικής δράσης και χρονικά περιθώρια. Προπάντων, οι προτεραιότητες θα πρέπει να δηλώνουν το επίπεδο ευθύνης σε ό,τι αφορά την εφαρμογή: ΕΕ, εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό.

8.6. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα ότι η διενέργεια διαβουλεύσεων με τις οργανώσεις εκπροσώπησης των επιχειρήσεων σε διάφορα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τη δέκατη σύσταση του Χάρτη, είναι η μόνη μέθοδος ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ευρωπαϊκά μέτρα είναι κατάλληλα για τα διάφορα είδη επιχειρήσεων και είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στην πράξη. Η ΕΟΚΕ ζητά οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις να συμμετάσχουν άμεσα στην ανάπτυξη του σχεδίου δράσης διαμέσου διαβουλεύσεων ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του σχεδίου και των πρακτικών μέτρων που θα υιοθετηθούν.

8.7. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, μολονότι έχει σημειωθεί πραγματικά πρόοδος όσον αφορά την υλοποίηση του ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις σε επίπεδο κρατών μελών και Κοινότητας, τα μέχρι τούδε αποτελέσματα παραμένουν ανεπαρκή. Από κοινού με το Κοινοβούλιο, έχει ζητήσει να αποκτήσει ο Χάρτης νομική ισχύ, γιατί διαφορετικά δεν θα είναι παρά μια απλή δήλωση πολιτικών προθέσεων που δεν στηρίζεται σε ένα πραγματικό, εφελούσιο σχέδιο που καταρτίστηκε κατόπιν συνεννοήσεων. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα στις γνωμοδοτήσεις της ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε συχνότερα τον Χάρτη ως

αιτιολογία δράσεων που είχαν ήδη σχεδιαστεί προς όφελος των επιχειρήσεων εν γένει και όχι ειδικά για τις μικρές επιχειρήσεις.

8.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η εαρινή Σύνοδος Κορυφής και τα πρόσφατα Συμβούλια ανταγωνιστικότητας ζήτησαν την καλύτερη εφαρμογή του Χάρτη. Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να μεριμνήσει γι αυτό λαμβάνοντας επίσημη απόφαση στην οποία θα διευκρινίζεται ότι:

- Κανένα νομοθετικό ή οιοσδήποτε νομοθετικό κείμενο το οποίο έχει ενδεχομένως αντίκτυπο στις ΜΜΕ δεν μπορεί να υποβληθεί από την Επιτροπή εκτός και εάν στηρίζεται σε διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις που έχουν διεξαχθεί με τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τις μικρές επιχειρήσεις,
- Πριν υιοθετηθεί οποιαδήποτε κοινοτική απόφαση, η Επιτροπή πρέπει να διεξαγάγει ανάλυση του αντίκτυπου αυτής για τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις,
- Όλα τα κοινοτικά προγράμματα τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν τις μικρές επιχειρήσεις θα περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα υπέρ αυτών, σύμφωνα με το περιεχόμενο του Χάρτη.

8.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, στις προτάσεις της, η Συντακτική Συνέλευση δεν κάνει καμία αναφορά στις επιχειρήσεις, τους επιχειρηματίες και το επιχειρηματικό πνεύμα. Καλεί την Διακυβερνητική Διάσκεψη να υιοθετήσει την πολιτική αυτή και στο μελλοντικό Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει αναφορά στις επιχειρήσεις και τις μικρές επιχειρήσεις και όχι μόνο στη βιομηχανία εν γένει και καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν την προσπάθεια αυτή στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004»

(2004/C 10/15)

Στις 8 Απριλίου 2003, ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ιταλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κ. Umberto Vattani, ζήτησε με επιστολή του από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Levaux.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 90 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Αντικείμενο της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης

1.1. Μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχ (1993), η Επιτροπή χάραξε ένα γενικό πλαίσιο για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δικτύων, φιλοδοξία του οποίου είναι η επιτάχυνση της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, η σύνδεση των απόκεντρων περιφερειών με το κέντρο της ΕΕ και το άνοιγμα της Ευρώπης προς τις γειτονικές χώρες. Το 1994, στο Έσσεν, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων προσδιόρισαν 14 έργα προτεραιότητας για τις μεταφορές. Το 1996, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υιοθέτησαν μία απόφαση με την οποία θέτουν γενικότερους κοινοτικούς στόχους στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (ΔΕΔ-Μ). Η απόφαση αυτή κάλυπτε ένα σύνολο υποδομών κόστους 400 εκατομμυρίων EUR, που έπρεπε να κατασκευαστούν πριν από το 2010. Έξι χρόνια μετά την απόφαση αυτή, έχει υλοποιηθεί μόλις το 20 % των προβλεπόμενων έργων και, με βάση το σημερινό ρυθμό επενδύσεων, θα απαιτηθούν από 20 έως 25 χρόνια για να ολοκληρωθεί το δίκτυο της ΕΕ που περιγράφεται στα ευρωπαϊκά ρυθμιστικά σχέδια.

1.2. Συνεπώς, τα δημοσιονομικά μέσα που διέθεσαν τα κράτη μέλη και η Κοινότητα αποδεικνύονται τελείως ανεπαρκή σε σχέση με τους στόχους. Εξάλλου, διαπιστώθηκε ότι οι δημόσιες επενδύσεις μεταφορών μειώθηκαν από 1,5 % του ΑΕγχΠ τη δεκαετία του '80 σε λιγότερο από 1 % τη δεκαετία του '90. Ενδεικτικά, οι συγκριτικές καμπύλες ΑΕγχΠ και επενδύσεων στον τομέα των κατασκευών, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών μεταφορών, απεικονίζουν αυτή τη σταδιακή μείωση.

1.3. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι καθυστερήσεις πλήττουν κυρίως τα διασυνοριακά έργα υποδομών και τα σιδηροδρομικά έργα, δηλαδή δύο βασικούς προσανατολισμούς της κοινοτικής πολιτικής, που είναι:

- η εξασφάλιση της διασυνοριακής συνέχειας των δικτύων, και
- η εκτροπή της αναμενόμενης αύξησης των εμπορευματικών μεταφορών προς άλλους τρόπους μεταφοράς (σιδηρόδρομους, εσωτερικές πλωτές και θαλάσσιες οδούς).

1.4. Από το 1996 πολυάριθμα γεγονότα και διαπιστώσεις δικαιολογούν την αναθεώρηση των προσανατολισμών στον τομέα των ΔΕΔ-Μ.

— Εν πρώτοις, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης που προέβλεπε το Συμβούλιο της Λισσαβώνας θα μπορούσε να οδηγήσει το 2010 σε αύξηση κατά 38 % των εμπορευματικών μεταφορών και κατά 24 % των επιβατικών μεταφορών σε σχέση με το 1998. Εξάλλου, η Επιτροπή, στη Λευκή Βίβλο που δημοσίευσε το 2001 με τίτλο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010», τόνιζε ότι χωρίς σημαντική εξισορρόπηση των μεταφορών, οι εμπορευματικές μεταφορές θα αυξηθούν κατά 50 %. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις αναλύσεις της Επιτροπής γι' αυτή την εξέλιξη και υπογραμμίζει ότι, εάν σήμερα η οικονομική ανάπτυξη δεν συμφωνεί με τις προβλέψεις που έγιναν πριν από ορισμένα χρόνια, το γεγονός αυτό δε θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσει νέα αφορμή για να αναβολή της εκτέλεσης των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί ή των επιλογών σε ό,τι αφορά τις ΔΕΔ-Μ. Η προθεσμία κατασκευής και θέσης σε λειτουργία των υποδομών αυτών εκτείνεται σε μία περίοδο 10 έως 20 ετών και, όταν υπάρξει ανάκαμψη, το αποτέλεσμα θα είναι συμφόρηση της κυκλοφορίας.

— Κατά δεύτερο λόγο, το 2004 θα προσχωρήσουν στην ΕΕ δέκα νέα κράτη και τα επόμενα έτη θα προσχωρήσουν και άλλες υποψήφιες χώρες. Η κατάσταση αυτή επιβάλλει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των νέων κρατών μελών, ώστε να τους επιτραπεί να προσαρμόσουν τις οικονομίες τους στην οικονομία της ΕΕ και να απορροφήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό την αναπόφευκτη αύξηση της κυκλοφορίας. Η Επιτροπή εκτιμά ότι στους διαδρόμους που συνδέουν την ΕΕ με τα νέα αυτά κράτη μέλη, θα πρέπει να κατασκευαστούν ή να βελτιωθούν οδικά δίκτυα περίπου 20 000 χλμ, σιδηροδρομικά δίκτυα περίπου 30 000 χλμ και λιμένες και αεροδρόμια με κόστος που πλησιάζει τα 100 δις EUR. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να συμπεριλάβει η Επιτροπή στα σχέδιά της, εκτός από τον διάδρομο VII που αφορά τον Δούναβη, και ορισμένες εσωτερικές πλωτές οδούς που, για πολλά κράτη μέλη, αποτελούν ιδιαίτερα κατάλληλες υποδομές μεταφορών, ειδικά με γνώμονα τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.5. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή πρότεινε τον Οκτώβριο του 2001 την αναθεώρηση των προσανατολισμών για τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Στα τέλη του 2003 και στις αρχές του 2004, θα παρουσιάσει νέα πρόταση με απώτερο σκοπό να συνεχίσει την πολιτική μεταρρύθμιση σε ό,τι αφορά τα ΔΕΔ-Μ για:

- τη σύνδεση των δικτύων των νέων κρατών μελών και των υποψήφιων χωρών, ιδιαίτερα στους διαδρόμους,
- την επίταση της προσπάθειας επιλογής και συγκέντρωσης σε πραγματικούς ευρωπαϊκούς στόχους όπως:
 - η εξάλειψη των συμφορήσεων,
 - τα διασυνοριακά έργα,
 - οι κύριες χερσαίες και θαλάσσιες οδοί·

πράγμα το οποίο θα έχει ως αποτέλεσμα τη διασφάλιση συνοχής σε ολόκληρη την ήπειρο, ενώ τα υφιστάμενα πρότυπα ΔΕΔ-Μ αποτελούν ορισμένες φορές συναρμογή εθνικών προτύπων, γεγονός που οδηγεί σε κατακερματισμό των κοινοτικών παρεμβάσεων. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τον προσανατολισμό αυτό, γιατί η δράση της Κοινότητας στον τομέα των υποδομών δεν πρέπει να καλύπτει τις πολυάριθμες ανάγκες που εντοπίζονται και είναι ιδιαίτερες για κάθε επιμέρους κράτος μέλος, αλλά να συγκεντρώνεται σε διευρωπαϊκές προτεραιότητες που απαιτούν τη συνέχεια των δικτύων. Δεδομένου ότι πρόκειται για μία προτεραιότητα που είναι προς το γενικό συμφέρον της Ευρώπης, η τελευταία πρέπει να καλύψει σημαντικό μέρος του κόστους των κοινοτικών υποδομών στις περιοχές κυρίως εκείνες που δεν ευνοούνται από τη γεωγραφική τους θέση (π.χ., οι μεγάλες ορεινές ζώνες).

1.6. Για να καταρτίσει τις νέες προτάσεις της σε ό,τι αφορά τα ΔΕΔ-Μ, η Επιτροπή συνέστησε ένα μηχανισμό μελετών και έρευνας:

- Ανέθεσε στον κ. Karel Van Miert την προεδρία μιας ομάδας υψηλού επιπέδου για να εξετάσει λεπτομερώς τα έργα που πρέπει να περιληφθούν σε έναν ενημερωμένο κατάλογο με τα σπουδαιότερα μεγάλα έργα της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης⁽¹⁾.
- Συγκρότησε εσωτερική επιχειρησιακή ομάδα για να στηρίζει την ομάδα υψηλού επιπέδου στο έργο της ανάλυσης των 100 σχεδίων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, το οποίο θα βασιστεί κυρίως σε ενημερωμένες προβλέψεις κυκλοφορίας.

1.7. Η ΕΕ βρίσκεται στα πρόθυρα της διεύρυνσης. Θα είναι δύσκολο να καταρτιστεί ο προϋπολογισμός της για το 2007-2013 για την Ευρώπη των εικοσιπέντε καθώς θα πρέπει κυρίως να οριστούν οι προτεραιότητες μεταξύ των διευρωπαϊκών υποδομών. Η Επιτροπή θεώρησε, λοιπόν, ότι είναι απαραίτητο να εξεταστεί το μέλλον της κοινοτικής χρηματοδότησης και ιδιαίτερα ο προϋπολογισμός που προβλέπεται γι' αυτά τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Στις

23 Απριλίου 2003, η Επιτροπή υπέβαλε ανακοίνωση που καθορίζει τα οικονομικά μέσα και τα καινοτόμα συστήματα διαχείρισης που είναι απαραίτητα για την εφαρμογή μεγάλων έργων υποδομής. Η ανακοίνωση αυτή εξετάζεται στο κεφάλαιο 4 της παρούσας γνωμοδότησης.

1.8. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση, η οποία θα γίνει πραγματικότητα μόνον εάν η διακίνηση ανθρώπων και εμπορευμάτων είναι ευχερής. Υπενθυμίζει, επίσης, ότι από καιρό υποστηρίζει ότι η απαραίτητη αύξηση των μεταφορών πρέπει να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.9. Σε ένα πρώτο στάδιο και, έως τα τέλη Ιουνίου 2003, ενώ αναμένονταν οι πληροφορίες σχετικά με τις εργασίες της ομάδας Van Miert, η ΕΟΚΕ:

- διαπίστωσε στα τέλη του 2002 την κατάσταση προόδου 14 έργων προτεραιότητας του Έσσην και των 6 νέων έργων που προστέθηκαν το 2001, με βάση το έγγραφο της Επιτροπής που δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2003: «Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών. ΔΕΔ-Μ — Έργα προτεραιότητας»
- κατήρτισε πρόβλεψη από την οποία προκύπτει ότι μέχρι το 2010 αναμένεται σφαιρική εκτέλεση των εν λόγω 14 έργων προτεραιότητας κατά 74 %
- εξέτασε τη μεθοδολογία που υιοθέτησε η ομάδα του κ. Karel Van Miert για την επιλογή των νέων έργων προτεραιότητας
- επανέλαβε τις προτάσεις της για τη χρηματοδότηση των έργων αυτών προτεραιότητας, μέσω ενός μηχανισμού που θα δημιουργήσει, έξω από τα κράτη μέλη, μία πηγή εσόδων «συνεχούς ροής» στο επίπεδο του προϋπολογισμού της ΕΕ, που θα επιτρέπουν τη διάθεση σημαντικότερων ενισχύσεων και θα εγγυώνται το δανεισμό. Ο νέος αυτός μηχανισμός θα μπορούσε να βοηθήσει τα κράτη μέλη και την ΕΕ να τηρούν τις προθεσμίες εκτέλεσης, δεδομένου ότι θα ελάφρυνε τους εθνικούς δημοσιονομικούς περιορισμούς.

1.10. Σε μία δεύτερη φάση, πριν τα τέλη του 2003 και αφού θα έχει διανεμηθεί η έκθεση της ομάδας VAN MIERT, η Επιτροπή θα ετοιμάσει τη νέα της πρόταση με σκοπό την αναθεώρηση των προσανατολισμών της πολιτικής για τα ΔΕΔ-Τ. Η πρόταση αυτή θα υποβληθεί στα διάφορα όργανα και οργανισμούς, σύμφωνα με την συνήθη διαδικασία, προκειμένου να λάβει, στις αρχές του 2004, την τελική έγκριση από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ, μολονότι αποδέχεται τις προθεσμίες αυτές που είναι επιβεβλημένες εξαιτίας των εκλογών του Κοινοβουλίου στις αρχές του 2004 και της διεύρυνσης σε 25 μέλη τον Μάιο του 2004, εκφράζει τη λύπη της για την καθυστερημένη συνεργασία της Επιτροπής, η οποία επιθυμούσε οι εργασίες της ομάδας VAN MIERT να έχουν εμπιστευτικό χαρακτήρα (οι προτάσεις δεν ήταν δυνατό να αξιοποιηθούν παρά μόνον στις τελευταίες ημέρες).

(1) Βλέπε κεφάλαιο 3.

2. Τα τρέχοντα έργα προτεραιότητας: πρόοδος και χαρακτηριστικά

Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι ήδη από το 1993 η Επιτροπή είχε δημοσιεύσει τη Λευκή Βίβλο «Μεταφορές» στην οποία παρουσίαζε τις προτεραιότητες με βάση τρία ρυθμιστικά σχέδια και επενδύσεις ύψους 300 δις EUR που έπρεπε να πραγματοποιηθούν πριν το 2010:

- Το ρυθμιστικό σχέδιο «Οδοποιία» για την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων μήκους 17 000 χλμ·
- Το ρυθμιστικό σχέδιο «τρένα μεγάλης ταχύτητας» για την κατασκευή νέων σιδηροδρομικών γραμμών μήκους 4 000 χλμ και την προσαρμογή σιδηροδρομικών γραμμών μήκους 3 600 χλμ·
- Το ρυθμιστικό σχέδιο για τις πλωτές οδούς.

Από τα έργα που εξετάστηκαν το 1993 από την ομάδα Christophersen και εντάχθηκαν στους προσανατολισμούς, ορισμένα εγκαταλείφθηκαν μονομερώς (ποτάμια σύνδεση Ρήνου — Ροδανού) και δεν περιλαμβάνονται πλέον μεταξύ των 14 έργων προτεραιότητας του Έσσην, ενώ άλλα τροποποιήθηκαν. Σε ό,τι αφορά τις προθεσμίες και το κόστος, σημειώνονται σημαντικές παρεκκλίσεις. Με βάση αυτή τη διαπίστωση και ενώ συμφωνεί με την τρέχουσα διαδικασία προσαρμογής των σχεδίων στα σύγχρονα δεδομένα που υιοθέτησε η Επιτροπή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι έχει την πεποίθηση ότι η μη τήρηση των δεσμεύσεων, εκ μέρους των κρατών μελών, και η αμφισβήτηση των προτεραιοτήτων είναι αντιπαραγωγικές. Η αναθεώρηση ανά πενταετία του περιεχομένου των έργων προτεραιότητας των ΔΕΔ-Μ δεν θα διασφαλίσει μία αποδοτική βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρώπη, ούτε σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο ούτε σε περιβαλλοντικό. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισύρει επίσημως την προσοχή της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, στη σημασία που θα έχουν οι αποφάσεις που πρόκειται να ληφθούν στον τομέα των ΔΕΔ-Μ, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις δεσμεύσεις χρηματοδότησης, την έναρξη των έργων και τις προθεσμίες εκτέλεσής τους. Τη στιγμή της διεύρυνσης της ΕΕ σε εικοσιπέντε μέλη και ενόψει του οικονομικού αναπροσανατολισμού και της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, η παγίωση των κεκτημένων, μέσω της οργάνωσης του ευρωπαϊκού χώρου γύρω από σύγχρονες, συνεκτικές, και αποτελεσματικές δομές μεταφορών, αποτελεί μοναδική ευκαιρία από ιστορική άποψη.

2.1. Τα 14 έργα προτεραιότητας του Έσσην και τα 6 συμπληρωματικά έργα

Η Επιτροπή, σύμφωνα με το αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης τον Φεβρουάριο του 2003, δημοσίευσε έναν απολογισμό των δραστηριοτήτων της στο πλαίσιο των έργων προτεραιότητας του Έσσην. Από το φυλλάδιο με τίτλο «Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών ΔΕΔ-Μ — Έργα προτεραιότητας», η ΕΟΚΕ συγκέντρωσε τις παρακάτω πληροφορίες που επιτρέπουν να εκτιμηθεί το εύρος των φιλοδοξιών. Το 2010, το σύνολο του

διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμιστικών σχεδίων ΔΕΔ-Μ, θα πρέπει να απαρτίζεται, στην Ευρώπη των Δεκαπέντε, από:

- δρόμους μήκους 75 200 χλμ
- σιδηροδρομικές γραμμές μήκους 78 000 χλμ
- 330 αεροδρόμια
- 270 διεθνείς θαλάσσιους λιμένες
- 210 εσωτερικούς λιμένες
- συστήματα διαχείρισης της κυκλοφορίας, πληροφόρησης των χρηστών, και πλοήγησης.

Για τη χρηματοδότηση του δικτύου αυτού, το συνολικό κόστος υπολογίστηκε σε 400 εκατομμύρια EUR (τιμές του 1996) και η ετήσια κατά μέσο όρο χρηματοδότηση σε 19 δις EUR, που σημαίνει ότι η εκτέλεση του θα εκτείνεται σε μία εικοσαετία, πράγμα ασυμβίβαστο με την δεδηλωμένη φιλοδοξία το έργο να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το 2010. Το παράρτημα 1 της παρούσας γνωμοδότησης αναφέρει υπό τη μορφή ανακεφαλαιωτικού πίνακα τα είκοσι έργα (14+6) με τα χαρακτηριστικά στοιχεία που παρουσίασε η Επιτροπή, όπως είναι οι προβλεπόμενες προθεσμίες εκτέλεσης, το συνολικό κόστος και η κατάσταση των εργασιών τον Σεπτέμβριο του 2002. Η εξέταση του καταλόγου αυτού παρουσιάζει τις εξής ασυνέπειες:

2.1.1. Σε ό,τι αφορά τις προθεσμίες, μολονότι το 2010 ελήφθη ως γενικό σημείο αναφοράς για την ολοκλήρωση των έργων προτεραιότητας, σύμφωνα με τις ενδείξεις της Επιτροπής πολλά από τα έργα αυτά δεν θα μπορέσουν να ολοκληρωθούν παρά μόνον μετά την ημερομηνία αυτή. Επίσης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα ήταν πιο ρεαλιστικό και αποτελεσματικό να είχαν προβλεφθεί έργα τα οποία θα ετίθεντο σε λειτουργία από το 2010 έως το 2020, όπως εξάλλου είχε προτείνει στη γνωμοδότησή της με θέμα «Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου πλωτών οδών — με ορίζοντα το 2020» (CES 24/2002), που υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του 2002. Αυτό, όμως, προϋποθέτει ότι θα υπάρχει η βούληση να τηρηθεί με κάθε μέσο η νέα προθεσμία και, για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή:

- να εξετάσει το ενδεχόμενο της σύστασης ενός οργάνου παρακολούθησης στο επίπεδο της Επιτροπής ο οποίος θα είναι υπεύθυνος, μαζί με τα κράτη μέλη, σύμφωνα με βασικούς άξονες, θα είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της διαχείρισης των διαφόρων τμημάτων των διαδρόμων και των χρηματοδοτήσεων που προέρχονται από την ΕΤΕπ, την ΕΕ, τα κράτη μέλη, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, κ.λπ.
- να συγκροτήσει ένα μηχανισμό που θα επιβάλλει βαριές κυρώσεις για τα κράτη μέλη που δεν θα τηρούν τις δεσμεύσεις τους. Ενδεικτικά, σε ό,τι αφορά τα σχέδια που χρηματοδοτούνται από τα ίδια τα κράτη μέλη προκειμένου να καταστούν σχέδια προτεραιότητας, οι κυρώσεις θα μπορούσαν να είναι οι εξής
- να μπορεί η ΕΕ να αφαιρεί από ένα κράτος ορισμένα μέρη της κυριότητας του έργου και να τα αναθέτει σε άλλα ενδιαφερόμενα από τη συγκεκριμένη διευρωπαϊκή σύνδεση κράτη

- σε περίπτωση που ένα κράτος εγκαταλείπει ένα έργο, οι ευρωπαϊκές ενισχύσεις που του έχουν χορηγηθεί για την κατάρτιση μελετών ή την αγορά γης, να επιστέφονται στην ΕΕ από το κράτος μέλος, το οποίο δεν φέρει σε πέρας το έργο ώστε να μην θίγονται τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ
- όπως συμβαίνει και με τις ιδιωτικές συμβάσεις, οι καθυστερήσεις στην παράδοση του έργου να έχουν ως αποτέλεσμα την επιβολή, στο κράτος που ευθύνεται γι' αυτή, κύρωσης (μηχανισμός χρηματικών εγγυήσεων καλής πίστεως που χρησιμοποιούνται στον ιδιωτικό τομέα).

2.1.2. Σε ό,τι αφορά το κόστος των έργων, από τον πίνακα του παραρτήματος 1 προκύπτει ότι σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Επιτροπής, οι συνολικές επενδύσεις για τα 20 έργα προτεραιότητας ΔΕΔ-Μ που αποφασίστηκαν και προτάθηκαν, ανέρχονται σε 173,993 δις EUR (ήτοι σε 173 993 εκατ. EUR). Παράλληλα, στο ίδιο έγγραφο, η Επιτροπή αναφέρεται σε συνολικό κόστος 400 δις EUR (400 000 εκατ. EUR), στο οποίο πρέπει να προστεθούν 100 δις EUR (100 000 εκατ. EUR) για τα έργα στο σύνολο των δικτύων των νέων κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των έργων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας. Για να καταστούν σαφέστερες οι διάφορες εκτιμήσεις του 1996 και, στη συνέχεια, του 2001, καθώς και οι εκτιμήσεις που υπέβαλε η ομάδα Van Miert, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι:

- ο πιο κάτω πίνακας περιλαμβάνει στους καταλόγους 0 και 1 το υπόλοιπο των έργων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας του Έσεν και αυτά που προστέθηκαν το 2001, το κόστος των οποίων αυξήθηκε σημαντικά μετά την αναπροσαρμογή και την πραγματοποίηση ορισμένων επεκτάσεων στο εσωτερικό του διαδρόμου στον οποίο εντασσόταν το αρχικό σχέδιο (βλ. το παράδειγμα του Δούναβη, έργο αρ. 2 στον κατάλογο 1).

	σε δισεκατομύρια EUR		
	2004-2020	μερίδιο για την περίοδο 2004-2013	μερίδιο για την περίοδο 2014-2020
Κατάλογος 0	80	80	0
Κατάλογος 1	142	125	17
Κατάλογος 2	13	3	10
Κατάλογος 3/ χωρίς προτεραιότητα	22	20	2
Σύνολο	257	228	29

Απόσπασμα από την έκθεση Van Miert — § 6.6.2

- η ομάδα Van Miert προσδιόρισε το συνολικό ύψος της χρηματοδότησης σε 600 δις EUR για την κάλυψη, έως το 2020, του κόστους των έργων που περιλαμβάνονται στα σχέδια διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (συμπεριλαμβανομένων των ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας και των ΔΕΔ-Μ των νέων κρατών μελών).

- τα κράτη μέλη προσδιόρισαν σε 257 δις EUR (κατάλογος 0, 1, 2, και 3) το κόστος των σχεδίων και συνεπώς δικαιούνται κοινοτική επιδότηση·
- η Επιτροπή εκτιμά σε 100 δις EUR το κόστος των δικτύων που πρέπει να κατασκευαστούν στα 10 νέα κράτη μέλη.

2.1.3. Το ποσοστό κοινοτικής επιδότησης των ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας (σήμερα, ανέρχεται σε 10 % του κόστους των έργων χωρίς φόρο) δεν επαρκεί ώστε να αποτελέσει κίνητρο. Η Επιτροπή, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξετάζει το ενδεχόμενο να αυξήσει το ποσοστό σε 20 %, η ΕΟΚΕ όμως κρίνει ότι προκειμένου να αποτελέσει πραγματικό κίνητρο, ανάλογα με τη φύση και την παραμεθόρια τοποθέτηση ορισμένων έργων, η επιδότηση αυτή θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 20 και 50 % του κόστους εκτός φόρου.

3. Η ομάδα εργασίας με πρόεδρο τον κ. Karel Van Miert

Το έργο της Επιτροπής να προτείνει νέους προσανατολισμούς για τα ΔΕΔ-Μ πριν από το 2004 είναι φιλόδοξο και δύσκολο να πραγματοποιηθεί, καθότι πρέπει ταυτόχρονα:

- να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες της διευρύνσης
- να κατασκευαστούν συνεκτικά δίκτυα σε σύντομες προθεσμίες χωρίς χρονικά χάσματα
- να λυθεί η «σπαζοκεφαλιά» της χρηματοδότησης
- να αλλάξει η νοοτροπία ώστε να δίδεται προτεραιότητα στο γενικό ευρωπαϊκό συμφέρον και όχι στο εθνικό.

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ομάδα υψηλού επιπέδου, έτσι όπως συστάθηκε από την Επιτροπή, θα διευκολύνει το εγχείρημα που ανέλαβε.

3.1. Σύνθεση της ομάδας

Υπό την προεδρία του κ. Karel Van Miert, η ομάδα αποτελείται από έναν αντιπρόσωπο ανά κράτος μέλος και από έναν παρατηρητή ανά χώρα της οποίας η προσχώρηση προβλέπεται να πραγματοποιηθεί το αργότερο το 2007 (δηλαδή οι 10 + Ρουμανία + Βουλγαρία + Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων). Η Επιτροπή έχει αναλάβει το έργο της γραμματείας.

3.2. Εντολή της ομάδας

- Εξέταση των σημερινών ή μελλοντικών προτάσεων έργων που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη, με σκοπό την ενσωμάτωσή τους στους καταλόγους των έργων προτεραιότητας που αποφασίστηκαν ή προτάθηκαν παλαιότερα και, κατά συνέπεια, τροποποίηση των προσανατολισμών των ΔΕΔ-Μ.
- Εξέταση των έργων για τα οποία δεν προβλέπεται χρηματοδότηση εκ μέρους ενός κράτους μέλους, τα οποία ωστόσο παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε διευρωπαϊκό επίπεδο.

- γ) Κατάρτιση ενός περιορισμένου καταλόγου έργων που να καλύπτουν το σύνολο των μεγάλων περιοχών της διευρυμένης Ευρώπης.
- δ) Υιοθέτηση μεθόδου, διαδικασίας, και χρονοδιαγράμματος για τη μετέπειτα ενημέρωση του καταλόγου των έργων προτεραιότητας, καθώς και για την απόσυρση έργων λόγω εξαιρετικά μεγάλης καθυστέρησης ή λόγω σημαντικών τροποποιήσεων που επηρεάζουν την απόδοση και τη βιωσιμότητα του έργου.
- ε) Εξέταση των μέσων που θα μπορούσαν να διευκολύνουν και να επιταχύνουν την εφαρμογή των έργων του περιορισμένου καταλόγου.
- στ) Οριστικοποίηση των οριζόντιων προτεραιοτήτων που θα πρέπει να καλύπτουν οι προσανατολισμοί.
- δ) Δυνητική οικονομική βιωσιμότητα, με θετικά αποτελέσματα στο περιβάλλον και την οικονομική και κοινωνική συνοχή.
- Δεύτερη φάση:
- ε) Εκτίμηση της βιώσιμης ανάπτυξης του έργου στο διευρωπαϊκό δίκτυο, ειδικότερα της συμβολής του στη διαλειτουργικότητα με στόχο τη μετάβαση προς άλλους τρόπους μεταφορών (σιδηροδρομικές και ποτάμιες).
- στ) Εδαφική συνοχή των υποψήφιων χωρών και των μεγάλων απόκεντρων περιφερειών .
- ζ) Θετικά αποτελέσματα σε διακρατικό επίπεδο τα οποία να επηρεάζουν περισσότερο τα ενδοκράτη και εκτίμηση της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας σε ποσοστά επί του συνόλου των διεθνών μεταφορών.

3.2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί στο σύνολό του το περιεχόμενο της εντολής της ομάδας υψηλού επιπέδου. Ωστόσο, σε ό,τι αφορά την επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται στο σημείο δ), η ΕΟΚΕ δεν συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής σχετικά με τη διαδικασία απόσυρσης των σχεδίων, διότι είναι σαν να προβλέπεται η αποτυχία τους. Το ίδιο ισχύει και για τα κράτη που δεν τηρούν τις δεσμεύσεις τους και συνεπώς βλάπτουν το γενικό ευρωπαϊκό συμφέρον, ιδιαίτερα δε, στην περίπτωση διασυννοριακών σχεδίων, τα γειτονικά τους κράτη. Καθώς η ΕΕ της έχει διαθέσει σημαντική επιδότηση, η Επιτροπή οφείλει, σε συμφωνία με το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, να λάβει, ενώπιον των κρατών μελών αυτών, μια πιο θεληματική στάση και να υιοθετήσει δεσμευτικές ρυθμίσεις, να προβλέψει δε τη σύσταση ενός οργάνου του τύπου «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποδομών Μεταφορών» που να διαθέτει μέσα παρακολούθησης και, εάν αυτό είναι απαραίτητο, ελέγχου, κυρίως για τα 10 νέα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο αποσύρσεων αυτού του είδους. Επίσης, υπενθυμίζει ότι πρέπει απαραίτητα να επιβάλλονται κυρώσεις (βλέπε σημείο 2.1.1).

3.3. Γενικά κριτήρια αξιολόγησης έργων από την ομάδα Van Miert

Αυτά κατανέμονται σε δύο φάσεις:

— Πρώτη φάση:

- α) Σεβασμός της έννοιας των μεγάλων διευρωπαϊκών αξόνων που ονομάζονται «διάδρομοι».
- β) Δέσμευση των ενδιαφερόμενων κρατών μελών να εκτελέσουν το έργο — το κόστος του οποίου δεν θα είναι χαμηλότερο των 500 εκατομμυρίων EUR — μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο.
- γ) Επάρκεια του έργου σε σχέση με τους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών, κυρίως δε σε σχέση με τους στόχους της εξάλειψης των συμφορήσεων και της διασφάλισης των διασυννοριακών συνδέσεων.

3.3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα προτεινόμενα γενικά κριτήρια είναι στο σύνολό τους ορθά. Ωστόσο, υπογραμμίζει:

- σημείο β): η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι μία δέσμευση των κρατών χωρίς κυρώσεις σε περίπτωση παράλειψης υποχρέωσης είναι απατηλή (βλ. παράγραφο 2.1.1.)
- σημείο δ): το κριτήριο της δυνητικής οικονομικής βιωσιμότητας δεν πρέπει να επιτρέπει την ματαιώση ενός έργου, η εκτέλεση του οποίου θα αποδεικνυόταν απαραίτητη. Στο παρελθόν, το σκεπτικό αυτό, όταν εφαρμόστηκε σε τμήματα ή μέρη δικτύων, είχε ως αποτέλεσμα να παρουσιαστούν ελλείψεις συνδέσεων, συμφορήσεις ή ασυνέχειες.
- σημείο ε), το οποίο αναφέρεται στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης: η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα σημερινά μέσα αξιολόγησης, τα οποία βασίζονται σε μελέτες προοπτικών, είναι σκόπιμο να γίνουν γνωστά, ενώ πρέπει επίσης να προσδιοριστούν σαφείς στόχοι.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που ένα ουσιαστικό κριτήριο, σημείο α), επιβάλλει την υποχρεωτική ένταξη ενός σχεδίου σε έναν διαρθρωτικό διάδρομο ή δίκτυο της ΕΕ, η συνέχεια του οποίου είναι εξασφαλισμένη από άκρο σε άκρο. Η Επιτροπή, συνεπώς, θα προσδιορίσει, κατά την κατάρτιση των οριστικών προτάσεων της, ένα σύνολο διαρθρωτικών δικτύων που θα αποτελέσουν τους κεντρικούς άξονες κυκλοφορίας και μεταφορών της διευρυμένης ΕΕ και θα την συνδέσουν με τις γειτονικές χώρες, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συνέχεια όλων αυτών των δικτύων, πράγμα που θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην κάλυψη των κενών στις διασυνδέσεις.

4. Τρόποι χρηματοδότησης των έργων

Στις 23 Απριλίου 2003, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση με θέμα: «Ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών: καινοτόμος χρηματοδότης — Διαλειτουργικότητα τηλεδιοδίων» και, ταυτόχρονα, δημοσίευσε πρόταση οδηγίας για τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα. Αυτή τη στιγμή, η ΕΟΚΕ καταρτίζει ξεχωριστή γνωμοδότηση για την συγκεκριμένη πρόταση οδηγίας ⁽¹⁾.

Η Επιτροπή είχε προβλέψει ήδη από την έναρξη της διαδικασίας αναθεώρησης των ΔΕΔ-Μ την αναζήτηση λύσεων για τη χρηματοδότηση των έργων, δεδομένου ότι πρόκειται, πράγματι, για ένα θέμα ουσιώδες και αναπόφευκτο. Όλοι γενικά συμφωνούν ότι «δεν υπάρχουν ανταγωνιστικές οικονομίες χωρίς αποδοτικά δίκτυα μεταφορών». Η διαπίστωση αυτή, όμως, είναι περιττή αφού παρατηρείται ότι «οι μεταφορικές υποδομές εξακολουθούν να παρουσιάζουν προβλήματα χρηματοδότησης, λόγω έλλειψης επαρκών χρηματοδοτικών μέσων και απουσίας ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για επενδύσεις».

Η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους για τους οποίους το διευρωπαϊκό δίκτυο παραμένει στάσιμο:

- υπάρχει έλλειψη πολιτικής βούλησης εκ μέρους των πολιτικών ιδιωνόντων των κρατών μελών,
- οι χρηματοδοτικοί πόροι που διατίθενται για το διευρωπαϊκό δίκτυο είναι ανεπαρκείς,
- οι υπεύθυνοι για τα έργα φορείς είναι κατακερματισμένοι.

Στη συνέχεια, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το μέρος του ΑΕγχΠ (λιγότερο του 1 %) που αφιερώνεται στην κατασκευή υποδομών μεταφορών, δεν παύει να μειώνεται με την πάροδο των δεκαετιών, ενώ οι ανάγκες και η κυκλοφορία αυξάνονται.

Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται αυτές τις διαπιστώσεις και εκφράζει τη λύπη της. Κατά συνέπεια, έλαβε με ενδιαφέρον γνώση των λύσεων που προτείνει η Επιτροπή, οι οποίες στηρίζονται σε δύο κεντρικούς άξονες:

- στον καλύτερο συντονισμό της δημόσιας και της ιδιωτικής χρηματοδότησης των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών·
- στην ύπαρξη, παράλληλα, μιας αποτελεσματικής Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Τηλεδιοδίων.

(1) Γνωμοδότηση υπό κατάρτιση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα — ΕΟΚΕ 716/2003».

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί, βεβαίως, τη φιλοδοξία της Επιτροπής να επιτύχει τον καλύτερο συντονισμό των περιφερειακών, εθνικών, και κοινοτικών χρηματοδοτήσεων. Και στην περίπτωση αυτή, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή θα ήταν σκόπιμο, στηριζόμενη από την ΕΤΕ, να έχει στη διάθεσή της επιπλέον μέσα ώστε να βοηθήσει ορισμένες χώρες να οργανώσουν τους χρηματοδοτικούς τους πόρους και να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που είναι εγγενείς σε μία πολιτική συγχρηματοδότησης υποδομών, στην οποία ο καθένας διαπραγματεύεται τη συμμετοχή του σε σχέση με τα συμφέροντα που εκπροσωπεί και όχι σε σχέση με το γενικό ευρωπαϊκό συμφέρον. Η ΕΟΚΕ κρίνει, συνεπώς, ότι είναι απαραίτητο η ΕΤΕ να στηρίξει την «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποδομών Μεταφορών» που πρόκειται να συσταθεί, καθώς και να ενισχυθούν και να συντονιστούν καλύτερα τα υφιστάμενα συστήματα χρηματοδότησης προκειμένου να βελτιστοποιηθούν.

4.2. Εφόσον πρόκειται για κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής σχετικά με τους περιορισμούς των χρηματοδοτήσεων υποδομών μεγάλου μεγέθους που προέρχονται αποκλειστικά από τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, η μικτή χρηματοδότηση δεν θα μπορούσε να αποτελεί τη μοναδική λύση, αφού οι ιδιωτικοί επενδυτές απαιτούν, δικαίως, εγγυήσεις και απόδοση ανάλογη των επενδύσεών τους, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους. Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο ακόμη επιχειρήματα:

- κάθε σχέδιο ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας το οποίο αφορά περισσότερες της μιας ευρωπαϊκές χώρες, θα ήταν σκόπιμο να υλοποιηθεί μέσω της σύστασης μιας νομικής δομής «Ευρωπαϊκή Εταιρεία», ώστε να υπάρχει η απαραίτητη διαφάνεια σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση του αντίστοιχου σχεδίου·
- η συγκρότηση μιας κοινοπραξίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα λογικά νοείται μόνο στο πλαίσιο ισορροπίας της των πόρων του δημοσίου τομέα και του ιδιωτικού τομέα. Δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς μία κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην οποία θα μειωηφόουσε ο ιδιωτικός τομέας. Επίσης, δεν θα ήταν ρεαλιστικό να φανταστεί κανείς ότι ο ιδιωτικός τομέας δύναται να παράσχει την απαραίτητη χρηματοδότηση για την εκτέλεση της πλειονότητας των έργων·
- πρέπει να καθοριστούν όρια προκειμένου να αποφευχθούν οι απρόβλεπτες συνέπειες που θα είχε η σταδιακή εγκατάλειψη της κυρίαρχης εξουσίας, που παραδοσιακά ανήκει στα κράτη ή στη δύναμη του δημοσίου τομέα σε ό,τι αφορά τη χωροταξία και τις σημαντικές συλλογικές υποδομές.

Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση υποδομών μεταφορών, η κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα αποτελεί αναμφίβολα ενδιαφέρουσα προσέγγιση για ορισμένες περιπτώσεις, αλλά οπωσδήποτε δεν αποτελεί πανάκεια.

4.3. Ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου Υποδομών Μεταφορών

4.3.1. Εκτός των Διαρθρωτικών Ταμείων, η ΕΕ δεν διαθέτει ούτε στον προϋπολογισμό της για τον τομέα των μεταφορών, ούτε στα διάφορα ταμεία που διαχειρίζεται, επαρκείς πόρους ώστε να μπορεί να χορηγεί αξιόλογες επιδοτήσεις (αντίστοιχες του 10 % — 50 % του κόστους των εργασιών) οι οποίες να είναι παρακινητικές και να καθιστούν τις δεσμεύσεις μη αναστρέψιμες. Εξάλλου, η αρχή της επικουρικότητας αποτελεί σημαντική τροχοπέδη, εφόσον κάθε κράτος διατηρεί τη δυνατότητα να αμφισβητεί ή να διαφοροποιεί τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρότασή της να ιδρυθεί, έξω από τα κράτη μέλη, ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Υποδομών Μεταφορών, το οποίο θα χρηματοδοτείται με σταθερούς πόρους από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και θα «αφιερωθεί» αποκλειστικά στην εκτέλεση έργων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας, ενώ η διαχείρισή του θα διασφαλιζόταν σε κοινοτικό επίπεδο.

4.3.2. Τη στιγμή της διεύρυνσης, προσφέρεται στην ΕΕ μία ιστορική ευκαιρία να ολοκληρώσει την οικοδόμησή της εξασφαλίζοντας για λογαριασμό της επί πολλές δεκαετίες τα κατάλληλα μέσα που θα της επιτρέψουν να δημιουργήσει τα δίκτυα επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών, που είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξής της κατά τις επόμενες δεκαετίες. Ο χωροταξικός σχεδιασμός στη διευρυμένη Ευρώπη και η κατασκευή υποδομών επικοινωνίας αποτελούν προτεραιότητες που επιβάλλουν την εξέλιξη συμπεριφορών και την ανάπτυξη κανόνων, την πραγματοποίηση φιλόδοξων μεταρρυθμίσεων και, κατ' επέκταση, την αποδοχή μιας μεταβίβασης αρμοδιοτήτων από τα κράτη προς την ΕΕ. Το ευρωπαϊκό αυτό ταμείο υποδομών μεταφορών θα χρηματοδοτείται από μία εισφορά αλληλεγγύης ύψους 1 λεπτού ανά λίτρο καυσίμου που θα καταναλώνεται στους δρόμους της ΕΕ από το σύνολο των ιδιωτικών ή επαγγελματικών οχημάτων (πάρτημα 4 «Κατανάλωση καυσίμων το 2001»). Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των υποδομών στον τομέα των μεταφορών, η ΕΟΚΕ θα διατυπώσει την άποψή της αναλυτικότερα και εκτενέστερα στη σχετική γνωμοδότησή της επί του συγκεκριμένου θέματος.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το 2003 (1) είχε προτείνει δυο φορές την ίδρυση του εν λόγω Ταμείου και ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, επίσης, έχει ταχθεί υπέρ ενός παρομοίου μέσου. Τα κύρια χαρακτηριστικά του προτεινόμενου ταμείου είναι τα ακόλουθα:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο για τα έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας·
- σταθερά έσοδα 1 λεπτού ανά λίτρο καυσίμου (βενζίνη, πετρέλαιο κίνησης, υγραέριο) που καταναλώνεται σε όλες τις οδικές εμπορευματικές ή επιβατικές μεταφορές (δημόσιας ή ιδιωτικής χρήσης)·

- συγκέντρωση από τα κράτη μέλη και καταβολή στο άρτιο, ετησίως, 3 περίπου δις EUR για τα 300 εκατ. τόνων καυσίμων που καταναλώνονται, στο σχετικό ταμείο του κοινοτικού προϋπολογισμού·
- ανάθεση της διαχείρισης του ταμείου στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων προκειμένου να χορηγεί υπέρ των έργων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας που θα προτείνει η Επιτροπή και θα εγκρίνουν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο:
 - πολύ μακροπρόθεσμα δάνεια (30 έως 50 έτη)
 - επιδοτήσεις δανείων που συνάπτονται για τα εν λόγω έργα
 - χρηματοπιστωτικές εγγυήσεις για τις κοινοπραξίες δημοσίου-ιδιωτικού τομέα
 - μετά από εξουσιοδότηση της ΕΕ, επιχορηγήσεις 10 έως 50 % ανάλογα με τη φύση των έργων.

5. Η έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου

Το δεύτερο εξάμηνο 2003, η Επιτροπή θα υποβάλει στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο οριστικές προτάσεις βασισμένες στην πρόταση που θα έχει διατυπώσει η ομάδα με πρόεδρο τον κ. Van Miert.

Η ΕΟΚΕ, αφού λάβει γνώση των οριστικών προτάσεων της Επιτροπής οι οποίες θα έχουν βασιστεί στην έκθεση Van Miert, και τις συζητήσει, θα μπορέσει να ολοκληρώσει τις παρατηρήσεις της που θα ενσωματωθούν σε μια σφαιρικότερη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Το μέλλον των ευρωπαϊκών υποδομών μεταφορών».

6. Συμπεράσματα

6.1. Η αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας, με ορίζοντα το 2004, πραγματοποιείται τη στιγμή της μετάβασης από την Ευρώπη των 15 στην Ευρώπη των 25. Αυτό το ιστορικό γεγονός αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την Ευρώπη να αποκτήσει ένα διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών που θα μπορεί να ανταποκριθεί στις σημαντικές προκλήσεις που προβλέπονται για τις προσεχείς δεκαετίες.

6.2. Τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών πρέπει οπωσδήποτε να διασφαλίσουν τη συνέχεια της κυκλοφορίας. Συνεπώς, πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στους διευρωπαϊκούς άξονες ή διαδρόμους και στην εξάλειψη των συμφορήσεων και των κενών στις διασυνδέσεις. Το ποσοστό των επιδοτήσεων πρέπει να είναι ενδεικτικό, κυρίως για τα διασυνοριακά σχέδια, και, ανάλογα με τη φύση του σχεδίου, πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 10 % έως 50 % του κόστους των εργασιών.

6.3. Οι υπάρχοντες μηχανισμοί δεν επαρκούν για τη διασφάλιση, στην ΕΕ, της συνεχούς ροής της χρηματοδότησης των έργων τα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ προτείνει την ίδρυση, στο επίπεδο του προϋπολογισμού της ΕΕ, ειδικού ευρωπαϊκού Ταμείου αποκλειστικά για τις υποδομές μεταφορών, με σταθερούς χρηματοδοτικούς πόρους. Το Ταμείο αυτό, του οποίου αποκλειστικό έργο

(1) ΕΕ C 85 της 8.4.2003, σ. 133: (γνωμοδότηση για την προσέγγιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης επί της βενζίνης και του πετρελαίου ντίζελ κίνησης) και σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις ασφαλείας για τις σήραγγες του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου.

θα είναι η εκτέλεση σχεδίων ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας, θα εισπράττει εισφορά 1 λεπτού ανά κάθε λίτρο καυσίμου που θα καταναλώνεται στους δρόμους της ΕΕ, ήτοι περίπου 3 δις EUR ετησίως, με βάση, το 2006, μια κατανάλωση 300 εκατ. τόνων. Η χρηματοδότηση αυτή αποτελεί για τις μελλοντικές γενεές μία ελάχιστη εισφορά αλληλεγγύης εκ μέρους όλων των Ευρωπαίων.

6.4. Για τον καλύτερο συντονισμό της έναρξης των έργων, της χρηματοδότησης, της παρακολούθησης της εκτέλεσης και της επιτήρησης των νέων κρατών μελών, η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει

ορισμένα μέσα στο πλαίσιο ενός νέου οργάνου του τύπου «Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποδομών Μεταφορών».

6.5. Για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο ορισμένα κράτη να εγκαταλείψουν έργα που έχουν χρηματοδοτήσει προκειμένου αυτά να χαρακτηριστούν ως έργα προτεραιότητας ή να μην τηρούν τις καθορισμένες προθεσμίες, η Επιτροπή οφείλει (πράγμα που συμβαίνει στην περίπτωση ιδιωτικών σχεδίων) να προβλέψει βαριές κυρώσεις ή ποινές, σε περίπτωση που δεν γίνεται σεβαστό το γενικό ευρωπαϊκό συμφέρον και μένουν ακάλυπτες οι ανάγκες των άλλων κρατών που επωφελούνται από το αντίστοιχο έργο.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τα ακόλουθα αποσπάσματα της γνωμοδότησης που έλαβαν πάνω από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απαλείφθηκαν

Σημείο 4.3.1

Έχει καταδειχθεί ότι οι υφιστάμενοι τρόποι χρηματοδότησης δεν επιτρέπουν την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών έργων υποδομών μέσα σε ικανοποιητικές τεχνικές συνθήκες και προθεσμίες. Τα αίτια είναι γνωστά. Βασίζονται κυρίως στο γεγονός ότι η εκτέλεση των έργων παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών. Σε μία δύσκολη – για λόγους που σχετίζονται με τα δημόσια οικονομικά ή την πολιτική κατάσταση – οικονομική συγκυρία, τα κράτη μέλη θα είναι υποχρεωμένα να δίνουν προτεραιότητα στα άμεσα προβλήματα, προκειμένου να σέβονται τα κριτήρια του Μάαστριχτ, δηλαδή να ευνοούν μία μικρή μείωση των λειτουργικών δαπανών και μία σημαντική μείωση των επενδυτικών δαπανών. Η πραγματοποίηση επενδύσεων στα έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας που, μετά από πρόταση της Επιτροπής, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισαν για τις αρχές του 2004, ανταποκρίνεται στην ανάγκη να ολοκληρωθεί η Ενιαία Αγορά το ταχύτερο δυνατό προκειμένου να ευνοηθεί η ανταγωνιστικότητα και συνεπώς η οικονομική ανάπτυξη και η απασχόληση. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας υπέρ της οικονομικής ανάπτυξης που πρότεινε η Ιταλική Προεδρία, Η ΕΟΚΕ προτείνει το ποσό που θα διατεθεί υπέρ «ενάρσεων» επενδύσεων αποκλειστικά στα έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας, να μην ληφθεί υπόψη όταν θα εξετάζεται κατά πόσον τηρούνται τα κριτήρια του Μάαστριχτ, εφόσον το ενδιαφερόμενο κράτος έχει εφαρμόσει μία πολιτική μείωσης του χρέους του.

Σημείο 6.4

Για να ενισχύσει την «πρωτοβουλία υπέρ της οικονομικής ανάπτυξης» της Ιταλικής Προεδρίας της ΕΕ κατά την περίοδο αυτή στασιμότητας και σημαντικών, σε ορισμένες χώρες, δημοσιονομικών ελλειμμάτων, η ΕΟΚΕ προτείνει το ύψος των «ενάρσεων» επενδύσεων που θα είναι αφιερωμένες αποκλειστικά σε έργα ΔΕΔ-Μ προτεραιότητας, να μην λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων σύμφωνα με τα κριτήρια του Μάαστριχτ.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 48, ψήφοι κατά: 41, αποχές: 8.

Οι ακόλουθες τροπολογίες, που έλαβαν πάνω από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν από την Ολομέλεια:

Σημείο 4.4

Να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 37, ψήφοι κατά: 53, αποχές: 10.

Σημείο 6.3

Να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 25, ψήφοι κατά: 51, αποχές: 3.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη στρατηγική της Λισσαβώνας»

(COM(2003) 112 τελικό)

(2004/C 10/16)

Στις 12 Μαρτίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Soares.

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 66 ψήφους υπέρ, ουδεμία ψήφο κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη

1.1. Η ΕΟΚΕ υποδέχεται ευνοϊκά την Ανακοίνωση της Επιτροπής και επικροτεί το στόχο της ενίσχυσης των ικανοτήτων καινοτομίας, σύμφωνα με τη στρατηγική που όρισε το Συμβούλιο της Λισσαβώνας.

1.2. Η ενίσχυση των δραστηριοτήτων καινοτομίας στην Ευρώπη, ως σημαντική συμβολή για την ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης, είναι ιδιαίτερα επίκαιρη σε μια στιγμή όπου

οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας επιδεινώνονται από τις αβεβαιότητες και τους πολιτικούς κινδύνους.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται με την Επιτροπή τη συστηματική θεώρηση της διαδικασίας καινοτομίας και την πεποίθηση ότι η καινοτομία μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, ότι όμως τη βάση της διαδικασίας αυτής συνιστούν οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού — που στηρίζονται στην εκπαίδευση και την κατάρτιση — σχετικά με τις δραστηριότητες καινοτομίας στις επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η οικοδόμηση καλών σχέσεων,

ανθρώπων, κοινωνικών, οικονομικών και οικολογικών, είτε σε εθελοντική είτε σε διαπραγματευτική βάση, συνιστά επίσης καθοριστικό παράγοντα για την ενίσχυση ενός προτύπου καινοτομίας που θα χαρακτηρίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.4. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την προώθηση της καινοτομίας βάσει μιας συντονισμένης δράσης μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και συμφωνεί σε γενικές γραμμές με τη στρατηγική που σκιαγραφείται στην Ανακοίνωση.

1.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος τα τελευταία χρόνια σε θέματα καινοτομίας, το συγκριτικό μειονέκτημα, όμως, της Ένωσης έναντι άλλων εταίρων είναι προφανές, ενώ παράλληλα εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών της Ένωσης ως προς τις επιδόσεις τους σε δραστηριότητες καινοτομίας.

1.6. Η ΕΟΚΕ επισύρει την προσοχή των κρατών μελών στην ανάγκη πραγματικής υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, της μεγαλύτερης αγοράς στον κόσμο, και στην επείγουσα ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών για την πλήρη αξιοποίηση των τεράστιων ευκαιριών που προσφέρει η επικείμενη διεύρυνση για την ανάκαμψη των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο.

1.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αποτελεί αναγκαιότητα να ενισχυθούν οι μηχανισμοί στήριξης των επιχειρήσεων, να μειωθεί η γραφειοκρατία και να αυξηθεί η ευελιξία των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, να σημειωθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης αποδοτικότητας των διαδικασιών ανταλλαγής και διάδοσης ορθών πρακτικών σχετικών με την καινοτομία, καθώς και να υπάρξει μεγαλύτερη αναγνώριση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, και καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να κινητοποιήσουν την κοινωνία γενικά για τη δημιουργία ενός πνεύματος πιο ευνοϊκού προς την καινοτομία, την προώθηση της ποιότητας και τον επιχειρηματικό κίνδυνο.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά η διαμόρφωση και η εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών, και ιδιαίτερα εκείνων που έχουν ως κινητήρια δύναμη τις επιχειρήσεις, όπως συμβαίνει σε θέματα καινοτομίας, να λαμβάνουν υπόψη την ενίσχυση των μηχανισμών συμμετοχής και ενεργού δέσμευσης των κύριων συντελεστών τους: των επιχειρηματιών και των εργαζομένων.

1.9. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η υπό εξέταση Ανακοίνωση θα μπορέσει να αποτελέσει βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων καινοτομίας στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ευελπιστεί ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα

παράσχουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις και πόρους για την ενίσχυση των επενδύσεων σε καινοτομία, που είναι καθοριστικές για την οικονομική ανάπτυξη και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ευρωπαίων πολιτών.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1. Η καινοτομία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της στρατηγικής της Λισσαβόνας, η οποία δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του 2000 και επισημάνθηκε στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια που ακολούθησαν, ιδίως δε στη Βαρκελώνη, το 2002.

2.2. Η υπό εξέταση Ανακοίνωση για την πολιτική για την καινοτομία, σε συνδυασμό με την Ανακοίνωση για τη Βιομηχανική Πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη και με την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα, συνθέτουν ένα συνεκτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της πολιτικής για τις επιχειρήσεις που προωθεί την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας της Ευρώπης.

2.3. Παρότι αναγνωρίζει την καθοριστική συνεισφορά της έρευνας στην καινοτομία, και τη σημασία της πρόσφατης Ανακοίνωσης «Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη — Στόχος: το 3 % του ΑΕγχΠ», η υπό εξέταση Ανακοίνωση επισημαίνει την ύπαρξη πολλών άλλων μορφών καινοτομίας.

2.4. Η καινοτομία μπορεί να είναι επαγγελματική ή ριζοσπαστική, μπορεί να είναι το αποτέλεσμα της μεταφοράς τεχνολογίας ή της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών εννοιών, μπορεί να είναι τεχνολογική, οργανωτική ή να συνδέεται με την παρουσίαση των προϊόντων.

2.5. Στόχος της Ανακοίνωσης είναι, κατ' αρχάς, να περιγράψει τους διάφορους δρόμους που οδηγούν στην καινοτομία και να αναλύσει τον αντίκτυπό τους στη χάραξη πολιτικής για την καινοτομία και στα διάφορα μέσα με τα οποία εφαρμόζεται η πολιτική για την καινοτομία, ώστε να μην παρεμποδίζονται από μία στενή αντίληψη της καινοτομίας.

2.6. Η εν λόγω ανάλυση συμπληρώνεται από μελέτη των υφιστάμενων προκλήσεων που αποτελούν, κατά περίπτωση, περισσότερο ή λιγότερο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ΕΕ, στην οποία συνεκτιμάται το γεγονός ότι οι δομές, τα προβλήματα και οι ευκαιρίες που συνδέονται με την καινοτομία δεν είναι αναγκαστικά οι ίδιες σε όλους τους μείζονες διεθνείς οικονομικούς τομείς. Μεταξύ των εξεταζόμενων παραγόντων, περιλαμβάνονται οι μόνιμες ανεπαρκείς επιδόσεις της Ένωσης, οι συνέπειες της διεύρυνσης, οι δημογραφικές τάσεις και το μεγάλο μέγεθος του δημόσιου τομέα στις κοινοτικές οικονομίες.

2.7. Παρόλο που η πολιτική για την καινοτομία εφαρμόζεται, κυρίως, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να εντείνουν τη συνεργασία τους για την ενίσχυση της καινοτομίας στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών συντονισμού και αξιολόγησης για την αμοιβαία άντληση διδαγμάτων, καθώς και για την αξιοποίηση της επιτευχθείσας προόδου. Στην Ανακοίνωση διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί η Ευρώπη να επωφεληθεί από την πολυμορφία της.

2.8. Η Ανακοίνωση προτείνει, επίσης, ορισμένες νέες κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της πολιτικής για την καινοτομία και, συγκεκριμένα, την αλληλεπίδραση με άλλους τομείς πολιτικής. Η πολιτική για την καινοτομία, συχνά, πρέπει να εφαρμόζεται μέσω άλλων πολιτικών, και στην ανακοίνωση προτείνεται, μεταξύ άλλων, η βελτίωση του συντονισμού και η δυναμική παρακολούθηση από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η σημασία της καινοτομίας αναγνωρίστηκε ήδη από το 1995, και ειδικότερα στην Πράσινη Βίβλο για την Καινοτομία ⁽¹⁾ και στο Πρώτο Σχέδιο Δράσης για την Καινοτομία στην Ευρώπη ⁽²⁾, κύριοι στόχοι του οποίου ήταν: η ανάπτυξη ενός πνεύματος καινοτομίας, η δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την καινοτομία και η τόνωση μιας καλύτερης συνάρθρωσης της έρευνας και της καινοτομίας.

3.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας του Μαρτίου του 2000, ορίζοντας ως στρατηγικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση το να καταστεί, έως το 2010, η «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή», δημιούργησε τις προοπτικές για να αναδειχθεί η καινοτομία σε καθοριστικό πυλώνα για το μέλλον της Ένωσης ⁽³⁾.

3.3. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2000 ⁽⁴⁾ εντοπίζει πέντε προτεραιότητες που θα κατευθύνουν τις δράσεις των κρατών μελών και της ΕΕ για την προώθηση της καινοτομίας:

- Συνοχή των πολιτικών για την καινοτομία·
- Ένα κανονιστικό πλαίσιο που να συμβάλλει στην καινοτομία·
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας και ανάπτυξης καινοτόμων επιχειρήσεων·
- Βελτίωση των βασικών διασυνδέσεων στο σύστημα καινοτομίας·
- Μια κοινωνία ανοιχτή στην καινοτομία.

3.4. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε τότε την άποψη ότι οι στόχοι αυτοί έχουν τεθεί στη σωστή κατεύθυνση, που είναι «η αναγνώριση της σπουδαιότητας της πολιτικής για την καινοτομία, τόσο από τις

εθνικές κυβερνήσεις, όσο και από τους Ευρωπαίους πολίτες» ⁽⁵⁾, και εντόπισε τέσσερις κρίσιμους άξονες για την ενθάρρυνση της καινοτομικής δραστηριότητας στην Ευρώπη:

- Πληροφόρηση για καινοτομία·
- Ευρεία κατανόηση της αξίας της·
- Λειτουργικό οργανωτικό-νομικό περιβάλλον·
- Συντονισμός των δράσεων σε εθνικό και διατομεακό επίπεδο.

3.5. Η εκτίμηση αυτή εξακολουθεί να είναι επίκαιρη, και ειδικότερα οι παρεμβάσεις της ΕΟΚΕ όσον αφορά τις ακόλουθες πτυχές:

- κεντρική σύγκλιση των εθνικών πολιτικών για θέματα καινοτομίας·
- υιοθέτηση φορολογικών μέτρων που θα παροτρύνουν τον ιδιωτικό τομέα να επενδύει σε έρευνα και καινοτομία και να προσλαμβάνει περισσότερους ερευνητές·
- κατάργηση των φραγμών επικοινωνίας μεταξύ των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και των πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων·
- κίνητρα για τη δημιουργία και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων (διευκολύνσεις προς τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε εναρκτήρια φάση για την πρόσβαση στις δημόσιες προσκλήσεις για υποβολή προσφορών και στα κοινοτικά προγράμματα)·
- αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των ινστιτούτων ερευνών και των κέντρων αρίστευσης και προσέλκυση ερευνητών και επιστημόνων από χώρες εκτός των κρατών μελών·
- βελτίωση των βασικών διασυνδέσεων του συστήματος καινοτομίας·
- διευκόλυνση της μεταφοράς τεχνογνωσίας·
- αναγκαιότητα μιας διαδικασίας ενημέρωσης και διαρκούς κατάρτισης στα διάφορα βασικά τμήματα του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα δε στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να δημιουργηθεί ουσιαστικότερη και διευρυμένη συνειδητοποίηση της πρόκλησης που αντιπροσωπεύει η καινοτομία ⁽⁵⁾.

3.6. Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ επισύρει την προσοχή των κρατών μελών στην ανάγκη διοχέτευσης μέρους των δημόσιων επενδύσεων στην διαρκή κατάρτιση, ιδιαίτερα δε για τις ενδιάμεσες κατηγορίες επαγγελματιών (knowledge workers), ούτως ώστε να διευκολυνθεί η ανάπτυξη της έρευνας και η ενίσχυση της δραστηριότητας της καινοτομίας εντός των επιχειρήσεων.

⁽¹⁾ COM(95) 688 τελικό — τόμοι I και II· Γνωμοδότηση της ΟΚΕ 700/1996, ΕΕ C 212 της 22.7.1996.

⁽²⁾ COM(96) 589 τελικό.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 260 της 17.9.2001.

⁽⁴⁾ «Καινοτομία στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης» [COM(2000) 567 τελικό].

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ, ΕΕ C 260 της 17.9.2001, σημεία 3.2 έως 3.6.

3.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης αποφάσισε ότι οι επενδύσεις της ΕΕ σε έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (E&A) πρέπει να αυξηθούν, με στόχο να πλησιάσουν το 3 % του ΑΕγχΠ, και έκανε έκκληση για αύξηση του επιπέδου χρηματοδότησης των επιχειρήσεων στα δύο τρίτα των συνολικών δαπανών για E&A. Η ΕΟΚΕ υποδέχθηκε ευνοϊκά τα συμπεράσματα αυτά και τόνισε ότι «οι στόχοι της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης, των υψηλών περιβαλλοντικών και υγειονομικών προτύπων και της ισόρροπης αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να επιτευχθούν μόνον δια της προαγωγής της γνώσης, της E&A και της καινοτομίας» (1).

3.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι, παρά την κάποια πρόοδο που έχει σημειωθεί, η καινοτομία συνιστά ακόμη σημαντικό μειονέκτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και με την Ιαπωνία και ότι το έλλειμμα αυτό ίσως είναι ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες που εξηγούν τις χαμηλότερες επιδόσεις της Ευρώπης σε θέματα ανάπτυξης και παραγωγικότητας.

3.9. Καθώς η E&A (έρευνα και ανάπτυξη) έχει αποτελέσει αντικείμενο διαφόρων Ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των αντίστοιχων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ (2), η υπό εξέταση Ανακοίνωση επικεντρώνεται στις πτυχές της καινοτομίας που υπερβαίνουν την E&A ή που δεν σχετίζονται μ' αυτήν, η σημασία όμως των οποίων ενδέχεται να είναι καθοριστική για την εξασφάλιση μιας νέας ώθησης στην ευρωπαϊκή πολιτική για την καινοτομία.

3.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υπό εξέταση Ανακοίνωση της Επιτροπής, στόχος της οποίας είναι η έναρξη ενός προβληματισμού για τον εκσυγχρονισμό των βάσεων της ευρωπαϊκής πολιτικής για την καινοτομία, οι οποίες στηρίζονται σε καλύτερη κατανόηση των μηχανισμών της δραστηριότητας για την καινοτομία και υποστηρίζονται από την ανανέωση της πολιτικής βούλησης των κρατών μελών, προκειμένου να υπερκερασθούν οι δυσκολίες για την επίτευξη μιας Ευρώπης με περισσότερη καινοτομία, ικανής να φθάσει τους στόχους της Λισσαβώνας.

3.11. Η ΕΟΚΕ αποδίδει μεγάλη σημασία στις προτεραιότητες που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 20 και 21 Μαρτίου 2003, ιδιαίτερα δε όσον αφορά την αύξηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, την καινοτομία και το επιχειρηματικό πνεύμα, την προστασία του περιβάλλοντος και την ποιότητα ζωής των πολιτών, αναγνωρίζει όμως ότι, μέχρι στιγμής, οι προτεραιότητες αυτές προβάλλονται περισσότερο στις διακηρύξεις παρά στη συγκεκριμένη πρακτική των κρατών μελών.

3.12. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για το γενικό νόημα των συμπερασμάτων της 14ης Διακοινοβουλευτικής

Διάσκεψης «Εύρηκα», που πραγματοποιήθηκε στις 23 και 24 Ιουνίου, με θέμα «Οικοδόμηση μιας Πολιτικής για την καινοτομία στην Ευρώπη».

3.13. Οι δυσκολίες της οικονομικής ανάκαμψης και της αύξησης της απασχόλησης, που επιδεινώνονται από τις αβεβαιότητες και τους πολιτικούς κινδύνους που πλήττουν την υφήλιο, και ειδικότερα τις ευρωπαϊκές οικονομίες, τονίζουν την ιδιαίτερη σημασία και επικαιρότητα της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τις πολιτικές για την καινοτομία. Η δυσχερής αυτή συγκυρία θα πρέπει να αποτελέσει ισχυρό παράγοντα ώθησης των κρατών μελών και των επιχειρήσεων να υποστηρίξουν πολιτικές επενδύσεων που θα εξασφαλίζουν τις αναγκαίες αλλαγές, με στόχο την ενίσχυση των δραστηριοτήτων καινοτομίας, ως καθοριστικού μέσου για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ως προς τη συστηματική θεώρηση των μηχανισμών καινοτομίας, καθώς και ως προς τη διαπίστωση ότι οι ικανότητες και οι επιδόσεις σε μη τεχνολογικές μορφές καινοτομίας ενδέχεται να επηρεάζουν το βραδύ ρυθμό της προόδου ως προς τους στόχους της Λισσαβώνας κατά τρόπο τόσο καθοριστικό όσο και το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων για έρευνα και ανάπτυξη (E&A). Η θέση αυτή, εντούτοις, δεν πρέπει να μειώνει το στόχο της Ευρώπης για επίτευξη του στόχου του 3 % του ΑΕγχΠ για έρευνα και ανάπτυξη (E&A), μία δέσμευση που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη και την οποία θα πρέπει να τηρήσουν προκειμένου να καλυφθούν τα υφιστάμενα ελλείμματα σε θέματα καινοτομίας.

4.1.1. Στην πραγματικότητα, η δημιουργία νέων γνώσεων αποτελεί προϋπόθεση για να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση η «ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο», όπως διακηρύσσει το Συμβούλιο της Λισσαβώνας. Οι νέες στοιχειώδεις γνώσεις αποτελούν προϊόν της βασικής έρευνας. Η καινοτομία, αντίθετα, συνιστά τις πρακτικές γνώσεις που σχετίζονται με αυτήν και προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ βασικής έρευνας, εφαρμοσμένης έρευνας, ανάπτυξης, μηχανολογίας, διαχείρισης, εμπορευματοποίησης κ.λπ., ή μεταξύ οποιωνδήποτε από τα στάδια αυτά. Μπορεί να εμφανίζεται με διάφορες μορφές και σε διάφορες ευκαιρίες.

4.1.2. Εξάλλου, χρειάζονται αποτελεσματικότερα κίνητρα για την προώθηση της κινητικότητας των επιστημόνων και μηχανικών — ως φορέων πληροφόρησης και καινοτόμων τεχνικών — ανάμεσα στη βιομηχανία (περιλαμβανομένων και των ΜΜΕ), τα πανεπιστήμια και άλλα κέντρα ερευνών. Τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να κατανέμονται κατά τρόπο ισορροπημένο.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

(2) ΕΕ C 260 της 17.9.2001· ΕΕ C 94 της 18.4.2002· ΕΕ C 241 της 7.10.2002 και ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

4.1.3. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) για την υιοθέτηση και ανάπτυξη ιδεών για νέα προϊόντα. Εντούτοις, οι ικανότητές τους εντός της αγοράς ή οι ικανότητες επιβίωσης δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από την κινητικότητα, τη μεταφορά γνώσεων και νέων ιδεών, αλλά πολύ περισσότερο από το γενικότερο οικονομικό κλίμα, από την αυτάρκεια βασικού εξοπλισμού, από τους τρόπους χρηματοδότησης και από την επιχειρηματική εμπειρία. Επομένως, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της θέσης στην αγορά και της χρηματοοικονομικής ικανότητας των νέων επιχειρήσεων είναι επίσης καθοριστική για την καινοτομία, τουλάχιστον κατά την πρώτη πενταετία.

4.2. Στην Ανακοίνωση υποστηρίζεται ότι οι επιχειρήσεις συνιστούν την κινητήρια δύναμη της καινοτομίας και ότι η καινοτομία στηρίζεται στην ικανότητα των επιχειρήσεων να εντοπίζουν τις ευκαιρίες που παρέχει η αγορά και να ανταποκρίνονται κατά καινοτόμο τρόπο, με βάση τις γνώσεις και τις ικανότητες της καθεμιάς. Η ΕΟΚΕ τονίζει, εντούτοις, ότι, παρά το γεγονός ότι το σύνολο των αλληλεπιδράσεων της επιχείρησης με το άμεσο περιβάλλον της είναι σημαντικό για την επιχειρηματική καινοτομία, και ότι οι γενικότερες συνθήκες του περιβάλλοντος επηρεάζουν τη διάθεσή της για καινοτομία, ωστόσο η βάση των γνώσεων που στηρίζεται στην εκπαίδευση και την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού καθ' όλη τη διάρκεια του βίου και οι ευκαιρίες και ικανότητες εκμάθησης των μεμονωμένων ατόμων συνιστούν αποφασιστικά στοιχεία για τη διαδικασία της καινοτομίας.

4.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι έχει μεγάλη σημασία μια αυξημένη αναγνώριση για την επιχειρηματική δραστηριότητα και ότι είναι αναγκαίο η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και η κοινωνία γενικότερα να κινητοποιηθούν με στόχο τη δημιουργία ενός πνεύματος που να ευνοεί περισσότερο την καινοτομία, την προώθηση της ποιότητας και τον επιχειρηματικό κίνδυνο.

4.3.1. Στα πλαίσια της διαδικασίας της αμοιβαίας εκμάθησης, θα ήταν ενδιαφέρον να διοργανώνει η Επιτροπή, τουλάχιστον σε επίπεδο προτύπων εμπειριών, συζητήσεις τομεακού χαρακτήρα σε στρωγγυλό τραπέζι, με στόχο την αύξηση των διευκολύνσεων για τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών καινοτομίας για τις επιχειρήσεις.

4.3.2. Οι δραστηριότητες καινοτομίας, λόγω της ιδιαιτερότητάς τους, εάν ληφθούν υπόψη τα υψηλά ποσοστά αποτυχίας κατά τη μετατροπή των ιδεών σε οικονομικά βιώσιμα σχέδια, θα έπρεπε να απολαμβάνουν της διάθεσης, εκ μέρους των κρατών μελών, ειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης της επιχειρηματικής καινοτομίας.

4.3.3. Εξάλλου, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θα πρέπει να ενισχύσουν τις ικανότητές τους για αξιολόγηση των νέων ιδεών, ώστε οι επιχειρήσεις να διαθέτουν μεγαλύτερες ευκαιρίες χορήγησης οικονομικών μέσων, προκειμένου να επωφελούνται όσο το δυνατόν περισσότερο από τις διαθέσιμες και από τις νεοεμφανιζόμενες γνώσεις.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι σημαντικότερες αδυναμίες της Ευρώπης εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, στο βάρος επί του ΑΕγχΠ των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α), στον αριθμό διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο χώρο της υψηλής τεχνολογίας⁽¹⁾ και στη βιομηχανική προστιθέμενη αξία στους τομείς υψηλής τεχνολογίας. Επαναλαμβάνεται η άποψη, που ήδη έχει διατυπωθεί προγενέστερα, ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη να ξεπεραστεί η κατάσταση αυτή.

4.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει, επίσης, ότι οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι ιδιαίτερες ενδεικτικές όσον αφορά τους δείκτες συμμετοχής στη δια βίου κατάρτιση και τον αριθμό διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στο χώρο της υψηλής τεχνολογίας και ότι ανησυχητική είναι η παρατηρούμενη διαδικασία απόκλισης μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το βάρος επί του ΑΕγχΠ των δαπανών των επιχειρήσεων για Ε&Α, καθώς και όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας στο χώρο της υψηλής τεχνολογίας. Πρόκειται για ορισμένες από τις πτυχές που θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής.

4.6. Τα κράτη μέλη της Ένωσης θα πρέπει να δώσουν κατάλληλες λύσεις για τις δυσκολίες που έχουν εντοπιστεί στο επίπεδο της καινοτομίας: αφενός, για τα κοινά προβλήματα, όπως η αποφυγή του κινδύνου, η ανεπάρκεια των επενδύσεων σε Ε&Α και η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ της έρευνας και της βιομηχανίας, και, αφετέρου, για τα ιδιαίτερα προβλήματα των υποψηφίων χωρών, όσον αφορά την αναγκαία μετατροπή του οικονομικού, θεσμικού, εκπαιδευτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

4.7. Η Ανακοίνωση επισημαίνει την αναγκαιότητα ανάπτυξης κατάλληλων πολιτικών για τους ανθρώπινους πόρους, όσον αφορά ευκαιρίες προσαρμοσμένες στην τελευταία φάση του ενεργού βίου, που να περιλαμβάνουν συμφωνίες για ευέλικτες ρυθμίσεις του χρόνου εργασίας και συμμετοχή σε κύκλους κατάρτισης. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ανάπτυξη των ικανοτήτων όλων των εργαζομένων και η παράταση της συμβολής των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων στην οικονομική δραστηριότητα συνιστούν σημαντικούς παράγοντες που θα πρέπει να εξεταστούν για την ισορροπία γενεών στις επιχειρήσεις και για την απόσβεση των δυσχερειών σε επίπεδο συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Εντούτοις, οι εργαζόμενοι σε ανθυγιεινά και επικίνδυνα επαγγέλματα θα πρέπει, στα πλαίσια αυτά, να απολαμβάνουν διαφοροποιημένης μεταχείρισης.

4.7.1. Ειδικότερα, πρέπει να εξεταστεί η συμβολή που μπορούν ακόμη να προσφέρουν οι εργαζόμενοι της γνώσης (knowledge workers) για την παραγωγή πλούτου και ευημερίας για την κοινότητα, με ταλέντο και ευφυΐα, παρέχοντας πολύτιμες ευκαιρίες στο οικονομικό και παραγωγικό σύστημα της κοινότητας και περιορίζοντας το οικονομικό και κοινωνικό κόστος.

(1) «Ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων για την καινοτομία» 2002 [SEC(2002) 1349].

4.7.2. Στα πλαίσια αυτά, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητα τα ακόλουθα:

- Η καθιέρωση ειδικών μηχανισμών εξασφάλισης και προάσπισης των δικαιωμάτων, μέσω της πιο ενεργού συμμετοχής των εργαζομένων αυτών στις διαδικασίες αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων, ώστε να διευκολύνεται η παροχή μιας νέας ευκαιρίας μέσω των κατάλληλων μηχανισμών συνδρομής και τεχνικής υποστήριξης·
- Η καθιέρωση κινήτρων για τις επιχειρήσεις που είναι διατεθειμένες να δεχθούν «εργαζόμενους της γνώσης» οι οποίοι αναζητούν νέα απασχόληση·
- Η προώθηση — μέσω ειδικών σχεδίων για τις πολιτικές επενδύσεων, εμπορικής ανάπτυξης και εταιρικών σχέσεων με τα κράτη μέλη — της κινητικότητας και της ανάδειξης των επαγγελματιών αυτών, ούτως ώστε να διευκολύνεται η ενσωμάτωση στο σύστημα και η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των χρήσιμων ικανοτήτων και γνώσεών τους·
- Η αξιοποίηση των γνώσεων των επαγγελματιών αυτών ώστε, στα πλαίσια της πολιτικής της διαχείρισης των μεταναστευτικών ρευμάτων, να αναπτύσσουν δραστηριότητες επιλογής και κατάρτισης επί τόπου, στις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να δεχθούν μετανάστες·
- Η χρήση εμπειρογνομόνων για την επαγγελματική υποστήριξη, εντός των επιχειρήσεων, στις ΜΜΕ που επιδιώκουν να παρέμβουν στις νέες αγορές που διανοίγονται με τις χώρες της διεύρυνσης·
- Η προώθηση της ανταλλαγής των επαγγελματιών αυτών, ούτως ώστε να υποστηρίζουν, επί τόπου, τις διαδικασίες εκσυγχρονισμού του παραγωγικού, οργανωτικού και διοικητικού μηχανισμού των νέων μελών της Ένωσης·
- Η εισαγωγή μιας ειδικής πολιτικής για τις εργαζόμενες της γνώσης οι οποίες, πέρα από την απώλεια της απασχόλησης, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ως προς τη «συμφιλίωση» της κινητικότητας με τις ανάγκες στήριξης της οικογένειας.

4.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ικανοποίηση των εργαζομένων, και ειδικότερα η ποιότητα των συνθηκών και των σχέσεων εργασίας, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ενίσχυση της επιχειρηματικής καινοτομίας. Μια μεγαλύτερη περιβαλλοντική και κοινωνική υπευθυνότητα εκ μέρους των επιχειρήσεων, με όλα όσα αυτή συνεπάγεται, φαίνεται επίσης καθοριστική για την ενίσχυση ενός προτύπου καινοτομίας που θα χαρακτηρίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία των ειδικών χαρακτηριστικών της Ένωσης που απαρτίζονται στην Ανακοίνωση και που επηρεάζουν την πολιτική για την καινοτομία, όπως η σημασία του δημόσιου τομέα και οι διασυνδέσεις του με τον πιο καινοτόμο επιχειρηματικό ιστό, η ανανέωση των αστικών κέντρων ως πόλων καινοτομίας και έλξης για άτομα με υψηλή ειδίκευση, η αναγκαία συμβολή της ευρωπαϊκής πολυμορφίας στην εξεύρεση μιας ειδικής πολιτικής για την καινοτομία που θα αυξάνει την οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την ποιότητα ζωής των ευρωπαίων πολιτών.

4.10. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει, όπως και η Επιτροπή, την ανάγκη ανανέωσης των προσπαθειών για την προώθηση της καινοτομίας και ανάπτυξης συντονισμένης δράσης μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Δεν μπορεί όμως να παραλείψει να τονίσει ότι οι προσπάθειες αυτές πρέπει να λαμβάνουν συγκεκριμένη μορφή, είτε ως πολιτικές στήριξης προς τις επιχειρήσεις, είτε ως πρότυπα που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον των εργαζομένων, είτε ακόμη ως κατευθύνσεις για τη δημοσιονομική πολιτική, προκειμένου να διατίθενται οι απαραίτητοι πόροι για τον σκοπό αυτό.

4.11. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση στα κράτη μέλη να αναπτύξουν δράσεις για τη βελτίωση της βασικής κατάρτισης και της τεχνικής κατάρτισης του ενεργού πληθυσμού και, στα πλαίσια του συντονισμού των πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την ενίσχυση της κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού μεταξύ πανεπιστημίων ή ερευνητικών κέντρων και βιομηχανίας, μεταξύ χωρών και μεταξύ επιχειρήσεων. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να αποτελέσουν καθοριστικό στοιχείο για την επιτάχυνση της διαδικασίας διάδοσης των γνώσεων και των βελτιστών πρακτικών σε θέματα δραστηριοτήτων καινοτομίας, ούτως ώστε οι διάφοροι κλάδοι και επιχειρήσεις να δύνανται να επωφελούνται πλήρως από τις διαθέσιμες γνώσεις και να τις εφαρμόζουν στις διαδικασίες σχεδιασμού, παραγωγής και εμπορευματοποίησης προϊόντων και υπηρεσιών. Στο πεδίο των τεχνολογιών των πληροφοριών, καθοριστική σημασία έχει να εξασφαλιστεί στο μέλλον καλύτερη αξιοποίηση των υφιστάμενων δικτύων, ειδικότερα δε εκ μέρους των επιχειρήσεων και των πανεπιστημίων ή ερευνητικών κέντρων, ούτως ώστε οι μεν να βοηθούν τους δε, και να επιτυγχάνονται έτσι ευκολότερα τα επιθυμητά επίπεδα.

4.12. Η Επιτροπή προτείνει να εξεταστούν νέες κατευθύνσεις που να συμβάλλουν στη βελτίωση των επιδόσεων της Ευρώπης σε θέματα καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με πολλές από τις προτάσεις που εκτίθενται, είτε πρόκειται για τις αλληλεπιδράσεις σε επίπεδο διασυνδέσεων μεταξύ διαφόρων πολιτικών που θα πρέπει να εξεταστούν και τη συστηματική αξιολόγηση της επίδρασης τους επί της καινοτομίας (ανταγωνισμός, εσωτερική αγορά, απασχόληση, φορολογία, περιβάλλον και περιφερειακή ανάπτυξη), είτε πρόκειται για την ενίσχυση του δυναμισμού της αγοράς μέσω της παροχής κινήτρων (διερεύνηση της έννοιας των «πρωτοπόρων» αγορών), για την προαγωγή της καινοτομίας στο δημόσιο τομέα (αποτελεσματικές, ανοικτές και ανταγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, νέες μορφές υπηρεσιών), ή για την ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της πολιτικής για την καινοτομία (ανάπτυξη ικανοτήτων με βάση τις κοινωνικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες των περιφερειών και την άντληση διδαγμάτων από επιτυχημένες εμπειρίες).

4.13. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η προσπάθεια της Ευρώπης για καινοτομία πρέπει να συνεχιστεί, και ειδικότερα μέσω των ακόλουθων διασυνδέσεων:

- Φορολογία: πολιτική παροχής επιλεκτικών φορολογικών κινήτρων για τις δραστηριότητες καινοτομίας, ιδιαίτερα στις ΜΜΕ που δρουν σε αναπτυσσόμενες αγορές ή/και στον τομέα της μεσαίας/υψηλής τεχνολογίας·

- Δημόσιος τομέας: πολιτική επενδύσεων που θα προωθήει την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, με ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνα που έχουν σημαντική επίδραση στην ποιότητα ζωής των ευρωπαίων πολιτών (υγεία, εκπαίδευση και κατάρτιση, περιβάλλον, μεταφορές και επικοινωνίες).
- Απασχόληση: συνεκτικές πολιτικές δράσης επί της αγοράς εργασίας που να αποσκοπούν στην προστασία και τη δημιουργία ποιοτικής απασχόλησης, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην ασφαλή πορεία της ΕΕ προς ένα επίπεδο που θα πλησιάζει την πλήρη απασχόληση.
- Κοινωνική ευθύνη και ανθρωπίνι πόροι στις επιχειρήσεις: Ένα από τα κυριότερα μελήματα μιας καινοτόμου οργάνωσης θα πρέπει να είναι η ικανότητά της να αναπτύσσει σχέσεις με τους διάφορους ενδιαφερομένους («stakeholders») κατά τρόπο δίκαιο και ισορροπημένο, στηρίζοντας και προωθώντας την προστασία του περιβάλλοντος, ούτως ώστε να ικανοποιούνται τα διάφορα παράλληλα συμφέροντα, και όλως ιδιαίτερως εκείνα των εργαζομένων και της κοινότητας γενικότερα. Προς το παρόν, μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις συνίσταται στην οικοδόμηση καλών σχέσεων, κυρίως στο πεδίο των ανθρωπίνων σχέσεων και στο κοινωνικό, το οικονομικό και το οικολογικό πεδίο, και οι οποίες να στηρίζονται σε εθελοντική ή διαπραγματευτική βάση.
- Επαναπροσδιορισμός των σχημάτων κοινοτικής στήριξης προς την καινοτομία, δεδομένου ότι ένα μέρος των κοινωνικών πόρων που εκχωρούνται στα κράτη μέλη για δράσεις

υπέρ της καινοτομίας δεν αξιοποιούνται λόγω της ανυπαρξίας δημοσίων πόρων για το εθνικό μερίδιο της χρηματοδότησης, θα έπρεπε να παρέχεται η δυνατότητα το εθνικό αυτό μερίδιο να απαρτίζεται εξ ολοκλήρου από ιδιωτικούς πόρους, ούτως ώστε να αξιοποιείται το σύνολο των πόρων που εκχωρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στα κράτη μέλη για δράσεις καινοτομίας.

4.14. Η ΕΟΚΕ είναι βέβαιη ότι οι δράσεις που προτείνει η Επιτροπή βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση για τον περιορισμό του ελλείμματος παραγωγικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σύγκριση με άλλους οικονομικούς χώρους και ότι θα μπορέσουν να συμβάλουν στην εξεύρεση ιδιαίτερων και κατάλληλων τρόπων και λύσεων που θα εξασφαλίσουν την ενίσχυση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

4.15. Τέλος, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να μην εκφράσει τις ανησυχίες της όσον αφορά το βραδύ ρυθμό των διαδικασιών λήψεως αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενδεικτικά παραδείγματα του οποίου συνιστούν η ουσιαστική λειτουργία της ενιαίας αγοράς και το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Λόγω της δυσχέρειας αυτής, η χάραξη και διατύπωση των πολιτικών και ακολούθως η εφαρμογή τους στην πράξη, ιδιαίτερα δε εκείνων που έχουν τις επιχειρήσεις ως κινητήρια δύναμη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της καινοτομίας, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ενίσχυση των μηχανισμών συμμετοχής και ενεργού δέσμευσης των κυριότερων συντελεστών των επιχειρηματιών και των εργαζομένων. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η νέα αυτή αντιμετώπιση, εκ μέρους της Επιτροπής και των κρατών μελών, καθίσταται αναγκαία προκειμένου ο ευρωπαϊκός χώρος να ανταποκριθεί επιτυχώς στις προκλήσεις της καινοτομίας.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία απορρίφθηκε από την ολομέλεια, έλαβε όμως τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπροσθεμένων ψήφων:

Να προστεθεί νέο σημείο 4.1.4

«Σύμφωνα με αυτά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι, μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος του 3 % του ΑΕγχΠ για Ε&Α, όλες οι δημόσιες επενδύσεις που πραγματοποιούνται στον τομέα αυτόν θα πρέπει να εξαιρούν από τους υπολογισμούς των δημόσιων δαπανών όσον αφορά το Σύμφωνο Σταθερότητας».

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 35, ψήφοι κατά: 39, αποχές: 3.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 σχετικά με το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον (LIFE)»

(COM(2003) 402 τελικό — 2003/0148 (COD))

(2004/C 10/17)

Στις 16 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον».

Λόγω του επείγοντος των εργασιών, κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Chiriacο και υιοθέτησε με 56 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

Κατά την έγκριση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 για τη σύσταση χρηματοδοτικού μέσου για το περιβάλλον (LIFE)⁽¹⁾, η Επιτροπή είχε προτείνει, για την εφαρμογή του, τη διαδικασία της επιτροπής διαχείρισης, δεδομένου ότι η επιλογή των έργων ενέχει σοβαρές επιπτώσεις για τον προϋπολογισμό.

1.1. Το Συμβούλιο, με ομοφωνία, απέρριψε την πρόταση της Επιτροπής ως προς την εφαρμοστέα διαδικασία επιτροπής, ενώ όσον αφορά την έγκριση των μέτρων για την εφαρμογή του

κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000, το Συμβούλιο επέλεξε (άρθρο 11, παράγραφος 2) τη διαδικασία της κανονιστικής επιτροπής, που προβλέπεται από το άρθρο 5 της απόφασης 1999/468/ΕΚ.

1.2. Η Επιτροπή υπέβαλε ωστόσο ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή ακύρωσης της εν λόγω διάταξης.

1.3. Με την απόφασή του της 21ης Ιανουαρίου 2003⁽²⁾, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ακύρωσε το άρθρο 11,

⁽²⁾ Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με την υπόθεση C-378/00 Επιτροπή κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, η οποία δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή.

⁽¹⁾ ΕΕ L 192 της 28.7.2000, σ. 1.

παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000, θεωρώντας ότι τα μέτρα διαχείρισης για την εφαρμογή ενός προγράμματος με σοβαρές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό, υπόκεινται, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο α) της απόφασης 1999/468/ΕΚ, κατ' αρχήν στη διαδικασία της επιτροπής διαχείρισης που ορίζεται στο άρθρο 4 της απόφασης 1999/468/ΕΚ ή, κατά περίπτωση, στη διαδικασία της συμβουλευτικής επιτροπής που ορίζεται στο άρθρο 3 της απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο γ) της εν λόγω απόφασης.

1.4. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου, να τροποποιηθεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 ως προς την εφαρμοστέα διαδικασία επιτροπής, ήτοι, όσον αφορά την έγκριση των μέτρων εφαρμογής του κανονισμού αριθ. 1655/2000, να αντικατασταθεί η κανονιστική επιτροπή από επιτροπή διαχείρισης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την απόφαση του Δικαστηρίου και υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να αντικατασταθεί, στο

πλαίσιο των μέτρων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1655/2000, η κανονιστική επιτροπή από επιτροπή διαχείρισης.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ παρέχει μεν τη στήριξή της, καλεί ωστόσο την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι οι εργασίες της επιτροπής διαχείρισης θα χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και αποτελεσματικότητα, καθώς και να προωθήσει τη διάδοση των αποφάσεων του εν λόγω οργάνου και, όπου αυτό είναι σκόπιμο, να υιοθετήσει διαδικασίες ευρέων διαβουλεύσεων, στις οποίες να συμμετάσχουν εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής να τροποποιηθεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1655/2000 ως προς την εφαρμοστέα διαδικασία επιτροπής.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2596/97 επεκτείνοντας την περίοδο η οποία προβλέπεται στο άρθρο 149, παράγραφος 1 της Πράξης Προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας»

(COM(2003) 372 τελικό — 2003/0144(CNS))

(2004/C 10/18)

Στις 16 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της γνωμοδότησης αυτής, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε ως μόνο εισηγητή τον κ. Staffan Nilsson κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 24ης Σεπτεμβρίου) και υιοθέτησε με 89 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Στην Πράξη Προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας οριζόταν μία προθεσμία στα πλαίσια της οποίας ίσχυαν εξαιρέσεις από τον κανονισμό του Συμβουλίου για την εναρμόνιση όσον αφορά το περιεχόμενο λίπος στο γάλα ((ΕΚ) αριθ. 2596/97)⁽¹⁾. Η προθεσμία αυτή, που παρατάθηκε, λήγει στις 31/12/2003 ((ΕΚ) αριθ. 2703/1999)⁽²⁾.

1.2. Ζητήθηκε από τη Φινλανδία και τη Σουηδία να γνωστοποιήσουν ποια μέτρα έλαβαν για να προσαρμοστούν στις κοινοτικές διατάξεις. Η Επιτροπή εξετάζει τα μέτρα αυτά στην έκθεση που υποβάλλει τώρα όσον αφορά την πρόταση τροποποίησης του κανονισμού «σχετικά με ορισμένα θέματα των αγορών διατηρημένου γάλακτος και γάλακτος κατανάλωσης».

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι οι απαιτήσεις για το ελεγχόμενο λίπος στο γάλα εξακολουθεί, από ορισμένες απόψεις, να δημιουργεί προβλήματα στη Φινλανδία και τη Σουηδία. Για το λόγο αυτό, προτείνει να παραταθεί για μία ακόμη φορά μέχρι τις 30 Απριλίου 2009 η εξαίρεση που παραχωρήθηκε στην Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία για παρέκκλιση από τους εναρμονισμένους κανόνες όσον αφορά το περιεχόμενο λίπος στο γάλα.

⁽¹⁾ ΕΕ L 351 της 23.12.1997, σ. 12.

⁽²⁾ ΕΕ L 327 της 21.12.1999, σ. 11.

Βρυξέλλες, 24 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

2.2. Η Επιτροπή αναφέρει επίσης ότι η ίδια εξαίρεση μέχρι τις 30 Απριλίου 2009 παραχωρήθηκε και σε έξι νέα κράτη μέλη (Κύπρος, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία).

2.3. Η Επιτροπή αναφέρει ότι υπάρχει πρόθεση υποβολής έκθεσης για την αγορά γάλακτος κατανάλωσης το 2007 με ενδεχόμενες προτάσεις εναρμόνισης των κανόνων.

3. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για παράταση της εξαίρεσης.

3.2. Το γάλα κατανάλωσης που πωλείται τόσο στη Φινλανδία όσο και στη Σουηδία έχει σε ορισμένες περιπτώσεις χαμηλότερο περιεχόμενο σε λίπος. Εξακολουθεί να υπάρχει έντονο ενδιαφέρον από τους καταναλωτές να μην επιβληθεί η αύξηση της περιεκτικότητας σε λίπος των προϊόντων αυτών.

3.3. Ενόψει της εν λόγω παράτασης της εξαίρεσης και επειδή έξι νέα κράτη μέλη βρίσκονται σε ανάλογη κατάσταση, είναι αναγκαίο να εξετάσει εμπεριστατωμένα η Επιτροπή στην έκθεσή της το 2007 τα θέματα που έχουν σχέση με την εναρμόνιση του περιεχομένου λίπους στο γάλα το οποίο διατίθεται στην αγορά. Γνώμονας θα πρέπει να είναι τα συμφέροντα και οι επιθυμίες των καταναλωτών και κατά πόσον αυτά προστατεύονται καλύτερα μέσω μίας εναρμόνισης του επιτρεπόμενου περιεχομένου λίπους στο γάλα ή μέσω μίας εναρμόνισης της επισήμανσης του περιεχομένου λίπους στο γάλα.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική και κοινωνική συνοχή: ανταγωνιστικότητα των περιφερειών, διακυβέρνηση και συνεργασία»

(2004/C 10/19)

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Ιταλικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ιταλίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση — με επιστολή του στις 8 Απριλίου 2003 — ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ αποφάσισε να ορίσει τον κ. Malosse ως γενικό εισηγητή, κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), και υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 76 ψήφους υπέρ και μία ψήφο κατά.

1. Παρουσίαση

1.1. Το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης που υποβλήθηκε στην Ιταλική Προεδρία στις 18 Ιουλίου 2003 διαφυλάσσει και ενισχύει την πολιτική συνοχής ως έναν από τους βασικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες και κύριους υποστηρικτές της εν λόγω πολιτικής από την έναρξή της, στις αρχές της δεκαετίας του '80.

1.2. Πρωτοστάτης στον τομέα της διοικητικής απλοποίησης (1), η ΕΟΚΕ ανησυχεί σχετικά με διάφορες ενδείξεις κακής διαχείρισης: καθυστερήσεις κατά την εφαρμογή προγραμμάτων, ανεπαρκείς εταιρικές σχέσεις με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, αντιφάσεις μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την προοπτική της διεύρυνσης της ΕΕ την 1η Μαΐου 2004 και της ένταξης χωρών οι οποίες θα επωφεληθούν τα μέγιστα από την πολιτική αυτή χωρίς να διαθέτουν εμπειρία — και, συχνά, ούτε τις απαιτούμενες ικανότητες — για την εφαρμογή της, αλλά και ενόψει της ολοένα και μεγαλύτερης παγκοσμιοποίησης των οικονομιών, το μέλλον της πολιτικής συνοχής μπορεί να διασφαλισθεί μόνον με καλύτερη διακυβέρνηση.

1.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει αδιαλείπτως την εφαρμογή της διαδικασίας της Λισσαβώνας, προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πλέον ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο που να βασίζεται στη γνώση έως το 2010. Ο εν λόγω στόχος, ο οποίος θα μπορούσε να κινητοποιήσει τους ευρωπαίους πολίτες, τίθεται επί του παρόντος υπό αμφισβήτηση εξαιτίας της ασταθούς οικονομικής συγκυρίας και ελλείπει πραγματικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ουσιαστική εφαρμογή των αξόνων της Λισσαβώνας. Επιπλέον, απαιτείται ακόμη η προαγωγή ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταίρων και εκείνων που μπορούν να βοηθήσουν τους πολίτες να ενστερνισθούν τις μεταρρυθμίσεις, τα σχέδια και τις φιλοδοξίες της διαδικασίας της Λισσαβώνας!

(1) Η ΕΟΚΕ είναι το πρώτο όργανο της ΕΕ το οποίο φρόντισε να αποκτήσει Κώδικα Ορθής Συμπεριφοράς στον τομέα της απλοποίησης.

1.4. Υπό αυτό το πρίσμα και κατόπιν αιτήματος της Ιταλικής Προεδρίας, η ΕΟΚΕ διατυπώνει μία σειρά συστάσεων σχετικά με το μέλλον της πολιτικής συνοχής σε συνάρτηση με την ανταγωνιστικότητα, τη διακυβέρνηση και τη συνεργασία, με βάση τις πρόσφατες εργασίες του ειδικευμένου τμήματός της «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» (2).

2. Ανταγωνιστικότητα των περιφερειών

2.1. Στόχος μίας ανανεωμένης πολιτικής συνοχής πρέπει να είναι να μπορέσει ολόκληρη η ευρωπαϊκή επικράτεια να προσαρμοσθεί στις προκλήσεις που συνεπάγεται η οικονομία της γνώσης, κατά τρόπο ώστε να μπορέσουν όλες οι περιφέρειες να συνεκτιμήσουν τους στόχους της Λισσαβώνας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση απαιτείται εφεξής να κατορθώσει την εκ νέου επίτευξη ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης. Πρώτη βιομηχανική και εμπορική δύναμη στον κόσμο εδώ και 20 χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση εμφανίζεται ακόμη ως αυτσαίντερ, εξαρτώμενη από το εξωτερικό για την ανάκαμψη της οικονομίας της. Η κατάσταση αυτή είναι αφύσικη. Η ΕΕ, η οποία από 1ης Ιανουαρίου 2002 διαθέτει στην πλειονότητα της επικράτειάς της ένα ενιαίο νόμισμα, πρέπει να είναι σε θέση να εδραιώσει τον πρωταγωνιστικό της ρόλο της στο παγκόσμιο προσκήνιο και να βρει ίδιους πόρους για την οικονομική ανάπτυξή της.

2.2. Η απουσία συνοχής στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί αδιαμφισβήτητο αδύνατο σημείο. Το παράδειγμα της Ιταλίας με το Νότο, της Γαλλίας με τις αγροτικές και τις απομακρυσμένες περιοχές της και, πιο πρόσφατα, της Γερμανίας με τα νέα Länder, καταδεικνύει σαφώς σε πόσο μεγάλο βαθμό η έλλειψη συνοχής μπορεί να τροχοπεδήσει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο μίας χώρας. Το ίδιο ισχύει και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τη διεύρυνση εισέρχονται στην ΕΕ οι χώρες που έχουν τα υψηλότερα ευρωπαϊκά ποσοστά ανάπτυξης κατά την τελευταία

(2) Βλέπε συγκεκριμένα τις ακόλουθες γνωμοδοτήσεις:

- «Δεύτερη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή» — ΕΕ C 193 της 10.7.2001, σ. 70.
- «Στρατηγική για την οικονομική και κοινωνική συνοχή στην ΕΕ» — ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 151.
- «Το μέλλον της πολιτικής της συνοχής ενόψει της διεύρυνσης και της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης» — ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σ. 66.
- «Δεύτερη έκθεση προόδου για την οικονομική και κοινωνική συνοχή».

πενταετία και τις καλύτερες αναπτυξιακές προοπτικές, αλλά ταυτόχρονα διευρύνονται οι περιφερειακές αποκλίσεις στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια, η πολιτική συνοχής της ΕΕ απαιτείται να διατηρηθεί και να ενισχυθεί. Η εν λόγω πολιτική έχει, άλλωστε, επιτύχει εξαιρετικά ενθαρρυντικά αποτελέσματα στα 20 χρόνια της ύπαρξής της, παρέχοντας τη δυνατότητα στις χώρες της συνοχής να καλύψουν τα κενά τους. Τα αποτελέσματα αυτά όσον αφορά την κάλυψη των κενών των περιφερειών στο εσωτερικό των διαφόρων χωρών υπήρξαν λιγότερο πειστικά, δεδομένου ότι οι ανισότητες σε επίπεδο κατώτερο του εθνικού δεν περιορίστηκαν και, ορισμένες φορές, μάλιστα επιδεινώθηκαν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει καινούριες μεθόδους για την επιτυχή αντιμετώπιση των προκλήσεων που τίθενται από τη διεύρυνση, όπως παραδείγματος χάρη την επιδίωξη συνεργιών μεταξύ των δράσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων, των επενδυτικών δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και των διαθέσιμων ιδιωτικών κεφαλαίων. Οι συνεργίες αυτές εμπεριέχουν σημαντικές δυνατότητες οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων στις υπό ένταξη χώρες.

2.3. Βάσει της εμπειρίας των προηγούμενων ετών συνάγεται ότι οι χώρες/περιφέρειες που σημειώνουν πρόοδο είναι εκείνες που κατορθώνουν να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευθούν τα πλεονεκτήματα που διαθέτουν, κυρίως όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό (αλλά και τον φυσικό πλούτο, τη γεωγραφική θέση ...). Δεν υπάρχει «θαυματουργή συνταγή», εκτός ίσως από το πνεύμα κοινωνικής συναίνεσης σχετικά με φιλόδοξους στόχους και στοχευμένες επενδύσεις για την παροχή ίσων ευκαιριών στις χώρες και τις περιοχές αυτές με μέλημα τη βιώσιμη ανάπτυξη: της εκπαίδευσης ή/και της κατάρτισης, αφενός, και της ποιότητας των υποδομών, αφετέρου. Η προσπάθεια για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και η μεγαλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών αποτελούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου στο οποίο προσβλέπει η πλειονότητα των πολιτών τόσο των κρατών μελών όσο και των υποψηφίων προς ένταξη χωρών. Οποιοσδήποτε τρόπος οργάνωσης ο οποίος δεν θα επεδίωκε την ενίσχυση των εν λόγω προσανατολισμών θα υπήρχε κίνδυνος να βλάψει τη συνοχή και να μεγιστοποιήσει τους περιορισμούς που επιβαρύνουν τις διαρθρωτικές δράσεις. Κρίνεται ζωτικής σημασίας να εξακολουθήσει να ενισχύεται αυτό το κοινωνικό πρότυπο, στο πλαίσιο του οποίου η συμμετοχή των πολιτών στα δημοκρατικά δρώμενα, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων, η πρόσβαση στις υπηρεσίες κοινής ωφελείας, η ισότητα των ευκαιριών και η παροχή θεμελιωδών κοινωνικών εγγυών αποτελούν μείζονες πολιτικές αξίες.

2.4. Η ευρωπαϊκή βοήθεια θα έπρεπε να ακολουθεί φθίνουσα πορεία σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται, να κατανέμεται αναλογικά, να εστιάζεται ορθά στις προτεραιότητες που καθορίζονται υπό την αιγίδα της Ευρώπης με τη συναίνεση των ενεργών τοπικών δυνάμεων και του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο είναι ουσιώδης η συνεκτίμηση στη μελλοντική πολιτική συνοχής των προγενέστερων εμπειριών και η ενσωμάτωση των βέλτιστων πρακτικών υπό το πρίσμα των επιτευχθέντων

αποτελεσμάτων. Η εν λόγω βασική αρχή καλό θα ήταν να τεθεί ως μία από τις προϋποθέσεις των κανονιστικών ρυθμίσεων που θα διέπουν μελλοντικά την πολιτική συνοχής. Με την προοπτική αυτή, κρίνεται σκόπιμη η ανάπτυξη και η βελτίωση των τεχνικών για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων.

2.5. Οι άμεσες επιδοτήσεις στις επιχειρήσεις προκαλούν ολέθριες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των περιφερειών. Εντούτοις, η παροχή στήριξης γενικότερα χωρίς διαταραχή της αγοράς μπορεί να είναι αναγκαία για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος: υποστήριξη της δημιουργίας νέων δραστηριοτήτων, ενίσχυση της αναπτυξιακής στρατηγικής, έρευνα και κατάρτιση για τις μικρές επιχειρήσεις.

2.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά λοιπόν μια ενεργό πολιτική για τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών/περιοχών (Στόχος 1 της πολιτικής συνοχής) με σημαντικά μέσα τα οποία θα εστιάζονται όμως στην εκπαίδευση και κατάρτιση, στις υποδομές και στη βιώσιμη ανάπτυξη, στο επιχειρηματικό πνεύμα και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και στις ικανότητες των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για την κινητοποίηση των δραστήριων τοπικών δυνάμεων. Η πολιτική αυτή απαιτείται να αναληφθεί με σεβασμό προς τις θεμελιώδεις αρχές στις οποίες στηρίχθηκαν οι δράσεις στον τομέα της συνοχής από το 1988 και οι οποίες πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν τη βάση των δράσεων για τη συνοχή: συγκέντρωση, προγραμματισμός, προσθετικότητα και εταιρική σχέση.

2.7. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διατηρηθεί η παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς όφελος των περιφερειών της ΕΕ οι οποίες στατιστικά θα σταματήσουν να emπίπτουν στον Στόχο 1 λόγω της διεύρυνσης και να εστιασθεί η κοινοτική στήριξη σε μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην ανάπτυξη των προσόντων, στην προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ορισμένες από τις περιφέρειες που είναι επί του παρόντος επιλέξιμες στο πλαίσιο του Στόχου 1 θα εξακολουθήσουν να χρειάζονται υποστήριξη και μετά από το 2006. Πράγματι, οι εν λόγω περιφέρειες δεν θα πρέπει να σταματήσουν να δικαιούνται την ενίσχυση αυτή απλώς και μόνον επειδή η διεύρυνση θα προκαλέσει αυτόματη μείωση του κοινοτικού μέσου όρου του κατά κεφαλήν ΑεγχΠ. Επί τούτου, η ΕΟΚΕ εφιστά ιδιαίτερα την προσοχή στην αναγκαία προσπάθεια για τη συνοχή, η οποία θα πρέπει να συνοδεύει αυτό το ιστορικό πολιτικό άνοιγμα στο πλαίσιο μίας περιφερειακής πολιτικής για το σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας.

2.7.1. Η σημερινή κατανομή στους Στόχους 1, 2 και 3 όπου το επίπεδο της ενίσχυσης ποικίλλει, αλλά και ο προσανατολισμός των δράσεων, πρέπει να αντικατασταθεί από ένα πιο ευέλικτο σύστημα. Πρέπει να διατηρηθούν τρία διαφορετικά επίπεδα ενίσχυσης με τη μεγαλύτερη ενίσχυση στους εναπομένοντες και νέους τομείς του Στόχου 1. Για τους εναπομένοντες τομείς του Στόχου 2 και τους πρώην τομείς του Στόχου 1 παρέχεται χαμηλότερη ενίσχυση ανά κάτοικο. Για τους υπόλοιπους τομείς στη διευρυμένη ΕΕ παρέχεται ενίσχυση σε ακόμη χαμηλότερο επίπεδο. Οι τελευταίες αυτές ενισχύσεις πρέπει να αφιερωθούν αποκλειστικά στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων και στις ανταλλαγές εμπειριών μεταξύ περιφερειών.

2.8. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διατήρησης τόσο της εθνικής όσο και της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης προς όφελος περιοχών που παρουσιάζουν σοβαρά διαρθρωτικά μειονεκτήματα (ιδιαίτερα απομακρυσμένες, νησιωτικές, ορεινές, απομονωμένες, εξαιρετικά αραιοκατοικημένες περιφέρειες ...), οι οποίες χρήζουν συγκεκριμένης υποστήριξης προκειμένου να αποφευχθεί η εγκατάλειψή τους από πλευράς υπηρεσιών κοινής ωφελείας, και κυρίως δικτύων επικοινωνίας και μεταφοράς (συμπεριλαμβανομένων και των επικοινωνιών ευρείας ζώνης). Οι μεταρρυθμίσεις που θα επέλθουν στα μέτρα για τη συνοχή έπειτα από τη διεύρυνση δεν πρέπει να προκαλέσουν αποδυνάμωση της στήριξης που προορίζεται σε αυτές τις εξαιρετικά ευάλωτες κοινότητες. Επιπλέον, στον συγκεκριμένο τομέα, κρίνεται σκόπιμο να εξακολουθήσει να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού η οποία πρέπει να διατηρηθεί ως βασική προτεραιότητα και θα απαιτήσει συμπληρωματικά μέσα σε επίπεδο ΕΕ. Η αξιοποίηση επιτυχημένων εμπειριών, καθώς και η συμπερίληψη των περιφερειών αυτών στις μεγάλες ευρωπαϊκές πολιτικές θα προσέδιδε προστιθέμενη αξία στην κοινοτική αλληλεγγύη.

3. Διακυβέρνηση

3.1. Η βελτίωση της διακυβέρνησης όσον αφορά την πολιτική συνοχής είναι επιβεβλημένη. Από αυτήν εξαρτάται η προστιθέμενη αξία της κοινοτικής πολιτικής συνοχής. Μία αποτελεσματική πολιτική συνοχής απαιτείται να είναι σαφής, κατανοητή και αποδεκτή από τους δικαιούχους, οι οποίοι πρέπει να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο, και κυρίως να περιλαμβάνει όλους τους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, περιβαλλοντικές και ανθρώπινες εξελίξεις. Τα στοιχεία αυτά θεωρούνται, άλλωστε, ολόένα και πιο αναπόσπαστα.

3.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει κατ' αρχήν τις συστάσεις της για μία πραγματική απλοποίηση των διαδικασιών εφαρμογής της πολιτικής συνοχής και θεωρεί ότι μόνον μία ριζική μεταρρύθμιση θα καταστήσει δυνατή την πλήρη διαφύλαξη της αξιοπιστίας αυτής της θεμελιώδους πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτή την επιδίωξη, η οποία έχει κατ' εξοχήν λειτουργική χροιά, κρίνεται σκόπιμο να προστεθεί η αξίωση περί καθιέρωσης ενός συστήματος διερεύνησης των προοπτικών, των τάσεων και της εξέλιξης των παραμέτρων που καθορίζουν την πραγματική σύγκλιση και τους ενεργούς παράγοντες ανταγωνιστικότητας.

3.3. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα διαβεβαιώσει ότι τάσσεται υπέρ της διατήρησης και της ανάπτυξης των θεμελιωδών αρχών των Διαρθρωτικών Ταμείων κατά το διάστημα που αρχίζει το 2007. Πέραν από τη συζήτηση που προαναφέρθηκε σχετικά με το μέλλον της συγκέντρωσης, απαιτείται να επιδειχθεί μέριμνα για το σχεδιασμό και τη διαχείριση των προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων με πλήρη σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Τούτο προϋποθέτει τη διαμόρφωση μίας πολιτικής η οποία θα ευνοεί την πλήρη και ενεργό συμμετοχή των τοπικών αρχών και των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, αντί πρωτοβουλιών οι οποίες

θα είχαν ως μοναδικό αποτέλεσμα την ενδυνάμωση του ρόλου των εθνικών κυβερνήσεων. Η ΕΟΚΕ δεν θα μπορούσε να θεωρήσει ενδιαφέρουσα μία πρόταση η οποία, στην πράξη, θα παρέδιδε τον έλεγχο των Διαρθρωτικών Ταμείων στις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

3.4. Για να διασφαλισθεί η βελτίωση της κατανομής των ρόλων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων λήψης αποφάσεων, μία από τις βασικότερες επιβεβλημένες ενέργειες (εάν όχι η βασικότερη) συνίσταται στο να λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση ρηξικέλευθα μέτρα για την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.5. Μία καλύτερη κατανομή των ρόλων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των κρατών μελών και περιφερειών κρίνεται επιβεβλημένη για την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και υπερβολικών προθεσμιών. Θα ήταν σκόπιμο να προσδιορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση τις μείζονες προτεραιότητες με κεντρικό άξονα τους στόχους της Λισσαβόνας, ούτως ώστε να ανατεθεί στις περιφέρειες η ευθύνη της εφαρμογής των προγραμμάτων και να περιορισθεί ο ρόλος των κρατών μελών στον έλεγχο της επιτυχούς ολοκλήρωσής τους. Η χρηστή ευρωπαϊκή διακυβέρνηση εδράζεται σε μία αντιπροσωπευτική και συμμετοχική δημοκρατία. Ο ρόλος των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων χρήζει επανεξέτασης και ενδυνάμωσης. Βάσει των προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, οι οικονομικές και κοινωνικές οργανώσεις θα πρέπει να συμμετέχουν άμεσα στον καθορισμό των προτεραιοτήτων, αλλά και να ασχολούνται με την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δράσεων στο πλαίσιο τοπικών ή περιφερειακών συντονιστικών επιτροπών. Η προσέγγιση αυτή υπό το πρίσμα της εταιρικής σχέσης αποδείχθηκε καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχία των δράσεων συνοχής και, κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ ζητεί να αποτελέσει βασική συνιστώσα της πολιτικής συνοχής: μία πραγματική εταιρική σχέση με το σύνολο των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων σε όλα τα στάδια του προγραμματισμού είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της εφαρμογής μίας τέτοιας πολιτικής. Οποιαδήποτε απόπειρα περιορισμού του ρόλου της εταιρικής σχέσης στις πρωτοβουλίες για τη συνοχή δεν μπορεί παρά να μειώσει και να περιορίσει το πεδίο και το ενδιαφέρον των δράσεων. Η ΕΟΚΕ, σε διερευνητική γνωμοδότησή της επί του θέματος, προβαίνει στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων με στόχο την ενσωμάτωση των εν λόγω αρχών σε μία νέα νομοθεσία (1).

3.6. Θα ήταν σκόπιμο, αφενός, ο αυστηρός προγραμματισμός που πραγματοποιείται με «Ενιαία Έγγραφα Προγραμματισμού» (ΕΕΠ) να αντικατασταθεί από συμβάσεις στόχων και, αφετέρου, ένα σημαντικό τμήμα των προγραμμάτων να ανατίθεται — με τη μορφή συνολικών επιδοτήσεων — σε τοπικές οργανώσεις που σχετίζονται ή εκπροσωπούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους για τη διαχείριση μικρών έργων. Συνιστάται, επίσης, η συστηματική καθιέρωση νέων χρηματοδοτικών μηχανισμών για τις ΜΜΕ.

(1) «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων».

3.7. Η έννοια της προσθετικότητας πρέπει να καταστεί ελαστικότερη και, αντί να εφαρμόζεται έργο προς έργο, να συναρτάται με την εκπλήρωση των στόχων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ θα μπορούσε να αποτελέσει τη μοναδική δημόσια πηγή στήριξης για την υλοποίηση των επιδιωκόμενων προτεραιοτήτων της που απορρέουν από τους στόχους της Λισσαβώνας.

3.8. Προτείνεται η σύσταση ενός Ενιαίου Διαρθρωτικού Ταμείου, το οποίο θα μπορούσε να βασίζεται σε μια λογική πολυετούς λειτουργίας, να χρησιμοποιεί ενδεικτικά κονδύλια και να διακρίνεται από ευελιξία για την επιβράβευση των ικανότερων περιφερειών και των χωρών μέσω ενός αποθεματικού επίδοσης. Το αποθεματικό αυτό θα καθιστούσε επίσης δυνατή τη διαμόρφωση καινοτόμων σχεδίων και την υλοποίησή τους εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, αλλά και την έγκριση της χορήγησης πιστώσεων εκτάκτου ανάγκης για την αντιμετώπιση εξαιρετικά δύσκολων καταστάσεων.

3.9. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται οι συζητήσεις σχετικά με τη μελλοντική πολιτική συνοχής να ξεκινήσουν όσο το ταχύτερο δυνατόν πιο γρήγορα και να τους διατεθεί άπλετος χρόνος προκειμένου να μην περιορισθεί ο διάλογος σε μία απλή εξέταση των χρηματοοικονομικών στοιχείων εις βάρος της συνεκτιμησης των οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων, η οποία θεωρείται ζωτικής σημασίας στο πλαίσιο της διεύρυνσης και της αυξανόμενης τάσης προς την παγκοσμιοποίηση. Ο διάλογος αυτός επιβάλλεται να διεξαχθεί απολύτως εμπειριστωμένα και με πλήρη διαφάνεια, παρέχοντας κεντρικό ρόλο στους φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

4. Συνεργασία των περιφερειών

4.1. Υφίσταται ευρεία συναίνεση σχετικά με τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών και με την κοινοτική προστιθέμενη αξία μίας δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο επιβεβαιώθηκε και κατά το Ατυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στη Χαλκιδική στις 16 Μαΐου 2003.

4.2. Λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων της διεύρυνσης και της παγκοσμιοποίησης, η πολιτική συνοχής πρέπει να προωθεί μία πιο πολυκεντρική ανάπτυξη τους κοινοτικού χώρου. Αυτός ο βασικός πολιτικός προσανατολισμός προϋποθέτει όχι μόνον την ύπαρξη κοινών στόχων, αλλά και την αναγνώριση της ευρωπαϊκής οικολομορφίας. Η διασυνοριακή, η διακρατική και η διαπεριφερειακή συνεργασία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης — παρά τις δυσκολίες που θέτει η υλοποίησή τους — αναγνωρίζονται ως ζωτικά μέσα για την ολοκλήρωση περιφερειών οι οποίες έζησαν χρόνια ολόκληρα δίπλα — δίπλα. Οι παραμεθόριες περιφέρειες εντός των συνόρων της ΕΕ, οι οποίες είναι συχνά περιθωριοποιημένες, αρχίζουν να αποκτούν μία νέα δυναμική διαμέσου νέων μορφών αλληλεγγύης και συμπληρωματικότητας. Μετά την 1η Μαΐου 2004, θα κάνουν την εμφάνισή τους καινούριες μεγάλες παραμεθόριες περιφέρειες και, συνεπώς, το πρόγραμμα Interreg πρέπει να συνεχισθεί και να επεκταθεί, αλλά με νέες προτεραιότητες και με σημαντική ελάφρυνση των μεθόδων διαχείρισής του απλοποιώντας ριζικά τις διαδικασίες.

4.3. Η υπερβολική διάσπαση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο των προγενέστερων προγραμμάτων υπήρξε αναμφίβολα επίσημα για την αποτελεσματικότητα, τη διαφάνεια και τη σαφήνεια των προγραμμάτων. Η ΕΟΚΕ συνιστά επομένως τη διάρθρωση των προτεραιοτήτων γύρω από άξονες οι οποίοι θα ευνοούσαν την εμφάνιση ανταγωνιστικών παραμεθόριων περιφερειών, όπως παραδείγματος χάρι: πανεπιστημιακό δίκτυο, σύστημα αναζήτησης, κοινές δομές στήριξης των ΜΜΕ, βελτίωση των μέσων επικοινωνίας και μεταφοράς, κοινό πρόγραμμα προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης ...

4.4. Η μεθοριακή συνεργασία με τις τρίτες χώρες (συμπεριλαμβανομένων των «νέων γειτόνων εξ Ανατολάς» και των μεσογειακών χωρών) χρήζει επίσης ενδυνάμωσης με την προοπτική μίας διευρυμένης Ευρώπης η οποία απευχεται την ανέγερση ενός δεύτερου τείχους του Βερολίνου. Στόχος στις εν λόγω παραμεθόριες περιφέρειες πρέπει να είναι επίσης η καθιέρωση πνεύματος συνεργασίας, η προαγωγή της εξοικείωσης με τους άλλους και η αξιοποίηση κάθε δυνατής μορφής συμπληρωματικότητας.

4.5. Για την τελεσφόρηση των στόχων της Λισσαβώνας, η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάληψη προγραμμάτων ανταλλαγής ορθών πρακτικών με τη συμμετοχή των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των οικονομικών και κοινωνικών φορέων, τα οποία θα μπορούσαν να εστιάζονται πιο συγκεκριμένα στα εξής: καταπολέμηση του αποκλεισμού, ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, αύξηση του επιπέδου απασχόλησης, διάδοση της οικονομίας της γνώσης, επίταση των ερευνητικών προσπάθειών, ποιότητα της κατάρτισης, επιχειρηματικό πνεύμα, εφαρμογή του Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις.

4.6. Προκειμένου να υποστηριχθούν οι δράσεις συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών, η ΕΟΚΕ προτείνει μία μέθοδο που δεν είναι γραφειοκρατική και συνεπώς η διαχείρισή της δεν ανατίθεται αποκλειστικά και μόνον στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μέσου, στο οποίο θα έχουν άμεση πρόσβαση οι περιφέρειες και οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς, για την πραγματοποίηση συγχρηματοδοτήσεων με τα κράτη μέλη (και σε τρίτες χώρες). Η διαχείριση του εν λόγω μέσου για τη διευκόλυνση της συνεργασίας θα μπορούσε να ανατεθεί σε μία εξειδικευμένη ευρωπαϊκή υπηρεσία, επιφορτισμένη με τη διοργάνωση συναντήσεων για την προαγωγή της ανταλλαγής εμπειριών.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η περιφερειακή πολιτική κοινοτικής συνοχής πρέπει να αποβλέπει, μέσω ευρείας μεταρρύθμισης, στη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας των περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εμφανίζουν ελλιπή χρήση των ίδιων πόρων, και όχι στην αντιστάθμιση των αναπτυξιακών αποκλίσεων με την παροχή κρατικών ενισχύσεων. Το ζητούμενο για την ΕΕ είναι να προσδώσει πραγματική προστιθέμενη αξία με τις παρεμβάσεις της, αξιοποιώντας τις

επιτυχημένες εμπειρίες και τη συνεργασία μεταξύ των περιφερειών. Η εν λόγω προστιθέμενη αξία θα συμβάλει κατ' αυτόν τον τρόπο στην ενσωμάτωση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών στις μεγάλες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη ριζική μεταρρύθμιση των προτεραιοτήτων και των μεθόδων της πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η διεύρυνση και η οικονομία της γνώσης. Η νέα πολιτική συνοχής για το διάστημα 2007-2013 πρέπει να εναρμονισθεί κατά προτεραιότητα με τη στρατηγική της Λισαβώνας, προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πλέον ανταγωνιστική οικονομία

στον κόσμο που να βασίζεται στη γνώση και να παρασχεθούν σε όλες τις περιφέρειες τα μέσα που απαιτούνται για να συμμετάσχουν πλήρως σε αυτό το εγχείρημα αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματά τους.

5.3. Η εν λόγω μεταρρύθμιση προτείνεται να εστιάζεται στα θέματα της ανταγωνιστικότητας και της συνεργασίας των περιφερειών και η επιτυχής έκβαση της μπορεί να διασφαλισθεί χάρη στις νέες μεθόδους διακυβέρνησης που βασίζονται στη διαφάνεια, στην απλοποίηση των διαδικασιών, καθώς και στην επιδίωξη μίας πραγματικής εταιρικής σχέσης με τους τοπικούς και περιφερειακούς οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η συμβολή των λοιπών κοινοτικών πολιτικών στην οικονομική και κοινωνική συνοχή»

(2004/C 10/20)

Στις 23 Ιουλίου 2002, ο κ. Michel Barnier, μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αρμόδιος για την περιφερειακή πολιτική, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, εξ ονόματος της Επιτροπής, να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ για το θέμα, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 11 Σεπτεμβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Νταση).

Κατά την 402η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 66 ψήφους υπέρ, 21 ψήφους κατά και 10 αποχές.

1. Εισαγωγικές επισημάνσεις

1.1. Πρόσφατα γεγονότα υψίστης σημασίας καταδεικνύουν ότι ο δρόμος προς την πολιτική Ένωση θα είναι ακόμα μακρύτερος και δύσκολος. Ορισμένες κυβερνήσεις ευρωπαϊκών χωρών φαίνεται να ξέχασαν τη θέση που προβλήθηκε κατά κόρον στις δεκαετίες 70 και 80 σύμφωνα με την οποία η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί μονόδρομο για τις ευρωπαϊκές χώρες διότι η κάθε μια χωριστά δεν μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις σε παγκόσμια κλίμακα.

Όμως, η οικονομική και κοινωνική συνοχή αποτελεί, μαζί με την ΟΝΕ και την ολοκλήρωση της εσωτερικής Αγοράς, έναν από

τους βασικούς στόχους που τέθηκαν από τις Συνθήκες και επιβεβαιώθηκαν από το σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Οι σημερινές ειδικότερες νέες συνθήκες και κυρίως:

- η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση των αγορών,
- η διεύρυνση της ΕΕ και η επέκτασή της στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης,
- η κυριάρχηση της κοινωνίας αλλά και της οικονομίας της γνώσης και,
- τα γενικότερα κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία του 21ου αιώνα,

απαιτούν την καταβολή μιας προσπάθειας για μια νέα επικαιροποιημένη προσέγγιση του ζητήματος της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

1.2. Η προσπάθεια πρέπει να επικεντρωθεί:

- στην αναλυτική διερεύνηση των δεσμεύσεων των κρατών μελών και της Κοινότητας για οικονομική και κοινωνική συνοχή που πηγάζουν από τις Συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με στόχο την πληρέστερη δυνατή διασάφηση της έννοιας των αντίστοιχων διατάξεων και ρυθμίσεων των Συνθηκών,
- στην καταγραφή και τη διερεύνηση των πρακτικών της Κοινότητας και των κρατών μελών, σε σχέση με την ερμηνεία αλλά και την εφαρμογή των διατάξεων και ρυθμίσεων των Συνθηκών και του ευρωπαϊκού Συντάγματος όταν θα έχει τεθεί σε ισχύ για τη συνοχή,
- στην επισήμανση των συνεπειών στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, λόγω των ακολουθούμενων από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη πρακτικών ερμηνείας και εφαρμογής των σχετικών διατάξεων και ρυθμίσεων των Συνθηκών και,
- στον εντοπισμό τυχόν αναγκών μετακίνησης από τις ακολουθούμενες μέχρι σήμερα πρακτικές ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων των Συνθηκών περί συνοχής. Η μετακίνηση αυτή μπορεί να εξετασθεί ως ζήτημα αλλαγής των προτεραιοτήτων ή ως ζήτημα συμπλήρωσης των επιλογών, κατά την κατάσταση, τη χάραξη και την εφαρμογή κάθε επί μέρους κοινοτικής πολιτικής.

1.3. Η ΕΟΚΕ έχει, ήδη, εκδώσει, μεταξύ άλλων συναφών και τις γνωμοδοτήσεις της για «Το μέλλον της πολιτικής της συνοχής ενόψει της διεύρυνσης και της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης»⁽¹⁾ με την οποία επεκτείνεται ο προβληματισμός για τις επιπτώσεις στη συνοχή από τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και για την «Στρατηγική της ΕΕ για την οικονομική και την κοινωνική συνοχή»⁽²⁾ με την οποία δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στη συμβολή, για την ενίσχυση της συνοχής, των διαρθρωτικών πολιτικών του άρθρου III-112 του Συντάγματος.

1.4. Η παρούσα γνωμοδότηση έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα και στοχεύει, για τους λόγους που αναλύονται στη συνέχεια, στην κάλυψη του ειδικού θέματος της αναλυτικότερης προσέγγισης και αξιολόγησης, σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική συνοχή, των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, πολιτικών δηλαδή των πολιτικών του άρθρου 159 της ενοποιημένης συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2. Εννοιολογικός προσδιορισμός της συνοχής

2.1. Οι διατάξεις και ρυθμίσεις για τη συνοχή βρίσκονται στο μέρος III-112 του σχεδίου του Ευρωπαϊκού Συντάγματος όπου είναι αναλυτικότερες και ουσιαστικότερες.

2.2. Σύμφωνα με το γράμμα των διατάξεων της Συνθήκης, τα κράτη μέλη και η Ένωση οφείλουν να συνεξετάζουν και συνεκτιμούν και το κριτήριο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, πριν από οποιοδήποτε επιλογές τους στα πλαίσια όλων των επιμέρους κοινοτικών πολιτικών και δράσεων. Το στοιχείο δηλαδή της ανάγκης ενδυνάμωσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής δεν περιορίζεται στα πλαίσια συγκεκριμένων κοινοτικών πολιτικών και δράσεων αλλά διατρέχει και διαπερνά το σύνολο των πολιτικών και δράσεων αυτών.

2.3. Μια ειδικότερη ανάλυση μπορεί να μας οδηγήσει στα εξής τρία συμπεράσματα:

2.3.1. Πρώτον, στα κείμενα των Συνθηκών γίνεται αναφορά στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, χωρίς, όμως, να παρέχεται οποιαδήποτε διευκρίνιση, με ειδικότερες διατάξεις, περί του τι νοείται ως «οικονομική» και τι ως «κοινωνική» διάσταση της συνοχής. Παραμένει, πάντως, ισχυρή η διαπίστωση ότι τα κείμενα των συναφών διατάξεων των Συνθηκών δεν περιορίζονται στη συνολική σύνθετη αναφορά στη συνοχή αλλά προσδιορίζουν αυτήν την αναφορά με διπλή διάσταση: οικονομική και κοινωνική.

2.3.2. Δεύτερον, η μόνη διάταξη που αναφέρεται στη συνολική, σύνθετη (οικονομική και κοινωνική) έννοια της συνοχής, είναι η διάταξη του άρθρου 158 (αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας, μείωση περιφερειακών ανισοτήτων και αντιμετώπιση καθυστερήσεων των φτωχότερων περιοχών),

2.3.2.1. Αν δεν υπήρχε η σαφής διάταξη του άρθρου 159 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα μπορούσε να ανακύψει το ερώτημα: οι λοιπές, πλην των διαρθρωτικών, κοινοτικές πολιτικές πρέπει να τίθενται ή όχι, πριν από την εξαγγελία αλλά και κατά την εξειδίκευση και την εφαρμογή τους, στην προκρουστική κλίση της προσαρμογής τους στις ανάγκες και τις συναφείς επιταγές της υποχρέωσης επίτευξης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, με ενδεχόμενη την πιθανότητα αδυναμίας απόληψης του αναμενόμενου συνολικού οφέλους από την εφαρμογή τους; Οι λοιπές, πλην των διαρθρωτικών, κοινοτικές πολιτικές θα εφαρμόζονται με αποκλειστικό στόχο την απόληψη του μέγιστου αναμενόμενου, για το σύνολο της Κοινότητας, δυνατού οφέλους από την υλοποίησή τους, ασχέτως αν η απόλυτη και χωρίς παρεκκλίσεις εφαρμογή τους διευρύνει τις περιφερειακές ανισότητες, διογκώνει το εύρος των καθυστερήσεων των φτωχότερων περιοχών και εν τέλει, δημιουργεί, αντί της συνοχής, περιφερειακές αποκλίσεις και νέες ανισότητες;

(1) ΕΕ C 241 της 7.10.2002 σ. 66.

(2) ΕΕ C 241 της 7.10.2002 σ. 151.

2.3.2.2. Παρόμοιο ερώτημα, όμως, δεν μπορεί να τεθεί, εν όψει της διατύπωσης του άρθρου 159: οι λοιπές πολιτικές πρέπει να προσαρμόζονται, κατά τη χάραξη και την εφαρμογή τους, στις επιταγές της συνοχής και συνεπώς, δεν αποκλείεται η περίπτωση αδυναμίας απόληψης του μέγιστου δυνατού, για το σύνολο της Κοινότητας οφέλους, εάν το όφελος αυτό καταλήγει στη διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και στην επιδείνωση της σχετικής θέσης των φτωχότερων περιφερειών της Κοινότητας.

2.3.3. Τρίτον, παραμένει επί του παρόντος, αναπάντητο το αναδυόμενο ερώτημα για τον τρόπο που η Κοινότητα έχει ερμηνεύσει και εφαρμόσει, μέχρι σήμερα, στη λειτουργία της τις διατάξεις περί συνοχής των Συνθηκών. Όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, η πρακτική που έχει ακολουθήσει μέχρι σήμερα, η Κοινότητα είναι διαφορετική. Κατά το σχεδιασμό, τη χάραξη και την εφαρμογή των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, κοινοτικών πολιτικών δεν μετράται και δεν συνεκτιμάται η επίπτωση που μπορεί να προκύψει για τη συνοχή (δηλαδή για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και καθυστερήσεων) αλλά οι σχετικές εκτιμήσεις των σχετικών επιπτώσεων περιορίζονται για το σύνολο της Κοινότητας. Η πρακτική αυτή σημαίνει ότι η Κοινότητα αναδέχεται τον κίνδυνο διόγκωσης των περιφερειακών ανισοτήτων δηλαδή οικονομικής και κοινωνικής απόκλισης, αντί συνοχής, από την εφαρμογή συγκεκριμένων κοινοτικών πολιτικών (π.χ. των πολιτικών ανταγωνισμού, εσωτερικής αγοράς, νομισματικής πολιτικής κ.λπ.) και στη συνέχεια επιχειρεί, μέσω της κατάστροφωσης και της εφαρμογής των διαρθρωτικών πολιτικών, να εξαλείψει ή να περιορίσει και μειώσει τις αρνητικές για τη συνοχή συνέπειες των λοιπών πολιτικών. Στις πρακτικές, συνεπώς, της Κοινότητας, η διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής εμφανίζεται να έπεται, χρονικά, ως διαρθρωτική πολιτική, των λοιπών κοινοτικών πολιτικών.

3. Η συνδυασμένη προσέγγιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής

3.1. Με τον όρο «οικονομική συνοχή», νοείται, η διαπεριφερειακή προσέγγιση συγκεκριμένων οικονομικών δεικτών και ειδικότερα των δεικτών που αναφέρονται στο ΑΕγχΠ κατά κεφαλή.

3.2. Με τον όρο «κοινωνική συνοχή» νοείται, κατ' αρχήν, το σύστημα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής πρόνοιας που περιλαμβάνεται στα πλαίσια του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

3.3. Η συνδυασμένη αναφορά στο κείμενο της Συνθήκης και ειδικότερα στα άρθρα 158–162, των εννοιών αυτών, χωρίς διευκρίνιση οποιασδήποτε εννοιολογικής, μεταξύ τους, διάκρισης, δεν μπορεί να κριθεί ως η καλύτερη δυνατή επιλογή, αφού, καταλήγει στην ανάδειξη σοβαρών αδυναμιών ειδικότερης προσέγγισης του περιεχομένου και των ορίων των δύο διαστάσεων της συνοχής.

3.4. Το βασικό ερώτημα που ανακύπτει και που πρέπει να απαντηθεί σχετίζεται με τη διευκρίνιση της επιτρεπτής (ή ανεκτής) αλληλουχίας προσέγγισης των δύο (αλληλοσυμπληρούμενων) εννοιών της συνοχής. Το ερώτημα αυτό θα μπορούσε να διατυπωθεί και ως ζήτημα ενδεχόμενης ιεραρχικής προτεραιότητας της οικονομικής έναντι της κοινωνικής συνοχής.

3.5. Η προσέγγιση στο ζήτημα αυτό, επιβάλλεται να γίνει με βάση τις ρητές ρυθμίσεις των άρθρων 158–162 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και όχι τυχόν θεωρητικές αναζητήσεις και επιλογές. Επιβάλλεται δηλαδή να διευκρινισθεί αν οι ρυθμίσεις των άρθρων 158–162 αξιώνουν την παράλληλη και ταυτόχρονη, στα πλαίσια της χάραξης και άσκησης του συνόλου των κοινοτικών πολιτικών, επίδιωξη τόσο της οικονομικής όσο και της κοινωνικής συνοχής ή αν, αντιθέτως, καθιερύουν σχέση ιεραρχικής προτεραιότητας της οικονομικής έναντι της κοινωνικής συνοχής.

3.6. Με δεδομένο ότι το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ αποτελεί μέσο όρο, η αποκλειστική στήριξη της μέτρησης της συνοχής στο αριθμητικό αυτό μέγεθος, συνεπάγεται τη μεταφορά στα αντίστοιχα συμπεράσματα, της γνωστής παθογένειας των μέσων όρων των στατιστικών μετρήσεων.

3.7. Συνεπώς, η συνοχή και η ενδεχόμενη ενίσχυση ή απόκλιση της, δεν μπορεί να εκτιμώνται με βάση μόνο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Επιβάλλεται η συνεκτίμηση και άλλων παραμέτρων και κριτηρίων, για την προσέγγιση του αληθούς και ακριβούς μεγέθους της συνοχής και των μεταβολών της (σύγκλισης ή απόκλισης).

3.8. Η επιβαλλόμενη, όμως, συνεκτίμηση αυτή, με στόχο την κατασκευή ενός αντιπροσωπευτικότερου δείκτη συνοχής, προϋποθέτει, ότι:

— Πρώτον, θα πρέπει να επιλεγούν οι λοιπές πλην ΑΕΠ παράμετροι που επιβάλλεται να συνεκτιμηθούν. Ο νέος δείκτης μέτρησης της συνοχής θα είναι δείκτης μικτός και σύνθετος: πέραν του ΑΕΠ, θα εμπεριέχει και τις παραμέτρους του ποσοστού απασχόλησης, του ποσοστού ανεργίας, της έκτασης της κοινωνικής προστασίας, του βαθμού πρόσβασης στις υπηρεσίες κοινής ωφελείας κ.λπ. και

— Δεύτερον, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί και το θέμα που ανακύπτει για τη στάθμιση της συμβολής εκάστου συντελεστή στη συνολική συγκρότηση και οικοδόμηση του σύνθετου μικτού δείκτη μέτρησης της συνοχής.

4. Γενική εκτίμηση των επιπτώσεων των διαρθρωτικών πολιτικών στην οικονομική και κοινωνική συνοχή

4.1. Στον ορισμό και τις ερευνητικές τεχνοκρατικές αλλά και απολογιστικές προσεγγίσεις της περιφερειακής πολιτικής, διαπιστώνεται η σαφής σύνδεση της περιφερειακής πολιτικής με τις διαρθρωτικές πολιτικές.

4.2. Στον τομέα της μέτρησης των επιπτώσεων των διαρθρωτικών πολιτικών έχουν, ήδη, γίνει αλλά και εξακολουθούν να γίνονται εξαιρετικές εργασίες.

4.3. Έτσι, έχει καταστεί δυνατός ο εμπλουτισμός της δεύτερης Έκθεσης με μεγάλο αριθμό αξιόπιστων προσεγγίσεων ποικίλων παραμέτρων αλλά και η συμψηφιστική συνολική παρουσίαση των επιπτώσεων των διαρθρωτικών πολιτικών στην ενίσχυση της συνοχής: στη διάρκεια της περιόδου 1988–1999, επιτεύχθηκε περιορισμός της αρχικής ψαλίδας αποκλίσεων των 32 ποσοστιαίων μονάδων (100 μείον 68) του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ των 4 φτωχότερων κρατών από το μέσο αντίστοιχο ευρωπαϊκό ΑΕγχΠ, κατά το 1/3 δηλαδή στις 21 ποσοστιαίες μονάδες (100 μείον 79).

4.4. Συνεπώς, σε χρονικό διάστημα 11 ετών (1988-1999), οι ανισότητες μεταξύ του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ των 4 κρατών μελών της συνοχής από το αντίστοιχο μέσο ευρωπαϊκό ΑΕγχΠ, μειώνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 1 %.

5. Γενική εκτίμηση της συμβολής των λοιπών κοινοτικών πολιτικών στην οικονομική και κοινωνική συνοχή

5.1. Ο ισχυρισμός της σύνδεσης της περιφερειακής πολιτικής με τις διαρθρωτικές παρεμβάσεις, πηγάζει από τη διαπίστωση της απουσίας οποιασδήποτε διάστασης αριθμητικής μέτρησης των επιπτώσεων των άλλων πλην διαρθρωτικών πολιτικών στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

5.2. Το ζήτημα που ανακύπτει συνίσταται στο πως θα κατορθωθεί να αξιοποιηθεί η εμπειρία επιλογής δεικτών και ποσοτικών μετρήσεων που έχει, ήδη, συσσωρευτεί στο χώρο των διαρθρωτικών παρεμβάσεων και να μεταφερθεί και στο χώρο εκάστης των λοιπών κοινοτικών πολιτικών.

5.3. Η αναγκαιότητα εφαρμογής του άρθρου 159 μετά τη διεύρυνση της ΕΕ εμφανίζεται επιτακτικότερη. Με βάση τους γνωστούς υπολογισμούς για την αναμενόμενη μείωση του κατά κεφαλήν κοινοτικού ΑΕγχΠ κατά 13 %, με την ένταξη στην ΕΕ των νέων χωρών, και την εξ αυτού πολύ πιθανή εξαίρεση 15 ευρωπαϊκών περιφερειών από το στόχο 1 η λειτουργία στις, πάντως φτωχές, περιφέρειες αυτές, των διαρθρωτικών πολιτικών στην κατεύθυνση ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, αποδυναμώνεται.

5.4. Η αποδυνάμωση της διαδικασίας ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στις περιφέρειες που ενδέχεται να βρεθούν, μετά τη διεύρυνση, εκτός του στόχου 1, πρέπει να αποφευχθεί. Η επιδίωξη αυτή μπορεί να επιτευχθεί, με δύο, μη αλληλο-αποκλειόμενους, τρόπους:

5.4.1. Πρώτον, με τη διασφάλιση της εξακολούθησης της παραμονής των περιφερειών αυτών, στο στόχο 1, με τον καθορισμό αντίστοιχου χαμηλότερου από το 75 % του μέσου, κατά κεφαλήν, κοινοτικού ορίου ΑΕγχΠ και

5.4.2. Δεύτερον, με την ενίσχυση της συμβολής των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, πολιτικών, στη διαδικασία της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

5.5. Εννοείται, ότι, στο βαθμό που η επιλογή του πρώτου, πιο πάνω, τρόπου δεν καταστεί εφικτή, η εφαρμογή του άρθρου 159 και η χρήση των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, πολιτικών, για την ενίσχυση της συνοχής (και μάλιστα, σε φτωχές ευρωπαϊκές περιφέρειες), καθίσταται, πλέον, εξαιρετικώς κρίσιμο στοιχείο και αποκτά, βαρύνουσα σημασία, για την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

6. Αντιφάσεις κατά την εφαρμογή των λοιπών κοινοτικών πολιτικών. Μέριμνα προσαρμογής αλλά όχι αναιρέσης των λοιπών κοινοτικών πολιτικών

6.1. Επιβάλλεται, να διασαφηνισθεί, ότι, το σύνολο των ρυθμίσεων των Συνθηκών δεν επιτρέπει την αναιρέση συνολικά οποιασδήποτε κοινοτικής πολιτικής.

6.2. Πράγματι, δεν φαίνεται να έχει έννοια, στο συγκεκριμένο πλαίσιο των Συνθηκών, η συνειδητή παρεμπόδιση της αποτελεσματικής λειτουργίας μιας συγκεκριμένης κοινοτικής πολιτικής: οποιαδήποτε κοινοτική πολιτική μπορεί να συνεπάγεται επί μέρους θετικές ή ενδεχομένως και αρνητικές επιπτώσεις (π.χ., με τη θέσπιση του ενιαίου νομίσματος μπορεί να προβληθεί ο ισχυρισμός, ότι, έχουν προκύψει και περιπτώσιακές αρνητικές συνέπειες που δεν μπορούν, όμως, να σκιάσουν τις γενικότερες ευεργετικές συνέπειες της καθιέρωσης του ευρώ).

6.3. Με την έννοια αυτή θα μπορούσε να προβληθεί ο ισχυρισμός, ότι, οι κοινοτικές πολιτικές του άρθρου 159 είναι πολύ πιθανόν — μέχρι βαθμού βεβαιότητας — να εμφανίσουν αντιφάσεις στις συνέπειες και τις επιπτώσεις τους: παράλληλα με τις ευνοϊκές για το σύνολο της ΕΕ επιπτώσεις δεν αποκλείεται η διαπίστωση δυσμενών συνεπειών για συγκεκριμένες περιφέρειες.

6.4. Εξάλλου, αναμένεται, ότι, οι λοιπές, πλην διαρθρωτικών, κοινοτικές πολιτικές θα έχουν αποκλίνουσες και μάλιστα ενίοτε σοβαρά αποκλίνουσες επιπτώσεις στις διάφορες περιφέρειες.

6.5. Στη «δεύτερη Έκθεση για την οικονομική και την κοινωνική συνοχή» επισημαίνεται, ότι, ενώ διαπιστώνεται σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών παράλληλα και ταυτόχρονα διαπιστώνεται απόκλιση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών.

6.6. Η μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Απασχόληση⁽¹⁾ προχωρά πολύ περισσότερο: ο συνολικός χρόνος, από το 1950 μέχρι σήμερα, διαχωρίζεται σε τρεις περιόδους με διακριτά μεταξύ τους χαρακτηριστικά.

6.7. Στη διάρκεια της περιόδου 1950-1970, διαπιστώνεται σαφής σύγκλιση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, τόσο στα επίπεδα του κατά κεφαλή εισοδήματος όσο και στα επίπεδα της παραγωγικότητας: οι φτωχότερες περιφέρειες σημειώνουν υπερτετραπλάσιους ρυθμούς ανάπτυξης σε σχέση με τις πλουσιότερες περιφέρειες.

6.8. Η εικόνα ανατρέπεται κατά τη διάρκεια των επόμενων (μετά το 1970) περιόδων και ειδικότερα:

6.8.1. Στη διάρκεια της περιόδου 1971-1994 (και κυρίως της περιόδου 1995-1999), διαπιστώνεται σαφής επιβράδυνση της σύγκλισης των περιφερειών, με τις φτωχότερες περιφέρειες να αδυνατούν να προσεγγίσουν, ουσιαστικά τις πλουσιότερες.

6.8.2. Η τελευταία, επίσης, περίοδος (1994-1999) υπήρξε περίοδος ανάπτυξης για την Ευρώπη — όμως, είναι σαφές, ότι, δεν ευνοήθηκαν, από τη σημειωθείσα ανάπτυξη, όλες οι ευρωπαϊκές περιφέρειες. Αντιθέτως, αποδεικνύεται, ότι, οι ευρωπαϊκές περιφέρειες παρουσίασαν διαφορετικές επιδόσεις:

- στην αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕγχΠ (μετρούμενο σε πρότυπο αγοραστικής δύναμης),
- στην παραγωγικότητα,
- στο ποσοστό απασχόλησης και
- στο ποσοστό ανεργίας.

6.9. Παρουσιάζει εξαιρετική σημασία η διαπίστωση, ότι, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση εμποδίζεται από τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των περιφερειών:

- στις παραγωγικές δυνατότητες εκάστης,
- στις δομές των εργασιακών δεξιοτήτων και των εξειδικεύσεων του εργατικού δυναμικού,
- στις τομεακές εξειδικεύσεις των παραγόμενων προϊόντων και
- στην απασχόληση και τη λειτουργία των αγορών εργασίας.

6.9.1. Παράλληλα, η γεωγραφική θέση κάθε περιφέρειας επηρεάζει την αντίστοιχη δυνατότητα πρόσβασής της στις μεγάλες αγορές και στη διάδοση της γνώσης.

6.9.2. Οι διαφορές αυτές οδηγούν τις ευρωπαϊκές περιφέρειες να εξειδικεύουν την παραγωγή τους με βάση το ανά περιφέρεια συγκριτικό πλεονέκτημα.

6.9.3. Οι εξειδικεύσεις, όμως, αυτές οδηγούν σε ποικιλία περαιτέρω επιπτώσεων, αναλόγων προς την εκάστοτε αντίστοιχη παραγωγική εξειδίκευση, με τους τομείς της βασιζόμενης σε αυξημένη γνώση παραγωγής, να απολαμβάνουν το μέγιστο πλεονέκτημα και παράλληλα μειωμένο κόστος και αυξημένη κινητικότητα της εργασίας.

6.10. Συνεπώς, η τεχνολογική εξέλιξη και η διαχρονική επιμονή συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της οικονομίας (υψηλή ανεργία, χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα, σύνθεση παραγομένων κατά τομέα προϊόντων) όχι μόνον εξαρτώνται από την υφιστάμενη, μεταξύ των περιφερειών, κατανομή των συντελεστών της παραγωγής και από το βαθμό κινητικότητας των συντελεστών αυτών αλλά και συμβάλλουν, με τη σειρά τους, στη διαμόρφωση, κατά περιφέρεια, των συντελεστών παραγωγής με τρόπο έντονα δυναμικό.

6.11. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται από την έκθεση «Εργασία 2002» και στις «ασύμμετρες διαταραχές» δηλαδή στις διαταραχές της ζήτησης για συγκεκριμένα προϊόντα η για συγκεκριμένες μορφές εργασίας. Οι διαταραχές αυτές που χαρακτηρίζονται ως αποφασιστικός παράγοντας στην εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων, επηρεάζουν συγκεκριμένες περιφέρειες μάλλον παρά το σύνολο της ΕΕ αφού συνδέονται και συναρτώνται με τις δομές της οικονομίας κάθε περιφέρειας.

6.12. Οι περιφέρειες που πλήττονται από τις διαταραχές αυτές λειτουργούν υπό δυσμενέστερες συνθήκες και αποδίδουν λιγότερο από τις λοιπές περιφέρειες — ιδίως, μάλιστα, αν η προσαρμογή πραγματοποιείται με βραδείς ρυθμούς π.χ. οι ανειδίκευτοι η οι χαμηλότερης ειδίκευσης εργάτες έχουν μικρότερη ευελιξία σε σχέση με τους περισσότερο ειδικευμένους.

6.13. Συμπερασματικά, μπορούμε να ισχυριστούμε, ότι, η διαπλοκή των διαφορετικών συνιστωσών (παραγωγικών συντελεστών, εργατικών ειδικεύσεων, γεωγραφικής θέσης, τεχνολογικής ανάπτυξης, «ασύμμετρων διαταραχών») παρέχει διαφορετική κατά περιφέρεια δυνατότητα να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και να προωθήσει τους αναπτυξιακούς της ρυθμούς.

6.14. Έχει, επίσης, παρατηρηθεί, στο ίδιο κείμενο, ότι, εάν οι φτωχότερες περιφέρειες δεν κατορθώσουν να διασφαλίσουν ένα επίπεδο στρατηγικών εισροών (ανθρώπινο κεφάλαιο, δημόσιες υποδομές κ.λπ.) θα παγιδευτούν σε καταστάσεις χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και δεν θα μπορέσουν να προσεγγίσουν τις πλουσιότερες περιφέρειες.

6.15. Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες, συνεπώς, οφείλουν να ακολουθήσουν διαφορετικούς δρόμους, ώστε η σύγκλιση να επιτευχθεί κατ' αρχήν, μόνο μέσα στα πλαίσια των υφιστάμενων «ομίλων περιφερειών» — στους ομίλους αυτούς τα άνω και κάτω όρια καθορίζονται από τους στρατηγικούς συντελεστές που διαθέτουν.

(1) Employment in Europe 2002 (Εργασία στην Ευρώπη 2002), Κεφάλαιο 4.

6.16. Οι προσπάθειες γεφύρωσης του χάσματος μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, χαρακτηρίζονται ως ουσιώδες προαπαιτούμενο για την ενδυνάμωση της συνοχής στο σύνολο της ΕΕ, με την προϋπόθεση, ότι, οι προσπάθειες αυτές καταβάλλονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκλείουν οποιαδήποτε πιθανότητα επιδείνωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και αποκλίσεων.

6.17. Ο σχεδιασμός, η χάραξη αλλά κυρίως, η εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών του άρθρου 159 της Συνθήκης, δεν είναι πάντοτε σαφές αν οδηγούν σε αντίστοιχες ωφέλειες όλων των ευρωπαϊκών περιφερειών ή αν, αντιθέτως, ευνοούν, μόνον, τις περιφέρειες τις διαθέτουσες τις δομές εκείνες που προσφέρονται περισσότερο για το θερισμό των ευεργετημάτων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

6.18. Στην έκθεση «Εργασία 2002», έπειτα από την εξέταση των διαφορών των χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών περιφερειών και των αντίστοιχων αγορών εργασίας, διακρίνονται 5 «όμιλοι περιφερειών» με αποκλίνοντα μεταξύ των ομίλων μοντέλα αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων και εργασιακών ειδικεύσεων.

6.19. Πέραν, όμως, των διαφορών στα μοντέλα της αξιοποίησης των ανθρωπίνων πόρων και των εργασιακών ειδικεύσεων, οι περαιτέρω ανισομέρειες μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών είναι τόσο βαθιές ώστε να οδηγούν σε σαφείς διαφοροποιήσεις και των επιπτώσεων και συνεπειών των κοινοτικών πολιτικών του άρθρου 159, κατά περιφέρεια ή κατά όμιλο περιφερειών.

6.20. Η συζήτηση, όμως, δεν τελειώνει εδώ. Οφείλουμε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 159 της Συνθήκης, όχι, απλώς, να επισημάνουμε αλλά και να μετρήσουμε τις κατά περιφέρεια θετικές ή αρνητικές συνέπειες της κοινοτικής πολιτικής στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Μέτρηση που μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει ή ακριβέστερα, δεν έχει επιχειρηθεί.

6.21. Συνεπώς, διαπιστώνεται, πλέον ότι δεν επαρκεί ο γενικός και με αρκετή δόση αοριστίας ισχυρισμός ότι π.χ. η πολιτική ανταγωνισμού βοηθά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Επιβάλλεται η στήριξη του ισχυρισμού αυτού και με συγκεκριμένες μετρήσεις των πιθανών νέων θέσεων εργασίας κατά περιφέρεια, αφού κατά τη διαδικασία των μετρήσεων αυτών, θα διαπιστωθεί, αν, πράγματι, δημιουργήθηκαν ή όχι, σε συγκεκριμένες περιφέρειες, νέες θέσεις εργασίας.

6.22. Είναι επίσης πιθανό ότι η ΕΟΚΕ δεν έχει υποστηρίξει επαρκώς στις μέχρι σήμερα γνωμοδοτήσεις της ορισμένες διαπιστώσεις της με αριθμητικά δεδομένα. Η παρατήρηση αυτή ισχύει π.χ. για τη διαπίστωσή της ότι με τις συγκεντρώσεις πλήγηκαν οι μειονεκτούσες περιφέρειες.

6.23. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος θα μπορούσαν να προταθούν διάφορες λύσεις. Μία εξ αυτών θα μπορούσε να είναι η εξής:

6.23.1. Πρώτον, μετρούμε τις συνέπειες μιας κοινοτικής πολιτικής του άρθρου 159 κατά περιφέρεια.

6.23.2. Δεύτερον, δεν αναιρούμε, σε καμία περίπτωση, το σύνολο της κοινοτικής πολιτικής, έστω και αν αυτή έχει δυσμενείς συνέπειες στο επίπεδο της κατά περιφέρεια συνοχής.

6.23.3. Τρίτον, ελαστικοποιούμε την κοινοτική αυτή πολιτική σε μια περιφέρεια ή την εφαρμόζουμε σταδιακά (σε συγκεκριμένη μεταβατική περίοδο) στην ίδια περιφέρεια ώστε να μετριάσουμε τις συνέπειες.

6.23.4. Τέταρτον, αν η ελαστικοποίηση ή η σταδιακή εφαρμογή (μεταβατικότητα) της κοινοτικής πολιτικής σε μια ή περισσότερες περιφέρειες δεν είναι εφικτή ή δεν κρίνεται αποτελεσματική, ή θέτει σε αβεβαιότητα τις αναμενόμενες από την κοινοτική πολιτική συνέπειες για το σύνολο της ΕΕ, επιλέγουμε και εφαρμόζουμε για συγκεκριμένες περιφέρειες συμπληρωματικές πολιτικές (ενδεχομένως διαρθρωτικού χαρακτήρα), ώστε να εξαλείψουμε ή να μετριάσουμε για τις περιφέρειες αυτές τις δυσμενείς για τη συνοχή συνέπειες.

6.24. Τονίζεται, ότι, η εφαρμογή των ανωτέρω προϋποθέτει:

6.24.1. Πρώτον, ότι, προηγείται, ως απαραίτητη προϋπόθεση, η μέτρηση των συνεπειών της άλλης κοινοτικής πολιτικής και

6.24.2. Δεύτερον, ότι, η συμπληρωματική πολιτική για την άρση των αρνητικών, για κάποια ή κάποιες περιφέρειες, συνεπειών είναι αποτελεσματική δηλαδή καλύπτει το σύνολο των αρνητικών συνεπειών που, άλλωστε, έχουν μετρηθεί.

6.25. Επισημαίνεται, ότι, στην έκθεση «Εργασία 2002», χρησιμοποιούνται συγκεκριμένοι δείκτες για να μετρήσουν τις επιδόσεις των περιφερειών και συνεπώς, να οδηγήσουν στην κατάταξη των περιφερειών σε «ομίλους συγγενών περιφερειών» δηλαδή σε ομίλους περιφερειών με παρεμφερή χαρακτηριστικά και συγκλίνουσες λειτουργίες και αποδόσεις.

6.25.1. Το 4ο κεφάλαιο της έκθεσης «Εργασία 2002» μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο βοήθο για την κατάσταση ενός αντίστοιχου πακέτου δεικτών πρόσφορων για την αριθμητική προσέγγιση και απεικόνιση της αποτελεσματικότητας των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, κοινοτικών πολιτικών στην ενίσχυση της συνοχής.

7. Συσχέτιση διαρθρωτικών πολιτικών (άρθρο 158 της Συνθήκης) με λοιπές κοινοτικές πολιτικές (άρθρο 159 της Συνθήκης)

7.1. Έχει παρατηρηθεί ⁽¹⁾ ότι, τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ) λειτουργούν μέσω τριών οδών:

- Βελτιώνουν τις φυσικές υποδομές της οικονομίας,
- Αναβαθμίζουν το επίπεδο του έμψυχου (ανθρώπινου) κεφαλαίου (μέσω της ενίσχυσης των εργασιακών εξειδικεύσεων και της εν γένει εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού) και
- Ενισχύουν απ' ευθείας τον ιδιωτικό τομέα μέσω επιδοτήσεων των αντίστοιχων επενδύσεων.

7.2. Στις σχετικές εργασίες για τις επιπτώσεις των διαρθρωτικών πολιτικών, έχει επιχειρηθεί η μέτρηση των συνεπειών των δύο πρώτων οδών λειτουργίας του Κ.Π.Σ, με την κατάστρωση συγκεκριμένων μοντέλων.

7.3. Κατά τη μέτρηση των επιπτώσεων αυτών, διαπιστώθηκε, ότι, οι διαρθρωτικές πολιτικές συνέβαλαν σε διαφορετικό βαθμό στην ανάπτυξη -αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ- εκάστης των 4 χωρών της συνοχής. Διαπιστώθηκε δηλαδή ότι η Ελλάδα και η Πορτογαλία βοήθηθηκαν, από τις διαρθρωτικές πολιτικές, περισσότερο — σε σχέση με την Ιρλανδία και την Ισπανία.

7.4. Παράλληλα, όμως, στις ίδιες εργασίες διαπιστώνεται, ότι, οι ωφέλειες της Ελλάδας και της Πορτογαλίας από την ενιαία αγορά, είναι μικρότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες ωφέλειες της Ιρλανδίας και της Ισπανίας.

7.5. Τίθεται, συνεπώς, το ερώτημα της συσχέτισης των συνεπειών των διαρθρωτικών και των λοιπών κοινοτικών πολιτικών.

7.6. Για να προσεγγίσουμε μια οριστική απάντηση στο θέμα αυτό της συσχέτισης και των συνδυασμένων αποτελεσμάτων τόσο της ενιαίας αγοράς όσο και των ΚΠΣ, οι μελετητές των εργασιών της Single Market Review υποστηρίζουν ότι επιβάλλεται να επιλέξουμε μια σειρά εναλλακτικών σεναρίων διερευνησεων, όπως π.χ.:

- Η αυξημένη εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων που παρατηρείται π.χ. στην Ισπανία οφείλεται η όχι και σε ποια έκταση στη λειτουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς;
- Οι χρηματοδοτήσεις μέσω των διαρθρωτικών πολιτικών και των ΚΠΣ έχουν προσωρινό ή διαρκή χαρακτήρα;
- Οι οικονομικοί μηχανισμοί που γεννούν μακροχρόνιες ανταποκρίσεις της προσφοράς στις ενισχύσεις των ΚΠΣ είναι ισχυροί η ασθενείς;

7.7. Πρόκειται για δύσκολα ερωτήματα για τα οποία, μέχρι σήμερα, δεν έχουν δοθεί οριστικές απαντήσεις. Η εντατικότερη, όμως, προσέγγιση των απαντήσεων στα ερωτήματα αυτά, προβάλλει, πλέον, ενόψει και της διεύρυνσης, επιτακτική.

8. Ειδικότερες αδυναμίες των λοιπών κοινοτικών πολιτικών σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική συνοχή

8.1. Κοινή αγροτική πολιτική. Η μερική αναθεώρηση της ΚΑΠ και η οικονομική και κοινωνική συνοχή

8.1.1. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική υπήρξε η πρώτη ουσιαστική κοινοτική πολιτική από την ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης, αντιμετώπισε με πλήρη επιτυχία την έλλειψη τροφίμων που παρατηρήθηκε μετά το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και έχει συμβάλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ⁽²⁾.

8.1.2. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της αποφασισθείσας στις 26/05/2003 μεταρρύθμισης της κοινής αγροτικής πολιτικής είναι η αποσύνδεση ή μερική αποσύνδεση των αντισταθμιστικών πληρωμών και ειδικότερα των πληρωμών για τις γεωργικές καλλιέργειες, τις πρωτοδοτήσεις ανά ζωική κεφαλή καθώς και τις αντισταθμιστικές πληρωμές για το γάλα μετά το 2005, από την παραγωγή. Η αποσύνδεση ή μερική αποσύνδεση της καταβολής των αντισταθμιστικών πληρωμών με τη σημερινή τους βάση υπολογισμού (καταβολή ανά κεφαλή η ανά εκτάριο), αντικαθίσταται από ένα σύστημα καταβολής των πληρωμών ως ενίσχυσης του εισοδήματος των αγροτών (καταβολή ανά γεωργική εκμετάλλευση). Η μορφή της αποσύνδεσης που θα επιλέξει αποφασίζεται από τα κράτη μέλη.

8.1.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει την άποψη αυτή, διαπιστώνει, ωστόσο, ότι και άλλα μέσα της ΚΠΠ, όπως οι ρυθμίσεις για τον προσανατολισμό της προσφοράς γεωργικών προϊόντων (π.χ. ποσοτώσεις) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι ρυθμίσεις αυτές αναχατίζουν σε μεγάλο βαθμό την τάση συγκέντρωσης της γεωργικής παραγωγής στις πλέον πρόφορες περιοχές. Το μέτρο αυτό, αφενός, ωφελεί τους μικρούς και μεσαίους παραγωγούς και, αφετέρου, είναι απαραίτητο προκειμένου να διασφαλισθεί η γεωργική δραστηριότητα στις μειονεκτικές περιοχές

8.1.4. Κατά την αξιολόγηση της ΚΠΠ και της συμβολής της στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις του 1992 και του 1999 προκάλεσαν σημαντικές αλλαγές. Οι δαπάνες για τη στήριξη της αγοράς μειώθηκαν αισθητά, αλλά αυξήθηκαν σημαντικά οι επιδοτήσεις για τις γεωργικές εκτάσεις και το ζωικό κεφάλαιο. Δεδομένου ότι οι επιδοτήσεις αυτές αποτελούσαν αντιστάθμιση για τη μείωση των τιμών παραγωγής γεωργικών προϊόντων, δεν σημειώθηκαν αισθητές μετατοπίσεις χρηματοδοτικών πόρων μεταξύ περιφερειών ή κλάδων παραγωγής. Αντιθέτως, δεν εξαλειφθηκε η δυσμενής αντιμετώπιση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων, γεγονός για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει ασκήσει επανειλημμένα κριτική.

(1) The Single Market Review — Subseries VI: Vol. 2 «The cases of Greece, Spain, Ireland and Portugal».

(2) EE C 85 της 8.4.2003, σ. 76.

8.1.5. Με τη μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της Agenda 2000, τα επιμέρους συνοδευτικά μέτρα ενίσχυσης ενοποιήθηκαν στο πρόγραμμα «πολιτική για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου», το λεγόμενο δεύτερο πυλώνα. Η ΕΟΚΕ έχει αποφανθεί επανειλημμένα θετικά για τον νέο αυτό σημαντικό στόχο της ΚΓΠ, διότι μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη διασφάλιση του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας αλλά και στη λειτουργικότητα του αγροτικού χώρου. Για τον ίδιο λόγο, η ΕΟΚΕ έχει προτείνει επανειλημμένα την καλύτερη χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα.

8.1.6. Στη γνωμοδότησή της για την νέα μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, της 14ης Μαΐου 2003⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι είναι αναγκαίο να συνεκτιμηθούν, κατά την εφαρμογή περαιτέρω μεταρρυθμίσεων, και οι επιπτώσεις για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Ο βαθμός υλοποίησης αυτού θα επηρεασθεί ουσιαστικά από την εφαρμογή από τα κράτη μέλη των μεταρρυθμιστικών μέτρων.

8.1.7. Επειδή τα μέτρα του δεύτερου πυλώνα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, ακόμη και με την προβλεπόμενη αποσύνδεση, στο πλαίσιο της αποκαλούμενης διαμόρφωσης, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν πλήρως οι πραγματικές ανάγκες. Γι αυτό, η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση της 14.05.2003, τάχθηκε εκ νέου υπέρ της κινητοποίησης συμπληρωματικών πόρων για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

8.1.8. Αυτή η αναμενόμενη αποτελεσματικότερη ενίσχυση της συνοχής από τη νέα ΚΑΠ, πρέπει να εκτιμηθεί αριθμητικά και να μετρηθεί κατά περιφέρεια, σύμφωνα και με το άρθρο 159 της Συνθήκης.

8.2. Οικονομική πολιτική: Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης – Εισαγωγή του ενιαίου νομισματος

8.2.1. Στη δεύτερη Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, προβάλλεται η άποψη (Σύνοψη – Μέρος II), ότι, για να διατηρηθούν τα υψηλά ποσοστά οικονομικής μεγέθυνσης στις περιφέρειες της Ένωσης που υστερούν, είναι σημαντικό οι διαρθρωτικές πολιτικές (δηλαδή οι πολιτικές του άρθρου 158) να συνδυαστούν με μακροοικονομικές πολιτικές που να εξασφαλίζουν την οικονομική σταθερότητα (δηλαδή με πολιτικές που περιλαμβάνονται στο άρθρο 159).

8.2.2. Στο ίδιο σημείο του κειμένου και με στόχο την επιχειρηματολογία ότι η ονομαστική σύγκλιση έχει οδηγήσει και σε πραγματική σύγκλιση, σε όση έκταση η σημαντική μείωση του πληθωρισμού, κατά τη δεκαετία του '90, συνοδεύτηκε από αντίστοιχη αύξηση του ΑΕγχΠ (πάνω από το μέσο ευρωπαϊκό όρο και στις 4 χώρες συνοχής, κατά το δεύτερο μισό της 10ετίας του 1990).

8.2.3. Παρά τη σωστή, κατ' αρχήν, βάση της επιχειρηματολογίας αυτής, θα μπορούσε να αντιταχθεί η άποψη, ότι, ελλείπουν στοιχεία μέτρησης των πιθανών επιπτώσεων της ισχύος των κριτηρίων σύγκλισης στην αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕγχΠ ανά χώρα.

8.2.4. Η εξάλειψη αυτού του μειονεκτήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί, με την καθιέρωση δεικτών μέτρησης συγκεκριμένων οικονομικών παραμέτρων και ειδικότερα:

- του δείκτη μέτρησης της μείωσης της ζήτησης που προκαλείται από τη διατήρηση σε ισχύ του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- του δείκτη μέτρησης των προκαλούμενων, από τη μείωση της ζήτησης, επιπτώσεων στις παραγωγικές επιδόσεις της οικονομίας.
- του δείκτη μείωσης των προκαλούμενων, από τη μείωση της ζήτησης, επιπτώσεων στις επενδυτικές δαπάνες της οικονομίας.
- του δείκτη μέτρησης των συνεπειών των μειωμένων παραγωγικών επιδόσεων, στη μείωση των θέσεων εργασίας και στην αύξηση της ανεργίας.
- του δείκτη αριθμητικής σύνδεσης της μειωμένης ζήτησης με την απώλεια θέσεων απασχόλησης και την αύξηση της ανεργίας.
- του δείκτη αριθμητικής σύνδεσης του ύψους της ανεργίας με την αντίστοιχη ροή (θετική ή αρνητική) των μισθών και ημερομισθίων (η εισαγωγή του δείκτη αυτού προϋποθέτει την προηγούμενη αποδοχή της αρχής, ότι, οποιαδήποτε αυξομείωση των μισθών οφείλει να συνδυάζεται με ταυτόχρονη και αντιστρόφως ανάλογη –και πάντως, μετρούμενη– μεταβολή του δείκτη απασχόλησης και του δείκτη ανεργίας).

8.2.5. Στο ίδιο κεφάλαιο της 2ης Έκθεσης για την οικονομική και κοινωνική πολιτική, προβάλλεται το γενικό και αφηρημένο επιχείρημα, ότι, η εισαγωγή του ενιαίου ευρωπαϊκού νομισματος έχει περιορίσει τον πληθωρισμό και έχει ενισχύσει τη σταθερότητα, με ευνοϊκές, κατά συνέπεια, επιπτώσεις και στη συνοχή, χωρίς, όμως, να παρατίθεται οποιαδήποτε περαιτέρω, αριθμητική προσέγγιση θεμελίωσης των ισχυρισμών αυτών. Θα ήταν σκόπιμο να πραγματοποιήσει η Επιτροπή σχετική ποσοτική μελέτη.

8.2.6. Η ορθή αντιμετώπιση επιβάλλει, αντιθέτως, την επιλογή και εκπόνηση σειράς αριθμητικών δεικτών μέτρησης όπως π.χ.:

- της συσχέτισης του πληθωρισμού με τις κατά περιφέρεια αντίστοιχες αυξομειώσεις του ΑΕγχΠ κατά κεφαλή,
- της συσχέτισης του πληθωρισμού (ή / και του ΑΕγχΠ / κεφαλήν), με τις, κατά περιφέρεια, αντίστοιχες αυξομειώσεις της απασχόλησης, της ανεργίας και της φτώχειας.

(1) COM(2003) 23 τελικό — 2003/0006+0007 (CNS).

8.2.7. Οι πρόσφατες συζητήσεις για την ανάγκη σταδιακής μετάθεσης της δημοσιονομικής προτεραιότητας από το κριτήριο του ελλείμματος σ' εκείνο του δημόσιου χρέους, δεν επιτρέπεται να περιοριστούν σε απλές εκφράσεις απόψεων και να καταλήξουν σε αβασάνιστες πολιτικές επιλογές. Προϋπόθεση, άλλωστε, για τις σωστές πολιτικές επιλογές αποτελεί, πάντοτε, η προηγούμενη μέτρηση των επιπτώσεων που συνεπάγονται οι επιλογές αυτές.

8.2.7.1. Στην περίπτωση, συνεπώς, των επιπτώσεων του Συμφώνου Σταθερότητας και ειδικότερα της εφαρμογής των συγκεκριμένων κριτηρίων (ελλείμματος και χρέους) προ-απαιτείται η καταβολή προσπάθειας (και) αριθμητικής αποτίμησης των συνεπειών που είχε μέχρι σήμερα, η προτεραιότητα του πρώτου κριτηρίου (δημοσιονομικό έλλειμμα) σε συνδυασμό με την εκτίμηση και των αναμενόμενων συνεπειών του ίδιου κριτηρίου, με βάση τη σημερινή οικονομική συγκυρία, στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

8.2.7.2. Εξάλλου, η αλλαγή της προτεραιότητας στο κριτήριο του δημόσιου χρέους θα πρέπει να συνεκτιμήσει και τις συναφείς επιπτώσεις της αλλαγής αυτής, στον τομέα της κοινωνικής συνοχής.

8.2.8. Κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί, ότι, αντικείμενο των πιο πάνω μετρήσεων και εκτιμήσεων, δεν μπορεί να είναι μόνο το εύρος της ανάκαμψης συνολικώς αλλά και η αναλυτική συγκρότηση των ποσοστών ανάπτυξης κατά περιφέρεια με ιδιαίτερη εξειδίκευση στην ανάπτυξη των φτωχότερων περιφερειών.

8.3. Πολιτική ανταγωνισμού

8.3.1. Στο κείμενο της δεύτερης Έκθεσης για την οικονομική και την κοινωνική συνοχή επιχειρείται σαφής υπαινιγμός των επιπτώσεων των εθνικών πολιτικών στη διεύρυνση των ανισοτήτων, με διαφανή στόχο, την ανάδειξη της ανάγκης διασύνδεσης των εθνικών με τις κοινοτικές πολιτικές, ώστε να αποφεύγεται η εντός των κρατών μελών υπόθαληση των αποκλίσεων.

8.3.2. Πράγματι, στην παράγραφο 2 της σ. XI του κειμένου, γίνεται διάκριση των ανισοτήτων μεταξύ κρατών και των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών και διαπιστώνεται ότι οι δεύτερες εμφανίζουν μικρότερη μείωση λόγω, εν μέρει, της διεύρυνσης των αποκλίσεων εντός ορισμένων κρατών μελών.

8.3.3. Οι εθνικές αναπτυξιακές πολιτικές που υλοποιούνται μέσω της ψήφισης ειδικών κατά χώρα νόμων, με βάση τις εθνικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες, περιλαμβάνουν συγκεκριμένα πακέτα αναπτυξιακών ενισχύσεων με ποικίλους συνδυασμούς αναπτυξιακών κινήτρων.

8.3.4. Τα κίνητρα αυτά μπορούν να αναφέρονται:

- σε φορολογικές απαλλαγές και εκπτώσεις,
- σε δανειακές διευκολύνσεις με μειωμένα ή όχι επιτόκια,

- σε δωρεάν χορήγηση κεφαλαιακών ενισχύσεων ή,
- σε ποικίλους συνδυασμούς των φορολογικών, δανειακών και κεφαλαιουχικών μέτρων και ενισχύσεων.

8.3.5. Η εκάστοτε επιλογή των συγκεκριμένων αναπτυξιακών μέτρων και ενισχύσεων επιβάλλεται να έχει ως στόχο όχι μόνο την αναπτυξιακή βοήθεια των φτωχότερων περιοχών κάθε χώρας, αλλά:

- την ενίσχυση της απασχόλησης, και
- την ενίσχυση των συγκριτικών εθνικών και περιφερειακών πλεονεκτημάτων.

8.3.6. Επιβάλλεται να επισημανθεί ότι η εκάστοτε σύνθεση των πακέτων αυτών των αναπτυξιακών ενισχύσεων τίθεται, πάντοτε, υπό την κρίση των αρχών της ΕΕ με επιδίωξη τη διασφάλιση της αποφυγής, περισσότερο ή λιγότερο πιθανών, παραβιάσεων των κοινοτικών πολιτικών. Η επιδίωξη, όμως, αυτή, προσαρμογής στην κοινοτική νομοθεσία, δεν περιλαμβάνει και την προηγούμενη εκτίμησή των συνεπειών της, στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

8.3.7. Επιβάλλεται, πλέον, η αλλαγή της, μέχρι σήμερα, ακολουθούμενης πρακτικής και η καταβολή προσπάθειας για:

- την προηγούμενη αριθμητική εκτίμηση των, κατά περίπτωση, θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων, της προσαρμογής των εθνικών αναπτυξιακών επιλογών πακέτων κινήτρων, στις αξιώσεις των συναφών κοινοτικών ρυθμίσεων περί ενίσχυσης της συνοχής και
- την ανάλογη διορθωτική διαφοροποίηση των συναφών προσαρμογών των εθνικών πολιτικών, κατά τρόπο, ώστε, να αποφεύγεται οποιαδήποτε επιλογή που θα διευκολύνει την απόκλιση ή δεν θα ενισχύει τη συνοχή.

8.3.8. Παράλληλα, επιβάλλεται να σημειωθεί, ότι, σε πολλές περιπτώσεις, η στήριξη συγκεκριμένης επιχείρησης ή κλάδου αποτελεί, κατ' ουσία, στήριξη συγκεκριμένης περιφέρειας, με συνέπεια, η διακοπή ή παράλειψη στήριξης της επιχείρησης να απολήγει στη διεύρυνση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων της αντίστοιχης περιφέρειας.

8.4. Εμπορική πολιτική — Εσωτερική Αγορά

8.4.1. Η στρατηγική Εσωτερικής Αγοράς που ενέκρινε το Συμβούλιο του Ελσίνκι αποκτά ιδιαίτερη σημασία, επειδή παρέχει τη δυνατότητα διαρκούς επανεξέτασης και βελτίωσης της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

8.4.2. Στα πλαίσια αυτής της επανεξέτασης θα μπορούσαμε να διερευνήσουμε αν επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι και προεπιλεγμένοι δείκτες συγκριτικών αξιολογήσεων σχετικών με θέματα περιφερειακών ανισοτήτων.

8.4.3. Οι διερευνήσεις αυτές θα οδηγήσουν στην καταγραφή της έκτασης προσέγγισης των στόχων της συνοχής.

8.5. Πολιτική μεταφορών

8.5.1. Η πολιτική μεταφορών αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες ανάπτυξης των περιφερειακών περιοχών της ΕΕ. Η έλλειψη διαπεριφερειακών συνδέσεων (οδικών, αεροπορικών, θαλασσιών) για πολλές περιφέρειες αποτελεί ένα μείζον μειονέκτημα στην ανάπτυξή τους. Η απελευθέρωση των μεταφορών όχι μόνο δεν βελτίωσε τη θέση των περιφερειακών περιοχών αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει κίνδυνος οικονομικής απομόνωσής τους.

8.6. Πολιτική εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης

8.6.1. Οι δεξιότητες και οι επαγγελματικές γνώσεις που έχουν εμπειρωθεί στο εργατικό δυναμικό μιας περιφέρειας, σε συνάρτηση και με τον τρόπο απασχόλησής του, χαρακτηρίζονται ως «μεταβλητή κλειδί» στη διαμόρφωση της ανταγωνιστικότητας κάθε περιφέρειας — ειδικότερα υπό το φως της στρατηγικής της Λισσαβώνας (1).

8.6.2. Εξάλλου, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας τονίστηκε, ότι, η επιδίωξη του στόχου της πλήρους απασχόλησης εμπερικλείει πολιτικές φιλόδοξες για την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

8.6.3. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας επεσήμανε, ειδικότερα, τις τοπικές και περιφερειακές διαστάσεις της στρατηγικής για την απασχόληση που απαιτεί μια προσέγγιση σε όλα τα επίπεδα (περιλαμβανομένου και του κοινοτικού), με εξειδικευμένες και διαφοροποιημένες κατά περιφέρεια, στο περιεχόμενο και στη στόχευση πολιτικές, προϋπόθεση για την προσέγγιση των στόχων της Λισσαβώνας και την ενίσχυση της συνοχής μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών.

8.6.4. Η αξιοποίηση των επισημάνσεων αυτών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προϋποθέτει την αναλυτική προσέγγιση και μέτρηση των υφιστάμενων σε σχέση με τις απαιτούμενες εργασιακές ειδικεύσεις και δεξιότητες, σε κάθε περιφέρεια και την ανάπτυξη των αναγκαίων μηχανισμών ενίσχυσης των περιφερειών που μειονεκτούν, ώστε να μπορέσουν να καλύψουν, με τους απαιτούμενους, από την παραγωγική τους βάση, ρυθμούς, τις ελλείπουσες εργασιακές ειδικότητες.

9. Συμπεράσματα

9.1. Αν και η οικονομική κατάσταση και γενικότερα το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των περιφερειακών περιοχών της ΕΕ βελτιώθηκε κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες, σε πολλές περιπτώσεις οι ανισότητες παρέμειναν οι ίδιες ή οξύνθηκαν.

9.2. Σε μια αποτελεσματική πολιτική για την οικονομική και κοινωνική συνοχή η περιφερειακή ευρωπαϊκή πολιτική πρέπει να

είναι μια οριζόντια πολιτική ώστε όλες οι πολιτικές της ΕΕ να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις στις περιφέρειες και την ανάπτυξή τους.

9.3. Χωρίς να υποβαθμίζουμε το ρόλο των λοιπών κοινοτικών πολιτικών, πρέπει να επανεξεταστούν η πολιτική μεταφορών, οι διατάξεις της πολιτικής ανταγωνισμού, και οι διατάξεις σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που στοχεύουν στην περιφερειακή ανάπτυξη. Στο μέτρο που δεν υπάρχει ακόμα κοινή φορολογική πολιτική, οι εθνικές φορολογικές πολιτικές πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη την περιφερειακή διάσταση με στόχο την ενδυνάμωση της συνοχής.

9.4. Οι εισοδηματικές ανισότητες συμπαράκολουθούνται, πάντοτε και από μη αμιγώς εισοδηματικές αποκλίσεις και ανισομέρειες που επιβαρύνουν ακόμη περισσότερο τη θέση των φτωχότερων περιφερειών. Είναι χρήσιμο να αναφερθεί, ότι, στη δεύτερη Έκθεση για την οικονομική και την κοινωνική συνοχή (σ. XI), αναφέρεται, ρητώς, ότι το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, συνδέεται και με:

- χαμηλότερη παραγωγή ανά απασχολούμενο,
- χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- λιγότερες δραστηριότητες έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας,
- βραδύτερο ρυθμό εισαγωγής νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

9.5. Επιβάλλεται η επισήμανση και ο εντοπισμός των αδυναμιών των κοινοτικών πολιτικών του άρθρου 159 (δηλαδή όλων των λοιπών πλην των διαρθρωτικών πολιτικών), σε σχέση με την αριθμητική προσέγγιση των επιπτώσεών τους στην οικονομική και κοινωνική συνοχή.

9.6. Προτείνεται η καθιέρωση διαδικασίας μέτρησης των επιπτώσεων και των πολιτικών του άρθρου 159 στην οικονομική και κοινωνική συνοχή και ειδικότερα στη διαμόρφωση του κατά κεφαλή ΑΕγχΠ ανά περιφέρεια, της απασχόλησης ανά περιφέρεια, της ανεργίας ανά περιφέρεια και της φτώχειας ανά περιφέρεια (διαδικασία που, ήδη, εφαρμόζεται για τις διαρθρωτικές πολιτικές του άρθρου 158) και

9.7. Επισημαίνεται η ανάγκη διεξαγωγής ειδικής μελέτης για την κατάσταση πακέτου δεικτών μέτρησης, ex ante και ex post, της αποτελεσματικότητας των λοιπών πολιτικών, αναλόγου προς το πακέτο που εφαρμόζεται για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών πολιτικών (2), με τη διευκρίνιση, ότι, η επιλογή των πρόσφορων δεικτών δεν μπορεί να έχει γενικό για όλες τις πολιτικές χαρακτήρα αλλά επιβάλλεται να εξειδικεύεται, κατά συγκεκριμένη εκάστοτε πολιτική.

(1) Εργασία 2002, κεφάλαιο 4.

(2) E.C. — DG XVI: The New Programming period 2000-2006, Methodological working papers, no 3, Indicators for monitoring and Evaluation: an indicative methodology.

9.8. Η καθιέρωση διαδικασίας μέτρησης των επιπτώσεων και των πολιτικών του άρθρου 159 και η διεξαγωγή ειδικής μελέτης για την κατάστρωση πακέτου δεικτών μέτρησης της αποτελεσματικότητας των πολιτικών αυτών, οφείλουν να ενταχθούν στα πλαίσια που προβλέπονται στη «2η Έκθεση Προόδου για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» και ειδικότερα:

- στην υποχρέωση της Επιτροπής για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος της συνέπειας και συνεκτικότητας μεταξύ των κοινοτικών πολιτικών ώστε να διασφαλισθεί η αναγκαία συμβατότητα του συνόλου των πολιτικών της νέας προγραμματικής περιόδου (2007–2013) με το στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και
- στην επιδίωξη τήρησης των προθεσμιών υιοθέτησης των νέων νομοθετικών εργαλείων πριν από το τέλος του 2005, ώστε το 2006 να αποτελέσει έτος διαπραγμάτευσης με τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες για την προγραμματική περίοδο 2007–2013 (1).

9.9. Διαπιστώνεται η ανάγκη λήψης μέριμνας για τη θέσπιση διαδικασίας, ανά τριετία επανεξέτασης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του Συμφώνου Σταθερότητας, τόσο για το σύνολο της ΕΕ όσο και για την οικονομία των επί μέρους ευρωπαϊκών περιφερειών. Στόχο της αξιολόγησης αυτής πρέπει να αποτελεί η έγκαιρη και αποτελεσματική, εκάστοτε, σε συνάρτηση και με τις

(1) «Second Progress Report on Economic and Social Cohesion», COM(2003) 34, 30.01.2003: III — The Main Topics of the Debate on Future Cohesion Policy — Other aspects — The contribution of other policies and IV — Future Deadlines.

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

διαμορφούμενες, σε κοινοτικό και περιφερειακό επίπεδο, εξελίξεις στην πραγματική οικονομία, αναθεώρηση των προβλέψεων και δεσμεύσεων που επιβάλλει το Σύμφωνο Σταθερότητας στις εθνικές οικονομίες, ώστε να αποφεύγονται πιθανές οπισθοδρομήσεις ή να μη ενισχύονται περαιτέρω, περίοδοι ύφεσης, στο κοινοτικό επίπεδο αλλά και να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι επιδείνωσης της συνοχής στο περιφερειακό επίπεδο.

9.10. Ο συνδυασμός και η σύζευξη των λοιπών, πλην διαρθρωτικών, κοινοτικών πολιτικών και κυρίως της οικονομικής πολιτικής, με τις στοχεύσεις της συνοχής είναι μια αρκετά περίπλοκη υπόθεση. Προσ απαιτεί μελέτη σε βάθος και σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφεύγονται οι υπεραπλουστεύσεις.

9.11. Το 1999 οι κοινοτικοί πόροι που διατέθηκαν για την ενίσχυση της συνοχής αποτελούν το 0,45 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ. Αναμφισβήτητα ο βαθμός συνοχής των περιοχών της ΕΕ των 15 έχει βελτιωθεί. Ενόψει της προσχώρησης των 10 νέων κρατών, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά τόσο το ύψος όσο και η ορθολογική χρήση του συνόλου των αναγκαίων πόρων για την περαιτέρω προώθηση της συνοχής.

9.12. Η ΕΟΚΕ μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της θα μπορούσε να προβεί στην περαιτέρω εμβάθυνση του θέματος και να προσπαθήσει να δώσει απαντήσεις στα ακόλουθα ζητήματα:

- ποιες είναι οι κοινοτικές πολιτικές που συμβάλουν στη συνοχή
- με ποιο τρόπο μπορεί να διασφαλιστεί η βέλτιστη οικονομική και κοινωνική συνοχή στην Επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες τέθηκαν σε ψηφοφορία και απορρίφθηκαν κατά τις συζητήσεις (άρθρο 54 § 3 του Εσωτερικού Κανονισμού).

Σημείο 6.21

Να τροποποιηθεί ως εξής :

«Συνεπώς, διαπιστώνεται πλέον ότι δεν επαρκεί ο γενικός και μάλλον αόριστος ισχυρισμός ότι η πολιτική ανταγωνισμού συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε όλες τις περιφέρειες (2η Έκθεση για τη Συνοχή). Επιβάλλεται η στήριξη του ισχυρισμού αυτού με περιοδικές εκθέσεις αξιολόγησης της επίδρασης της πολιτικής ανταγωνισμού στην απασχόληση. συγκεκριμένες μετρήσεις των πιθανών νέων θέσεων εργασίας κατά περιφέρεια, αφού κατά τη διαδικασία των μετρήσεων αυτών, θα διαπιστωθεί, αν, πράγματι, δημιουργήθηκαν ή όχι, σε συγκεκριμένες περιφέρειες, νέες θέσεις εργασίας.»

Αιτιολογία

Για να αποτραπεί μια μη ρεαλιστική προσδοκία ότι η πολιτική ανταγωνισμού μπορεί να μετρηθεί εύκολα από απόψεως επίδρασης στην απασχόληση.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 28, ψήφοι κατά: 53, αποχές: 6.

Σημεία 6.24, 6.24.1, 6.24.2

Να διαγραφούν.

Αιτιολογία

Προκειμένου να αποτραπούν αβάσιμες προσδοκίες ότι οι εν λόγω προτάσεις έχουν πρακτική αξία. Η αρχή περιγράφεται στο σημείο 6.23.4.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 31, ψήφοι κατά: 49, αποχές: 9.

Σημείο 8.2.3

Να αντικατασταθεί από το παρακάτω κείμενο:

«Κατά συνέπεια, θα ήταν σκόπιμο να μελετηθεί λεπτομερώς ο αντίκτυπος της εισαγωγής του ενιαίου νομίματος και η ισχύς του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης επί της οικονομικής εξέλιξης των ευρωπαϊκών περιφερειών.»

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 38, ψήφοι κατά: 52, αποχές: 3.

Σημείο 8.2.4

Να διαγραφεί.

Αιτιολογία

Η σχέση με τη σταθερότητα και την ανάπτυξη υπεραπλουστεύεται και η αναζήτηση οικονομικών δεικτών της προβλεπόμενης αλληλουχίας δεν είναι ρεαλιστική.

Η παράγραφος 8.2.4 εγκαθιδρύει εκ των προτέρων ορισμένες σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος ιδιαίτερα αμφισβητήσιμες. Εξάλλου, προτείνει μία συγκεκριμένη μεθοδολογία - τη δημιουργία δεικτών μέτρησης η οποία πιθανόν δεν αποτελεί την καταλληλότερη έναντι άλλων μεθόδων, όπως είναι οι έρευνες, «check lists», ή οι πολλαπλοί τύποι οικονομετρικών μοντέλων. Δεν φαίνεται λογικό να ζητείται από τις τεχνικές υπηρεσίες της Επιτροπής να πραγματοποιήσουν μία μελέτη και, επιπλέον, να τους υποδεικνύεται η μεθοδολογία που πρέπει να χρησιμοποιήσουν.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 39, ψήφοι κατά: 48, αποχές: 2.

Σημείο 8.2.6

Να διαγραφεί

Αιτιολογία

Η σημαντική σχέση είναι η σχέση μεταξύ σταθερότητας του ενιαίου νομίσματος και της επίδρασής του στη συνοχή. Η αναφορά στη συσχέτιση με τον πληθωρισμό δεν φαίνεται κατάλληλη.

Εναπόκειται στις τεχνικές υπηρεσίες της Επιτροπής ο καθορισμός της μεθοδολογίας που πρέπει να χρησιμοποιηθεί.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 37, ψήφοι κατά: 52, αποχές: 4.

Σημείο 8.3.7

Να διαγραφεί η πρώτη περίπτωση.

Αιτιολογία

Αυτό θα είναι δύσκολο, εάν όχι αδύνατον, να εφαρμοστεί. Τα πιθανά οφέλη θα είναι μικρότερα από το κόστος και τις εννοιολογικές δυσκολίες του εγχειρήματος.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 31, ψήφοι κατά: 53, αποχές: 2.

Παράγραφος 8.3.8

Να διαγραφεί.

Ατιολογία

Θίγει την ισότητα των ευκαιριών στην Ενιαία Αγορά.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 23, ψήφοι κατά: 58, αποχές: 4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλάγες: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση»

(2004/C 10/21)

Στις 22 και 23 Ιανουαρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με το ανωτέρω θέμα.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΣΕΒΜ), στην οποία ανατέθηκε η κατάρτιση των σχετικών εργασιών της Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 1η Σεπτεμβρίου 2003. Εισηγητής ήταν ο κ. Van Iersel και συνεισηγητής ο κ. Varea Nieto.

Κατά τη 402 η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Σεπτεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 53 ψήφους υπέρ και 1 κατά, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή και στόχοι

1.1. Μετά τη λήξη της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ⁽¹⁾, τα κράτη μέλη κάλεσαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρουσιάσει τις ιδέες της σχετικά με το μέλλον του διαρθρωτικού διαλόγου. Προτάθηκε να συσταθεί⁽²⁾ στους κόλπους της ΕΟΚΕ όργανο οι αρμοδιότητες του οποίου δεν θα περιορίζονται μόνο στον τομέα του άνθρακα και του χάλυβα, αλλά θα επεκταθούν για να καλύψουν όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη βιομηχανική μεταλλαγή, ιδιαίτερος υπό το φως της διεύρυνσης⁽³⁾.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών συστάθηκε με απόφαση που έλαβε η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 24 Οκτωβρίου 2002. Στην απόφαση αυτή, αναγνωρίζεται το όφελος και η προστιθέμενη αξία που μπορεί να προσφέρει η ΣΕΒΜ στην ΕΟΚΕ. Η ΣΕΒΜ αποτελείται από 24 μέλη της ΕΟΚΕ και 30 εξωτερικούς αντιπροσώπους που ήταν μέλη της πρώην ΕΚΑΧ. Στο μέλλον, μπορούν να προστεθούν νέα μέλη για να καλυφθούν και άλλοι τομείς.

1.2. Η σύσταση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών ανοίγει νέες προοπτικές. Τα θέματα αυτά θα μπορούν να εξετάζονται σε όλη τους την πολυπλοκότητα, είτε από κοινωνικοοικονομική άποψη, είτε από την άποψη της προστασίας του περιβάλλοντος ή της βιώσιμης ανάπτυξης, με ιδιαίτερη έμφαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μελλοντικά κράτη μέλη.

1.3. Η πρώην Συμβουλευτική Επιτροπή της ΕΚΑΧ έχει επιτελέσει πολύ θετικό έργο στους σχετικούς τομείς. Στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, πρόκειται για ένα πραγματικό υπόδειγμα διαβούλευσης των κοινωνικών εταίρων και των δημόσιων αρχών, καθώς και κοινής υπευθυνότητας για την ανάπτυξη των σχετικών τομέων, δηλαδή για ένα ιδιαίτερο είδος βιομηχανικής πολιτικής. Ορισμένα από τα πιο εμφανή αποτελέσματα του μόνιμου συμβουλευτικού έργου της είναι τα εξής:

- Κοινωνική ανάλυση των αγορών και των συνθηκών που ισχύουν σ' αυτές στην πορεία του χρόνου, με τις παρεπόμενες διεργασίες αναδιάρθρωσης,
- προγράμματα για περιφέρειες, οι οποίες επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από την αναπόφευκτη αναδιάρθρωση,
- κοινοτικά προγράμματα Ε&ΤΑ (μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από την αποπληρωμή δανείων σε επιχειρήσεις και για τη στέγαση εργαζομένων),

(1) Συμβούλιο Υπουργών Βιομηχανίας της 18ης Μαΐου 2000.

(2) Ανακοίνωση της 27ης Σεπτεμβρίου 2000 (COM(2000) 588 τελικό).

(3) Ταυτόχρονα με τη γνωμοδότηση, η ΣΕΒΜ καταρτίζει σχέδιο γνωμοδότησης με θέμα: «Η αναδιάρθρωση της βαριάς βιομηχανίας στις υποψήφιες χώρες».

- κοινοτικά προγράμματα εκπαίδευσης,
- (χρηματοδοτικά) προγράμματα για την αναδιάρθρωση των τομέων του άνθρακα και του χάλυβα,
- σημαντικός αριθμός γνωμοδοτήσεων για διάφορα θέματα που σχετίζονταν με την εμπορική πολιτική και τη δημοσιονομική πειθαρχία όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς αυτούς,
- άλλα επιτεύγματα (μικτές επιτροπές για την εναρμόνιση των συνθηκών εργασίας, οι οποίες αργότερα κατάρτησαν στη σύσταση επιτροπής κοινωνικού διαλόγου στον τομέα του άνθρακα),
- εκτέλεση κοινωνικών προγραμμάτων (αποζημιώσεις για απώλεια θέσεων απασχόλησης και πρόωρη συνταξιοδότηση).

Όλα αυτά τα μέτρα οδήγησαν στην δημιουργία μιας ιδιαίτερα ανταγωνιστικής βιομηχανίας χάλυβα και σε προσοδοφόρες εξαγωγές ευρωπαϊκής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στον τομέα του άνθρακα.

1.4. Επίσης, θεωρήθηκε απαραίτητη η ανάληψη συνοδευτικών δράσεων στους τομείς της (βιομηχανικής) αναδιάρθρωσης και της περιφερειακής ανάπτυξης στις άμεσα ενδιαφερόμενες περιοχές. Τα χρηματοδοτικά προγράμματα αναδιάρθρωσης χρηματοδοτήθηκαν από πόρους των διαρθρωτικών ταμείων με ειδικά προγράμματα για τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες: Rechar I (1990-1993), Rechar II (1994-1999), Resider I (1988-1993), και Resider II (1994-1999). Με τα προγράμματα αυτά θεσπίστηκαν κοινωνικά μέτρα και επικεντρώθηκε το ενδιαφέρον στη βελτίωση των τοπικών και περιφερειακών υποδομών, οι οποίες διευκόλυναν την πρόσβαση σε νέες επιχειρήσεις και οδήγησαν στον καθαρισμό περιοχών οι οποίες είχαν ρυπανθεί από τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα.

1.5. Με τη λήξη της Συνθήκης ΕΚΑΧ, καταργήθηκαν οι διαβουλευσεις με την ομώνυμη συμβουλευτική επιτροπή και, αν' αυτής, συστάθηκε η ΣΕΒΜ. Οι εμπειρίες του παρελθόντος διατηρούν την αξία τους. Ωστόσο, οι περιστάσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών έχουν αλλάξει. Τα μέσα διαβούλευσης πρέπει να τελειοποιηθούν υπό το πρίσμα της στρατηγικής της Λισαβόνας, έτσι ώστε να συνδυάζουν την αειφόρο ανάπτυξη και την κοινωνική και εδαφική συνοχή με την ανταγωνιστικότητα. Πέραν των γενικών στόχων της βιομηχανικής πολιτικής, οι πτυχές αυτές θα καταστήσουν απαραίτητες τομεακές προσεγγίσεις.

1.6. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να τονίσει τον ρόλο της ΣΕΒΜ στην προαγωγή ενός άμεσου διαλόγου με όλους τους ενδιαφερόμενους που επηρεάζονται από τις βιομηχανικές μεταλλαγές και όπου θα αξιοποιηθούν τα διδάγματα που έχουν αποκομιστεί τόσο από τους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα όσο και από άλλους κλάδους.

1.7. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι μελλοντικές εργασίες της ΣΕΒΜ πρέπει να αφορούν τα ακόλουθα θέματα:

- Ανάλυση της βιομηχανικής μεταλλαγής και των αιτιών αυτής από οικονομική, κοινωνική, περιφερειακή και περιβαλλοντολογική άποψη, ταυτόχρονα με την αξιολόγηση του αντίκτυπου της επί διαφόρων τομέων, επιχειρήσεων, του εργατικού δυναμικού, περιοχών και του περιβάλλοντος.
- Αναζήτηση θετικών και κοινών μεθόδων προσέγγισης για την πρόβλεψη και την ορθή διαχείριση της βιομηχανικής

μεταλλαγής και αναζήτηση τρόπων με τους οποίους η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της θα μπορούσαν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων με τον κοινωνικό διάλογο και τη συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων πλευρών.

- Αναζήτηση κοινών τρόπων για την προσέγγιση του θέματος της αειφόρου ανάπτυξης και για τη βελτίωση της κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής, προκειμένου να δοθεί μια νέα ώθηση στη στρατηγική της την Λισαβόνας, και προαγωγή του πλαισίου και των συνθηκών που επιτρέπουν την υλοποίηση της βιομηχανικής μεταλλαγής με τρόπο ο οποίος συνάδει με τις ανάγκες των επιχειρήσεων από την άποψη της ανταγωνιστικότητας και με την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.
- Προαγωγή του συντονισμού και της συνοχής των κοινοτικών δράσεων που αφορούν τις σημαντικότερες βιομηχανικές μεταλλαγές στα πλαίσια της διεύρυνσης όσον αφορά την έρευνα, την οικονομία, τον ανταγωνισμό, την κοινωνία, τις περιφέρειες, το περιβάλλον, τις μεταφορές κ.λπ.

2. Η βιομηχανική μεταλλαγή και οι δυνάμεις που την υποκινούν

2.1. Υπόθεση εργασίας

2.1.1. Στην Ευρώπη, η προσέγγιση της βιομηχανίας γινόταν πάντα από την οπτική της αναδιάρθρωσης. Όμως, πρόκειται για μια πολύ πιο δυναμική έννοια, η οποία σχετίζεται, αφενός, με τη διαρκή εξέλιξη μιας επιχείρησης (ίδρυση, εξέλιξη, διαφοροποίηση, αλλαγή), ενώ, αφετέρου, ο επιχειρηματικός κόσμος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το ευρωπαϊκό κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον στο οποίο εξελίσσεται και που, με τη σειρά του, επηρεάζει την εξέλιξη των βιομηχανικών μεταλλαγών.

Οι βιομηχανικές μεταλλαγές συντελούνται κυρίως με δύο τρόπους: είτε με τη σταδιακή προσαρμογή, είτε με ριζικές αλλαγές. Μπορεί να γίνει και μια δεύτερη διάκριση που είναι η ακόλουθη: η μεταλλαγή ως αντίδραση λόγω περιστάσεων και η πρωτόβουλη αλλαγή, σε περίπτωση που δεν έχει χαρακτήρα επιταγής ή δεν είναι προφανής αλλά πρόκειται για συνειδητή απόφαση (1).

Σήμερα, πρέπει να εξετασθεί η υιοθέτηση μιας πρωτόβουλης θεώρησης των μεταλλαγών, με στόχο την καλύτερη πρόβλεψη και διαχείριση των οικονομικών, κοινωνικών, οργανωτικών, και περιβαλλοντικών συνεπειών που έχουν οι βιομηχανικές μεταλλαγές.

(1) Τα αίτια των μεταλλαγών είναι διάφορα. Βλέπε σχετικούς:

- Prahalad, C.K. και Hamel, G. (1994): «Strategy as a field of study: Why search for a new paradigm?», *Strategic Management Journal*, vol. 15.
- López, J. και Leal, I. (2002): *Cómo aprender en la sociedad del conocimiento*, Gestión 2000, Βαρκελώνης.

2.1.2. Οι μεταλλαγές αποτέλεσαν μια σταθερά της βιομηχανικής εποχής. Ήταν δε και ιδιαίτερα σημαντικές από τη δεκαετία του 70 και μετά σε τομείς όπως η μεταλλουργία, τα ορυχεία, η υφαντουργία ή τα ναυπηγεία. Μέχρι πρόσφατα, οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις τους αντιμετωπιζόνταν με ιδιαίτερο τρόπο.

2.1.3. Σήμερα, οι επιχειρήσεις μεταλλάσσονται με ταχύ ρυθμό ο οποίος σχετίζεται με την ύπαρξη περισσότερο ανοικτών, νέων αγορών, με κύρια χαρακτηριστικά τα αναπτυσσόμενα μέσα επικοινωνίας και μεταφορών, την εξελιγμένη τεχνολογία και τις εφαρμογές της καθώς και ένα ολοένα και πιο έντονο ανταγωνισμό με ανανεωμένο χαρακτήρα και απαιτητικούς μετόχους, σε ένα υπόβαθρο θέσεων που δεν παύουν να αμφισβητούνται. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο, πέραν των μηχανισμών για τη διαχρονική τους εξέλιξη και την οργάνωσή τους από διοικητική, οικονομική και τεχνολογική άποψη, οι επιχειρήσεις εφαρμόζουν σήμερα άλλες, ταχύτερες, μεθόδους προσαρμογής. Οι μεταλλαγές έχουν γίνει πιο ριζικές και πολύπλοκες και επεκτείνονται χωροχρονικά μέσω της ανάθεσης υπεργολαβιών, αγγίζοντας όλους τους κλάδους της βιομηχανίας και τις υπηρεσίες, περισσότερες κατηγορίες μισθωτών και περισσότερες περιφέρειες.

2.1.4. Ο πρόσφατος όρος «βιομηχανικές μεταλλαγές» αντικατοπτρίζει αυτή την αλλαγή της φύσης του φαινομένου της προσαρμογής των επιχειρήσεων⁽¹⁾ και καλύπτει «το σύνολο των αλλαγών που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις, την οργάνωσή τους, το εργατικό δυναμικό τους και τις δεξιότητες αυτού, καθώς και τα τοπικά τους παραρήματα». Οι αλλαγές αφορούν, επίσης, και το περιβάλλον των επιχειρήσεων.

2.2. Το πλαίσιο των βιομηχανικών μεταλλαγών

Η βιομηχανική μεταλλαγή υποκινείται από μια σειρά παραγόντων. Ορισμένοι από τους πιο σημαντικούς από αυτούς αναφέρονται στη συνέχεια.

2.2.1. Παγκοσμιοποίηση

2.2.1.1. Παρά την οικονομική ύφεση που επικρατεί σήμερα, η βιομηχανική μεταλλαγή εμφανίζεται σε όλο τον κόσμο όπου οι αγορές συνεχίζουν να διεθνοποιούνται (ΠΟΕ). Υπάρχει μια σαφής αλληλεπίδραση του διεθνούς εμπορίου και των βιομηχανικών μεταλλαγών. Οι άμεσες κρατικές παρεμβάσεις στη βιομηχανία έχουν περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό, μολονότι οι κρατικές ενισχύσεις πρέπει να μειωθούν ακόμη περισσότερο. Μείωση των κρατικών ενισχύσεων σημαίνει ότι προωθείται η δημιουργία μιας συγκρίσιμης κατάστασης στον κλάδο και μάλιστα σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

2.2.1.2. Οι σημαντικότερες περιοχές του κόσμου αντιμετωπίζουν όλες στην ίδια εξέλιξη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν διαφορές όσον αφορά την ικανότητα των οικονομικών και κοινωνικών διαρθρώσεων αυτών για την αντιμετώπιση της εν λόγω κατάστασης. Η Ευρωπαϊκή βιομηχανία αντιμετωπίζει παγκόσμιο ανταγωνισμό όσον αφορά την παραγωγικότητα. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει είναι ο οικονομικός και τεχνολογικός ανταγωνισμός με τις ΗΠΑ (που ορισμένες φορές έχει αδέμιτο χαρακτήρα)⁽²⁾, η ταχεία ανάπτυξη στην Ασία — ιδιαίτερος στον

κλάδο της τεχνολογίας αιχμής — ενώ αυτό ισχύει ακόμη και για τη Νότια Αμερική. Επίσης, είναι υποχρεωμένη να υπερκεράσει τον αδέμιτο ανταγωνισμό ορισμένων πλευρών που δεν σέβονται πάντοτε τους κανόνες του ΠΟΕ.

2.2.1.3. Παράλληλα, παρατηρείται το φαινόμενο της μετατόπισης επενδυτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε χώρες με χαμηλό κόστος (εργασίας, ενέργειας κτλ), που προσφέρουν άμεση πρόσβαση στις αγορές και υψηλό επίπεδο εκπαιδευτικών και τεχνολογικών προσόντων. Συχνά, στις χώρες αυτές, οι κανόνες που ισχύουν για το περιβάλλον, τη φορολογία, και άλλους τομείς είναι λιγότερο αυστηροί. Αυτή η μετεγκατάσταση επιχειρήσεων εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει σε ορισμένες περιπτώσεις αρνητικές συνέπειες για την απασχόληση στην Ευρώπη και μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις για ορισμένες περιφέρειες της.

Η τάση αυτή συμβαδίζει εν γένει με την ανάπτυξη περισσότερο τεχνολογικά προηγμένων μεθόδων παραγωγής σε χώρες με υψηλό κόστος εργασίας, γεγονός το οποίο μπορεί να αποβεί επωφέλιμο για τη δημιουργία νέων τομέων δραστηριότητας και οδηγεί σε βελτίωση των προσόντων των εργαζομένων.

2.2.1.4. Με τη βελτίωση της διαθέσιμης τεχνολογίας και την προαγωγή των τεχνολογικών καινοτομιών, σε συνδυασμό με την ελευθέρωση των κεφαλαιαγορών, οι παγκόσμιες επενδύσεις δεν περιορίζονται πλέον στις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Πολλές μεσαίες αλλά και μικρές επιχειρήσεις, ιδιαίτερος εκείνες που προσφέρουν υψηλή πρόσθετη αξία στον κλάδο της τεχνολογίας, δεσμεύονται ολοένα και λιγότερο σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή χώρα. Η ανάθεση υπεργολαβιών και η δημιουργία δικτύων συμβάλουν στην περαιτέρω διαφοροποίηση των επενδύσεων σε παγκόσμια κλίμακα και εντείνουν τις διεθνείς αλληλεπιδράσεις και διασυνδέσεις.

2.2.2. Η ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, η νομοθεσία και η εφαρμογή της

2.2.2.1. Η δημιουργία της εσωτερικής αγοράς αποτελεί βασικό όρο της διαδικασίας για την υλοποίηση του ευρωπαϊκού οικοδομηματος και, ως αναπόσπαστο το τμήμα της παγκοσμιοποίησης, οδηγεί σε υψηλότερο βαθμό ολοκλήρωσης των οικονομιών και των επιχειρήσεων της Ευρώπης.

Η οικονομική ολοκλήρωση δεν μεταφράζεται μόνο σε αλλαγές, αλλά και στη εμφάνιση συγχωνεύσεων-εξαγορών που εν μέρει έχουν κοινοτικό χαρακτήρα⁽³⁾. Οι μακροπρόθεσμες τάσεις δείχνουν ότι το φαινόμενο αυτό θα ενταθεί.

2.2.2.2. Στα τέλη της δεκαετίας του 90, η οικονομική ανάπτυξη ήταν ραγδαία. Ο συνδυασμός της ανάπτυξης της οικονομίας με την ΟΝΕ ενίσχυσε τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις όσον αφορά την οικονομική και κοινωνική δυναμική και την ανάπτυξη της γνώσης στην Ευρώπη. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας υιοθέτησε το Μάρτιο του 2000 ένα νέο στρατηγικό στόχο που είναι να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης

(1) Βλέπε συγκεκριμένα F. Aggeri & F. Pallez «Les nouvelles figures de l'État dans les mutations industrielles» Cahiers de recherche du centre de gestion scientifique n° 20, École des mines de Paris, 2002 ή Bernard Brunhes consultants «La gestion des crises industrielles locales en Europe», Cahiers n° 6, 2000.

(2) Για παράδειγμα, η εφαρμογή του άρθρου 201, που αυξάνει τους τελωνειακούς δασμούς για ορισμένα μεταλλικά ελάσματα, από το Μάρτιο του 2002, ή ο φορολογικός νόμος με την επωνυμία «Foreign Sales Corporation», που επικρίθηκε από τον ΠΟΕ, ο οποίος επιτρέπει σε ορισμένες επιχειρήσεις να επωφελούνται από ενισχύσεις κατά την εξαγωγή.

(3) Το 1991 σημειώθηκαν 8 239 συγχωνεύσεις μες τη συμμετοχή επιχειρήσεων της ΕΕ. Το 1999, ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 12.796. Πηγή: «Mergers and acquisitions» (European Economy. Supplement A. Economic Trends. No 5/6.2000. Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων)

ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» έως το 2010. Για να υλοποιήσει την επιδίωξη αυτή, χάραξε μια σφαιρική στρατηγική που επιτρέπει την πρόβλεψη και τη διαχείριση αλλαγών που επηρεάζουν την οικονομία των ευρωπαϊκών κρατών. Στόχος είναι να βελτιωθεί στο μέγιστο η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μέσα σε ένα σταθερότερο πλαίσιο.

2.2.2.3. Εν μέρει και λόγω της κρίσης που προέκυψε στον τομέα των τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΕΠ) και της σημαντικής πτώσης που σημείωσαν τα διεθνή χρηματιστήρια, η Ευρώπη αντιμετωπίζει προβλήματα με τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, την ευρέως διαδεδομένη οικονομική αβεβαιότητα και έλλειψη εμπιστοσύνης εκ μέρους επιχειρήσεων και καταναλωτών, σε συνδυασμό με την επιβράδυνση των επενδύσεων και την απώλεια θέσεων απασχόλησης σε διάφορους κλάδους της οικονομίας.

2.2.2.4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισαν να συνεχίσουν τις προσπάθειες για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για τη βιομηχανική μεταλλαγή σε όλες της τις πτυχές. Ιδιαίτερος, ο στόχος της στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι προϊόν των Συνόδων Κορυφής του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης. Η εαρινή σύνοδος κορυφής που πραγματοποιήθηκε το 2003 στις Βρυξέλλες, είχε ως αποτέλεσμα την επικέντρωση του ενδιαφέροντος σε 4 τομείς προτεραιότητας οι οποίοι είναι στενά συνδεδεμένοι με τη βιομηχανική μεταλλαγή:

- καινοτομία και επιχειρηματικότητα,
- δημιουργία ειδικής ομάδας για την απασχόληση,
- ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς: δημιουργήθηκε το Συμβούλιο ανταγωνιστικότητας,
- προστασία του περιβάλλοντος με στόχο την ανάπτυξη και την προαγωγή της απασχόλησης.

2.2.2.5. Στα αναλυτικά του συμπεράσματα, το Συμβούλιο τόνισε εκ νέου την ανάγκη να υλοποιηθεί το όραμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία μιας κοινωνίας που θα στηρίζεται στη γνώση και την «επαναφορά της ανταγωνιστικότητας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος». Το Συμβούλιο όρισε στόχους, όπως είναι η ταχεία εφαρμογή του σχεδίου δράσης «απλούστευση και βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος», μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση του αντίκτυπου όλων των σημαντικών νομοσχεδίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα, μεταξύ άλλων, με συστηματικές διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους.

2.2.2.6. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναφέρεται στα συμπεράσματά του και σε συγκεκριμένους τομείς, όπως στις οδηγίες για τον ηλεκτρισμό και το φυσικό αέριο, τις μεταφορές, το σχέδιο δράσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, την E&TA και τους διαγωνισμούς για την αγορά αμυντικού εξοπλισμού, την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, την κοινωνία των πληροφοριών και τη βιοτεχνολογία. Εφιστάται ιδιαίτερος η προσοχή στην ποιότητα των κοινωφελών υπηρεσιών και την εύκολη πρόσβαση σε αυτές, με βάση τους κανόνες που ισχύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τις κρατικές ενισχύσεις και τον ανταγωνισμό⁽¹⁾.

(1) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την Πράσινη Βίβλο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας (COM(2003) 270 τελικό) στις 21 Μαΐου 2003.

2.2.2.7. Σε συμφωνία με τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε στις 7 Μαΐου 2003 πρόγραμμα 10 σημείων για τη βελτίωση της θέσης της Ευρώπης, τονίζοντας εκτός άλλων το θέμα της εφαρμογής. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το ότι, ενώ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναπτύσσει ολοένα και πιο συχνά διάφορες πολιτικές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέχρι πρόσφατα δεν δινόταν μεγάλη προσοχή στην πρακτική εφαρμογή τους. Το θέμα της εφαρμογής είναι σημαντικό από την άποψη της βιομηχανικής μεταλλαγής εν γένει και κυρίως του κράτους δικαίου στην Ευρώπη.

2.2.2.8. Στο σχέδιο των 10 σημείων που προαναφέρθηκε, η Επιτροπή απευθύνει δικαιολογημένα έκκληση υπέρ μιας νέας σύμπραξης και της τήρησης αποφασιστικής στάσης, γιατί φαίνεται ότι κατασπαταλάται μεγάλο μέρος του δυναμικού της εσωτερικής αγοράς, επειδή ο αριθμός των παραβάσεων αυξάνεται. Ο στόχος είναι να μειωθεί ο αριθμός των εσωτερικών παραβάσεων τουλάχιστον κατά 50 % έως το 2006⁽²⁾.

2.2.2.9. Τομεακές προσεγγίσεις προωθήθηκαν επίσης και από τον επίτροπο κ. Liikanen όταν δήλωσε στις 29 Ιανουαρίου ότι «... παρ' όλο που η οριζόντια διάσταση θα εξακολουθήσει να έχει ουσιαστική σημασία, πρέπει να παρακολουθούνται με προσοχή οι επιδράσεις στη βιομηχανία και ιδιαίτερα στους τομείς που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα και, οπουδήποτε αυτό θα είναι απαραίτητο, πρέπει να γίνονται οι απαραίτητες προσαρμογές για να αντιμετωπίζονται οι εκάστοτε συνθήκες».

2.2.2.10. Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της προσέγγισης που αναπτύσσεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη», αλλά είναι επίσης της γνώμης ότι πρέπει να τονιστεί η ανάγκη εφαρμογής τομεακών πολιτικών, οι οποίες μπορεί να αποβούν ιδιαίτερα χρήσιμες για την αναδιάρθρωση των οικονομιών στις υποψήφιες χώρες. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, σήμερα, ο τομεακός κοινωνικός διάλογος στα μελλοντικά κράτη μέλη είναι ανύπαρκτος.

2.2.2.11. Οι άμεσες κρατικές παρεμβάσεις στη βιομηχανία έχουν περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό, πράγμα που σημαίνει ότι προωθείται η δημιουργία μιας συγκρίσιμης κατάστασης στον κλάδο και μάλιστα σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

(2) Ο αριθμός των ανοιχτών παραβάσεων αυξήθηκε από περίπου 700 το 1992 σε σχεδόν 1 600 σήμερα. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην ολοκλήρωση των αγορών παροχής υπηρεσιών και «βιομηχανικών δικτύου», όπως ο τομέας της ενέργειας, οι μεταφορές, οι τηλεπικοινωνίες και τα ταχυδρομεία, «που έχουν καθοριστική σημασία για όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και σημαντικό μέρος του επιχειρηματικού κόστους. Μερικά άλλα σημαντικά στοιχεία του σχεδίου των 10 σημείων αφορούν την εφαρμογή ενός καλύτερου ρυθμιστικού σχεδίου δράσης και περισσότερο ανοικτές αγορές για τις δημόσιες συμβάσεις.

2.2.2.12. Το επιχειρηματικό κλίμα στα κράτη μέλη της ΕΕ επηρεάζεται με άμεσο τρόπο από τη μακροοικονομική, τη νομισματική, και τη φορολογική πολιτική που ασκείται. Η επιτυχής καθιέρωση του ευρώ δεν οδήγησε ακόμη σε επαρκή εναρμόνιση των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φορολογικών καθεστώτων. Έως ένα ορισμένο βαθμό, οι μακροοικονομικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών μπορεί να επηρεάσουν δυσμενώς τη βιομηχανική μεταλλαγή στην Ευρώπη.

2.2.2.13. Η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς εμποδίζεται, επίσης, από το γεγονός ότι υπάρχουν ουσιαστικής σημασίας τομείς όπου η πρόοδος που σημειώθηκε ήταν πολύ αργή ή ακόμη και ανύπαρκτη. Σχετικά παραδείγματα είναι η μη ικανοποιητική συνεργασία στην ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά, οι ανεπάρκειες που παρατηρούνται στις συνθήκες ανταγωνισμού, η έλλειψη οδηγίας για τις εξαγωγές επιχειρήσεων, οι ιδιαίτερες μακροσκελείς διαπραγματεύσεις για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας οι οποίες στο τέλος σημείωσαν μόνο μερική επιτυχία και μερικές φορές η ελλιπής εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

2.2.2.14. Προκειμένου να δημιουργηθούν οι περαιτέρω προϋποθέσεις για τη βιομηχανική μεταλλαγή με βάση την κοινωνική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τα αιτήματά της για την άσκηση αποτελεσματικών πολιτικών με στόχο:

- την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων,
- τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης σε μια αγορά υψηλής έντασης εργασίας,
- την επικέντρωση του ενδιαφέροντος στη γήρανση του ενεργού πληθυσμού και στη θέσπιση μέτρων για τη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Για να υλοποιηθούν οι στόχοι αυτοί, απαιτείται δια βίου εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Ιδιαίτερα σκόπιμη κρίνεται η ανάλυση καλύτερων πρακτικών σε κάθε έναν από τους τομείς αυτούς.

2.2.2.15. Η πολιτική για την προαγωγή της καινοτομίας είναι ένα από τα κεντρικά σημεία της στρατηγικής της Λισαβόνας. Όμως, η χρηματοδοτική ένταση διαφέρει από χώρα σε χώρα. Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη, η συνεργασία πανεπιστημίων/κέντρων γνώσης και επιχειρήσεων δεν είναι ιδανική, όπως επισημαίνεται στα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής του Μαρτίου του 2003. Στον τομέα αυτό, για παράδειγμα, η Ευρώπη βρίσκεται πίσω από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το αποτέλεσμα είναι ότι το τομεακό εμπορικό ισοζύγιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών είναι ελλειμματικό!

2.2.2.16. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια αρχή που υποστηρίζεται από την ΕΟΚΕ, η οποία έχει εκδώσει διάφορες γνωμοδοτήσεις που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στα πλαίσια της πρόοδου της βιομηχανικής μεταλλαγής.

3. Βιομηχανικές και κοινωνικές αλλαγές

3.1. Τα τελευταία χρόνια, δημοσιεύθηκαν ορισμένες πασιγνώστες εκθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση που αναφέρονται στις θεμελιώδεις αλλαγές που σημειώνονται στον κόσμο και στο περιβάλλον των επιχειρήσεων ⁽¹⁾.

Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία και η UNICE ενέκριναν ψηφίσματα για τις βιομηχανικές μεταλλαγές ⁽²⁾.

3.2. Η αλλαγή ήταν ανέκαθεν χαρακτηριστικό του κόσμου των επιχειρήσεων και οδήγησε σε πολύ σημαντικές κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που σημειώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες. Σήμερα, από τα στοιχεία που υπάρχουν, προκύπτει μεγάλη αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του ενεργού πληθυσμού στον κλάδο των υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στην ανάθεση υπεργολαβιών, αλλά και στην εμφάνιση δυναμικών κλάδων, όπως αυτοί της ψυχαγωγίας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

3.3. Η συνέπεια της τεχνολογικής πρόοδου είναι ότι ο κύκλος ζωής προϊόντων και υπηρεσιών συντομεύει ολοένα και περισσότερο. Επικρατούν οι ανοικτές αγορές. Αυτό σημαίνει ότι η ικανότητα προσαρμογής είναι αναγκαία. Πολλές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που πέρασαν κρίση ή υποχρεώθηκαν σε αναδιάρθρωση, υφίστανται μια μερική ή πλήρη μεταλλαγή. Πρέπει να βρεθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ ευελιξίας (ικανότητας προσαρμογής και νέων προσόντων) και επαγγελματικής εξασφάλισης, μέσω του κοινωνικού διαλόγου. Από αναλύσεις συγκεκριμένων περιπτώσεων, προκύπτει ότι υπάρχει συχνά ανάγκη αναδιάρθρωσης για λόγους που έχουν σχέση με την προσαρμογή της δυναμικότητας, την οικονομική μεταλλαγή, την ανταγωνιστικότητα, την προσαρμογή για λόγους παραγωγικότητας, τον

⁽¹⁾ Οι σημαντικότερες ήταν οι ακόλουθες: «Διαχείριση της αλλαγής» του Νοεμβρίου 1998, η έκθεση της ομάδας Pehr Gyllenhammer (για την οποία η ΕΟΚΕ δημοσίευσε μια θετική γνωμοδότηση με ορισμένες κριτικές παρατηρήσεις: ΕΕ C 258 της 10.9.12999, εισηγητές οι κ. Little και Serri), και η έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τις εργασιακές σχέσεις και τη βιομηχανική μεταλλαγή στην ΕΕ, του Ιανουαρίου 2002, υπό την προεδρία του κ. Maria Joao Rodrigues.

⁽²⁾ Ψήφισμα του ΕΚ, της 15ης Φεβρουαρίου 2001 για τις κοινωνικές επιπτώσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών (B5-0089/2001) στο οποίο περιλαμβάνεται έκκληση για την εφαρμογή μιας περισσότερο πρωτόβουλης στρατηγικής έναντι των βιομηχανικών μεταλλαγών, τονίζεται η ανάγκη ανάπτυξης του κοινωνικού διαλόγου και υπενθυμίζεται ότι οι διατάξεις της συνθήκης προβλέπουν ότι ο αώτερος στόχος είναι η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης που πρέπει να συνεκτιμούνται στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών. Ψήφισμα της ΕΟΚΕ της 11-12 Μαρτίου 2002 στο οποίο επιβεβαιώνεται η αναγκαιότητα της διαρκούς διασύνδεσης των εργαζομένων με τις συνεχιζόμενες αλλαγές, η υλοποίηση αναδιάρθρωσεων με βάση την αρχή της ελαχιστοποίησης του κοινωνικού κόστους και απυθύνεται έκκληση για τη συνέχεια των ερευνών και των αναλύσεων για την εκτίμηση του εύρους και του αντικτύπου της αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων ανά τομέα, κλάδο, χώρα και περιφέρεια. Ψήφισμα της Ένωσης Συνομοσπονδιών της Βιομηχανίας και των Εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE), της 8ης Μαρτίου 2002 για την οργάνωση της ανταλλαγής εμπειριών με στόχο την πρόβλεψη και τη διαχείριση των μεταλλαγών.

επανακαθορισμό του τόπου εγκατάστασης, τον εξορθολογισμό, οργανωτικές αλλαγές και προβλήματα πτώχευσης⁽¹⁾. Σε ορισμένες από τις περιπτώσεις που αναλύθηκαν, η μετατροπή της επιχειρήσης οδήγησε στην παραγωγή εντελώς νέων προϊόντων ή/και υπηρεσιών, καθώς και στην αναδιάταξη ή ακόμη και την επέκταση του αριθμού των εργαζομένων. Αυτές οι αλλαγές στο περιβάλλον αλλά και εντός των επιχειρήσεων σχετίζονται στις περισσότερες περιπτώσεις με εξελίξεις που συντελούνται σε συγκεκριμένους τομείς. Ο τρόπος με τον οποίο προωθούνται οι αναδιρθρώσεις από κοινωνική άποψη έχει οδηγήσει σε έναν εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων.

3.4. Οι εξελίξεις αυτές συνεχίζονται, παρά την προσωρινή οικονομική ύφεση. Επιπροσθέτως, ο ανταγωνισμός εντείνεται, επειδή όλες οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να εξασφαλίσουν το μέλλον τους. Μπορεί βεβαίως οι δαπάνες να ελέγχονται σήμερα περισσότερο από ποτέ, πλην όμως οι επιχειρήσεις συνεχίζουν να αναδιοργανώνονται και να αναπροσανατολίζονται για το μέλλον, χωρίς να παραμελούν την βιομηχανική συγκέντρωση με συγχωνεύσεις και εξαγορές.

Αυτή η εντατική αναδιάρθρωση οδήγησε στην απώλεια πολλών θέσεων απασχόλησης. Στους πρώτους 9 μήνες του 2001 χάθηκαν 230 000 θέσεις απασχόλησης στη ζώνη του ευρώ και 350 000 σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αυξημένες επιπτώσεις της απώλειας απασχόλησης, όχι μόνο για τους εργαζόμενους αλλά και για ολόκληρες περιοχές και περιφέρειες, απαιτούν τη θέσπιση συνοδευτικών μέτρων και σχεδίων για τη δημιουργία εναλλακτικών θέσεων απασχόλησης. Εξάλλου, η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη.

Σε σχέση με αυτό, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στο παράδοξο του τομέα των ΤΠΕ. Η οικονομική στασιμότητα που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια ήταν αποτέλεσμα της απότομης πτώσης των επενδύσεων σ' αυτό τον τομέα στον οποίο είχε παρατηρηθεί υπερθέρμανση. Αυτό, όμως, δεν εμπόδισε τον ίδιο τομέα (επικοινωνίες, πληροφορίες, Διαδίκτυο) να επιφέρει ριζικές αλλαγές στη βιομηχανία και στην παροχή υπηρεσιών, κατάσταση η οποία προσέδωσε ένα εντελώς νέο πρόσωπο σε παραδοσιακούς τομείς και οδήγησε στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και τη σύναψη νέων συμμαχιών μεταξύ και εταιρών στην αγορά και στην δημιουργία νέων βιομηχανιών και δέσμεων υπηρεσιών. Δεν υπήρξε ούτε ένας τομέας που μπόρεσε να αποφύγει αυτή τη διαδικασία ανανέωσης. Όπως και στο παρελθόν, πρόκειται για ένα νέο προϊόν. Η επόμενη ριζική ανανέωση, αυτή τη φορά στον τομέα της βιοτεχνολογίας, επίκειται άμεσα.

3.5. Ωστόσο, η αναδιάρθρωση ως αυτόνομο φαινόμενο συντελείται σε όλα τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει ορισμένα παραδείγματα περιφερειακών αναδιρθρώσεων που οδήγησαν στην μετεγκατάσταση εργατικού δυναμικού, τη μετεξέλιξη παλαιών, και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Συχνά, βάση παρόμοιων αναδιρθρώσεων ήταν πολύπλοκες διαδικασίες. Πολλές ευρωπαϊκές περιφέρειες έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία είναι αποτέλεσμα της οικονομικής τους ιστορίας, της γεωγραφικής τους θέσης, και των τοπικών τους παραδόσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η προσαρμογή των βιομηχανικών διαρθρώσεων δεν

είχε προβλεφθεί στο βαθμό που θα έπρεπε. Ταυτόχρονα όμως, παρατηρήθηκε ότι οι περιφερειακοί παράγοντες — εργοδότες, εργατικά συνδικάτα, τοπικές και περιφερειακές αρχές — κινητοποιήθηκαν και συνεχίζουν να κινητοποιούνται συχνά, σε ορισμένες περιπτώσεις σε στενή συνεργασία με τις εθνικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. προγράμματα Rechar, Resider και Retext) για να δημιουργήσουν τις βάσεις για νέες προοπτικές. Έχουν ήδη ξεκινήσει διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού που προωθούν τη βιομηχανική μεταλλαγή και σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν αποτελέσματα πολύ πιο θετικά από τα αναμενόμενα.

Ορισμένες από τις περιφέρειες στις οποίες δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις και αναδιρθρώθηκαν παλαιές, βρίσκονται στην περιοχή του Ρουρ (Γερμανία) και του Μπέρμιγγαμ (Ηνωμένο Βασίλειο), που μεταπήδησαν από τη βαριά βιομηχανία σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, του Ουίλ (Φινλανδία) με τον ισχυρό τομέα τηλεπικοινωνιών και στη Βαρκελώνη (Ισπανία) η οποία άλλαξε εκ βάθρων με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του 1992.

3.6. Ωστόσο, παρά τις αποδεδειγμένες επιτυχίες που σημειώθηκαν σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης, υπάρχουν άλλες που βρίσκονται ακόμα στο μεταίχμιο, όπως η περιφέρεια των Αστουριών στην Ισπανία, όπου τη δεκαετία του 90 επήλθαν σημαντικές προσαρμογές στη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα. Ο αριθμός των εργαζομένων στον τομέα του χάλυβα μειώθηκε πρόσφατα από 23 000 σε 8 000, δηλαδή υπήρξε καθαρή απώλεια 15 000 θέσεων απασχόλησης. Η περιφέρεια έχασε επίσης περισσότερες από 17 000 θέσεις απασχόλησης στον τομέα του χάλυβα. Έγιναν προσπάθειες εκ μέρους της Κεντρικής κυβέρνησης της Ισπανίας και των περιφερειακών αρχών, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόσφερε και αυτοί ενισχύσεις (συνθήκη ΕΚΑΧ, προγράμματα Rechar και Resider). Ωστόσο, το πρόβλημα δεν λύθηκε και, παρόλο που η οικονομία έδειξε ορισμένα σημεία ανάκαμψης, δεν ήταν εφικτό να ανακτηθεί ούτε το ήμισυ των θέσεων απασχόλησης που χάθηκαν στους αμέσως εμπλεκόμενους ή τους συναφείς τομείς. Από αυτό προκύπτει σαφώς ότι είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η θέσπιση συνοδευτικών οικονομικών μέτρων, προκειμένου να ανακτηθεί το χαμένο έδαφος και να αναπτυχθεί πλήρως η οικονομική ζωή στην περιφέρεια αυτή.

Σήμερα εμφανίζονται άλλες περιπτώσεις: στη Λιέγη (Βέλγιο) και τη Βρέμη (Γερμανία), όπου η Arcelor, μετά τη συγχώνευση της Arbed, της Aceralia και της Usinor, αποφάσισε — σε ένα υπόβαθρο πλεονάζουσας ικανότητας παραγωγής χαλυβδόφυλλου και με στόχο τη βελτίωση της συνέργιας — να διακόψει βαθμιαία τη λειτουργία των υψικαμίνων της Λιέγης και να μειώσει την παραγωγή στο Μπρέμεν. Εν όψει της απώλειας θέσεων απασχόλησης που συνεπάγονται τα μέτρα αυτά, η Arcelor ανέλαβε τη δέσμευση να μην αφήσει κανένα να αντιμετωπίσει χωρίς βοήθεια το πρόβλημα της απασχόλησης, να αποκαταστήσει τους βιομηχανικούς χώρους και, με τη βοήθεια όλων των ενδιαφερομένων, να συμβάλει στην επαναδραστηριοποίηση του τοπικού οικονομικού ιστού. Άλλα μέτρα στήριξης, όπως αυτά που δημιουργήθηκαν πριν από ολίγα χρόνια στο πλαίσιο των προγραμμάτων Rechar και Resider, θα πρέπει να συμβάλουν ώστε να μην πληγούν οι εν λόγω περιοχές. Πρέπει, επίσης, να δημιουργηθούν οι συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης των περιοχών αυτών.

(1) Βλέπε μελέτες περιπτώσεων για τη διαχείριση των κοινωνικών συνεπειών σημαντικών μεταλλαγών της βιομηχανίας, Bernard Brunhes, σύμβουλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής DGV, (<http://www.brunhes.com/Etudligne/Cahiers/6/Cahiers6.htm>)

3.7. Μία άλλη σημαντική πτυχή της τρέχουσας εξέλιξης είναι ότι όχι μόνο αλλάζει ο χαρακτήρας των μεμονωμένων επιχειρήσεων αλλά ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο απ' ό,τι στο παρελθόν ακόμη και να διακριθεί ο ένας τομέας από τον άλλο. Η ουσιαστικότερη αλλαγή που έχει επέλθει έγκειται στο ότι δεν υπάρχει πλέον η παλαιά, σαφής διάκριση μεταξύ των τομέων και έχουν προκύψει νέοι κανόνες του παιχνιδιού, με χαρακτηριστικό την αλληλεξάρτηση, την αλληλεπίδραση, τη δικτύωση, και την ανάθεση υπεργολαβιών. Δεδομένου ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις ακολουθούν το δικό τους δρόμο, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίον αντιλαμβάνονται το μέλλον και τη θέση στην αγορά, η κατάσταση διαφέρει από τη μια περίπτωση ή επιχείρηση στην άλλη. Για το λόγο αυτό, χρειάζεται να βρεθεί ένας κατάλληλος συνδυασμός ευελιξίας, συμμετοχής των εργαζομένων, συνεχούς βελτίωσης και σταθερότητας.

3.8. Πάντως, αυτή η πρόχειρη περιγραφή των διεργασιών ανανέωσης, διεθνοποίησης, και αναπροσανατολισμού των τομέων της βιομηχανίας και των υπηρεσιών δείχνει ότι το σύνολο της οικονομίας επηρεάζεται από αυτές τις αλλαγές που γίνονται αισθητές σε όλες τις βαθμίδες των επιχειρήσεων. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι κοινωνικοί εταίροι στις περισσότερες χώρες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στον εκσυγχρονισμό της κατάρτισης, στην καλλιέργεια δεξιοτήτων. Η κινητικότητα των εργαζομένων συνιστά βασικό χαρακτηριστικό του σημερινού συστήματος παραγωγής και παροχής υπηρεσιών. Υπάρχουν παραδοσιακές διαρθρώσεις (όπως, για παράδειγμα, η υποδηματοποιία του Choletais, στη Γαλλία⁽¹⁾) που συνυπάρχουν με άλλες, νεότερες. Βεβαίως, πολλές επιχειρήσεις ενυπάρχουν ακόμη στο στάδιο της μετάβασης από την «παράδοση» στον εκσυγχρονισμό. Ωστόσο, είναι πλέον αισθητό ότι και οι παραδοσιακοί τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο και τα κέντρα διανομής σε ορισμένες περιπτώσεις υφίστανται ριζικές αναδιαρθρώσεις και βελτιώνουν τη θέση τους. Όπως και να έχουν τα πράγματα, η κατάρτιση και ο διάλογος έχουν αποφασιστική σημασία για την επιτυχία των αλλαγών αυτών. Ο προσανατολισμός της επαγγελματικής κατάρτισης στη σύγχρονη εποχή και οι πολλές δυνατότητες που προσφέρονται και που πρέπει να προσφέρονται για να εξασφαλισθεί το καλύτερο και ασφαλέστερο δυνατό μέλλον στους εργαζόμενους επηρεάζουν καθοριστικά την επιτυχία των αλλαγών που συντελούνται, ορισμένες από τις οποίες αναφέρθηκαν προηγουμένως.

3.9. Θεωρείται εύλογο ότι η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων έχει καθοριστική σημασία. Οι μεταλλαγές των επιχειρήσεων και η δημιουργία νέας απασχόλησης, όπως και η προαγωγή της ανταγωνιστικότητας στην ΕΕ — όπως αναγνωρίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας — στηρίζονται στην έρευνα και την καινοτομία, την κατάρτιση και την ικανότητα προσαρμογής των εργαζομένων. Η αναγνώριση της στρατηγικής σημασίας του ανθρώπινου κεφαλαίου σημαίνει:

- Επένδυση στην επαγγελματική κατάρτιση και τη βελτίωση των προσόντων των εργαζομένων καθ' όλη τη διάρκεια του ενεργού τους βίου,
- Προαγωγή της ικανότητας προσαρμογής των επιχειρήσεων,
- Συμμετοχή των εργαζομένων στις διαδικασίες διαχείρισης και αλλαγής και τη δημιουργία ενός νέου είδους ασφάλειας,

(1) Η περίπτωση του κλάδου της υποδηματοποιίας στο Choletais, Aggeri Franck and Pallez Frédérique — Centre de Gestion Scientifique, école des mines de Paris, Σεπτέμβριος 2001.

- Διευκόλυνση της πρόσβασης λιγότερο ειδικευμένων ατόμων στην αγορά εργασίας,
- Ανάπτυξη μηχανισμών για την προαγωγή του κοινωνικού διαλόγου στις επιχειρήσεις (2).

Σήμερα, οι εργαζόμενοι είναι και οι ίδιοι πηγή αλλαγών όσον αφορά τη διαχείριση επιχειρήσεων και, κατ' αυτό τον τρόπο, προάγουν τη βιομηχανική μεταλλαγή. Συχνά, οι παλαιές ιεραρχικές δομές αντικαθίστανται από οργανωτικά σχήματα τα οποία αξιοποιούν πλήρως τα υψηλότερα προσόντα των σημερινών εργαζομένων.

3.10. Τον τελευταίο καιρό, έχει αρχίσει να δίδεται περισσότερη έμφαση στην «εταιρική διακυβέρνηση». Πρόκειται για το σύνολο των κανόνων, των κωδικών, και των τρόπων συμπεριφοράς που ισχύουν στις επιχειρήσεις και αποσκοπούν στη συνεκτίμηση των συμφερόντων όλων των ενδιαφερομένων πλευρών. Επιχειρήσεις, κυρίως εκείνες οι οποίες απασχολούν μεγάλο αριθμό εργαζομένων φέρουν, επίσης, μια κάποια κοινωνική ευθύνη, πάντα βέβαια στα πλαίσια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Η εταιρική διακυβέρνηση προσφέρει μια διέξοδο για τη ρύθμιση ορισμένων προβλημάτων που έχουν σχέση με την επιθυμητή θεώρηση μιας επιχείρησης σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Ιδιαίτερως, όσον αφορά τη βιομηχανική μεταλλαγή, είναι προς το συμφέρον των ιδίων των επιχειρήσεων. Σχετίζεται άμεσα με θέματα όπως η βιωσιμότητα, η διαφάνεια, η αποτελεσματική εποπτεία κλπ. και αποσκοπεί στη διασφάλιση καλών εργασιακών σχέσεων και την κοινωνική υπευθυνότητα. Αυτός ακριβώς είναι ο χώρος όπου διαμορφώνονται τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι βασικές αξίες του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου. Συνεπώς, η πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συμπεριληφθεί η «εταιρική διακυβέρνηση» στην ημερήσια διάταξη της ΕΕ είναι άλλο ένα βήμα προς την πιο αποτελεσματική χρήση των πόρων και τη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής μας.

4. Συμπεράσματα και συστάσεις

4.1. Η εμπιστοσύνη στην οικονομία πρέπει να αποκατασταθεί. Αυτό είναι και ο λόγος που η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις γενικές γραμμές των στόχων που ορίστηκαν από την Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ στην εαρινή σύνοδο κορυφής του 2003 καθώς και με το σχέδιο δέκα σημείων της Επιτροπής το οποίο αποσκοπεί στην αναζωογόνηση της οικονομίας, τη δημιουργία απασχόλησης και, γενικότερα, την υλοποίηση της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα κλίμα που να ευνοεί ένα νέο πρότυπο επικεντρωμένο στις «βιομηχανικές μεταλλαγές με ανθρώπινο πρόσωπο» και με βάση την αιφώρο ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα.

(2) Έγγραφο της Επιτροπής: Πρόβλεψη και διαχείριση της αλλαγής: μια δυναμική προσέγγιση των κοινωνικών πτυχών της αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων: πρώτη φάση των διαβουλεύσεων των κλάδων της βιομηχανίας στην Κοινότητα και των κοινωνικών εταίρων στους διάφορους τομείς. (σημείο 1.3).

4.2. Η ΕΟΚΕ συνιστά να προαχθούν οι συγκριτικές αξιολογήσεις, η άμιλλα ομολόγων και η διάδοση βέλτιστων πρακτικών στους τομείς που επηρεάζονται από τις βιομηχανικές μεταλλάξεις και πιστεύει ότι η συγκριτική ανάλυση θα πρέπει να εστιάζει στην τεχνολογική καινοτομία, στην ανταγωνιστικότητα και στις κοινωνικές πτυχές. Επιπλέον, επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δημοσιεύσει συγκεκριμένες αναλύσεις στις οποίες γίνεται σύγκριση χωρών.

4.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας βιομηχανικής πολιτικής η οποία θα έχει κυρίως οριζόντιο χαρακτήρα και θα επιτρέπει την ανάπτυξη τομεακών προσεγγίσεων που θα σχετίζονται άμεσα με τη βιομηχανική μεταλλαγή.

Οι τομεακές αυτές προσεγγίσεις πρέπει να συνοδεύονται από διαδικασίες διαβούλευσης και συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων παραγόντων, παράλληλα με τις κοινωνικές διαπραγματεύσεις στα πλαίσια των βιομηχανικών αναδιαρθρώσεων, ιδίως στις υπομηχάνιστες χώρες μέλη.

4.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την διενέργεια συστηματικών ελέγχων, προκειμένου να εξετάζεται κατά πόσον οι κανόνες και οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο ΕΕ εφαρμόζονται πραγματικά στα κράτη μέλη. Οι κανόνες του παιχνιδιού πρέπει να τηρούνται στο ακέραιο. Τυχόν εξαιρέσεις θα οδηγούσαν σε μια Ευρώπη κατά παραγγελία.

4.5. Πρέπει οπωσδήποτε να υπάρξει μέριμνα ώστε οι εκπρόσωποι του κλάδου να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της νομοθετικής διαδικασίας στην ΕΕ (από τη βάση προς τα πάνω), έτσι ώστε οι κανόνες και οι αποφάσεις για τους διάφορους πολιτικούς τομείς να συνεκτιμούν το θέμα της βιομηχανικής μεταλλαγής. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και συνεπής εφαρμογή των στρατηγικών για την ανταγωνιστικότητα και τη βιομηχανική μεταλλαγή. Η ΣΕΒΜ θα παρακολουθεί την εξέλιξη αυτή εκ του σύνεγγυς.

Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι αποφάσεις για τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων δεν πρέπει να λαμβάνονται αποκλειστικά με βάση τις αυξανόμενες διαφορές στη νομοθεσία των κρατών μελών όσον αφορά για παράδειγμα το περιβάλλον και τη φορολογία.

4.6. Πριν από λίγο καιρό συστάθηκε το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτή τη νέα προσέγγιση. Θεωρείται σκόπιμο τα διάφορα θέματα και οι νομοθετικές και ρυθμιστικές λύσεις που αναζητούνται για αυτά να εξετάζονται μέσα στο πραγματικό τους πλαίσιο, διασφαλίζοντας πάντοτε την ποιότητα της απασχόλησης.

Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η συνοχή των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών στον κοινωνικό χώρο, στη βιομηχανία, τη φορολογία, τη περιφερειακή πολιτική, την ενέργεια, τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό, την κατάρτιση και την έρευνα, είναι προϋπόθεση της επιτυχίας των πολιτικών για την διευκόλυνση των βιομηχανικών μεταλλαγών.

4.7. Θεωρείται σκόπιμο να αξιολογηθούν αποτελεσματικά οι επιπτώσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Για το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για την ίδρυση ανεξάρτητου συμβουλευτικού οργάνου για την αξιολόγηση των επιπτώσεων που έχει η ευρωπαϊκή νομοθεσία στις επιχειρήσεις, έτσι ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα αυτής.

4.8. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι έχει ουσιαστική σημασία οι δραστηριότητες στο χώρο της καινοτομίας και της έρευνας να προάγουν την ηγετική θέση της Ευρώπης από την άποψη της ανταγωνιστικότητας αλλά και της κοινωνικής ευημερίας. Εν μέρει, αυτό θα αποτελέσει ανταπόκριση σε παρόμοιες πολιτικές, σε άλλες περιοχές του κόσμου, όπως στις ΗΠΑ, οι οποίες προωθούν τη βιομηχανική ανάπτυξη με κυβερνητικές πρωτοβουλίες στον τομέα της άμυνας (1).

4.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ωφέλιμες τις πρωτοβουλίες για την προαγωγή της συνεργασίας πανεπιστημίων/κέντρων γνώσης και επιχειρήσεων (2).

4.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στις συνέπειες που έχουν ορισμένες διατάξεις και κανόνες της ΕΕ στις ΜΜΕ.

4.11. Πρέπει να διατηρηθεί η εφαρμογή συνεκτικών κανόνων για τις εναπομένουσες κρατικές ενισχύσεις. Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συνεχίσει να δρα, κυρίως μέσω του ΠΟΕ, κατά της κατάχρησης των δασμών όπως, για παράδειγμα, των αμερικανικών δασμών επί των προϊόντων χάλυβα. Αυτό είναι σημαντικό προκειμένου να επιτευχθεί μια συγκρίσιμη κατάσταση στο διεθνές εμπόριο.

4.12. Για να υπάρξει ένα ισορροπημένο κλίμα για τις βιομηχανίες που μεταλλάσσονται, η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει την επίβλεψη της κατά γράμμα τήρησης των κανόνων του ΠΟΕ όπου υπάρχουν κενά (3).

4.13. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο ότι πρόκειται για διάφορα είδη βιομηχανικών μεταλλαγών. Η σαφέστερη διάκριση είναι αυτή μεταξύ της αναδιάρθρωσης περιφερειών όπου υπάρχουν βιομηχανίες που επικεντρώνουν τη δραστηριότητά τους στην παραγωγή ενός και μόνο προϊόντος και, αφετέρου, της βιομηχανικής μεταλλαγής ως μιας συνεχούς διαδικασίας προσαρμογής της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Στην πρώτη περίπτωση, μπορεί να προβλεφθεί σε προσωρινή βάση η θέσπιση συγκεκριμένων μέτρων στις ενδιαφερόμενες περιφέρειες.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική — ΕΕ C 220 της 16.9.2003, σ. 19. Βλ., επίσης, γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκή Άμυνα — Βιομηχανικά θέματα και θέματα αγοράς — Για να χαραχθεί μια πολιτική της ΕΕ στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού (για την οποία η ΣΕΒΜ έχει καταρτίσει συμπληρωματική γνωμοδότηση).

(2) Από την άποψη αυτή, αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως στη Φινλανδία, η νέα κυβέρνηση των Κάτω Χωρών δημιούργησε συλλογικό φορέα για τη συνεργασία κέντρων τεχνολογίας και επιχειρήσεων, του οποίου προεδρεύει ο πρωθυπουργός της χώρας.

(3) Για παράδειγμα: η Κίνα στις ποσοτώσεις για τη μικροηλεκτρονική, η Νότιος Κορέα για τις ενισχύσεις στα ναυπηγεία και οι ΗΠΑ για τις ενισχύσεις στη μεταλλουργία.

Η ΕΟΚΕ συνιστά να συνεκτιμηθούν οι θετικές εμπειρίες που έχουν συναχθεί με τομεακά προγράμματα όπως τα Rechar, Resider και Retext για να εκσυγχρονιστούν στα μελλοντικά κράτη μέλη βιομηχανικές περιοχές που είναι επικεντρωμένες στην παραγωγή ενός και μόνο προϊόντος, όπως αυτές των σημερινών κρατών μελών, και να καθιερωθούν νέες μορφές κοινωνικού διαλόγου στις εν λόγω χώρες.

Στις περιοχές που επηρεάζονται ιδιαίτερα από τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων, ενδέχεται να αποδειχθεί ότι είναι απαραίτητο να θεσπιστούν ειδικά συνοδευτικά μέτρα για ορισμένο διάστημα.

4.14. Σε διάφορες περιπτώσεις, περιφέρειες οι οποίες υφίστανται ήδη τη μεταλλαγή της βιομηχανίας επωφελούνται από τη στενή συνεργασία επιχειρήσεων με τις δημόσιες αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και, ενδεχομένως, με άλλους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να γνωστοποιήσει τις εμπειρίες που έχουν συναχθεί (επιτυχείς και μη) και που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις περιφέρειες που ευρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, ιδιαιτέρως στα μελλοντικά κράτη μέλη.

4.15. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία που έχουν τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και καλεί την Επιτροπή να συνεκτιμήσει τις τάσεις και τα αποτελέσματα αυτών των ειδικών προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, εκτός άλλων και στον ιδιωτικό τομέα. Επί του θέματος αυτού, κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθούν συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης με τους κοινωνικούς εταίρους στους διάφορους τομείς.

4.16. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Αλλαγών, που ιδρύθηκε το 2001 στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Γραφείου του Δουβλίνου για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας ως άμεση ανταπόκριση στην έκκληση που απηύθυνε η ομάδα Gyllenhammar θα μπορούσε να διαδραματίσει αξιολογικό ρόλο. Σε συνεργασία με τους διάφορους παράγοντες της οικονομικής ζωής (επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους κ.λπ.) καθώς και τα εθνικά ερευνητικά ιδρύματα, παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες για τις μεταλλαγές που συντελούνται σε συγκεκριμένους κλάδους και στη βιομηχανία εν γένει, καθώς και για τις μεθόδους πρόβλεψης και συνοδείας των μεταλλαγών. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να αναπτύξει περαιτέρω τη συνεργασία της ΣΕΒΜ με την ΕΚΠΑ.

4.17. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δημιουργία τομεακών παρατηρητηρίων θα διευκόλυνε την πρόβλεψη και την υλοποίηση βιομηχανι-

κών μεταλλαγών, τον εντοπισμό εφικτών εναλλακτικών λύσεων και τον περιορισμό στο ελάχιστο των επιπτώσεων αυτών. Όπως έχει ήδη υποδείξει η ΕΟΚΕ ⁽¹⁾, ένα άλλο μέτρο που θα διευκόλυνε την πρόβλεψη και τη διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλαγών θα ήταν να καταρτίζον οι μεγάλες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (που απασχολούν περισσότερους από 1 000 εργαζόμενους) έκθεση για τη διαχείριση της αλλαγής» η οποία θα προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τις διαρθρωτικές αλλαγές που προβλέπονται καθώς και τη διαχείριση της οποίας θα τύχουν ⁽²⁾.

4.18. Προκειμένου να αξιοποιηθούν οι καλύτερες πρακτικές, η ΕΟΚΕ συνιστά να διενεργείται αξιολόγηση των επιχειρήσεων οι οποίες θα έχουν τις καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με διαδικασίες αναδιάρθρωσης με κριτήρια την παραγωγή της γνώσης, της βιωσιμότητας και κοινωνικά προγράμματα (στρατηγική της Λισαβόνας).

4.19. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κοινωνικός διάλογος στις επιχειρήσεις και, ενδεχομένως, με τοπικούς παράγοντες και τις δημόσιες αρχές, αποτελεί σημαντικό και αποφασιστικής σημασίας μέσο για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, των κοινωνικών συνθηκών και της απασχόλησης, παράλληλα με την προστασία του περιβάλλοντος πάνω σε μια παραγωγική ισορροπία. Οι εμπειρίες που έχουν συναγάγει η ΕΟΚΕ και η πρώην συμβουλευτική επιτροπή της ΕΚΑΧ καταδεικνύουν ότι η καθιέρωση ενός συνεχούς τομεακού διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον οποίο θα συμμετέχουν με άμεσο τρόπο οι εκπρόσωποι των παραγωγών, των εργαζομένων και άλλων παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών (καταναλωτών, εμπόρων κ.λπ.) προσφέρει μια χρήσιμη βάση για την άσκηση μιας ανανεωμένης βιομηχανικής πολιτικής.

4.20. Οι μελλοντικές εργασίες της ΣΕΒΜ, ως τμήματος της ΕΟΚΕ, θα επικεντρωθούν στους τομείς ή/και τις περιφέρειες όπου συντελούνται σημαντικές βιομηχανικές μεταλλαγές, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που αναφέρονται στο σημείο 1.7 και στα συμπεράσματα του παρόντος εγγράφου.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Διαχείριση της αλλαγής — ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών, τελική έκθεση» σημείο 3.2.3 — ΕΕ C 258 της 10.9.1999.

⁽²⁾ Συνοπτική παρουσίαση: Διαχείριση της αλλαγής Managing Change — ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις των βιομηχανικών μεταλλαγών (έκθεση Gyllenhammer).

Βρυξέλλες, 25 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH